

İSTANBUL
TİCARET
ODASI
—1882—

REGESTA

Cilt/Volume: 3 | Sayı/Issue:1 | 2013/1

ISSN 2146 - 6203

HÂKİMİYET SÖZLEŞMELERİ

DOMINION AGREEMENTS

Prof. Dr. Veliye YANLI

KÂR DAĞITIMINA İLİŞKİN GENEL KURUL KARARINI İPTAL EDEN MAHKEME, KÂRIN DAĞITILMASINA KARAR VEREBİLİR Mİ?

*AFTER INVALIDATING THE BOARD OF
DIRECTORS' DECISION REGARDING
PROFIT SHARING, MAY THE COURT
ADJUDICATE PROFIT SHARING?*

Prof. Dr. Sami KARAHAN

YENİ TÜRK TİCARET KANUNUNA GÖRE TAŞINMAZLARIN ANONİM ŞİRKETE SERMAYE OLARAK GETİRİLMESİ VE TESCİLSİZ İKTİSABI

*REAL PROPERTIES AS FUNDS IN JOINT-STOCK COMPANIES
AND THEIR NON PROPRIETARY ACQUISITION ACCORDING
TO THE NEW TURKISH COMMERCIAL CODE*

Doç. Dr./Assoc. Prof. Dr. Necla AKDAĞ GÜNEY
Prof. Dr. Mustafa Alper GÜMÜŞ

TİCARİ DAVALAR *ADJUDICATION OF COMMERCIAL DISPUTES*

Yrd. Doç. Dr./Asst. Prof. Dr.
Abdullah ERDOĞAN

DÜNYA TİCARETİNİN KÜRESELLEŞMESİ BAĞLAMINDA YABANCI ŞİRKETLERİN YERLEŞİM ÖZGÜRLÜĞÜ

*FOREIGN COMPANIES'
FREEDOM OF SETTLEMENT
WITHIN THE CONTEXT OF
GLOBALISATION*

Yrd. Doç. Dr./Asst. Prof. Dr.
Necat AZARKAN

BAĞIMSIZ DENETİME TABİ ŞİRKETLERE İLİŞKİN DÜZENLEMELER

*REGULATIONS REGARDING
BUSINESSES UNDER
INDEPENDENT AUDIT*

Yavuz AKBULAK

**İSTANBUL
TİCARET
ODASI**
— 1882 —

REGESTA

Ticaret Hukuku Dergisi
Journal of Commercial Law

Dört Aylık Hakemli, Bilimsel ve Mesleki Yerel Süreli Yayın

*This journal is a peer reviewed academical and occupational journal published
three times a year.*

Cilt: 3 / Sayı: 1
Volume: 3 / Issue: 1
Yıl / Year: 2013

Regesta Ticaret Hukuku Dergisi
Regesta Journal of Commercial Law

“Hakemli Dergidir” / “Peer reviewed Journal”

Cilt: 3 / Sayı: 1
Volume: 3 / Issue: 1
Yıl / Year: 2013

Yayın Sahibi / Publisher: İstanbul Ticaret Odası adına İmtiyaz Sahibi / *On Behalf of Istanbul Chamber of Commerce Publisher and Grant Holder*
Dr. Murat Yalçıntaş

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Av./Aal. Nurcan Turan
Responsible Manager:

Danışman ve Basıma Legal Yayıncılık A.Ş.
Hazırlayanın Adı / Name of the (Sertifika No. / *Certificate No.* 27563)
General Counsel and Editing Tel.: 0 216 449 04 86
Company:

Basımcının Adı / Printed by: Kitap Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti.
(Sertifika No. / *Certificate No.:* 16053)
Tel.: (212) 482 99 10

Basıldığı Yer / Place of Davutpaşa Cad. No: 123, Kat:1
Publication: Topkapı/İstanbul

Basım Tarihi / Publication Date: 2013

Yönetim Yeri / Place of Reşadiye Cad. Eminönü/İstanbul
Management: Tel: (212) 455 60 00

URL: www.ito.org.tr

Yayın Türü / Type of Publication: Bu dergi yılda üç sayı olarak yayımlanan yerel, süreli ve hakemli bir hukuk dergisidir. / *This journal is a peer reviewed national law journal published three times a year.*

ISSN: 2146 - 6203

Dergiye yapılan atıflarda “**REGESTA**” kısaltması kullanılmalıdır.

*For citations please use the abbreviation: “**REGESTA**”*

Katkıda bulunmak isteyenler için iletişim bilgileri/

All correspondence concerning articles and other submissions should be addressed to:

E-mail: nurcan.turan@ito.org.tr

Reşadiye Cad. Eminönü/İstanbul

Tel: (212) 455 60 00

Bu dergide yayımlanan yazılarda ileri sürülen görüşler yazarlara aittir.

Articles published in this journal represent only the views of the contributors.

Copyright © 2013

Tüm hakları saklıdır. Bu yayının hiçbir bölümü İstanbul Ticaret Odası'nın yazılı izni olmadan, fotokopi yoluyla veya elektronik, mekanik ve sair suretlerle kısmen veya tamamen çoğaltılamaz, dağıtılamaz, kayda alınamaz.

All rights reserved. No part of this publication may be copied, reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by means, without the prior expressed permission in writing of the Istanbul Chamber of Commerce.

REGESTA TİCARET HUKUKU DERGİSİ

Reşadiye Cad. Eminönü/İstanbul

Tel: (212) 455 60 00

İnternet adresi: www.ito.org.tr

EDİTÖR/EDITOR IN CHIEF

Av. Nurcan Turan

YAYIN KURULU/EDITORIAL BOARD

Prof. Dr. Seyithan Deliduman

Prof. Dr. İsmail Kayar

Prof. Dr. Abuzer Kendigelen

Prof. Dr. Hasan Pulaşlı

Prof. Dr. Oruç Hami Şener

Prof. Dr. Güzin Üçışık

Prof. Dr. Hüseyin Ülgen

Prof. Dr. Veliye Yanlı

Prof. Dr. Hamdi Yasaman

Prof. Dr. Şükrü Yıldız

Doç. Dr. Murat Alışkan

Doç. Dr. Anlam Altay

Doç. Dr. Savaş Bozbel

Doç. Dr. Hayrettin Çağlar

Doç. Dr. Necla Akdağ Güney

Doç. Dr. Mehmet Çağlar Manavgat

Doç. Dr. Gül Okutan Nilsson

Doç. Dr. Mehmet Özdamar

Yrd. Doç. Dr. Leyla Keser Berber

Yrd. Doç. Dr. Ferna İpekel

DANIŐMA KURULU/ADVISORY BOARD

Prof. Dr. Zühtü Aytaç

Prof. Dr. Seyithan Deliduman

Prof. Dr. Nuray Ekői

Prof. Dr. Yadięar İzmirli

Prof. Dr. Turgut Kalpsüz

Prof. Dr. Sami Karahan

Prof. Dr. Arslan Kaya

Prof. Dr. İsmail Kayar

Prof. Dr. Abuzer Kendigelen

Prof. Dr. Hasan Pulaşlı

Prof. Dr. Kemal Őenocak

Prof. Dr. Asuman Turanboy

Prof. Dr. Güzin Üçışık

Prof. Dr. Hüseyin Ülgen

Prof. Dr. Veliye Yanlı

Prof. Dr. Hamdi Yasaman

Prof. Dr. Şükrü Yıldız

Prof. Dr. Lerzan Yılmaz

Prof. Dr. Aynur Yongalık

Doç. Dr. Pınar Akan

Doç. Dr. Sevilay Uzunallı

Yrd. Doç. Dr. H. Ali Dural

REGESTA TİCARET HUKUKU DERGİSİ YAYIN İLKELERİ

PUBLICATION AND SUBMISSION REQUIREMENTS OF REGESTA JOURNAL OF COMMERCIAL LAW

1. Regesta Ticaret Hukuku Dergisi, dört ayda bir (yılda üç kez) yayımlanan hakemli bir dergidir.

Journal of Regesta is a peer reviewed journal published three times a year.

2. Dergi’de yayımlanabilecek yazılar, Ticaret Hukuku alanını ilgilendiren içerikte her türlü makale, karar incelemesi ve kitap incelemesi ile çevirilerdir. Yazıların dili, Türkçe veya diğer Avrupa dilleridir.

This is a journal of law focusing on legal issues concerning Commercial Law. Articles, case notes and comments, discussions of legislative development, book reviews and other similar type of papers which are written in Turkish and in other European languages are welcome.

3. Dergi’de yayımlanmak üzere gönderilen yazılar başka bir yerde yayımlanmamış ya da yayımlanmak üzere gönderilmemiş olmalıdır.

Articles that will be sent to the editor should not be published elsewhere nor be submitted to other journals simultaneously.

4. Yazılar microsoft word (microsoft office 98 ve üzeri versiyonlar) formatında (doc veya docx dosya uzantılı olarak) yazılmış olmalıdır. Ayrıca yazılar, aşağıdaki şekil şartlarına uygun olarak kaleme alınmış olmalıdır.

Kağıt Boyu: A4

Üst: 2.5 cm; Alt: 2.5 cm; Sol: 2 cm; Sağ: 2 cm

Metin: Times New Roman, 12 punto, 1.5 satır aralığı, iki yana yaslı

Dipnotlar: Sayfa altında, Times New Roman, 10 punto, 1 satır aralığı, iki yana yaslı

Articles should be submitted as microsoft word (either with doc or docx file extensions) documents (microsoft office 98 or higher versions).

Articles should be written according to the following style guidelines:

Paper size: A4

Top: 2.5 cm; Bottom: 2.5 cm; Left: 2 cm; Right: 2 cm

Text body: Times New Roman, 12 points, at 1.5 line spacing, justified

Footnotes: Times New Roman, 10 points, at 1 line spacing, justified

5. Her yazı, kaydedildiği bir CD ile ya da elektronik posta yolu ile microsoft word formatında editöre teslim edilmelidir. Yazının basılı olarak teslimi gerekmemektedir.

Softcopy of the article either on a CD or as an attached microsoft word document via e-mail should be submitted to the editor. There is no need to submit any hardcopy of the article.

6. Yazıyla birlikte yazarın (veya yazarların) adına, unvanına, çalıştığı kuruma, açık adresine, kolay ulaşım sağlanabilecek telefon numaralarına ve elektronik posta adreslerine ilişkin bilgiler de editöre ulaştırılmalıdır.

The name(s), formal position(s), institutional affiliation(s) and contact details (especially e-mail(s)) of the author(s) must be clearly included with the submission to the editor.

7. Dergi'ye gönderilen makaleler Türkçe ve İngilizce *başlık* ile hem İngilizce hem de Türkçe *özet* kısmı içermelidir.

Each submission should contain a Turkish (only for Turkish authors) and an English Title, as well as structured Abstract in Turkish (only for Turkish authors) and English.

8. Dergi'ye gönderilen makalelerde, ilgili makaledeki konuyu tanımlayan Türkçe ve İngilizce uygun *anahtar kelimeler* bulunmalıdır.

All articles should be accompanied by sufficient number of keywords in Turkish (only for Turkish authors) and English that reflect the content of the article.

9. Dergi'ye gönderilen makalelerde kullanılan kaynaklar, makale sonunda *kaynakça* olarak alfabetik sırada verilmiş olmalı ve kullanılan kaynaklar dipnotunda veya metin içerisinde kısa olarak yer almalıdır.

All references cited in the text should be numbered in order of mention in the text and should be given abbreviated form in footnotes. They should be listed in full form at the end of the article in an alphabetically arranged bibliography as well.

10. Dergi'ye gönderilen makalelerin yazım bakımından son denetimlerin yapılmış olduğu ve *basılmaya hazır olarak* verildiği kabul edilir.

All submissions are regarded as ready to publish and already proofread by the author himself or herself.

11. Yayın Kurulu'nda ilk değerlendirilmesi yapılan makaleler, anonim olarak hakeme gönderilecek, hakemden gelen rapor doğrultusunda makalenin yayımlanmasına, hakemden gelen rapor çerçevesinde düzeltme istemesine ya da yayımlanmamasına karar verilecek ve yazar durumdan en kısa zamanda ve genellikle e-posta yolu ile haberdar edilecektir. Tamamlanmış veya düzeltilmiş yazı, Yayın Kurulu'nca, tekrar hakeme gönderilebilir.

Articles will initially be examined by the editorial board. After initial evaluation by the editorial board, the submissions will be sent to an anonymous peer reviewer, who is determined by the editorial board. In case of rejection or proposed amendments, the contributor(s) will be informed (generally via e-mail) in adequate detail and provided with a copy of the reviewer's report. Whenever needed or necessary, a reviewed and amended submission may be sent to a second reviewer.

12. Dergi, hakemin yazarı bilmemesi esasına (*kör hakemlik*) dayanır. Hakeme gönderilecek makalelerde de yazarın kimliğine ilişkin bilgilerin gizliliği sağlanır.

All articles submitted are subject to a blind peer review. The identity of the author(s) and reviewer(s) will not be revealed to the other party.

13. Dergi basıldıktan sonra ilgili sayının yazarlarına ve bu sayıda hakemlik yapmış olanlara ücretsiz olarak gönderilir.

Free copies of the published issue will be sent both to the author(s) and to the reviewer(s).

Regesta Hakkında / About Regesta

REGESTA adlı hukuk dergisi, yılda 3 sayı yayımlanan, hakemin yazarı bilmemesi esasına dayalı hakemli bir hukuk dergisidir. 2011 yılından beri yayın hayatını sürdürmekte olan dergide, Ticaret Hukuku'na ilişkin akademik makalelerin yanı sıra, ticaret sicili uygulamalarını ortaya koyan çalışmalara yer verilmektedir.

Akademisyenlerin ve ticaret sicilini ilgilendiren konularda çalışan başta hukukçular olmak üzere uzmanların, ticaret sicili ile doğrudan ya da dolaylı ilgili, yoruma açık ve tereddüt edilen konuları çeşitli perspektiflerden işleyen çalışmalarının büyük bir boşluğu dolduracağına inanıyoruz.

Journal of REGESTA is a peer reviewed academic law journal published regularly three times a year, concentrating on issues of academic articles relating to Commercial Law and studies regarding trade registry process. It has been in publication since 2011.

We are persuaded that the academicians' and the specialists' especially the jurists' studies, including different views regarding open-ended and hesitated subjects relating to the trade registry directly or indirectly, will be filled the gap.

EDİTÖRDEN.../FROM THE EDITOR...

Sizden aldığımız destekle, beşinci sayımıza ulaşırken, başlangıçta ortaya koyduğumuz uygulama ile akademik dünya arasında köprü kurma amacı doğrultusunda, bu sayıda da, Ticaret Hukuku alanına ilişkin birbirinden farklı konuları ele alan çok değerli akademik makalelerin yanı sıra uygulamaya ilişkin konulara yer verilmiştir. Uygulamaya ilişkin konuların değerlendirildiği “Pratik Bilgiler” bölümünde, bu ay değerlendirilen iki konu da çok günceldir ve bu bakımdan uygulamacılar için faydalı olacağı düşünülmektedir. Bunlardan ilki, 6335 Kanun’la Türk Ticaret Kanunu’nda yapılan değişiklikleri genel olarak ortaya koyan, diğeri ise, “Münfesih Olmasına veya Sayılmasına Rağmen Tasfiye Edilmemiş Anonim ve Limited Şirketler ile Kooperatiflerin Tasfiyesi ve Ticaret Sicil Kayıtlarının Silinmesi” başlığı altında, uygulamada çok fazla merak edilen münfesih şirketlerin kolaylaştırılmış şekilde tasfiye edilmesi usûlüne ilişkin genel açıklamaları içeren yazılardır.

REGESTA’nın abonelik sistemi ile dağıtılmasına ilişkin olarak sürdürülen hazırlıklar tamamlanmış olup eski ve yeni tüm sayılarına, dergimize abone olarak erişebileceğinizi bilginize sunarız.

Gelecek sayımızda görüşmek dileğiyle...

Av. / Aal. Nurcan TURAN

REGESTA TİCARET HUKUKU DERGİSİ

Cilt: 3 / Sayı: 1

Yıl: 2013

İÇİNDEKİLER

Makaleler	1
Hâkimiyet Sözleşmeleri <i>Prof. Dr. Veliye YANLI</i>	3
Kâr Dağıtımına İlişkin Genel Kurul Kararını İptal Eden Mahkeme, Kârın Dağıtılmasına Karar Verebilir mi? <i>Prof. Dr. Sami KARAHAN</i>	19
Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre Taşınmazların Anonim Şirkete Sermaye Olarak Getirilmesi ve Tescilsiz İktisabı <i>Doç. Dr. Necla AKDAĞ GÜNEY</i> <i>Prof. Dr. Mustafa Alper GÜMÜŞ</i>	33
Ticari Davalar <i>Yrd. Doç. Dr. Abdullah ERDOĞAN</i>	57
Dünya Ticaretinin Küreselleşmesi Bağlamında Yabancı Şirketlerin Yerleşim Özgürlüğü <i>Yrd. Doç. Dr. Necat AZARKAN</i>	79
Bağımsız Denetime Tabi Şirketlere İlişkin Düzenlemeler <i>Yavuz AKBULAK</i>	105
Pratik Bilgiler	127

REGESTA JOURNAL OF COMMERCIAL LAW

Volume: 3 / Issue: 1

Year: 2013

CONTENTS

Articles	1
Dominion Agreements	
<i>Prof. Dr. Veliye YANLI</i>	3
After Invalidating the Board of Directors' Decision Regarding Profit Sharing, May the Court Adjudicate Profit Sharing?	
<i>Prof. Dr. Sami KARAHAN</i>	19
Real Properties as Funds in Joint-Stock Companies and Their Non Proprietary Acquisition According to the New Turkish Commercial Code	
<i>Assoc. Prof. Dr. Necla AKDAĞ GÜNEY</i> <i>Prof. Dr. Mustafa Alper GÜMÜŞ</i>	33
Adjudication of Commercial Disputes	
<i>Asst. Prof. Dr. Abdullah ERDOĞAN</i>	57
Foreign Companies' Freedom of Settlement within the Context of Globalisation	
<i>Asst. Prof. Dr. Necat AZARKAN</i>	79
Regulations Regarding Businesses under Independent Audit	
<i>Yavuz AKBULAK</i>	105
Practical Informations	127

MAKALELER

ARTICLES

* Hâkimiyet Sözleşmeleri
Dominion Agreements
Prof. Dr. Veliye YANLI

* Kâr Dağıtımına İlişkin Genel Kurul Kararını İptal Eden Mahkeme, Kârın Dağıtılmasına Karar Verebilir mi?
After Invalidating the Board of Directors' Decision Regarding Profit Sharing, May the Court Adjudicate Profit Sharing?
Prof. Dr. Sami KARAHAN

* Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre Taşınmazların Anonim Şirkete Sermaye Olarak Getirilmesi ve Tescilsiz İktisabı
Real Properties as Funds in Joint-Stock Companies and Their Non Proprietary Acquisition According to the New Turkish Commercial Code
Doç. Dr./Assoc. Prof. Dr. Necla AKDAĞ GÜNEY
Prof. Dr. Mustafa Alper GÜMÜŞ

* Ticari Davalar
Adjudication of Commercial Disputes
Yrd. Doç. Dr./Asst. Prof. Dr. Abdullah ERDOĞAN

* Dünya Ticaretinin Küreselleşmesi Bağlamında Yabancı Şirketlerin Yerleşim Özgürlüğü
Foreign Companies' Freedom of Settlement within the Context of Globalisation
Yrd. Doç. Dr./Asst. Prof. Dr. Necat AZARKAN

* Bağımsız Denetime Tabi Şirketlere İlişkin Düzenlemeler
Regulations Regarding Businesses under Independent Audit
Yavuz AKBULAK

HÂKİMİYET SÖZLEŞMELERİ

(DOMINION AGREEMENTS)

Prof. Dr. Veliye YANLI*

ÖZET

Bir ticaret şirketi diğer bir ticaret şirketini bir sözleşme gereğince hâkimiyeti altında tutabiliyorsa, birinci şirket hâkim, diğeri ise bağı şirkettir. Bu durumda, bir şirket kendi organları değil de, bir başka şirket tarafından sevk ve idare edilmektedir. Her iki şirket, hâkim şirket tarafından, bağı şirketin yönetim organına verilen talimatlar vasıtasıyla birlikte yönetilmektedir. Hakimiyet ilişkisinde hâkim şirket bağı şirketin idaresine ilişkin temel konularda talimat vermekte, bağı şirketin günlük faaliyetlerine müdahale etmemektedir. Bu çalışmada hakimiyet sözleşmesi hem Türk Ticaret Kanunu'ndaki hem de Alman Hukuku'ndaki düzenlemeler çerçevesinde inceleme konusu yapılmıştır. Hakimiyet sözleşmesinin geçerlilik koşulları, niteliği ve hükümleri açıklandıktan sonra, hakimiyet ilişkisi içerisindeki bağı şirketin ve hakim şirketin sorumluluk durumları ayrı ayrı incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türk Ticaret Kanunu, hakim şirket, bağı şirket, hakimiyet sözleşmesi, tescil, Alman Paylı Şirketler Kanunu

ABSTRACT

Under the terms of an agreement, if one commercial company keeps another commercial company under its dominion, the first company is the dominant and the other company is the subsidiary company. In such a situation, one company is run and managed by another company, as opposed to being run and managed by its own internal units. Both companies are managed together with the instructions that the dominant company gives to the subsidiary company's management. Dominant company gives general instructions to the management of the subsidiary

* İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi

company; however, it does not get involved in the day to day operations of the subsidiary company.

This work examines this type of domination agreement, under both the Turkish Commerce Code and also under the German Code.

Initially, we explain the dominion agreement's conditions of validity, its attributes and its provisions. Furthermore, we examine the dominion company's and subsidiary company's responsibilities separately.

Keywords: *Turkish Commerce Code; Dominant company;, Subsidiary company; Dominion agreement; registration; German Code of Profit Sharing Businesses*

I. GİRİŞ

Türk Ticaret Kanunu'nun, ticaret şirketlerinin düzenlendiği ikinci kitabının genel hükümlerinde yer alan ve dolayısıyla tüm ticaret şirketleri açısından geçerli olan şirketler topluluğuna ilişkin hükümlerden ilkinin oluşturduğu 195. maddede, hangi hallerde “hâkim şirket”in ve “bağlı şirket”in varlığından söz edileceği gösterilmektedir. Bu hallerden bir tanesi de, hükmün 1. fıkrasının (b) bendinde yer almaktadır. Buna göre, bir ticaret şirketi diğer bir ticaret şirketini bir sözleşme gereğince hâkimiyeti altında tutabiliyorsa, birinci şirket “hâkim”, diğeri ise “bağlı” şirkettir¹. Burada, Türk Ticaret Kanunu'nun temel aldığı sistem uyarınca, hâkimiyet sözleşmesinin bir tarafını oluşturan şirketin, diğeri bir deyişle hâkim şirketin, sözleşmenin diğeri tarafında yer alan şirketi, diğeri bir ifadeyle bağli şirket “kontrol” ettiği kabul edilmektedir. Bunun anlamı şudur: Bir hâkimiyet sözleşmesinin varlığı halinde, hâkim şirket bağli şirket üzerinde her halükarda sözleşmeden kaynaklanan hâkimiyetini uygulamaktadır. Somut olayda, hâkimiyeti uygulayıp uygulamadığına bakılmaz; hatta hâkimiyetin uygulanmadığının ispat edilmesi dahi bir önem taşımaz².

Maddenin gerekçesinde, borçlar hukuku bağlamında bir sözleşmeye ve bu nitelikteki sözleşmelerle şirketler topluluğunun oluşturula-

¹ TTKm.195 f.4'de, hâkim şirketlerin “ana şirket”, bağli şirketlerin “yavru şirket” konumunda olacağı ifade edilmektedir.

² Bkz. Gerekçe'deki, Şirketler Topluluğu, “195 ilâ 209 uncu Maddelerle İlgili Genel Açıklamalar.”

bileceğine işaret edilmekte ve ilk planda kastedilenin de hâkimiyet sözleşmesi olduğu vurgulanmaktadır.

Bu sözleşmelerin geçerli olabilmesi için, bunların ticaret siciline tescil³ ve ilan edilmeleri gerekmektedir (TTKm.198 f.3). Böylece, hâkimiyet sözleşmeleri yazılı yapılacak ve bunların ilan edilmeleri sonucu, üçüncü kişiler, bu sözleşmelerin mevcudiyetinden haberdar olacaktır. Hükümde ayrıca, söz konusu şekle uyulmaması nedeniyle hâkimiyet sözleşmesinin geçersiz olmasına rağmen, bu durumun, Türk Ticaret Kanunu ile diğer kanunlardaki şirketler topluluğuna ilişkin yükümlülükler ve sorumluluklar hakkındaki hükümlerin uygulanmasına engel olmayacağı da ifade edilmiştir. Diğer bir anlatımla, hâkimiyet sözleşmesi ticaret siciline tescil edilmediği takdirde, taraflar arasında sözleşmesel haklar ve borçlar doğmayacak, fakat sözleşme geçerliymiş gibi, hâkimiyetin uygulanması sonucu yapılan işlemlerden dolayı, aşağıda belirtildiği üzere, şirketler topluluğuna ilişkin hükümler uyarınca, hâkim şirketin ve onun yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna gidilebilecektir.

II. TANIM

Hâkimiyet sözleşmeleri, Türk Ticaret Kanunu'nun şirketler topluluğuna ilişkin hükümleri sevk edilirken örnek alınan Alman Paylı Şirketler Kanunu'nda (APŞK) tanımlanmış ve hukuki sonuçları § 300 ilâ 310'da ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir⁴. APŞK'daki tanıma göre, hâkimiyet sözleşmesi öyle bir sözleşmedir ki, bununla bir şirket (alt şir-

³ Ticaret Sicili Yönetmeliği'nin 106. maddesinin 3. fıkrasına göre, hâkimiyet sözleşmesi, talimat alan şirketin kayıtlı olduğu sicile tescil olunur.

Bu Yönetmelik'in dayanağı olan TTKm.26'da, ticaret sicili müdürlüğünün kurulması, sicil defterlerinin tutulması, tescil zorunluluğunun yerine getirilmesine ilişkin usul ve esaslar, sicil müdürlerinin kararlarına karşı itiraz yolları, sicil müdür ve yardımcıları ile diğer personelde aranacak nitelikler, disiplin işleri ile bu konuyla ilgili diğer esas ve usullerin Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca çıkarılacak Yönetmelikte düzenleneceği öngörülmüştür.

Bu Yönetmelik, 27.01.2013 tarihli ve 28541 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

⁴ Bu hükümler, hâkim şirketin denkleştirme yükümlülüğüne, sözleşmenin sona ermesi halinde şirket alacaklılarının haklarının teminat altına alınmasına, hâkim pay sahibi dışındaki pay sahiplerinin haklarının korunması ile ilgili tedbirlere, hâkimiyetin kullanılmasına bağlanan sonuçlar gibi, doğrudan hâkimiyet sözleşmesi ile bağlantılı konulara ilişkindir.

ket)⁵ kendisini diğer bir şirketin⁶ sevk ve idaresine (Leitung) bırakmaktadır⁷. Böylece, bir şirketin yönetim organına (kuruluna) ait olan idare yetkisi, diğer bir şirkete devredilmektedir. Bu ilişkide birinci şirkete “alt şirket”, diğerine de “hâkim işletme veya şirket” diğer bir ifade ile “üst şirket” denilmektedir. Bu durumda, bir şirket kendi organları değil de, bir başka şirket tarafından sevk ve idare edilmektedir. Burada sözü edilen, üst şirketin “sevk ve idare yetkisi”, üst şirket tarafından alt şirketin yönetim organına talimat vermesi (APŞK § 308) suretiyle kullanılmaktadır. Böylece, hâkim şirket kendi yönetimi ile yeknesak bir yönetim sağlamaktadır. Diğer bir ifadeyle, her iki şirket, hâkim şirket tarafından, bağlı şirketin yönetim organına verilen talimatlar vasıtasıyla birlikte yönetilmektedir. Böylece, topluluk şirketleri açısından yeknesak bir yönetim şekli sağlanmaktadır. Zira, hâkimiyet sözleşmesinden söz edebilmek için gerekli olan sonuç, şirketler topluluğunun tüm menfaatine yönelik bir amacı gerçekleştirmektir. Bu da, hâkim şirketin bağlı şirketin yönetim organına bu yönde talimatlar vererek onu yönlendirmesi ile sağlanmaktadır. Bu sonuç Alman Paylı Şirketler Kanunu’nda açıkça ifade edilmektedir. APŞK § 18 f.2’ e göre, aralarında hâkimiyet sözleşmesi olan işletmeler, yeknesak bir sevk ve idare altında toplanmış kabul edilmelidirler.

Bu ilişkide, hâkim şirket bağlı şirkete, merkezî konularda, diğer bir ifadeyle şirketin idaresine ilişkin temel konularda talimat vermekte, bağlı şirketin günlük faaliyetlerine ve işleyişine müdahale etmemektedir. Merkezî konular ile kastedilen, hedeflerin tespiti, işletmenin faaliyetleri-

⁵ APŞK § 291, alt şirketin bir anonim şirket veya paylı komandit şirket olması halinde uygulama alanı bulmaktadır. APŞK’a göre, § 291 anlamında bir hâkimiyet sözleşmesinden söz edebilmek için, taraflardan biri olan bu şirketin (bağımlı şirket) Almanya’da yerleşik bir anonim ya da paylı komandit şirket olması gerekmektedir. Bağımlı şirketin başka bir şirket türünde, örneğin limited şirket olması halinde, bu hükümler doğrudan uygulanmayacaktır.

⁶ Sözleşmenin diğer tarafında yer alan bu şirket ise, yurt içinde veya dışında yerleşik herhangi bir teşebbüs olabilir. Bu teşebbüsün hukuki niteliği önemli değildir. Bir kamu teşebbüsü olabileceği gibi, bir gerçek kişi tacir, bir şahıs şirketi, tacir sıfatını haiz bir dernek ya da vakıf da olabilir.

⁷ Hâkimiyet sözleşmelerinin ayrıntılı bir şekilde düzenlendiği Almanya’da bu sözleşmeler genelde bağlı şirketin kazancını da hâkim şirkete aktarmayı taahhüt ettiği diğer bir sözleşmeyle birlikte yapılmaktadır. Bununla birlikte, çok sık rastlanılmakla beraber, sadece hâkimiyet sözleşmesinin yapılmasına da bir engel bulunmamaktadır.

nin koordine ve kontrol edilmesi ile üst düzey yönetiminin belirlenmesidir. Bir hâkimiyet sözleşmesinin varlığından söz edebilmek için, böyle bir sevk ve idare yetkisinin her halükarda verilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte, hâkim şirket hâkimiyetini kullanarak bağlı şirkete talimat vermediği sürece, bağlı şirket kendi yönetim organı tarafından kendi takdir yetkisi çerçevesinde yönetilmeye devam edilir⁸.

Bir hâkimiyet sözleşmesinden söz edebilmek için, yönetim kurulunun tüm yetkilerinin devredilmesine gerek yoktur. Sözleşmenin, hâkim (üst) şirkete, bağlı (alt) şirketin yönetim kurulunun, şirketin idaresi çerçevesinde alacağı temel kararları belirleyebilecek ölçüde ve şekilde bir müdahaleye imkan sağlanması yeterlidir. Ayrıca, sözleşmenin “hâkimiyet sözleşmesi” olarak adlandırılması da bir önem taşımamaktadır⁹. Kısmi hâkimiyet sözleşmelerinin yapılması da mümkündür. Bu sözleşmelerde, hâkim şirketin sevk ve idare yetkisi bağlı şirketin yönetim kurulunun tüm yönetim yetkisine değil de, sadece, finansman, satın alma, personel istihdamı gibi, bir veya birkaç alana ya da faaliyete ilişkin olarak kullanılmaktadır¹⁰.

Bu sözleşmelerin tarafını herhangi bir ticaret şirketi oluşturabilir. Hâkimiyet sözleşmeleri genelde, çoğunluk pay sahibi (hissedarı) olan, diğer bir ifadeyle hâkim şirketle bağlı şirket arasında yapılmasına rağmen, tarafların birbirinden bağımsız şirketler olmasına da bir engel bulunmamaktadır¹¹. Nitekim, Ticaret Sicili Yönetmeliği'nin 106. maddesinin 1. fıkrasında da, aralarında doğrudan veya dolaylı olarak bir iştirak ilişkisi bulunmayan şirketler arasında da bu sözleşmenin yapılabileceğine işaret edilmektedir.

Hâkimiyet sözleşmeleri genelde, belirli süreli olarak yapılmaktadır¹².

⁸ SCHENK, Bürgers/Körber, Aktiengesetz, Heidelberg 2008, § AktG 291, N.6.

⁹ EMMERICH/HABERSACK, Konzernrecht, 8. Bası, München 2005, s.168.

¹⁰ LANGENBUCHER, K.Schmidt/Lutter, AktG § 291, N.30, 31.

¹¹ HÜFFER, Aktiengesetz, § 291 N.5; EMMERICH, EMMERICH/HABERSACK, Aktien- und GmbH- Konzernrecht, Kommentar, 6. Bası, München 2010, § 291 N.1.

¹² EMMERICH/HABERSACK, Konzernrecht, s.206.

III. HÂKİMİYET SÖZLEŞMESİNİN NİTELİĞİ VE HÜKÜMLERİ

Hâkimiyet sözleşmesinin bir tarafını oluşturan bağlı şirketin bu sözleşmeden doğan yükümlülüğü, hâkim şirketin talimatlarına uymaktır. Bağlı şirketin yönetim organının, özen borcu çerçevesinde ve sadakat borcu doğrultusunda alt şirketin menfaati uyarınca faaliyetlerini yerine getirme yükümlülüğünün yerini, üst şirketin talimatlarına uyma, böylece topluluk menfaati yönünde faaliyette bulunma yükümlülüğü almaktadır. Bu arada, özellikle belirtelim ki, hâkimiyet sözleşmesi sadece yönetim organının yetkisine ilişkin sonuç doğurmaktadır, genel kurulun yetkileri üzerinde bir etkisi yoktur¹³.

Türk Ticaret Kanunu sistemi açısından hâkimiyet sözleşmelerini değerlendirmek gerekirse; bunların, yönetim kurulunun görev ve yetkilerine ilişkin temel düzen karşısında bir istisna oluşturduğunu kabul edebiliriz. Bunun anlamı şudur: Türk Ticaret Kanunu'nun 374. maddesinde, yönetim kurulunun şirketin genel yetkili organı olduğu hükme bağlanmıştır¹⁴. Buna göre, yönetim kurulu, kanun ve esas sözleşme uyarınca genel kurulun yetkilendirildiği hususlar dışında, şirketin işletme konusunun gerçekleştirilmesi için gerekli olan her çeşit iş ve işlemler hakkında karar alabilir¹⁵. Ayrıca, Kanun'un 375. maddesinde de, yönetim kurulunun devredilemez ve vazgeçilemez görev ve yetkileri sıralanmıştır¹⁶. Bununla birlikte, yönetim kurulunun devredilemez ve vazgeçilemez görev ve yetkileri sadece TTKm.375'de sayılanlardan ibaret değildir. Kanun'un diğer maddelerinde belirtilen ve yönetim kurulunun karar alması gereken bazı konulara ilişkin görev ve yetkiler de devredilemez¹⁷. Yöne-

¹³ FETT, Bürgers/Körber, AktG § 308, N.18.

¹⁴ Bu hüküm İsviçre Borçlar Kanunu'ndan alınmıştır.

¹⁵ Genel kurulun görev ve yetkilerine ilişkin TTKm.408 f.1'de de bu sonuç bir şekilde teyit edilmektedir. Buna göre, genel kurul, kanunda ve esas sözleşmede açıkça öngörülmemiş bulunan hallerde karar alır.

¹⁶ Bkz. GÜNEY AKDAĞ Necla: Anonim Şirket Yönetim Kurulu, İstanbul 2012, s.107 vd.

¹⁷ Bu yetkilere örnek olarak; genel kurulun çalışma esas ve usullerini düzenleyen iç yönergenin hazırlanması, ticari mümessil ve vekillerin atanması, TTKm.379 uyarınca şirketin kendi paylarının edinilmesi gösterilebilir. TEKİNALP, Ünal: Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku İle Tek Kişi Ortaklığının Esasları, 2012, s.127 (N.12-37); bu yetkilerin ayrıntılı olarak incelemesi için bkz. DOĞAN Fatih Beşir: Anonim Şirket Yönetim Kurulunun Organizasyonu ve Yönetim Yetkisinin Devri, 2. Baskı, İstanbul 2011, s.210 vd.

tim kurulunun devredilemez ve vazgeçilemez görev ve yetkilerini yönetim kurulu bir kurul organ olarak bizzat yerine getirmek ve kullanmak zorundadır¹⁸. Burada belirtilen iş ve işlemler, aşağıya doğru, diğer bir ifadeyle şirket işlerini icra edecek, faaliyetlerini gerçekleştirecek kişilere devredilemeyeceği gibi, yukarı doğru da, diğer bir ifadeyle genel kurula da devredilemez¹⁹. Aynı şekilde, genel kurul da, söz konusu görev ve yetkileri, esas sözleşme ile de olsa, yönetim kurulunun elinden alamaz. Fakat, bir şirketin diğer bir şirket ile bir hâkimiyet sözleşmesi yapması hali bu kuralın bir istisnası olarak karşımıza çıkmaktadır²⁰. Zira, yukarıda da açıklandığı üzere, hâkimiyet sözleşmesiyle, yönetim kurulunun devredilemez ve vazgeçilemez olan yetki ve görevlerinin çoğunluğu konusunda, hâkim şirkete, bağlı şirketin yönetim kuruluna talimat verme yetkisi tanınmaktadır. Böyle olunca da, yönetim kurulu söz konusu kararları bağımsız iradesi ve takdir yetkisi doğrultusunda değil, hâkim şirketin talepleri yönünde kullanmak yükümlülüğü altındadır.

Alman öğretisinde hâkimiyet sözleşmesi, karşılıklı haklar ve borçlar doğuran bir borçlar hukuku sözleşmesinden öte sonuçları olan bir organizasyon sözleşmesi olarak nitelendirilmektedir²¹. Zira, bu sözleşmenin mevcudiyeti halinde, bağlı şirketin temel yapısı etkilenmekte ve esas sözleşmesi fiilen değişmekte, şirketin yönetim organı, şirketi, artık kendi sorumluluğu altında bağımsız bir şekilde yönetemekte, dolayısıyla bağlı şirketin hukuken ve/veya iktisaden temel işlevlerini yerine getirmesi büyük ölçüde mümkün olmamaktadır²².

Hâkimiyet sözleşmesi ile taraflar, birbirlerine karşı edim yükümlülüğü altına girmektedirler. Bu doğrultuda, bir tarafta yer alan hâkim şirket, sözleşmenin diğer tarafını oluşturan bağlı şirket ve onun yönetim organından, kendisine yönelttiği talimatlarına uyulmasını talep edebilir. Bu nedenle bağlı şirket tarafından bu talimatlara uyulmaması, taraflar

¹⁸ Bkz. ALTAY, Anlam: Anonim Ortaklıkta Yönetim Yetkilerinin Devrinin Sorumluluğa Etkileri, İstanbul 2011, s.102 vd.

¹⁹ HOMBURGER, Eric: Kommentar zum schweizerischen Zivilrecht (Zürcher Kommentar), Bd. V/5b, Der Verwaltungsrat, Art. 707-726 OR, 2. Bası, Zürich 1997, OR 716a N.513; CHAPUIS, Cédric: OR Handkommentar, Schweizerisches Obligationenrecht, 2. Bası, Zürich 2009, OR 716a, s.1566.

²⁰ OKUTAN NILSSON, Gül: Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Şirketler Topluluğu Hukuku, İstanbul 2009, s.137.

²¹ LANGENBUCHER, K.Schmidt/Lutter, AktG § 291 N.18.

²² SCHENK, Bürgers/Körber, § AktG 291, N.10.

arasındaki hâkimiyet sözleşmesinin ihlaline yol açacağı için, bağlı şirket açısından tazmin borcu doğurabilir. Buna karşılık bağlı şirket de, bu talimatlar dolayısıyla uğradığı kaybın denkleştirilmesine ilişkin bir talep hakkına sahiptir.

Bir hâkimiyet sözleşmesinin mevcudiyeti halinde, bu sözleşmenin, hâkim şirkete, bağlı şirketi yönetme yükümlülüğü de mi getirdiği, yoksa ona sadece bu konuda bir yetki mi sağladığı konusunda Almanya'da baskın olan görüş, hâkim şirketin, kendisine tanınan yetkiyi kullanmakla yükümlü olmadığı ve bu nedenle de, bu yetkiyi kullanmaması dolayısıyla bağlı şirkete karşı bir tazminat sorumluluğunun bulunmadığı yönündedir. Zira, aksi takdirde, hâkim şirketin topluluk şirketlerini yönetme yükümlülüğünden söz etmek gerekir ki, böyle bir yükümlülük de APŞK § 308 vd.'da öngörülmemiştir. Ancak, hâkim şirketin yönetim organı bağlı şirkete daha önce verdiği bir talimatla öyle bir durum oluşmasına sebebiyet vermiş olabilir ki, diğer talimatların da verilmesi zorunlu hale gelmiştir. Bu durumda, diğer talimatların da verilmesi, hâkim şirketin yönetim organı açısından tedbirli ve özenli bir yönetici gibi hareket etmekle yükümlülüğünün bir gereğidir. Aksi takdirde, hâkim şirketin yönetim organı üyeleri doğacak zarardan dolayı bağlı şirkete karşı müteselsilen sorumlu olurlar (APŞK § 309)²³.

Burada tartışmalı olan bir diğer konu da, hâkimiyet sözleşmesinin, hâkim şirketin yönetim organına kendi şirketine karşı bağlı şirketi yönetme konusunda bir yükümlülük doğurup doğurmadığıdır. Hâkim şirketin ana sözleşmesinde, topluluk şirketlerini yönetme yükümlülüğü konusunda bir hüküm bulunması hali hariç, çoğunluk görüşü, hâkimiyet sözleşmesinin üst şirket yönetim organına sadece geniş bir takdir yetkisi tanıdığı yönündedir. Bu nedenle, hâkim şirketin yönetim organının özen borcu uyarınca, hâkim şirketin alt şirketin yönetimine müdahale etmesini gerektiren istisnai bir durum ortaya çıkmadığı sürece²⁴, hâkim şirketin yönetim organı, bağlı şirketlere ne şekilde müdahale edileceği konusunda tamamen serbesttir.

²³ HÜFFER, Aktiengesetz, § 309, N.10.

²⁴ Örneğin, üst şirket alt şirketin yönetimine müdahale etmediği takdirde, üst şirketin bu şirketteki iştirakinin değeri azalabilir ve dolayısıyla üst şirket zarar görebilir.

IV. HÂKİMİYET SÖZLEŞMESİNİN YAPILMASI

Alman Hukukunda da, bu tür sözleşmelerin geçerliliği için hem yükümlülük altına giren şirketin (bağlı şirket) hem de diğer şirketin (hâkim şirket) genel kurulunun onayı aranmaktadır²⁵. Hâkimiyet sözleşmesini hâkim şirketin genel kurulunun da onaylaması gereği, hâkimiyet sözleşmesinin bu şirket için doğuracağı sonuçlar (§ 302 vd.) ve özellikle söz konusu hâkimiyet ilişkisinin alt şirkette yol açtığı kaybın üstlenilmesi yükümlülüğü açısından büyük önem arz etmektedir.

Türk Hukukuna gelince; hâkimiyet sözleşmesi yapılıp yapılmamasına taraf şirketlerin yönetim kurulları karar verir. Zira, yukarıda da belirtildiği gibi, yönetim kurulu anonim şirketin genel yetkili organıdır. Bu doğrultuda yönetim kurulu, kanun ve esas sözleşme uyarınca genel kurulun yetkisinde bırakılmış bulunanlar dışında, şirketin işletme konusunun gerçekleştirilmesi için gerekli olan her çeşit iş ve işlemler hakkında karar almaya yetkilidir. Genel kurul ise, sadece kanunda ve esas sözleşmede açıkça öngörülmüş bulunan hallerde karar alır (TTKm.408 f.1). Kanun'da, hâkimiyet sözleşmelerinin yapılmasına ve hatta yönetim kurulu tarafından yapılmakla beraber genel kurulca onaylanmasına ilişkin bir hükme yer verilmemiştir.

1. Bağlı şirkette

Kanaatimizce, aşağıdaki gerekçelerle, hâkimiyet sözleşmelerinin geçerli olması için bunların bağlı şirketin genel kurulu tarafından onaylanması aranmalıdır:

Bir defa, böyle bir sözleşmenin varlığında, bağlı şirket kendisini diğer bir şirketin sevk ve idaresine bırakmakta ve böylece, bağlı şirketin yönetim organına ait olan idare yetkisi, diğer bir şirkete devredilmektedir. Diğer bir ifadeyle, bir hâkimiyet sözleşmesi yapılmakla, o şirketi kimin yöneteceği belirlenmektedir. Zira, bu ilişkide bir şirket kendi organları değil de, bir başka şirket tarafından sevk ve idare edilmektedir. Türk Ticaret Kanunu'na göre, şirketin yönetim kurulu üyelerini belir-

²⁵ Onay verilmediği sürece, sözleşme askıda hükümsüz olacaktır. Onay edilmesinden kaçınılması halinde ise, sözleşme nihai olarak geçersiz hale gelecektir, VEIL, Spindler/Stilz, Aktiengesetz, 2. Auflage 2010, § 293 N.12.

leme yetkisi, münhasıran, kuruluşa kuruculara (TTKm.339 f.3)²⁶, sonraki dönemlerde ise genel kurula (TTKm.408 f.2 (b) bendi) aittir.

Ayrıca, hâkimiyet ilişkisinin varlığında, bağlı şirket kendi menfaatine değil, şirketler topluluğunun tüm menfaatine yönelik olarak faaliyette bulunmaktadır. Bu durumda, bağlı şirketin temel yapısı etkilenmekte ve esas sözleşmesi fiilen değişmektedir. Bunun sonucunda, bağlı şirketin yönetim organı, şirketi artık kendi sorumluluğu altında bağımsız bir şekilde yönetememekte, dolayısıyla, bağlı şirketin hukuken ve/veya iktisaden temel işlevlerini yerine getirmesi büyük ölçüde mümkün olmamaktadır.

Nitekim, Ticaret Sicili Yönetmeliği'nin 106. maddesinin 2. fıkrasında, hâkimiyet sözleşmesinin geçerli olabilmesi için, bağlı şirketin genel kurulu tarafından onaylanması gerektiği belirtilmektedir. Anonim şirketler açısından, başka bir yönetmelikte de, hâkimiyet sözleşmelerinin genel kurul tarafından onaylanacağına, üstelik bu görev ve yetkinin münhasıran genel kurula ait olduğuna ilişkin bir hükme yer verilmiştir. Bu Yönetmelik, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından çıkarılan “Anonim Şirketlerin Genel Kurul Toplantılarının Usul ve Esasları İle Bu Toplantılarda Bulunacak Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Temsilcileri Hakkında Yönetmelik”tir²⁷. Ancak bu Yönetmelik'in 30. maddesinin (h) bendinde, Ticaret Sicili Yönetmeliği'nden farklı olarak, hâkim şirket bağlı şirket ayırımı yapılmadan her ikisini de kapsayacak şekilde bir düzenlemeye yer verilmiştir.

Hâkimiyet sözleşmesinin bağlı şirketin genel kurulu tarafından onaylanması haline ilişkin olarak şöyle bir sorun ortaya çıkabilir: Acaba, hâkimiyet sözleşmesinin diğer tarafını oluşturan hâkim şirket, genelde karşımıza çıkacağı gibi, aynı zamanda bağlı şirketin hissedarı ise, sözleşmenin **onaylandığı** bağlı şirketin genel kurulunda oy kullanabilir mi? TTKm.436, hissedarın, kendisi, eşi, alt ve üst soyu veya bunların ortağı oldukları şahıs şirketleri ya da hâkimiyetleri altındaki sermaye şirketleri ile şirket arasındaki *kişisel nitelikte* bir işe veya işleme ilişkin müzakerelerde oy kullanamayacağını öngörmektedir. Öğretide, hükümdeki “kişisel” kelimesinin, hissedarın şirketle yaptığı hukuki işlemin özel menfaat sağlamak amacı ile gerçekleşmesine işaret ettiği belirtilmektedir. Bu

²⁶ TTKm.339 f.3'e göre, ilk yönetim kurulu üyeleri esas sözleşme ile atanır.

²⁷ 28 Kasım 2012 tarihli ve 28481 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

durumda, oydan yoksunluğun saptanmasında, özel menfaat - pay sahipliği menfaati ayrımı dikkate alınmalıdır. Bu doğrultuda, eğer hissedarın şirketle yaptığı bir işlem onun özel menfaatine ilişkin ise, o takdirde, bu işlemin oylanmasında söz konusu hissedar oy kullanmamalıdır. Hissedarın şirketle bir satım sözleşmesi yapması durumunda, onun bu sözleşmenin yapılmasındaki çıkarı, şirketin çıkarı ile çelişen özel bir menfaate örnek oluşturmaktadır. Eğer hissedarın menfaati, kendisinin yönetim kuruluna seçilmesi gibi, pay sahipliği sıfatından kaynaklanan bir menfaat ise, bu durumda pay sahibi böyle bir kararda oy kullanabilmelidir. Zira bu halde, şirketin çıkarı ile çelişen özel bir çıkar yoktur^{28,29}.

Kanaatimizce, bir şirketin, hissedarı olduğu diğer bir şirketi yönetmek hakkını kazanmak amacıyla onunla bir hâkimiyet sözleşmesi yapması işleminde, pay sahipliği sıfatına bağlı (ortaksal nitelikte) bir çıkardan söz edilemez. Zira, bir anonim şirketin, onun yönetim organına doğrudan talimat vererek, o şirketin yönetilmesi hususu, bir pay sahipliği hakkı değildir. Pay sahibi sadece, genel kurulda kullandığı oyla, genel kurulun yetkisinde olan bazı konularda, dolaylı olarak şirket üzerinde bir yönetim hakkına sahip olabilir. Bunun dışında, anonim şirketi yönetim kurulu idare eder. Fakat, Kanun'un imkan tanıdığı şekilde, anonim şirket ile, karşılıklı hak ve borçlar doğuran bir hâkimiyet sözleşmesi yaparak, o şirketi doğrudan yönetme hakkının elde edilmesi, tamamen özel çıkara hizmet eden bir işlemdir.

Yargıtay da, yönetim kurulu üyelerinin şirketle işlem yapma ve rekabette bulunma yasağının kaldırılmasının genel kurulda oylanması halinde, ilgili üyelerin pay sahibi olarak oydan yoksun olduklarını belirtmiştir³⁰.

Burada bir başka sorun karşımıza çıkmaktadır. O da, hâkimiyet sözleşmesinin diğer tarafını oluşturan hissedarın şirketin tek ortağı olması halinde, hâkimiyet sözleşmesinin onaylanacağı genel kurulda bu

²⁸ TEOMAN, Ömer: Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Oy Hakkından Yoksunluğu, Ankara 1983, s.101 vd.; ÇEKER, Mustafa: Anonim Ortaklıkta Oy Hakkı ve Kullanılması, Ankara 2000, s.201 vd.

²⁹ TEOMAN, oydan yoksunluk hakkındaki hükümlerin istisnai nitelikte olması dolayısıyla, bu tür hükümlerin yorumlanmasında cimri davranılması gerektiğinin söylenebileceğini vurgulamaktadır, bkz. TEOMAN, Ömer: Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Oy Hakkı, Batider 2009, C.XXV, Sayı 3, s.21.

³⁰ Bkz. 11 HD, E.1981/1267, K.1981/2213, T.5.5.1981.

hissedarın oy kullanıp kullanamayacağıdır. Bir şirketin tek hissedarının bulunması halinde, diğer bir ifadeyle tam hâkimiyet halinde de genel kurul kararı alınabilir. TTKm.408 f.3'e göre, tek hissedarlı anonim şirketlerde bu pay sahibi genel kurulun tüm yetkilerine sahiptir.

Her şeyden önce, tek pay sahibi olan anonim şirketlerde böyle bir sözleşmenin yapılmasına ihtiyaç olup olmadığı tartışılabilir. Zira, TTKm.203'de, bir ticaret şirketinin diğer bir sermaye şirketinin paylarının ve oy haklarının doğrudan veya dolaylı olarak yüzde yüzüne sahip olması, diğer bir ifadeyle o şirketin tek hissedarı bulunması halinde, hâkim şirketin yönetim kurulunun, topluluğun belirlenmiş ve somut politikalarının gereği olmak şartıyla, kaybına sebep verebilecek sonuçlar doğurabilecek nitelik taşıyabilir³¹, bağlı şirketin yönlendirilmesine ve yönetimine ilişkin talimat verebileceği, bağlı şirketin organlarının bu talimatlara uymak zorunda olduğu hükme bağlanmıştır. Bu nedenle, tek pay sahibi olan tam hâkim şirketin, kendisine doğrudan bağlı bulunan şirketle böyle bir sözleşme yapmasının bir anlamı olmayacağı düşünülse de, bu hissedarın daha sonra paylarının bir kısmını ya da tamamını devretmesi halinde, söz konusu hâkimiyet sözleşmesi bu pay sahibinin mevcut hâkimiyetini sürdürmesine imkan sağlayacaktır. Bu nedenle, tek pay sahibi bulunan şirketlerde dahi, hâkimiyet sözleşmesinin bir işlevi ve etkisi olabilir.

Hâkimiyet sözleşmesinin onaylanacağı genel kurulda bu hissedarın oy kullanıp kullanamayacağı sorununa gelince; öğretide, TTKm.436'ya giren hallerden birinin varlığında, tek ortağın oy kullanamayacağı ve dolayısıyla bir genel kurul kararı alınamayacağı³² belirtilmekle birlikte, eğer oy kullanılırsa, böyle bir ihlalin genel kurul kararı açısından sadece bir iptal sebebi olabileceği, bu durumda da yönetim kurulu ya da üyeler tarafından bu yönde bir davanın açılmasına pek ihtimal bulunmadığı belirtilmektedir.³³

Oydan yoksun hissedarın oylamaya katılması halinde alınan genel kurul kararının TTKm.445 uyarınca iptali talep edilebilir. İptal davası

³¹ TTKm.204'e göre, bağlı şirketin ödeme gücünü açıkça aşan, varlığını tehlikeye düşürebilecek olan veya önemli varlıklarını kaybetmesine yol açabilecek nitelik taşıyan talimat verilemez.

³² TEKİNALP, Ünal: Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku İle Tek Kişi Ortaklığının Esasları, 2. Bası, İstanbul 2011, s.164.

³³ Bkz. AYDOĞAN, Fatih: Tek Kişi Ortaklığı, İstanbul 2012, s.279.

açabilecek kişilerin belirtildiği TTKm.446'daki hükümde sadece, "Toplantıda hazır bulunsun veya bulunmasın, olumsuz oy kullanmış olsun veya olmasın; ...**genel kurula katılma yetkisi bulunmayan** kişilerin veya temsilcilerinin toplantıya katılıp oy kullandıklarını, ...ve yukarıda sayılan aykırılıkların genel kurul kararının alınmasında etkili olduğunu ileri süren pay sahipleri"nden söz edilmektedir. Bu hükmün kapsamına "oydan yoksun olmasına rağmen oylamaya katılan hissedarın oy kullanması hali"ni de dahil ettiğimiz takdirde³⁴, hâkimiyet sözleşmesinin onaylanmasına ilişkin genel kurul kararının iptali için, söz konusu oyların karara etkili olduğunun belirlenmesi gerekmektedir³⁵.

Hâkimiyet sözleşmesinin genel kurulda onaylanması halinde aranacak toplantı ve karar yetersayıları konusunda, en azından şirketteki oy haklarının çoğunluğu kuralının uygulanması gerekir. Zira, bu karar ile bir şirket üzerinde hâkimiyet oluşturulmaktadır³⁶.

2. Hâkim şirkette

Yukarıda belirtildiği gibi, Anonim Şirketlerin Genel Kurul Toplantılarının Usul ve Esasları İle Bu Toplantılarda Bulunacak Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Temsilcileri Hakkında Yönetmelik'te, hâkimiyet sözleşmelerinin genel kurul tarafından onaylanması açısından şirketler arasında bir ayırım gözetilmemiştir. Dolayısıyla, bu düzenlemeye göre, bağlı şirkette de hâkimiyet sözleşmesinin genel kurul tarafından onaylanacağı sonucu çıkmaktadır. Ayrıca, hâkimiyet sözleşmesiyle hâkim şirkete sağlanan, bağlı şirket yönetim kurulu üyelerine talimat verme yetkisinin hukuka aykırı kullanılması sebebiyle bağlı şirkette meydana gelen kayıptan dolayı hâkim şirketin yönetim kurulu üyeleriyle birlikte bizzat hâkim şirket de sorumlu tutulabilecektir (TTKm.202 vd.). Sonuçta şirketin tazminat sorumluluğuna yol açabilecek nitelikte böyle bir sözleşmenin yapılması halinde, bu sözleşmenin şirketin genel kurulu tarafından onayının aranmasının yerinde olacağı düşüncesindeyiz.

³⁴ Bkz. 11 HD, E.1981/1267, K.1981/2213, T.5.5.1981; 11 HD, E.1998/9971, K.1999/2057, T.11.3.1999; 11 HD, E.2000/9458, K.2000/320, T.22.1.2001.

³⁵ Eski TTK düzenlemesine ilişkin görüşler ve tartışmalar için bkz. TEOMAN, s.210 vd.

³⁶ OKUTAN NILSSON, s.137.

V. SORUMLULUK

Türk Ticaret Kanunu'nda, doğrudan bağlı şirkete, hâkim şirketin talimatları dolayısıyla uğradığı kaybın denkleştirilmesine ilişkin bir talep hakkı tanınmamıştır.

1. Hâkim şirketin ve onun yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu

TTKm.202 ilâ 206'da, bir hâkimiyet ilişkisinin varlığının yol açabileceği sorumluluğa ilişkin hükümlere yer verilmiştir. Bu hükümlerde öngörülen taleplerde, duruma göre sadece, bağlı şirketin pay sahipleri ve/veya alacaklıları bulunabilirler.

Hâkimiyet sözleşmesi dolayısıyla, hâkim şirket, bağlı şirketin yönetim organına, bu şirketin sevk ve idaresine ilişkin olarak talimat verme yetkisini kazanmakla birlikte, hâkim şirket, bu hâkimiyetini bağlı şirketi kayba uğratabilecek şekilde kullanamaz. Bununla birlikte, hâkim şirketin bağlı şirketi kayba uğratması ve bunun denkleştirilmesini sağlamaması halinde, TTKm.202 f.1'de, hâkim şirket dışında kalan diğer hissedarlara ve şirket alacaklılarına, şirketin zararının giderilmesi için, hem hâkim şirkete hem de onun kayba sebep olan yönetim kurulu üyelerine karşı dava açma hakkı tanınmıştır. Tam hâkimiyet halinde ise, bağlı şirkette hâkim ortak dışında başka bir pay sahibi olmayacağı için, sorumluluk davası sadece alacaklılar tarafından, hâkim şirkete ve onun kayıptan sorumlu yönetim kurulu üyelerine karşı açılabilir. Aynı şekilde, TTKm.202 f.2'de de, hâkimiyetin uygulandığı bazı hallerde, bağlı şirketin hâkim şirket dışındaki hissedarlarının, hâkim şirketten, zararlarının tazminini ya da paylarının satın alınmasını isteyebilecekleri düzenlenmiştir.

2. Bağlı şirketin yöneticilerinin sorumluluğu

Hâkim şirket, bağlı şirketle yaptığı hâkimiyet sözleşmesiyle, bağlı şirkete talimat verme hakkını kazanmakla ve bağlı şirket de bu talimatlara uyma borcunu üstlenmekle beraber, hâkim şirket bağlı şirketin paylarının ve oy haklarının doğrudan veya dolaylı olarak yüzde yüzüne sahip olmadığı, diğer bir ifadeyle aralarından tam hâkimiyet ilişkisi kurulmadığı sürece, hâkim şirket, bağlı şirketi kayba uğratabilecek işlemlerde bulunması ya da onu menfaatine işlemlerde bulunmaktan kaçınması yönünde talimat veremez. Zira, sözleşmesel de olsa, bir şirket üzerinde

kurulan hâkimiyet, hâkim şirkete bu gücünü bağlı şirketler üzerinde hukuka aykırı olarak kullanma hakkını vermez³⁷.

Bu nedenle, eğer, hâkim şirketin bağlı şirket yönetim organına yönelttiği bir talimat hukuka aykırı ise, örneğin onu kayba uğratan bir işlem yapılmasına sebep olarsa, o takdirde bağlı şirketin yönetim organı bu talimatı yerine getirmekle yükümlü değildir. Aksi takdirde, pay sahiplerine ve alacaklılarına karşı sorumlu olur (TTKm.553 vd.). Zira, şirketi kayba uğratan işlemlerin yapılması halinde, talimatlara uyulmuş olması yönetim kurulunu sorumluluktan kurtarmaz.

Tam hâkimiyet halinde ise, topluluğun belirlenmiş ve somut politikalarının gereği olduğu takdirde, kaybına sebep olabilecek nitelik taşımaları dahi, hâkim şirketin yönetim kurulu bağlı şirkete talimat verebilir³⁸. Bağlı şirketin organları da bu talimata uymak zorundadır. Bu nedenle, bu talimatlara uyulması halinde, bağlı şirketin yöneticileri sadece alacaklılara karşı sorumlu olabilirler. Hissedarlar veya bağlı şirket tarafından sorumlu tutulamazlar (TTKm.205).

³⁷ Bkz. 202 madde Gerekçesi.

³⁸ TTKm.204 uyarınca, bağlı şirketin ödeme gücünü açıkça aşan, varlığını tehlikeye düşürebilecek olan veya önemli varlıklarını kaybetmesine yol açabilecek nitelikteki talimatlar verilemez.

KÂR DAĞITIMINA İLİŞKİN GENEL KURUL KARARINI İPTAL EDEN MAHKEME, KÂRIN DAĞITILMASINA KARAR VEREBİLİR Mİ?

(AFTER INVALIDATING THE BOARD OF DIRECTORS' DECISION REGARDING PROFIT SHARING, MAY THE COURT ADJUDICATE PROFIT SHARING?)

Prof. Dr. Sami KARAHAN*

ÖZET

Kârın tespiti ve dağıtımına karar verme yetkisi, eski TK düzenlemesindeki gibi 6102 sayılı yeni Ticaret Kanunu'nda da genel kurula aittir. Kâr dağıtımına karar verme yetkisine münhasıran sahip olan genel kurulun bu yetkisini kötüye kullanması halinde, mahkemenin buna müdahale edip edemeyeceği ve genel kurulun yerine geçerek dağıtılması gereken kâr miktarını belirleyebilip belirleyemeyeceği hususunda mahkemenin yetkisini kabul etmek en adil çözümdür. Genel kurulun kâr dağıtım kararını iptal eden mahkeme, kâr payı dağıtılmasının gerekip gerekmediği, gerekiyor ise, ne oranda dağıtılması gerektiği hususunda uzman kişilere bilirkişi incelemesi yaptırılmalıdır. Bu çalışmada genel kurulun kâr dağıtımına ilişkin kararının iptalinden sonra mahkemece karın dağıtımına karar verilip verilemeyeceği hususu incelenmiştir.

Anahtar kelimeler: Kâr payı, genel kurulun kâr dağıtım kararı, 6102 sayılı Ticaret Kanunu, mahkemenin müdahale yetkisi

ABSTRACT

Under both the old Turkish Commercial Act and the new Turkish Commercial Act No. 6102, The Board of Directors is vested with exclusive authority to make a decision regarding profits and profit sharing. In the event that the Board of Directors abuses its authority regarding profit

* Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi

sharing, it would only be equitable, and it would also be the best solution for the Court to interfere and take the place of the Board of Directors, and to adjudicate on the amount of profit share.

The Court that invalidates the Board of Directors' profit sharing decision, must assign experts to the task of investigating whether profit sharing would be appropriate or not. If the experts find out that it is appropriate, then they also have to quote the appropriate amount of profit sharing.

In this article, we examine whether the Court may make a decision on profit sharing, once it invalidates the Board of Directors' profit sharing decision.

Keywords: *Profit share, Board of Directors' decision regarding profit share, Turkish Commercial Act No. 6102, Court's authority to interfere*

SORUNUN ORTAYA KONULMASI

Anonim şirkette kârın tespit ve dağıtım yetkisi eTK (m.469) döneminde olduğu gibi 6102 sayılı yeni Ticaret Kanunu (m.408) döneminde de genel kurula aittir. Münhasır nitelikteki bu yetki, bir başka kişi veya organa devredilemez.

Sadece kârın varlığı, pay sahiplerinin bunu talep ve dava edebilmeleri için yeterli değildir. Kâr payı muaccel hale gelmedikçe talep ve dava edilemez. Pay sahiplerinin kâr payı üzerindeki hakkının muaccel olması için ise, *kural olarak* şirket genel kurulunun dağıtım kararı alması gereklidir. Bu husus, ilmi ve kazai içtihatlarda tartışmasız bir şekilde benimsenmiştir¹. Bununla birlikte, kâr dağıtımına karar verme yetkisi

¹ **Arslanlı**, Anonim Şirketler I, Umumi Hükümler, İstanbul 1960, s.212; **Bilgili/Demirkapı**, Şirketler Hukuku, 9.Baskı, Bursa 2012, s.517; **Birsel**, Yargıtay Kararları Işığında Şirket Kârı Konusunda Anonim Şirket ile Paysahibi Arasındaki Menfaat Çatışması, Ankara 1971, s.15; **Çeker**, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa göre Ticaret Hukuku, 2.Baskı, Adana 2011, s.499; **Çevik**, Uygulamada Şirketler Hukuku, 3.Baskı, Ankara 2002, s.573; **Domaniç**, Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması, İstanbul 1988, sh.1535; **İmregün**, Anonim Ortaklıklar, 4.Bası, İstanbul 1989, s.293; **Karahan/Huysal**, Şirketler Hukuku, 1.Baskı, Konya 2012, s.501, **Pulaşlı**, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Şirketler Hukuku Şerhi, C.I, 1.Bası, Ankara, 2011, s.1288; **Tekil**, Anonim Şirketler Hukuku, 2.Bası, İstan-

münhasıran kendi uhdesinde bulunan genel kurulun bu yetkisini kötüye kullanması ve imkan olmasına rağmen keyfi şekilde davranarak hiç kâr dağıtmaması veya cüz'i miktarda kâr dağıtması halinde, mahkemenin buna müdahale edip edemeyeceği ve genel kurulun yerine geçerek dağıtılması gereken kâr miktarını belirleyebilip belirleyemeyeceği hususu ilmi ve kazai içtihatlarda uzun yıllardan beri tartışma konusu yapılmıştır. Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun 531. maddesi ile hukukumuzda getirilen haklı nedenle fesih davasına ilişkin hüküm de bu tartışmalara cevap oluşturacak nitelikte önemli düzenlemeler içermektedir. Dolayısıyla, bu makale yeni düzenlemeleri de dikkate alarak bu tartışmayı yeniden açabilmek amacıyla kaleme alınmıştır.

MAHKEMENİN MÜDAHALE YETKİSİNİ KABUL ETMEYENLER

Mahkemenin kâr dağıtımına karar verme yetkisinin bulunmadığı görüşünü savunanlar, kâr dağıtımına karar verme yetkisinin münhasıran genel kurula ait olduğunu, bu yetkinin hiçbir kişi veya organa devredilemeyeceğini, dolayısıyla kâra ilişkin genel kurul kararını iptal eden mahkemenin hiçbir şekilde dağıtılabılır kârı belirleyemeyeceğini ve bunun dağıtılmasına karar veremeyeceğini, iptal kararını takiben kâr hususunda karar alma yetkisinin tekrar genel kurula ait olacağını beyan etmektedirler².

Bu görüşü savunanlar, küçük pay sahiplerine dava yoluyla kâra ulaşma imkânının tanınması halinde, kanuni yedek akçeler ayrıldıktan sonra tüm kâr payının ödenmesi amacıyla ortaklığa karşı davalar açılabileceğini ve icra konusu yapılabileceğini, ortaklığın mali yapısı göze-

bul 1998, s.386; HGK.03.06.1992, E.11-276, K.365 (Kazancı İchtihat Bankası); ATF 46 II, s. 159 (**Folliet**, Le Bilan dans le Société Anonymes du Point de vue Juridique et Comptable, 6. Baskı, Lausanne 1969, s. 501'den naklen).

² **Domaniç**, s.922; **Hırş**, Türk Ticaret Kanununun Esaslarına Göre Ticaret Hukuku, İstanbul 1935, s.237-238; **Karayalçın**, Muhasebe Hukuku, Ankara, 1988, s.136; **Poroy** (Tekinalp/Çamoğlu), Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, 11.Basım, İstanbul 2009, P.749, s.450; **Pulaşlı**, C.I, s.862-863; **Tekil**, Şirketler Hukuku, İkinci Cilt, Anonim Şirketler, 2.Bası, İstanbul 1978, s.426; **Teoman**, "Yargıtay'ın Limited Ortaklıklarda Oy Hakkı ve Kâr Dağıtımına İlişkin Son Kararları", Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu IV, Bildiriler – Tartışmalar, 20-21 Mart 1987, Ankara 1987, s.295 vd.; 11.HD.27.11.1980, E.4961, K.5245 (**Eriş** 1129); 11.HD.12.4.1983, E.464, K.1914 (**Eriş** 1131).

tilmeden ortaklığın dava edilmesi imkânı tanınmasının ise ortaklığın mahvına sebebiyet verebileceğini savunmaktadırlar. Bunlara göre, küçük pay sahiplerinin mağduriyetini önlemek için böyle bir tedbire gerek yoktur. Küçük pay sahipleri kendilerini koruyabilmek adına daha başka yollara başvurabilirler ve bu bağlamda azlık niteliğinde olmak şartıyla haklı nedenle fesih davası açma imkânını kullanabilirler. Azlık niteliğinde paya sahip bulunmayan pay sahiplerinin haklarını nasıl elde edebilecekleri konusunda ise bu görüş sahipleri fikir beyan etmemekte susmaktadırlar.

MAHKEMENİN MÜDAHALE YETKİSİNİ KABUL EDENLER

Bu görüş sahipleri, kâra ilişkin genel kurul kararını iptal eden mahkemenin kârın dağıtılması hususunda karar verme yetkisinin bulunduğunu savunmaktadırlar.

Bu görüşü savunanlara göre³; genel kurul kanunla bağlı olup tahakkuk eden kâr üzerinde dilediği gibi tasarruf yetkisini haiz değildir. Genel kurul tespit ettiği kârı dağıtmaktan keyfi şekilde kaçınamaz. Ticaret Kanunu hükümlerine aykırı kararlar iptal edilebileceği gibi, ortaklar kârın kanun hükümleri gereğince tespit ve dağıtılmasını da talep edebilirler. Açılan davada alınan ilam hükmü genel kurul kararı yerine kaim olur. Aksi halde, iptal davalarının birbirini izleme tehlikesi vardır.

İsviçre Federal Mahkemesine göre, kaçınılmaz bazı durumlarda, mahkemenin dolaylı olarak alınması gerekli kararı şirkete empoze ettiği

³ **Aslanlı/Domaniç**, Limited Şirketler Hukuku ve Uygulaması, C.III, İst.1989, s.454; **Arslanlı**, Ticaret Kanunu Şerhi, 2. Kitap, 7. Fasıl: Limited Şirketler, 2. Kısım, İstanbul 1963, s.339, 341 ve 344; **Bergier**, L'abus de Majorité dans les Sociétés Anonymes, These de Lausanne, s.233 vd (**Okur**, Yiğit, L'action en Annulation des Décisions de l'Asséblées Générales des Actionnaires dans la Société Anonyme, These de Geneve, 1965, s.134'ten naklen); **Horowitz**, s.369 vd, s.382 vd. (Okur, s.134'ten naklen); **Moroğlu**, Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, 5.Bası, İstanbul 2009, s.280-283; **Patry**, L'Action en Annulation des Décisions de l'Asssemblée Générale, Geneve, 1964, s.29-30; **Dubs/Truffer**, Basler Kommentar, Art. 706, N.25 ve orada anılan 1982 tarihli Züriç Yüksek Mahkeme Kararında (Oger ZH ZR 1982, 216) (Pulaşlı s.863'ten naklen); **Yüksel**; Anonim Ortaklıklarda Kar Dağıtımı ve Kara Katılan Kişiler, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi, s.42.

bazı özel durumlar olabilir⁴. Bu durum sadece kararın kısmi iptal edilebileceği haller için geçerlidir. Kısmi iptal mümkünse hakim genel kurul kararını düzeltebilir.

Nihayet, *Yargıtay* bu konuda olumlu görüş sahibidir. Yüksek Mahkeme, müteaddit ve müstakar kararlarında, genel kurulun yetkilerini kötüye kullanarak, keyfi şekilde kâr dağıtmamaya veya cüz'i miktarda kâr dağıtmaya karar vererek, pay sahiplerini mağdur etmesi durumunda, genel kurul kararını iptal eden mahkemenin, sadece iptal kararı vermekle yetinmeyip, dağıtılması gereken kâr miktarını da belirleyerek bunun dağıtılmasına karar verebileceğine müstakar şekilde karar vermektedir⁵. Gerçekten, *Yargıtay*, 16.05.2003 tarihli konuya ilişkin son kararında, önceki kararlarındaki görüşlerini tekrar ile “*Kural olarak bir sermaye şirketi türü olan limited şirkete TTK.nun 533'üncü maddesi uyarınca bu şirketin sağlayacağı kazançtan yararlanmak amacı ile ortak olunur. Yine ilke olarak bu tür şirketlerde ortağın kâr payı alacağı, ortaklar kurulunun TTK.nun 539/4'üncü maddesi gereğince kâr dağıtma kararıyla muacceliyet kazanır. Ancak, şirket ana sözleşmesinde aksine hüküm yoksa şirket ortaklar kurulu TTK.nun bu konudaki düzenlemeleri ile bağlı olup, tahakkuk eden kazanç üzerinde dilediği gibi tasarruf yetkisine sahip değildir. Ortaklar kurulu bilançoya göre ortaya çıkan kazancı dağıtmaktan keyfi bir şekilde, diğer bir deyişle hot be hot sarfınazar edemez. Türk Ticaret Kanunu hükümlerine aykırı olan kararlar iptal ettirilebileceği gibi, şirketçe kâr dağıtmama konusunda haklı bir nedene dayanmayan direnme halinde ortaklar, kazancın kanun hükümleri gereğince tespit ve dağıtılmasını da talep ve dava edebilirler (Bkz. Ord. Prof. Dr. Halil Aslanlı-Prof. Dr. Hayri Domaniç, Limited Şirketler Hukuku ve Uygulaması, İst.1989 C.III. s.454.) Bu nedenle somut olayda da davalı şirketin kuruluşundan beri kâr payı dağıtmadığı, bu konuda ortaklar arasında uyuşmazlık çıktığı ve davalı şirketin direngen hale geldiği anlaşıldığından, davacı ortağın kâr payının tespit ve tahsilini mahkemeden isteme hakkı olduğunun kabulü gerekir. Bu durumda mahkemece, davalı*

⁴ **Okur**, s.131; ATF 84 II, s.550 vd – 26 Eylül 1958 tarihli İFM kararında mahkeme yöneticilere yapılan 70.000 franklık ödemeyi 50.000 franka indirmiştir. İFM de kararı onamıştır. ATF 86 II, s.78 vd – 12 Mayıs 1960 tarihli İFM kararı da aynı yöndedir (**Okur**, s.131'den naklen).

⁵ 11.HD.16.05.2003, E.2002/13209, K.2003/5053;11.HD.15.10.1985, E.85/4091, K.85/5289; 11.HD.8.4.1986, E.86/1195, K.86/1250; TD.13.2.1965, E.3723/K.3263.

şirketin faaliyet gösterdiği sektörün genel gelişimi, davalı şirketin ekonomik faaliyet ve amaçları ayrıca şirket işlemlerinin devamlı gelişmesini veyahut mümkün olduğu kadar istikrarlı kâr payı dağıtılmasını temin bakımından 1999 yılında davalı şirketin kâr payı dağıtılmasının gerekip gerekmediği, gerekiyor ise, ne oranda dağıtması gerektiği yolunda bu sahada uzman kişilere bilirkişi incelemesi yaptırılarak, sonucuna göre karar verilmesi gerekir iken, sadece şirket bilançosu esas alınarak yazılı gerekçeyle davanın kısmen kabulüne karar verilmesi yerinde değildir.” diyerek olumlu görüşünü devam ettirdiğini ortaya koymuş bulunmaktadır.

DEĞERLENDİRMELERİM

Kanaatimce, sorunu sadece teorik zeminde değil insan odaklı olarak tartışmakta yarar vardır. İnsanı merkeze almayan teorik kürsü bazlı tartışmalar ile adil bir sonuca varılması beklenemez. Oysa bu soruna fitrata uygun ve adil bir çözüm bulunması zorunludur. Zira aksi durum sosyolojik ve ekonomik anlamda öngörülemeyen birçok olumsuz sonucun doğmasına sebebiyet verebilecek niteliktedir. Bu nedenle, muhtemel bir senaryo üzerinden sorunu gündeme getirmek, konunun anlaşılması ve adil bir çözüm bulunması açısından yararlı olacaktır. Buna göre: örneğin, küçük tasarrufları ile bir anonim şirkete ortak olan ve şirketin yıllık karından yararlanmayı ümit eden (yaşlılık dönemi için planlanmış tek yatırımının bu olduğu ve tek gelir kaynağının burası olduğu varsayıl-sın) bir pay sahibi, genel kuruldaki azgın çoğunluk tarafından keyfi şekilde kârın dağıtılmaması veya cüzi miktarda dağıtılması yönünde karar alınması halinde ne yapabilir, hangi hukuki imkânlardan faydalanabilir, hangi etkin hukuki korunma araçlarından yararlanabilir? Siz olsaydınız haklarınızı elde etmek için hangi hukuki yollara başvurabilirdiniz? Elbette, akla gelen ilk yol, genel kurulca alınan bu karar aleyhine iptal davası açılması ve iyiniyet kurallarına aykırı olarak alınan genel kurul kararının iptalinin sağlanmasıdır. Ancak, temel sorun karar iptal edildikten sonra, ne şekilde hareket edileceği hususunda yoğunlaşmakta ve bu sorunun çözümüne ilişkin ilmi ve kazai içtihatlarda yoğun bir tartışma yürütülmektedir. Şöyle ki;

İlk görüşe göre, konu tekrar genel kurul gündemine getirilmeli ve genel kurulun bu konuda bir karar alması sağlanmalıdır. Genel kurulun öncekine nazaran çok az farklı miktarda kâr dağıtılmasına karar vermesi halinde, yeni karar aleyhine tekrar iptal davası açılması söz konusu ol-

malıdır. Ancak bu durumda, sürecin, tekrar ve tekrar yeni genel kurul kararları alınması ve bunlar aleyhine yine tekrar ve tekrar iptal davası açılması ve iptal kararı alınması ile sürüp gitmesi tehlikesi mevcuttur. Bunlara göre, bu tehlikeyi ve hakkın kötüye kullanılmasını önlenmesinin tek yolu, pay sahiplerine dava açarak kâr payına ulaşma imkânının tanınması değildir. Şirket sermayesinin yüzde onunu elinde bulunduran azlık statüsünde olmak şartıyla (halka açık şirketlerde yüzde beş) TK.531 hükmünden yararlanılarak haklı nedenle fesih davası açılabilir.

Bu görüş, haklı olarak eleştirilmiştir. Gerçekten, her bir genel kurul ve devamında burada alınan kararlara karşı iptal kararı alınması için geçecek sürenin niteliği (asgari iki yıl civarında) nazara alındığında, küçük pay sahibi yıllarca genel kuruldan genel kurula, iptal davasından iptal davasına koşturacak ve sonuçta eline yine kocaman bir HİÇ geçecektir. Kaldı ki, elindeki tasarruflarını bu şirkete yatıran küçük pay sahibinin bu süreci götüreceği ne zamanı ne bilgisi ne de mali imkânları buna müsait olacaktır. Bu durum ise, yetkilerini kötüye kullanan ve küçük tasarruf sahiplerini sindirmek veya onların elindeki payları yok pahasına satın almak isteyen azgın çoğunluğun ödüllendirilmesi sonucunu verecektir. Öte yandan, azlık pay sahipleri TK.531 uyarınca haklı nedenle fesih davası açabilir ise de; azlık statüsünde olmayan pay sahiplerinin bu suiistimallere karşı elinde haklı nedenle fesih davası açabilme imkânı da mevcut değildir ve bunlara karşı nasıl korunabilecekleri konusunda bu görüş sahipleri susmaktadır. Görüldüğü üzere, bu görüş bir kısır döngüye dönüşmekte ve sonuçta, zaman, emek ve para kaybı dışında, pay sahiplerine etkin bir hukuki koruma sağlayamamakta, pay sahiplerini kâr payına ulaştıramamaktadır.

Bizim de isabetli bulduğumuz ve adil olduğuna inandığımız ikinci görüşe göre ise, keyfi şekilde kârın dağıtılmaması veya cüzi miktarda dağıtılmasına ilişkin genel kurul kararını iptal eden mahkeme, sadece iptal kararı vermekle yetinmeyip, kârın dağıtımı hakkında da karar alabilir. Bu bağlamda mahkemece, Yargıtay kararında belirtildiği gibi, *davalı şirketin faaliyet gösterdiği sektörün genel gelişimi, davalı şirketin ekonomik faaliyet ve amaçları, ayrıca şirket işlemlerinin devamlı gelişmesini veyahut mümkün olduğu kadar istikrarlı kâr payı dağıtılmasını temin bakımından ilgili yılda davalı şirketin kâr payı dağıtmasının gerekip gerekmediği, gerekiyor ise, ne oranda dağıtması gerektiği yolunda bu sahada uzman kişilere bilirkişi incelemesi yaptırılarak, sonucuna göre karar verilebilmelidir.*

Bu görüşü benimsememizin temel gerekçeleri şunlardır:

İlk olarak, ilk görüş sahiplerinin, konuya olumlu yaklaşan yargı kararlarının etkilerini sadece oy dengelerine indirgemeye, kararları önemsizleştirmeye, sadece o olaylarla sınırlamaya ilişkin görüşlerini anlamsız buluyoruz. Sorunun oy dengeleriyle veya genel kurulda **kâr hakkında** karar alınmamış olmasıyla hiçbir ilgisinin bulunmadığını düşünüyoruz. Gerçekten, **bizce temel sorun**, “**genel kuruldaki çoğunluk, gücünü kötüye kullanarak küçük pay sahiplerinin en temel hakkı olan kâr elde etme hakkını ortadan kaldıracak mı? Yahut, dürüstlük kuralını ihlal eden hileli uygulamalarıyla bunun elde edilmesini engelleyebilir mi? Çoğunluk gücünün kötüye kullanılmasına karşı pay sahipleri nasıl korunacaktır?**” noktasında toplanmaktadır. Teşhisteki isabet tedavideki (çözümdeki) isabetin de şüphesiz temel şartını teşkil edecektir.

İkinci olarak, kârın dağıtımı hususunda çoğunluk gücünü elde bulduranlar ile azınlıkta kalan pay sahipleri arasında ciddi nitelikte menfaat ihtilafı bulunmaktadır. Çoğunluk pay sahipleri şirketin yönetimini ellerinde bulundurdukları ve iktidarın nimetlerinden sınırsız şekilde yararlandıkları için kârın dağıtılması noktasında arzulu olmazken; diğer pay sahiplerinin şirkete getirdikleri sermayeden elde edebilecekleri tek menfaat yılda bir kez dağıtılması gereken kâr paylarıdır ve bunun mümkün oldukça yüksek oranda dağıtılmasını talep edeceklerdir. Bu menfaat çatışmasının engellenmesi çoğunluk gücünün dürüstlük kuralına uygun şekilde ve adil şekilde kullanılmasının sağlanmasıyla mümkün olabilir. Aksi durumda, çoğunluğun tahakkümü ile azınlığın ezildiği bir yapı ortaya çıkar. Bu durum ise, kâr elde etme ve paylaşma amacıyla kurulan anonim şirketlerin temel felsefesine tamamiyle zıt olmasının yanında, giderek anonim şirketlerin sayısında ciddi şekilde azalmaya ve ülke ekonomisinin olumsuz şekilde etkilenmesine sebebiyet verebilir. **Dolayısıyla, dağıtılmayan kâr payının mahkeme marifetiyle dağıtılmasına karar verilmesi değil; çoğunluk gücünün dürüstlük kuralına aykırı kullanımının engellenmemesi şirketin ve ekonomik sistemin mahvına yol açabilir.**

Üçüncü olarak, olumsuz görüş sahiplerinin, mahkemenin kâr dağıtım yetkisine itiraz ettikten sonra, sadece azlık niteliğindeki pay sahiplerine haklı nedenle fesih davası açma imkânını kullanmayı önermeleri de adil değildir ve açık bir çelişki taşımaktadır. Gerçekten, bu hak

sadece sermayenin yüzde onunu (halka açıklarda yüzde beşini) elinde bulunduran azlık niteliğindeki pay sahiplerine tanınmış bir hak olup, daha düşük miktarda payı elinde bulunduran pay sahiplerinin böyle bir imkânı bulunmamaktadır. Peki, bunlar çoğunluk gücünün kötüye kullanılmasına karşı kendilerini hangi imkânlarla ve nasıl koruyacaktır? Genel kurul tarafından alınan kâr dağıtmama veya cüz'i miktarda dağıtmaya ilişkin karar, iyiniyet kurallarına aykırılık gerekçesiyle, her defasında iptal ettirilse bile bu iptal kararları pay sahiplerine pratikte ne sağlayacaktır? İcra aşaması yahut kârın dağıtılmasını sağlama açısından bu iptal kararlarının pratik değeri nedir? Her bir iptal kararını elde etmek için yıllarca uğraşarak para, emek ve zaman harcayacak olan küçük pay sahibinin eline sürecin sonunda ne geçecektir? Görüldüğü üzere, mahkemenin yetkisini kabul etmemek, süreci bir kısır döngüye dönüştürmekte ve bundan da hakkını kötüye kullanan azgın çoğunluk yararlanmaktadır.

Dördüncü olarak, azlık tarafından TK.531 uyarınca haklı nedenle fesih davası açılması halinde, mahkeme taleple bağlı kalmaksızın şirketin haklı nedenle feshine değil uygun gördüğü bir başka tedbire hükmedebilecektir. Kanunun gerekçesinde ve doktrinde⁶ ifade edildiği üzere burada zikredilen uygun görülen tedbirlerden ilki mahkemenin kâr dağıtımına karar vermesidir. Örneğin, pay sahiplerinden birisi keyfi olarak devamlı şekilde kâr dağıtılmadığı veya az dağıtıldığı gerekçesiyle şirketin feshi talebiyle mahkemeye başvurursa, mahkeme taleple bağlı kalmaksızın, şirketin feshi yerine, sorunun esasını teşkil eden ve mağduriyete sebebiyet veren kârın dağıtılmasına karar verebilecektir. Bu bağlamda, mahkemece, davalı şirketin faaliyet gösterdiği sektörün genel gelişimi, davalı şirketin ekonomik faaliyet ve amaçları, ayrıca şirket işlemlerinin devamlı gelişmesini veyahut mümkün olduğu kadar istikrarlı kâr payı dağıtılmasını temin bakımından davalı şirketin dağıtması gere-

⁶ **Bilgili/Demirkapı**, s.573; **Çelik**, “*Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’na Göre Anonim Şirketlerin Haklı Sebep Feshi*”, Batider 2009, C.XXV, S.4, s.579; **Böckli**, Schweizer Aktienrecht, 2. Auflage, Zürich 1996, N.1953 (**Pulaşlı**, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Şirketler Hukuku Şerhi, C.II, 1.Bası, Ankara, 2011, s.1793’ten naklen); **Forstmoser/Meier-Hayoz/Nobel**, Schweizerisches Aktienrecht, Bern 1996, §55, N.108 (**Pulaşlı**, C.II, s.1793’dan naklen); **Karahan/Bozgeyik**, s.653; **Oruç**, “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Ortaklıktan Haklı Sebeplerle Fesih İstemine Bağlı Çıkma”, Batider 2011, C.XXVII, S.1, s.221; **Peter/Cavadini**, Commentaire Romand, Code des Obligations II, Bâle 2008, Art.736/4, s.1302.

ken kâr payı miktarı, bu sahada uzman kişilere bilirkişi incelemesi yaptırılarak belirlenecek ve sonucuna göre karar verilebilecektir. Yani mahkeme genel kurulun münhasır nitelikteki kâr dağıtım yetkisine müdahale edebilecektir. Kanaatimizce, haklı nedenle fesih davası sürecinde Mahkeme, şirketi korumak ve devam ettirmek adına, kârı belirleyebildiği ve dağıtım kararı verebildiği gibi; çoğunluk gücünün şirketin işlerliğini olumsuz etkileyecek nitelikte kötüye kullanıldığını tespit eden, genel kurul kararlarının iptali ile sonuçlanan olaylarda, iptal kararlarını takiben kârı belirleyebilmeli ve kâr dağıtım kararı verebilmelidir. Aksini düşünmek esasen mümkün değildir. Zira haklı nedenle fesih ihtimalinde, kâr dağıtımına ilişkin olarak mahkemenin karar alması genel kurulun devredilemez nitelikteki görev ve yetkilerini ihlal etmezken; iptal davası sürecinde mahkemeye bu yetkiyi tanımanın genel kurulun yetkilerini ihlal edeceğini iddia etmek açık bir çelişki oluşturacaktır. Ayrıca birbirine siyam ikizleri kadar benzer iki farklı ihtimalde iki farklı uygulama yapılması adil olmayacaktır.

Beşinci olarak, iptal davalarının tekrarlanması halinde bunun haklı nedenle fesih davasının yolunu açacağı kabul edilirken; bu olumsuz durumu daha başlangıçta engellemek adına, herkesi kanuna ve dürüstlük kuralına uygun konuma çekmenin nasıl bir zararı olabileceğini anlamak mümkün değildir. Aksine böyle bir uygulamanın varlığından haberdar olan çoğunluk, gücünü dürüstlük kuralına uygun ve *başkalarının haklarına azami saygı gösterilmesi esasına* göre kullanacak, bu muameleye maruz kalan azınlık da aynı çerçevede davranarak şirketin gelişimine ve devamlılığına katkıda bulunmaya çalışacaktır. Örneğin, sermaye artırımlarına katılmaya, bilgi alma ve inceleme haklarını dürüstlük kuralına uygun kullanarak şirketin kurumsallaşarak gelişimine ve etkin bir şekilde denetlenmesine katkıda bulunabilecektir.

Altıncı olarak, olumlu yaklaşım halinde, güvenli ve nispi olarak artan bir gelir elde eden küçük pay sahipleri paylarını satmak yerine ellerinde tutmaya devam edeceklerdir. Bu ise şirketin ve şirket paylarının değerlendirilmesine yarayacaktır. Diğer bir deyişle, bu durumda süreç küçük pay sahipleri kadar çoğunluk pay sahiplerinin de tamamıyla lehine yararlar sağlanması ve gelişmelerin gerçekleşmesiyle neticelenecektir.

Yedinci olarak, pay sahiplerine kâr payının dağıtılmasına ilişkin dava açma imkânı tanınmasının, kârın tümünün dağıtılmasına ve şirket hakkında icra takibi yapılmasına sebebiyet vereceği ve bunun ise şirketin

mahvına yol açacağına ilişkin eleştiriye katılmak da mümkün değildir. Haklı nedenle fesih davası sürecinde mahkeme kârı nasıl belirleyecek ve dağıtım kararı verecek ise iptal davası sürecinde de aynı şekilde hareket edecektir. Diğer bir deyişle, kâr dağıtımına ilişkin genel kurul kararını iptal eden mahkeme, davalı şirketin faaliyet gösterdiği sektörün genel gelişimini, davalı şirketin ekonomik faaliyet ve amaçlarını, ayrıca şirket işlemlerinin devamlı gelişmesinin veyahut mümkün olduğu kadar istikrarlı kâr payı dağıtılmasının temini bakımından ilgili yılda davalı şirketin kâr payı dağıtılmasını gerektirip gerektirmediğini, gerektiriyor ise, ne oranda dağıtması gerektiğini bu sahada uzman kişilere bilirkişi incelemesi yaptırarak belirleyecektir. Bundan sonra, kâr payı muaccel hale gelecek talep ve dava edilebilecektir. Bu değerlendirmenin sonunda verilecek kararın ve uygulamanın adil olacağına güven duymak esasen hukuk sisteminin bir gereğidir. Benzeri birçok uyuşmazlıkta mahkemelerce tazminat talepleriyle ilgili karar verilebilir ve bunlar icraya konulabilirken, burada bunun yapılmasından rahatsızlık duymak için bir neden yoktur. Ayrıca, haklı nedenle fesih kararı veren mahkemeye duyulan güveni, iptal kararını veren mahkemeden esirgemek anlaşılabilir nitelik taşımamaktadır.

Sekizinci olarak, sorunu sadece genel kurulun devredilemez yetkileri bağlamında ve teorik şekilde ele alarak, dar yorumlayan görüş, kanun hükümlerinin ve tanınan hakların etkinliğinin olması gerektiğine ilişkin temel anlayışı da gözden kaçırmaktadır. Gerçekten, olumsuz yaklaşım, küçük pay sahiplerinin kâr payı hakkını elde edememeleri, onlara bu hakları tanıyan kanun hükümlerinin -kolaylıkla dolanılabilir meleri nedeniyle- etkinliğinin bulunmaması ve sonuçta küçük pay sahiplerinin çoğunluk gücünün elinde oyuncak olması sonucunu doğurmaktadır.

Dokuzuncu olarak, olumlu yaklaşımın benimsenmesi, hakların kanna ve dürüstlük kuralına uygun şekilde kullanılması zorunluluğunu getiren MK.2 hükmünün gereklerine de uygun olup, bu şekilde şirketteki çoğunluğun elindeki çoğunluk gücünü ve karar alma yetkisini keyfi şekilde kullanmasının önüne geçilmiş olacaktır. Gerçekten, çoğunluk gücünün bu şekilde kullanılmasında meşru hiçbir menfaat bulunmamaktadır. Aksine, bu yönde alınan kararların çoğunluk pay sahiplerine sağlayacağı menfaat ile küçük pay sahiplerine vereceği zarar arasında aşırı oransızlık bulunmaktadır. Bu durum ahlaka aykırı niteliktedir ve

çoğunluğun haklarını bu şekilde kullanmaya çalışması dürüstlük kuralına aykırıdır.

Onuncu olarak, olumlu görüşün benimsenmesi halinde süreç, en kısa, basit, ucuz ve etkin şekilde etkin bir şekilde küçük pay sahibinin kanunla kendisine tanınmış kâr payı edinme hakkına ulaşması ile sonlanacaktır. Yani, hem pay sahibi zaman, emek ve para harcamayacak hem de **usul ekonomisi** açısından gereksiz davalar açılmasının önüne geçilmiş olacaktır. Gerçekten, HMK.30 uyarınca, hakim davayı makul süre içerisinde, ucuz, basit ve düzenli bir biçimde sonuçlandırmakla yükümlüdür. Keza, aynı gerekçelerle, belirtilen çözümün benimsenmesi halinde “davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması” yükümlünü yargıya yüklemiş olan Anayasa’nın 141/IV maddesi ve usul ekonomisi ilkesi ile paralellik gösteren Anayasa’nın 36’ncı maddesi ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6’ncı maddesinde düzenlenen **adil yargılanma hakkı’na ilişkin yükümlülüğün gereği yerine getirilmiş olacaktır.**

On birinci olarak, küçük pay sahiplerinin bu şekilde etkin korunması, anonim şirketlere duyulan güveni artıracak, anonim şirketler hukukunda ve sermaye piyasalarında şirketleşme işlemlerini hızlandıracak ve şirketleşmenin getireceği geniş ekonomik imkânlarından ülke çapında yararlanılması ve ülke kaynaklarının şirketler eliyle etkin şekilde kullanılması söz konusu olabilecektir.

On ikinci olarak, olumlu görüşün kabulü anonim şirketlerin temel ilkelerinden birisi olan eşit işlem ilkesinin de gereğidir. Zira eşit işlem ilkesi, pay sahiplerinin arasındaki menfaatler dengesini sağlayan, müşterek amacın gerçekleşmesine yardımcı olan, kanunları yorumlama ve boşlukları doldurma ve pay sahipliği haklarının düzenlenmesi ve korunması açısından belirleyici işlevleri olan eşit işlem ilkesinin konunun dışında kalması düşünülemez. Gerçekten, esas sözleşmede özel bir hüküm olmadıkça, genel kurul kanunla bağlıdır ve kâr üzerinde istediği gibi tasarruf edemez. Bu bağlamda tespit ettiği kârı dağıtmaktan da kaçınmaz. Keyfilik içeren ve eşit işlem ilkesini ihlal eden bu tip genel kurul kararlarının iptali mümkündür⁷. Kanaatimizce bu ilkeyi ihlal etme ihtimalinin söz konusu olduğu durumlarda, konuyu bir ileri seviyeye

⁷ Yıldız, Şükrü, Anonim Ortaklıkta Pay Sahipleri Açısından Eşit İşlem İlkesi, Ankara 2004, s.145.

götürerek, mahkemenin müdahale yetkisini kabullenmek bu ilkenin korunması açısından gereklidir.

SONUÇ

Kâr dağıtımına karar verme yetkisi münhasıran kendi uhdesinde bulunan genel kurulun bu yetkisini kötüye kullanması ve imkân olmasına rağmen keyfi şekilde davranarak hiç kâr dağıtmaması veya cüz'î miktarda kâr dağıtması halinde, mahkemenin buna müdahale edip edemeyeceği ve genel kurulun yerine geçerek dağıtılması gereken kâr miktarını belirleyebilip belirleyemeyeceği hususunda isabetli ve adil olan çözüm mahkemenin yetkisini kabul etmektir. İnsan odaklı ve fitrata uygun çözüm bunu gerektirmektedir. Bu çözüm yolu, küçük pay sahibinin olduğu kadar, çoğunluğun ve hukuk sisteminin ve ülke ekonomisinin yararınadır.

Netice itibariyle, tespit ettiğimiz temel sorun ve bu sorunun çözümüne ilişkin çözüm önerilerimiz ve buna ilişkin kullandığımız güçlü gerekçeler, bizi karın dağıtımına ilişkin genel kurul kararını iptal eden mahkemenin, bunun yanı sıra karın dağıtılmasına karar verebileceğini göstermektedir.

Kanaatimizce, genel kurulun kâr dağıtım kararını iptal eden mahkeme, davalı şirketin faaliyet gösterdiği sektörün genel gelişimini, davalı şirketin ekonomik faaliyet ve amaçlarını, ayrıca şirket işlemlerinin devamlı gelişmesinin veyahut mümkün olduğu kadar istikrarlı kâr payı dağıtılmasının temini bakımından ilgili yılda davalı şirketin kâr payı dağıtmasını gerektirip gerektirmediğini, gerektiriyor ise, ne oranda dağıtması gerektiğini bu sahada uzman kişilere bilirkişi incelemesi yaptırarak belirlemelidir.

Nihayet, yeni düzenlemeler sadece gerekçe olarak kullanılması ve fikri güçlendirilmesi itibariyle anlamlıdır. Yoksa tek başına belirleyici nitelik taşımamaktadır. Dolayısıyla, olumlu yaklaşımın benimsenmesine ilişkin benimsenen çözümün eTK dönemi için de (limited şirketler dahil) geçerli olduğu hususunda şüphe bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Arslanlı, Anonim Şirketler I, Umumi Hükümler, İstanbul 1960
- Bilgili/Demirkapı, Şirketler Hukuku, 9.Baskı, Bursa 2012
- Birsel, Yargıtay Kararları Işığı Altında Şirket Kârı Konusunda Anonim Şirket ile Payscale Arasındaki Menfaat Çatışması, Ankara 1971
- Çeker, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa göre Ticaret Hukuku, 2.Baskı, Adana 2011
- Çevik, Uygulamada Şirketler Hukuku, 3.Baskı, Ankara 2002
- Domaniç, Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması, İstanbul 1988
- İmregün, Anonim Ortaklıklar, 4.Bası, İstanbul 1989
- Karahan/Huysal, Şirketler Hukuku, 1.Baskı, Konya 2012
- Pulaşlı, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Şirketler Hukuku Şerhi, C.I, 1.Bası, Ankara, 2011
- Tekil, Anonim Şirketler Hukuku, 2.Bası, İstanbul 1998
- Aslanlı/Domaniç, Limited Şirketler Hukuku ve Uygulaması, C.III, İst.1989
- Arslanlı, Ticaret Kanunu Şerhi, 2. Kitap, 7. Fasıl: Limited Şirketler, 2. Kısım, İstanbul 1963
- Bergier, L'abus de Majorité dans les Sociétés Anonymes, These de Lausanne
- Çelik, "Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Anonim Şirketlerin Haklı Sebep Feshi", Batider 2009, C.XXV, S.4
- Karahan/Bozgeyik, s.653; Oruç, "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Ortaklıktan Haklı Sebeplerle Fesih İstemine Bağlı Çıkma", Batider 2011, C.XXVII, S.1
- Peter/Cavadini, Commentaire Romand, Code des Obligations II, Bâle 2008, Art.736/4
- Yıldız,Şükrü, Anonim Ortaklıkta Pay Sahipleri Açısından Eşit İşlem İlkesi, Ankara 2004

**YENİ TÜRK TİCARET KANUNUNA GÖRE
TAŞINMAZLARIN ANONİM ŞİRKETE SERMAYE
OLARAK GETİRİLMESİ VE TESCİLSİZ İKTİSABI**
(*REAL PROPERTIES AS FUNDS IN JOINT-STOCK COMPANIES AND
THEIR NON PROPRIETARY ACQUISITION ACCORDING TO THE NEW
TURKISH COMMERCIAL CODE*)

Doç. Dr./Assoc. Prof. Dr. Necla AKDAĞ GÜNEY*
Prof. Dr. Mustafa Alper GÜMÜŞ**

ÖZET

Bu çalışmanın amacı sermayenin korunması ve şirketin sermaye üzerinde sınırsız bir biçimde tasarruf edebilmesi ilkeleri ışığında, yeni düzenlemelerin yorumlanması; özellikle borcun muacceliyeti, ifanın kapsamı ve zamanı, tapuya verilecek şerhin hukuki mahiyeti, hüküm ve sonuçları yanı sıra mülkiyetin geçiş anının belirlenmesine ilişkin görüşlerimizin ortaya konulmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Türk Ticaret Kanunu, anonim şirket, taşınmaz, sermaye, tescilsiz iktisap

ABSTRACT

In this study, in the framework of principles such as preservation of capital and the freedom of a joint-stock company to dispose on the capital without any limitation, the analysis of new regulations, especially acceleration of debt, the time and covering of the fulfillment, the legal nature of the note to the land office, and the consequences along with the timing of the proprietary transfer are discussed.

* Heidelberg Üniversitesi

** İstanbul Şehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Keywords: *Turkish Commercial Code, joint-stock company, real property, capital, non-proprietary acquisition*

Giriş

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu taşınmazların anonim şirkete sermaye olarak getirilmesi olgusunu farklı bir yaklaşımla ele almış, konuyla ilgili ayrıntılı düzenlemeler getirmiştir. Taşınmazların aynı sermaye olarak getirilmesine de uygulanan bu hükümler anonim şirketin “sermayesinin korunması” ve “şirketin sermaye üzerinde sınırsız bir biçimde tasarruf edebilmesi” ilkeleri¹ ışığında kaleme alınmıştır. Bu bağlamda sınırlı aynı hak (örn. ipotek, hapis, intifa), haciz ve tedbir gibi külfetlerle yüklü taşınmazların sermaye olarak taahhüt edilmesi engellenmiş (TTK md.342)², taahhüt edilen taşınmazın mahkemece atanan bilirkişiler tarafından değer tespitinin yapılmasının yanı sıra, bunların kurulmakta olan anonim şirkete sermaye olarak taahhüt edildikleri yönünde tapu kütüğüne şerh zorunluluğu getirilmiştir (TTK md.128 (2)). Öngörülen koşulların yerine getirilmemesi halinde şirketin ticaret siciline tesciline izin vermeyen Kanun, tescilden sonra sicil müdürlüklerine re’sen ve derhal ilgili sicile (tapu siciline) bildirimde bulunma yükümlülüğü getirmiş, taahhütte bulunanı devre dışı bırakmış, şirketin istem hakkını da saklı tutmuştur.

Bu çalışmanın amacı yukarıda anılan ilkeler ışığında, yeni düzenlemelerin yorumlanması; özellikle borcun muacceliyeti, ifanın kapsamı ve zamanı, tapuya verilecek şerhin hukuki mahiyeti, hüküm ve sonuçları yanı sıra mülkiyetin geçiş anının belirlenmesine ilişkin görüşlerimizin ortaya konulmasıdır.

¹ Böylece OR Art. 634 de olduğu gibi şirketin kurulmasıyla birlikte aynı sermayenin üzerinde tam ve sınırsız bir tasarruf yetkisi sağlanmak istenmiştir.

² Mülga TTK da bu yönde bir sınırlama yer almadığından aynı sermaye üzerindeki külfetlerle birlikte şirkete sermaye olarak getirilebiliyordu. Bkz. **Domanıç**, Hayri, Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması, TTK Şerhi II, İstanbul 1988, 198. Bununla birlikte, yeni TTK’da şirketin gayrimenkul üzerindeki tasarruf yetkisini kısıtlamayan bazı aynı hakların istisnai düzenlemeye tabi tutulmaması doktrinde haklı olarak eleştirilmiştir Bkz. **Gençtürk**, Muharrem, Anonim Şirketlerde Nakit Dışı Sermaye Taahhüdünün İfası, İstanbul 2011, s. 27 vd.

I. Ayni Sermaye ve Taşınmaz Kavramı

Paradan başka herhangi bir “malvarlıksal değer” anonim şirkete sermaye olarak getirilmesi halinde nitelikli kuruluş söz konusu olur ve getirilen malvarlıksal değere sahip sermaye “ayni sermaye” olarak adlandırılır. İlk akla gelen taşınır ve taşınmaz eşyadır. Ancak alacak hakkı veya fikri mülkiyet hakları, ayından (eşyadan) kaynaklanan, eşyayla bağlantılı bir hak olmasa bile, “ayni sermaye” kavramıyla altlanır. Dolayısıyla şirketler hukuku anlamında ayni sermaye, para dışında bir malvarlığı değeri olarak getirilen sermayeyi ifade eder. Bu kabulün sonucu olarak, hizmet edimleri, kişisel emek ve yetenek, ticari itibar bir ayni sermaye olarak değil, “kişisel sermaye” olarak nitelenir³.

Sermaye olarak getirilen taşınmazlar, her şeyden önce, TMK md.704 kapsamında arazi, tapu kütüğünde ayrı sayfaya kaydedilen bağımsız ve sürekli haklar ve kat mülkiyeti kütüğüne kayıtlı bağımsız bölümlerdir. Tapusuz taşınmazlar, ancak üzerinde mülkiyet hakkı mevcutsa ve tescil davası ile tapu kütüğüne tescili sağlanmışsa (TMK md.713) ayni sermaye olarak getirilebilirler. Taşınmaz üzerindeki paylı mülkiyet payının sermaye olarak taahhüt edilmesi mümkündür; İsviçre Federal Mahkemesi bir kararında⁴ bir taşınmazın bir anonim şirkete ayni sermaye olarak konulmasının önalım hakkı sahibine önalım hakkını kullanmasına imkan tanıyan bir önalım olayı (TBK md.240/I: satış ya da ekonomik bakımdan satışa eşdeğer her türlü işlem) oluşturmayacağını haklı olarak vurgulamıştır.

II. Hukuki Sebep

Mülga TTK da olduğu üzere yeni düzenleme de sermaye olarak taşınmaz mülkiyeti veya taşınmaz üzerinde var olan veya kurulacak olan ayni bir hakkın konulması borcunu içeren şirket sözleşmelerini, tapu sicil müdürlüğünde resmî şekilde akdedilmeleri gerekmeksizin geçerli

³ Kişisel emeği de nakit dışı sermaye kavramı altında altlayan görüş için bkz. **Gençtürk**, s.10. Ancak bu yaklaşım, ayni sermayenin de nakit dışı sermayenin bir alt türü olduğunun kabulü halinde mümkün olabilir. Kişisel emek bir malvarlığı unsuru oluşturmadığından, kanımızca ayni sermaye kavramı altında altlanamaz.

⁴ BGE 126 III 189. Ayr.ol.bkz. **Gümüş**, Alper, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun Akdi Önalım Hakkına İlişkin Hükümlerinin (TBK m.237/III, 238, 239 ve 240-242) Değerlendirilmesi”, YÜHFD Prof.Dr.Erhan Adal'a Armağan, C.VIII, S.2 ve C.IX, S.1, 2011-2012, s.441.

kabul etmektedir⁵. Gerçekten TTK md.128 (3)'e göre, "Sermaye olarak taşınmaz mülkiyeti veya taşınmaz üzerinde var olan veya kurulacak olan aynı bir hakkın konulması borcunu içeren şirket sözleşmesi hükümleri, resmî şekil aranmaksızın geçerlidir". Şirket sözleşmesi ise şirket kurucularının imzalarının noterce onaylandığı esas sözleşmede anonim şirket kurma iradelerini açıklamalarıyla meydana gelir (TTK md.335/I). Burada söz konusu olan Noterlik Kanunu md.90-93 hükümleri arasında düzenlenen onaylama yoluyla noter senedidir. "...Bu tür imza onamaları, resmi şekil olmayıp, yalnız TBK m.16'da öngörülen resmi onaylama yerine geçer"⁶. Dolayısıyla geçerlilik şekli olarak resmi onaya bağlı yazılı şekle tabi şirket sözleşmesi içerisinde⁷ taşınmaza ilişkin sermaye taahhüdünün yapılması, sermaye koyma borcunun doğumu için yeterlidir.

III. Edimin Muacceliyeti

Taşınmaz taahhüdünde bulunan kimsenin sermaye koyma borcunun⁸ ne zaman muaccel olacağı sorusu sermaye taahhüdünün ifası meselesiyle yakından ilgili olup öncelikle açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Zira borcun muaccel olmasına göre edimin ifa zamanı da tespit edilebilecektir.

Doktrinde **Pulaşlı**, aynı sermaye taahhüdünde taşınmaz taahhüdüne ilişkin borcun, anonim şirketin kuruluşunun veya esas sermaye artırımının tescili ile muaccel hale geleceğini ileri sürmektedir⁹.

Tekinalp'e göre de¹⁰, "Pay taahhüdü, AO'nun tescili ile oluşacak payların kurucular tarafından satın alınmasına ilişkin bir borçlanma işlemidir. AO'nun tescili ile hem paylar hukuken teşekkül eder hem de bu paylar ipso iure taahhüt edilen kişinin malvarlığında doğar".

⁵ **Pulaşlı**, Hasan, Şirketler Hukuku Genel Esaslar, 2.B., Ankara 2013, Nr.40, s.57.

⁶ **Eren**, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 14.B., Ankara 2012, s.285.

⁷ **Bilgili/Demirkapı**, Şirketler Hukuku, 9.B., Bursa Ocak 2013, s.235.

⁸ Öğretide burada bir şarta bağlı borcun varlığı ileri sürülmektedir. Ayr.ol.bkz. **Gençtürk**, s.78-79. Ayrıca TTK md.352, "Pay taahhüdünün, şirketin tescilinden önce devri, şirkete karşı geçersizdir" hükmünü içermektedir.

⁹ **Pulaşlı**, Şerh, C.II, § 38 Nr. 18.

¹⁰ **Tekinalp**, Ünal, Tek Kişilik Ortaklık-I, Tek Paysahipli Anonim Ortaklık, İstanbul 2011, s.84.

Yine doktrinde **Çelik**, “Anonim şirketlerde pay sahiplerinin aynı sermaye koyma borçları ancak şirketin tesciliyle muaccel hale geleceğinden tescilden önce pay sahiplerinden sermaye koyma borçlarının talep edilmesi mümkün değildir. Bu nedenle pay sahipleri sermayenin taahhüt edilmesi aşamasıyla, şirketin sermaye koyma borcunun yerine getirilmesini talep edebileceği aşama arasında aynı sermaye taahhüdüne konu olan taşınır veya taşınmaz malları bir başkasına devrederek veya bunlar üzerinde sınırlı aynı hak tesis ederek aynı sermaye taahhüdünün esas sözleşmeye uygun bir şekilde yerine getirilmesine engel olabilirler. Bundan dolayı TTK m. 140/5 (YTTK m. 128/8)’deki ihtiyati tedbirlere ilişkin düzenleme, anonim şirketlerde aynı sermaye taahhütlerinin esas sözleşmede belirtilen şekilde yerine getirilmesi açısından oldukça önemlidir.” demek suretiyle bu ilkeyi benimsemektedir¹¹.

Ancak yeni TTK’nın aynı sermayeye ilişkin hükümleri karşısında mülga TTK döneminde kabul gören tescille muacceliyet prensibinin geçerliliğinden bahsedilemez. Zira tescille muacceliyet prensibi ortağın borcunun anonim şirketin tüzel kişilik kazanması ile muaccel olacağı ve ifanın tüzel kişilik kazandıktan sonra yerine getirileceği anlamına gelmektedir. Borçlar hukukumuzda temel prensip ise muacceliyetin borcun doğduğu anda gerçekleşmesidir. (TBK md.90). Bu kuraldan hareketle, yeni TTK yapısında taşınmaz taahhüdü, ortaklarca imzalanan şirket sözleşmesindeki imzaların noterde tasdik edilmesi ile doğar ve doğmakla muaccel hale gelir. Gerçekten de yeni düzenleme taşınmazlar bakımından taahhüt edilen borcu, şirketin tüzel kişilik kazandığı andan itibaren değil esas sözleşmenin imzalanması ve imzaların noterce onayı ile muaccel kılacak biçimde kaleme alınmıştır. TTK esas sözleşme ile taahhüt edilen taşınmazın tapuya şerh verilmeden şirketin kurulmasına yani tescile izin verilmeyeceğini açıkça ifade etmektedir (TTK md.128 (2)).

Bu durum karşısında tüzel kişilik kazanıldıktan sonra anonim şirket tarafından taşınmaza ilişkin borcun ifası talebinde bulunulması (ortada ifa edilecek bir borç bulunmadığından) veya ortakların TTK md. 128/8 de öngörülen ihtiyati tedbir müessesine başvurması mümkün değildir.

¹¹ **Çelik**, Aytekin, Anonim Şirketlerde Aynı Sermaye Taahhütlerinin Yerine Getirilmesine Yönelik İhtiyati Tedbirler”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XV, Y. 2011, S.3, s. 40.

IV. Taşınmaz Taahhüdünün İfası

Taşınmaz taahhüdünde bulunan kimsenin edimini ne zaman ifa edeceği ve ifanın kapsamının belirlenmesinde TTK md. 128, 335, 342 ve 343 hükümleri belirleyici niteliktedir. Bu düzenlemelere göre taşınmazı anonim şirkete sermaye olarak getirmek isteyen ortak öncelikle üzerinde sınırlı aynı hak, haciz ve tedbir bulunmayan (TTK md. 342) sermaye unsuru taşınmaza ilişkin olarak esas sözleşmede bu yönde şartsız bir taahhütte bulunacak (TTK md. 335), taahhüt edilen taşınmazın mahkeme tarafından tayin edilen resmi bilirkişilerce değerinin tespitini sağlayacak ve son olarak tapu kütüğüne taşınmazın kurulmakta olan anonim şirkete esas sermaye olarak taahhüt edildiği yönünde şerh verdirecektir (TTK md. 128 (2)). Tescil talebi bakımından ise TMK md. 1013 de yer alan genel düzenlemeden ayrılan kanun koyucu, TTK md.128 (6) da “Mülkiyet ve diğer aynı hakların tapu siciline tescili istemi ile diğer sicillere yapılacak tescillerle ilgili bildirimler, ticaret sicili müdürü tarafından, ilgili sicile re’sen ve hemen yapılır. Şirketin tek taraflı istemde bulunabilme hakkı saklıdır” hükmü ile şirketin tescili öncesi malik olan taahhüt edeni, sistemin sermaye konusu taşınmazın tescilsiz iktisaba dayalı yapısı çerçevesinde, tescil talebinde bulunma bakımından devre dışı bırakmıştır.

Bu durumda sırasıyla esas sözleşmede üzerinde herhangi bir sınırlı aynı hak bulunmayan taşınmazı kayıtsız şartsız taahhüt eden, taşınmazın değerini mahkemenin tayin ettiği bilirkişiye tespit ettirip, tapuya şerh veren kimse edimini ifa etmiş olmaktadır. Tescil talebinde bulunmak hususunda ise taahhüt edenin hiçbir yükümlülüğü yoktur.

V. Taşınmaz Taahhüdüne İlişkin Şerhin Hukuki Mahiyeti ve İşlevleri

Bir taşınmaz mülkiyetinin aynı sermaye olarak taahhüt edilmesi halinde, bu durum TTK md. 128(2) gereği tapuya şerh verilecek ve tüzel kişilik kazanılmasından sonra, şirketin tescilini gerçekleştiren (ticaret) sicil(i) müdürlükleri tarafından tapu sicil müdürlüğüne yönelik re’sen ve hemen tescil bildiriminde bulunulacaktır (TTK md. 128 (6)). TTK md.128/(2)’nin ortaya koyduğu en önemli sonuç, bir taşınmazın sermaye olarak konulması halinde taahhütte bulunanın taahhüdünü ifa edimi olarak belirlenen “şerh işlemi ile” şirket tüzel kişilik kazanmadan önce ifa etmesinin gerekli oluşudur. Şerh yapılmadan şirket tüzel kişilik kazanamaz.

Yeni TTK ikinci olarak aynı sermaye olarak getirilecek bütün değerler için sermayeyi getiren ortağın tasarruf yetkisinin sınırlanmasını bir zorunluluk olarak belirlemiştir. TTK md.128 (2), c.1 hükmündeki "...edildikleri takdirde aynı sermaye olarak kabul olunur" ifadesi ile Kanun Koyucu, tapu kütüğüne yapılacak şerhin, fikri mülkiyet hakları ve diğer değerler için varsa özel sicillerine (örn. marka sicili, patent sicili, endüstriyel tasarım sicili, trafik sicili) yapılacak kaydın ve taşınırlarda güvenilir kişiye yapılacak tevdiinin bir yandan taahhüt edenin sermaye koyma borcunu sona erdireceğini kabul ederken; öte yandan söz konusu aynı sermaye konularına ilişkin borcunu ifa etmiş olmasına rağmen hak sahibi olmaya devam eden taahhüt edenin tasarruf yetkisini ortadan kaldıracığını kabul etmiş olmaktadır^{12 13}. Bazı yazarlarca TTK md. 128 (2)'de bir tasarruf yetkisi sınırlamasının açıkça öngörülmediği ve Şirketlerde Yapı Değişikliği ve Aynı Sermaye Konulmasında Siciller Arası İşbirliğine İlişkin Tebliğ'in (kısaca Tebliğ'in) md. 6/II hükmü ile salt taşınmazlar için TTK'da ve TMK md.1010'da düzenlenmeyen bir tasarruf sınırlaması getirildiği iddia edilse de¹⁴; TTK md.108 (2) hükmü ile yapılacak şerhe, kayda ve güvenilir kişiye tevdiye, sermaye taahhüdünü ifa sonucu bağlanmış olduğundan, örtülü olarak bu sonuca vazgeçilmez bir yan sonuç olarak tasarruf sınırlaması sonucu da bağlanmış olmaktadır; aksinin kabulü halinde, hükümde belirtilen aynı sermaye unsurlarından taşınırlar bakımından şirketin tescili öncesi sermaye borcunu ifa etmiş sayılacak olan taahhüt edenin bu kez koruduğu tasarruf yetkisi ile söz konusu taşınırlar üzerinde tasarrufta bulunabileceği sonucu ortaya çıkar ki, sermayenin korunması ilkesini ortadan kaldıran bu

¹² Hüküm lafzına uygun olarak okunursa, örneğin taşınmazlar bakımından bir taşınmazın bir şirket sözleşmesinde taahhüt edilebilmesi için öncelikle tapu kütüğüne şerh edilmesi gerekecektir. Bu haliyle bir şirket sözleşmesine dayanmayan malikin tek taraflı şerh taahhüdünün tapu memuru tarafından dinlenmeyeceği açıktır. Zira TMK md.1015'in aradığı anlamda bir hukuksal sebep mevcut değildir. Bu nedenle TTK md.128 (2), c.1 hükmü, aynı sermaye üzerindeki hak sahibinin tasarruf yetkisini sınırlama hükmü olarak okunmak zorundadır.

¹³ Şerh, kayıt ve tevdiinin bu nedenle salt bir hukuki koruma tedbiri olarak görülebilmesi (bu yönde: **Gençtürk**, s.80) kanımızca mümkün değildir.

¹⁴ **Karaman Coşgun**, Özlem, Anonim Şirketlerde Sermaye Kavramı ve Aynı Sermaye Değerinin Belirlenmesi, 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'nu Beklerken 10-11-12 Mayıs 2012 Sempozyum, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi Özel Sayı, C.18, S.2, Y.2012, s.338.

sonucu onaylamak mümkün değildir¹⁵; taşınmazlar bakımından ise şerh sonrası “tasarruf yetkisinin korunması”, şerhin yasal üçüncü kişilerin iyiniyetini ortadan kaldırıcı etkisi ile çelişecektir. Sonuçta taahhüt edenin TTK md.128 (2)’de öngörülen şekilde borcundan kurtulması, kurtulduğu borçla ilgili sermaye unsurları üzerindeki tasarruf yetkisinin ortadan kalkmasını da gerekli kılar. Bu noktada Tebliğ md.6/II’nin “İlgili sicillerde; müdürlükler tarafından bildirilen mal ve haklar üzerinde, ilgili sicili tutan kurumların bildirim aldığı andan itibaren, eski hak sahiplerinin, yeni hak sahipleri aleyhine sonuç doğuracak taleplerine ilişkin işlem yapılamaz” hükmü sadece TTK md.128 (2)’nin uygulama sonucunu ortaya koyar. Bu Tebliğ hükmü mevcut olmasa bile, örneğin şerh ile birlikte taahhüt edenin taşınmazı üzerindeki tasarruf yetkisi kalkmış olduğundan, tapu memuru tasarruf yetkisinin ispatını arayan TMK md.1015 gereği, taahhüt edenin sonraki tasarrufi taleplerini reddedebilecekti. Bu kapsamda TTK md.128 (2), c.2 hükmündeki, “özel sicil” ifadesi, “evliyvet” ilkesi gereği “tapu sicilini” de kapsayacak şekilde okunmalıdır.

Sonuçta sermaye olarak taahhüt edilen taşınmazlar ve özel sicile tescil edilmiş diğer malvarlıksal değerler bakımından taahhütte bulunan ortak, usulüne göre düzenlenmiş ve imza edilmiş şirket sözleşmesini ilgili siciline ibraz ederek, ilgili sermaye unsuruna ilişkin şerh veya kaydını yaptırır. Bu haliyle taşınmazlar örneğinde, şirket sözleşmesine dayalı olarak taşınmaz maliki taahhüt edenin yapacağı şerh talebine dayalı gerçekleşecek şerh işlemi ile taahhütte bulunanın bir yandan sermaye koyma borcu ifa edilmiş olarak sona ererken, aynı zamanda tasarruf yet-

¹⁵ **Gençtürk** (s.86) ise taşınırlar bakımından güvenilir kişiye yapılan tedvinin mutlak olarak taahhüt edenin tasarruf yetkisini kısıtladığını kabul ederken; şerhin ise taahhüt edenin tasarruf yetkisini sınırlamadığını kabul etmektedir. Yazar’a göre “...şerh ve tescil bakımından nispi bir etki söz konusudur. Şerh ve tescile konu olan malvarlığı unsurları, taahhüt sahibi tarafından üçüncü kişilere devredilebilir; fakat devralan üçüncü kişi söz konusu unsurların kurulacak anonim şirket tarafından iktisap edilmesini önleyemez. Başka bir ifadeyle şerh ve tescil işleminden sonra hak iktisap edenler nakit dışı sermaye taahhüdü ile bağdaştığı ölçüde bu hakları kullanabilirler”. Bu şekilde Yazar, şerhin açıkça üçüncü kişinin iyiniyetini bertaraf etkisinden bahseden TTK md.128 (2) hükmünün lafzına rağmen; TMK md.1010/I, b.1’de öngörülen tasarruf sınırlaması şerhinin –aşağıda açıkladığımız- “saf (gerçek) etkisine” uygun olarak, üçüncü kişilerin şerhten sonra dahi tasarruf yetkisine sahip taahhüt edenden geçerli olarak hak iktisap edebileceklerini, ancak şirketin iktisabı gerçekleştirildikten sonra bunun sonuçlarına (şirket adına tescil) katlanacaklarını kabul etmektedir.

kisi sınırlanmış olur¹⁶. Bu nedenle buradaki “şerh” ve özel sicile tescilli diğer malvarlıksal değerler bakımından yapılacak “kayıt”, sermaye taahhüdünde bulunan ortağın tasarruf yetkisinin ortadan kaldırılması bakımından “açıklayıcı” değil, “kurucu” nitelik taşır.

TTK md.128 (2), c.2 hükmündeki, “Özel sicile yapılan kayıtlar iyiniyeti kaldırır” ifadesiyle de açıklandığı gibi, şerh (veya kayıtlar) üçüncü ve son etkisi olarak üçüncü kişilerin iyiniyet iddiasını bertaraf eder.

VI. Tapuya Verilecek Şerhin Hukuki Sonuçları

Yukarıda da ayrıntılı açıkladığımız üzere öncelikle taahhütte bulunan ortağın noterce onaylı şirket sözleşmesini ibraz ederek TTK md.128 (2)’ye göre bulunacağı tek taraflı ve yazılı şekildeki şerh talebine dayalı olarak yapılacak şerhin¹⁷ kendisini sermaye koyma borcundan kurtaracağı açıktır. Bu, şerhin işlevlerinden birisidir ve taahhüt eden bu şekilde, mülkiyetinde olan bir malvarlığı unsuru malvarlığından çıkmış olmadan borcundan kurtulmaktadır. Daha önce ifade edildiği üzere şerhin diğer bir işlevi, şirketin tüzel kişilik kazandığı ana kadar olan dönem için taahhütte bulunanın maliki olduğu taşınmaz üzerindeki tasarruf yetkisini ortadan kaldırmasıdır. Burada önemli olan nokta yapılacak şerhin tasarruf yetkisinin sınırlanması bakımından kurucu nitelik taşımasıdır. Şerhin üçüncü işlevi ise üçüncü kişilerin iyiniyet iddiasını bertaraf etmektir. Bu yönüyle mevcut şerh bir gerçek olmayan tasarruf sınırlaması şerhi “benzeri” bir şerh olarak ortaya çıkar¹⁸. Ancak şerhin tasarruf yetkisini

¹⁶ Bu nedenle **Çelik**’in yukarıda anılan yeni TTK’ya ilişkin açıklamaları yerinde değildir.

¹⁷ **Pulaşlı**, Genel Esaslar, Nr.36, s.5; **Gençtürk**, s.118.

¹⁸ Doğrudan tapu memuruna yöneltilmiş, tapu kütüğü üzerinde hiçbir kaydın (Eintragungen) yapılmaması yönündeki, tapu kütüğüne yapılan kayıt niteliğinde olmayan bir “emir” olarak, tapu kütüğünün kilitlenmesi; doğrudan ilgili tapu kütüğü sayfasında isteme dayalı her türlü kaydı, başta tescil olmak üzere engeller. Kilitlemedeki amaç, doğrudan doğruya, taşınmaz üzerindeki hak iktisaplarını önlemektir. Tasarruf sınırlaması şerhi ise, TMK md.1010/I, b.1 örneğindeki gibi, saf etki ile tapu kütüğüne yapılan bir kayıt olarak, taşınmaz malikinin tasarruf yetkisini kaldırmadığı gibi, ilgili olduğu taşınmaza ilişkin tapu kütüğü sayfası üzerindeki tasarrufları engellemez; bilakis, şerhten sonra tapu kütüğünde yapılan tasarruflar geçerlidir. Ancak tapu kütüğünde şerhten sonra-şerhe rağmen geçerli olarak iktisap edilen haklar, şerhle korunan lehdarın ifası istenebilir hale gelen hakkı ile çatıştığı oranda, ona karşı hüküm ifade etmezler; şerhten yararlanan lehdar, şerh edilen hakkını zedeleyen sonradan iktisap olunan aynı hakların terkinini veya etkisiz kı-

ortadan kaldırıcı işlevi, şerhin üçüncü kişilerin iyiniyetini sınırlayıcı işlevini çoğu zaman fonksiyonsuz bırakır. Zira TMK md.1015 uyarınca tescil gibi tasarruf işlemlerinin yapılabilmesi için, istemde bulunanın, tasarruf yetkisini ve hukuki sebebi belgelemiş olması gerekir. Bu noktada şirket sözleşmesinde bir taşınmazın sermaye olarak taahhüt eden kişi, tapu kütüğüne TTK md.128 (2) uyarınca şerh yapıldıktan sonra, örneğin aynı taşınmaza ilişkin geçerli bir mülkiyeti devir borcu doğuran başka bir sözleşmeye dayalı olarak tescil talebinde bulunmak istediğinde, tapu memuru, tapu kütüğündeki şerhin tescil talebinde bulunan malikin tasarruf yetkisini ortadan kaldırdığını beyan ederek, mevcut tescil talebini reddedecektir. Bu şekilde tapu kütüğü “taahhüt edenin tasarrufları bakımından” fiilen işlem yapılamaz (kilitlemiş) hale geleceğinden, şerh sonrası üçüncü kişilerin iyiniyetinin ortadan kalkması sonucunu doğuran bir yolsuz tescil işlemi de gerçekleşmemiş olacaktır. Bu nedenle şerhin iyiniyeti kaldırıcı işlevi, ancak fiili kilitlemeye rağmen hataen adına (yolsuz) tescil yapılacak kişiden iyiniyetle iktisapta bulunacak olan üçüncü kişiler iyiniyetinin bertaraf edilmesinde kendisini gösterecektir. Daha açık ifade edilmesi gerekirse şerh sonrasında sermaye taahhüdünde bulunanın kendisiyle kazandırıcı tasarrufi işlemde bulunan üçüncü kişi, şerhin iyiniyeti bertaraf edici üçüncü işlevi değil, şerhin tasarruf yetkisini kaldıran ikinci işlevi nedeniyle taşınmazın ma-

linmasını sağlayabilir. Biz salt açıklanan bu saf etkiyi içerir tasarruf sınırlaması şerhlerini, “gerçek tasarruf sınırlaması şerhi” olarak adlandırmaktayız. Sonuçta gerçek tasarruf sınırlaması şerhi “saf” etkisiyle, taşınmaz malikin “tasarruf yetkisini” hiçbir şekilde sınırlamaz. Ancak tasarruf sınırlaması şerhinin bu “saf” etkisinin yanında; yasa gereği veya bir mercii kararı ile gerçekleşen tasarruf yetkisi sınırlamaları, yeni bir hukuksal durum yaratmaksızın, salt “var olanı açıklayıcı bir rol oynamak üzere” tapu kütüğüne tasarruf sınırlaması şerhi adı altında şerh verilebilir. Aslındaki buradaki şerh, sistem dışı işlevi itibarıyla bir “beyan” görevi görmektedir. İşte TMK md.194/III (aile konutu şerhi) örneğinden bu tür şerhlere biz “gerçek olmayan tasarruf sınırlaması şerhi” adını vermekteyiz. Bu şerh işlevi itibarıyla, taşınmaz üzerinde TMK md.1023’e dayalı olarak aynı hak iktisabı iddiasında bulunacak üçüncü kişilerin iyiniyetlerini ortadan kaldırır (Ayr.ol. bkz. **Gümüç**, Alper, Türk Medeni Kanununun Getirdiği Yeni Şerhler, 2.B., İstanbul 2007, s.10 vd.). TTK md.128 (2) de öngörülen şerh, gerçek olmayan tasarruf sınırlaması şerhine “benzer” bir şerhtir. “Benzer” diyoruz, zira gerçek olmayan tasarruf sınırlaması şerhi, önceden gerçekleşmiş tasarruf yetkisi sınırlamalarını “salt açıklayıcı bir rol oynamak üzere” beyan işlevi görürken, TTK md.128 (2) de öngörülen şerh, bu işlevi öncesinde aynı zamanda taahhüt edenin tasarruf yetkisini sınırlayarak ek bir kurucu işlev de yerine getirmektedir.

liki olamazken; adına yapılan tescil yolsuz olacaktır. Bu noktada adına yolsuz tescil bulunan üçüncü kişiden iktisapta bulunacak diğer üçüncü kişilerin TMK md.1023'e dayalı iyiniyet iddiaları ve buna dayalı geçerli iktisapları ise, şerhin iyiniyeti bertaraf edici üçüncü etkisi çerçevesinde engellenmiş olacaktır. Sonuçta şerhin taahhütte bulunanın tasarruf sınırlayıcı etkisi, şerhin iyiniyeti sınırlama işlevine uygulama alanı bırakmaksızın tapu kütüğünde taahhüt edilen taşınmazlara ilişkin tasarruf işlemlerinin gerçekleşmesine engel olacaktır.

VII. Şirketlerde Yapı Değişikliği ve Ayni Sermaye Konulmasında Siciller Arası İşbirliğine İlişkin Tebliğ'in Yorumlanması

Şirketlerde Yapı Değişikliği ve Ayni Sermaye Konulmasında Siciller Arası İşbirliğine İlişkin Tebliğ'in 4. maddesinin 6. fıkrasındaki "Kanuna uygun olarak yapılmış bir ticaret şirketi sözleşmesinde; ayni sermaye olarak konulan mal ve hakların ilgili sicillere şirkete ayni sermaye olarak konulduklarını belirten bir şerh verilerek belirgin duruma getirilmesine rağmen, ilgili müdürlükçe tescil edilinceye kadar sözü konusu mal ve hakların başkasına devredilmesi veya üzerinde ayni bir sınırlama getirilmesi halinde ilgili sicilleri tutan kurumlar durumu derhal ilgili müdürlüğe bildirir. Bildirim üzerine, müdürlük bu hususu gerekçe olarak belirterek tescil talebini reddeder" hükmü, ancak tapu memurunun taahhüt edenin tasarruf yetkisini bertaraf edici şerhe rağmen, TTK md.128 hükmüne aykırı olarak tapu kütüğünde şerh sonrası işlem (tescil) yaptığı hallerde uygulama bulur. Çünkü şirket tescil sonrasında adına şekli değer taşıyan bir yolsuz tescil bulunan üçüncü kişilere karşı tapu kütüğünün düzeltilmesi davası açmak zorunda bırakılmamalıdır. Aksi yöndeki yaklaşım ise bizi şerhin taahhütte bulunanın tasarruf yetkisini kaldırmadığının kabulü sonucunu götürür. Taahhüt edenin tasarruf yetkisinin şerhle birlikte kalkmadığı kabul edilirse artık şerhin üçüncü kişilerin TMK md.1023'e dayalı iyiniyet iddialarını bertaraf etme işlevinden bahsedilemez. Zira artık üçüncü kişilerin iyiniyetle dayandıkları bir yolsuz tescil mevcut olmaz ve artık şerhin tasarruf yetkisini sınırlamadığının kabulü halinde şerhin etkisi TMK md.1010/I, b.1 örneğindeki gibi şerhin saf (gerçek) etkisi ile açıklanır. Bu durumda tapu kütüğünde şerhten sonra-şerhe rağmen geçerli olarak iktisap edilen haklar, şerhle korunan lehdarın (şirketin) tüzel kişilik kazanması sonrası iktisap ettiği hakkı ile çatıştığı oranda, şirkete karşı hüküm ifade etmezler; şerhten yararlanan şirket veya müdürlük, şerh edilen hakkını zedeleyen sonradan

iktisap olunan aynı hakların terkinini veya etkisiz kılınması talep edebilirler. Bu sonuç, tasarruf sınırlaması şerhleri için TBK md.1010/II'de "Tasarruf yetkisi kısıtlamaları, şerh verilmekle taşınmaz üzerinde sonradan kazanılan hakların sahiplerine karşı ileri sürülebilir" şeklinde ifade edilmiştir. Dolayısıyla, Tebliğ hükmünün aksine aynı sermaye olarak konulan taşınmaza ilişkin tapu kütüğüne şerh verilmiş olmasına rağmen, şirket ilgili müdürlükçe (ticaret siciline) tescil edilinceye kadar söz konusu taşınmaz başkasına devredilmiş veya üzerinde aynı bir sınırlama getirilmiş olsa bile, müdür şirketin tescilini yapmalıdır. Zira şirket tüzel kişilik kazandıktan sonra, müdürlük veya şirket tarafından yapılacak bildirim veya istem ile tasarruf sınırlaması şerhinin gerçek (saf) etkisi çerçevesinde, üçüncü kişi, üzerinde şirketin ticaret siciline tescil tarihine kadar maddi hukuk anlamında aynı hak sahibi olduğu taşınmazın tapu kütüğünde adına yapılmış olan tescilin terkinine, -şirket tarafından kendisine karşı bir tapu kütüğünün düzeltilmesi davası açılmasına gerek kalmaksızın- katlanmak zorundadır.

Sonuçta, Tebliğ'in md.4 (6) hükmü, tapu kütüğüne yapılan şerhin taahhütte bulunanın tasarruf yetkisini kaldırdığı kabul edilsin veya edilmesin, bu kabullerle uyumsuz bir sonucu ortaya koymaktadır.

Şerh talebinde bulunmaya sadece taahhütte bulunan malik yetkili olup, diğer ortakların veya ön şirketin bu yönde bir şerh talebinde bulunması mümkün değildir. Bu nedenle bir başkasının mülkiyetindeki taşınmazın sermaye olarak taahhüt edilmesi halinde, taahhüt edenin şerh talebinde bulunabilmesi için, öncelikle söz konusu taşınmaz üzerinde tasarruf yetkisine sahip olması gerekir.

Taahhüt edenin şerh talebinde bulunmaktan kaçınması halinde, şirket anlaşmasını imzalayan diğer ortaklardan her birinin, aralarındaki adi ortaklık ilişkisi (ön şirket) bakımından anonim şirketin kurulmasının hedeflenen ortak amaç (TBK md.620/I) olması nedeniyle "olağan iş" sayılacak olan şerhin yapılmasına yönelik ifa davasını TBK md. 625 b.1 uyarınca ön şirketi temsilen açmaları söz konusu edilebilir¹⁹; şirket henüz mevcut olmadığı için dava açamaz²⁰. -TMK md.716'dan farklı ola-

¹⁹ Ancak başkasının mülkiyetindeki taşınmazlar için ortaklar ifa davası açamaz.

²⁰ TTK md.128 (7)'nin "Şirket, her ortağın sermaye koyma borcunu yerine getirmesini isteyebileceği ve dava edebileceği gibi, yerine getirmede gecikme sebebiyle uğradığı zararın tazminini de isteyebilir. Tazminat istemi için ihtar şarttır. Şahıs şirketlerinde bu davayı ortaklar da açabilir" hükmü, TTK md.128 (2)'ye dahil sermaye

rak- verilen karar yenilik doğurucu sonuç doğurmaz, verilen şerh kararının kesinleşmesi üzerine, kesinleşen ilamı alan ortak, tapu sicil müdürlüğüne başvurarak TTK md.128 (2)'ye dayalı (kurucu) şerhin yapılmasını sağlar. Bu durumda taahhüt edenin tasarruf yetkisinin sınırlanması, mahkeme kararının kesinleşmesi ile değil, yine bu karara dayalı olarak yapılacak şerh ile gerçekleşir. Kaldı ki dava açılırken, üçüncü kişilerin taşınmaz üzerinde kesin hak iktisabını önlemek için TTK md.1010/I b.1 uyarınca mahkemeden alınacak tedbir kararının tapu kütüğüne şerh edilmesi mümkündür.

VIII. Taşınmaz Mülkiyetinin Geçiş Anı/Tescilsiz İktisap

Şirket, TMK md.705/II'deki “kanunda öngörülen diğer hallerden” birisi gerçekleşecek şekilde, sermaye olarak taahhüt edilen taşınmazın mülkiyetini, tüzel kişilik kazandığı tarihten itibaren, ileriye etkili, tescilsiz olarak iktisap eder. Her ne kadar mülga TTK'nın yürürlük zamanında hakim görüş, taşınmazlara ilişkin yapılacak tescilin kurucu olduğu ve tüzel kişiliğini kazanan şirketin kurucu tescille sermaye olarak konulan taşınmaz üzerinde mülkiyet iktisabı sağlayacağı yönünde olsa da, kanımızca yeni TTK'nın yürürlüğü döneminde şirketin sermaye olarak taahhüt edilen taşınmaz üzerindeki mülkiyet hakkını iktisabı, sözleşme veya şerh tarihine kadar geçmişe etkili olmaksızın, tüzel kişilik kazanma tarihinden itibaren ileriye etkili ve tescilsiz olarak gerçekleşir. TTK md.128 (5)'in lafzı da bu sonucu destekler niteliktedir²¹. Tescilsiz iktisaba ilişkin görüşlerimizi detaylandırmadan önce bu konuda öğretilerde ileri sürülen ve neredeyse hakim fikir haline gelen taşınmazın mülkiyetinin tescil ile iktisap edileceğine dair görüşlere bakmakta fayda vardır.

Öğretilerde **Bilgili/Demirkapı**'ya göre, “Şirketin getirilen taşınmaz veya sınırlı aynı hak üzerinde tasarruf edebilmesi için tapu siciline tescil şarttır (TTK md.128, f.5). Bu hükümlerle, taşınmaz mülkiyeti veya sınırlı aynı hakkın şirkete getirilmesinin, tescilsiz iktisap hali olmadığı vurgulamak istenmiştir”²².

unsurlarını kapsamaz; zira hükme dahil sermaye unsurlarına ilişkin sermaye koyma borcu, şirket tüzel kişilik kazanmadan ifa edilmek zorundadır.

²¹ Medeni Hukuk öğretisinde **Sirmen**'e göre de (Eşya Hukuku, İstanbul 2013, s.382-383), TTK md.128 (2) ve TTK md.128 (6) hükümleri karşısında “...şirketin sermaye olarak konulması borçlanılan taşınmazın mülkiyetini de tüzel kişilik kazanmakla, yani tapu siciline tescilden önce kazanmış olacağı sonucuna varılmaktadır”.

²² **Bilgili/Demirkapı**, s.58.

Gençtürk'e göre, “YTK, geçmiş dönemde doktrin ve uygulamada yaşanan tereddütleri, açık bir hükümle ortadan kaldırma gayretiyle, taşınmaz ve taşınmazlar üzerindeki diğer bir aynı hakkım sermaye taahhüdüne konu olması halinde, şirketin bunlar üzerinde tasarruf edebilmesi için tapu siciline” tescil edilmelerinin gerekli olduğu hükmünü getirmiştir (YTK 128/5). Böylece Yeni Ticaret Kanunu, uygulama ve doktrinde istikrar kazanan görüşe itibar ederek tescille kazanma (iktisap) ilkesine (TMK m.1021-1022) sadık kalmıştır. Dolayısıyla taşınmaz mülkiyeti veya diğer bir aynı hak sermaye olarak konulduğu takdirde, “şirketin bunlar üzerinde tasarruf edebilmesi için tapu siciline tescil gerekir”. Böylece Yazar da TTK md.128(5) hükmünün ifadesini tescile dayalı iktisap kuralına dayanak yapmıştır. Yazar ayrıca örtülü olarak hükmün gerekçesinin de bu yönde olduğunu ileri sürmektedir²³.

Kendigelen de, burada istisnai nitelik taşıyan bir tescilsiz iktisap değil, genel nitelikteki tescile bağlı iktisap kuralının aynen geçerli olduğu kabul etmektedir. Yazar Kanunun “...şirketin bunlar üzerinde tasarruf edebilmesi için tapu siciline tescil gereklidir” şeklindeki ifadesinin tescilden önce iktisap kuralının yeniden dile getirilmesine kapı aralayacak nitelikte görmekte ancak bu yorumun (ruhunun aksine) salt lafza dayalı olduğunu ve mülga TTK döneminde çoğunluğun benimsediği ve Yargıtay kararlarında istikrar kazanan tescile bağlı iktisap görüşü dikkate alındığında aksi görüşün taraftar bulamayacağından bahisle mülkiyetin tescil ile geçeceği görüşünden yana tavır almaktadır²⁴.

Yine öğretilerde **Pulaşlı** “...Taşınmaz malların devir ve temlikinin şirket esas sözleşmesinde taahhüt edilmesi, bunların mülkiyetinin şirkete geçmesi sonucunu doğurmaz. Bunun için ayrıca tapuda tasarruf işlemi olan tescil işleminin de icra edilmiş olması gerekir” diyerek tescile dayalı iktisap kuralını benimsemiştir²⁵.

Konuyu inceleyen diğer bir yazar **Karaman Coşgun** da bir yandan TTK md.128 (5) ve TMK md.705/II hükmünün benzerliğine dikkat çekmekte ancak, “...taşınmaz mülkiyetinin kazanılması ile ilgili temel kuralın aksini öngörmek isteyen kanun koyucunun istisnai düzenlemeyi

²³ **Gençtürk**, s.145 dn.521.

²⁴ **Kendigelen**, Yeni Türk Ticaret Kanunu, Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, 2.B., İstanbul 2012, s. 125.

²⁵ **Pulaşlı**, Genel Esaslar, Nr.43, s.58.

açıkça öngörmesi gerekirdi. Bu yönde bir açık hüküm olmadıkça, TK m.128/5'deki ifade tescilsiz iktisabın varlığının kabulü için yeterli değildir" demek suretiyle iktisabın tescille kazanılacağını ileri sürmektedir²⁶.

Görüldüğü üzere doktrinde konuya değinen yazarlar farklı gerekçelerle de olsa aynı sonuca varmakta ve TTK md. 128 (5) in tescile dayalı iktisap öngördüğünü, yani şirketin taşınmazın mülkiyetini tescil ile kazanacağını kabul etmektedirler.

Bu bağlamda öncelikle "Salt mülga TTK döneminde doktrinde tescille iktisap görüşünün hakim olmasından yola çıkılarak TTK md. 128(5)'de bir tescile dayalı iktisap hali öngörüldüğü ileri sürülebilir mi?" sorusunu cevaplamak gerekir. Böyle bir iddia her şeyden önce iki düzenleme arasındaki lafız farkını göz ardı etmektedir. Gerçekten de 6762 s. TTK md. 285/II "...ve gayrimenkul üzerindeki mülkiyet veya sair aynı hakların sermaye olarak konulması taahhüdü ise, bu hakların şirketin hükmi şahsiyet kazanmasıyla beraber tapu siciline tescil edileceğinin kabul edilmiş olması demektir" ifadesini içermekteyken 6102 s. TTK md. 128 (5) "Taşınmaz mülkiyetinin veya diğer aynı bir hakkın sermaye olarak konulması hâlinde, şirketin bunlar üzerinde tasarruf edebilmesi için tapu siciline tescil gereklidir" ifadesine yer vermektedir. Aradaki bu açık farka rağmen sırf mülga Kanun döneminde doktrinde çoğunluk kazanmış olmasından bahisle tescile dayalı iktisap görüşünün yeni düzenleme bakımından da geçerli olacağını ileri sürülmesi mümkün değildir.

TTK md. 128 (5) düzenlemesi sadece lafzıyla değil amacıyla da mülga TTK md. 285/II den farklılık göstermektedir. "Taşınmaz mülkiyetinin veya diğer aynı bir hakkın sermaye olarak konulması hâlinde, şirketin bunlar üzerinde tasarruf edebilmesi için tapu siciline tescil gereklidir." içeriğindeki hüküm, tescilsiz iktisaba ilişkin TMK md.705/II, c.2'nin "Ancak, bu hâllerde malikin tasarruf işlemleri yapabilmesi, mülkiyetin tapu kütüğüne tescil edilmiş olmasına bağlıdır" içeriğindeki hükmünün aynısıdır. Bu nedenle TTK md.128 (5)'deki "tasarruf edebilmesi için" ifadesi, TMK md.705/II'ye paralel olarak "tasarruf işlemleri yapabilmesi için" şeklinde okunmalıdır; yoksa "tescile dayalı iktisabı" olumlayacak şekilde "tasarruf yetkisine sahip olmak için" olarak değil. Taşınmaz mülkiyetinin sermaye olarak konulması hâlinde, şirketin tüzel kişilik kazandığı anda tescilsiz olarak iktisap ettiği taşınmaz üzerinde

²⁶ **Karaman Coşgun**, s. 337.

tapusal tasarruflarda (grundbuchliche Verfügung) bulunabilmesi için tapu kütüğüne açıklayıcı tescili gereklidir²⁷. Zira şirketin tüzel kişilik kazanması taşınmazın mülkiyetinin şirkete geçişini ve tasarruf yetkisini sağlamakta ancak, -aynı mirasçılar bakımından olduğu gibi- (şirket adına) açıklayıcı tescil yapılmadıkça tapu sicilinde yapılabilecek işlemler bakımından şirketin sahip olduğu tasarruf yetkisini kullanımı engellenmektedir (TTK md.128 (5); TMK md.705/II)²⁸. Buradaki taşınmazın tescili şartı şirketin malik sıfatıyla sahip olduğu tasarruf yetkisini kullanmaya yalnızca tapuda tescil gerektiren işlemler bakımından engel oluşturduğundan, şirket malik olarak tapusal tasarruflar dışında tasarruf yetkisini kullanabilir; örneğin tüzel kişilik kazandığı andan itibaren yasal sözleşme devri ile tarafı haline geleceği taşınmaza ilişkin kira sözleşmesini yasanın öngördüğü şartlarda sonlandırabilir²⁹, mülkiyet hakkına

²⁷ **Tuor/Schnyder/Schmid**, in: Das Schweizerische Zivilgesetzbuch, (Hrsg. Tuor/Schnyder/Schmid/Rumo-Jungo), 13. Aufl., 2009 Zürich Basel Genf, § 99, Anm. 4.

²⁸ Esasen Sicil kayıtlarının bildirici olması demek bu kayıtların daha önce doğruş veya ortadan kalkmış bir hakkın varlığına işaret etmesi demektir. Kaydın bildirici etkiye sahip olduğu durumlarda tescilin yapılmamış olması işlemin geçerliğine hael getirmez, işlem sicile kaydedilmeden önce tamamlanmış ve taraflar açısından hak ve borçlar doğmuştur. Sicilin bildirici etkisi üçüncü kişilerin yararının korunması açısından önem arzeder. Örneğin bir ticari mümessilin yetkilerinin sınırlandırılması halinde bunun tescil ve ilanı zorunlu değildir. Ancak tacir bu sınırlamaları tescil ve ilan etmezse, üçüncü kişilere karşı temsil yetkisinin sınırlandırıldığı savını ileri sürmez. Tapu sicili bakımından ise durum farklıdır. Şöyle ki tapu sicilinde ticaret sicilinden farklı olarak, hukuki dayanağı olmayan bir hususta sırf yolsuz kayda istinat etmek suretiyle hak sağlanması mümkündür. Oysa ticaret sicilindeki kayıtlara dayanılarak örneğin bir ticari işletmenin mülkiyetinin kazanılması söz konusu olamaz. İşte tapu sicilinin bu özel durumu nedeniyle ve tescilsiz iktisap halinde tasarruf yetkisi bakımından sadece tapu işlemleriyle sınırlı olarak tescil gereklidir. (Sicilin kurucu ve bildirici etkileriyle ilgili olarak bkz. **Akdağ Güney, Necla**, Yeni Türk Ticaret Kanunu ve Avrupa Birliği Mevzuatı Çerçevesinde Ticaret Sicili, Ticaret Odası Yayınları 2010-123, İstanbul 2011 s. 51 vd.

²⁹ BGer 4C.240/2001= BGE 128 III 82: a) Gemäss Art. 656 Abs. 2 ZGB geht das Eigentum bei einer Zwangsvollstreckung im Moment des Zuschlags auf den Ersteigerer über, wobei dieser bis zur Eintragung im Grundbuch nicht über das Grundstück verfügen darf. Dieses Verfügungsverbot betrifft nur grundbuchliche Verfügungen. Demgegenüber kann der Ersteigerer alle Rechte ausüben, die ohne grundbuchliche Eintragung denkbar sind (Arthur Meier-Hayoz, Berner Kommentar, Bern 1974, N. 66/67 zu Art. 656 ZGB). Diese sachenrechtliche Ausgangslage gilt auch in Bezug auf Mietverträge, die im Zusammenhang mit dem Eigentumsübergang von Gesetzes wegen dem Erwerber überbunden werden (Art. 261 Abs. 1 OR). Mit dem Zuschlag wird der Ersteigerer nicht nur Eigentümer des Grundstücks, sondern

dayalı olarak taşınmazın boşaltılmasını (elatmanın önlenmesini) talep edebilir, komşuluktan kaynaklanan haklarını kullanabilir ve taşınmaz üzerinde kişisel haklar oluşturabilir ve bu süreçte malikin yükümlülüklerini taşır³⁰. Kısaca şirket taşınmaz üzerindeki tapu kütüğüne tescili gerektirmeyen her türlü hakkını tüzel kişilik kazandığı andan itibaren kullanabilir.

Tescilsiz iktisap görüşümüzü destekleyen bir diğer hususa gelince: Türk Hukukundaki tescilsiz iktisap kuralları incelendiğinde görülecektir ki, Kanun Koyucu resmi makamlara tescile yönelik bildirimde bulunma yetkisini sadece tescilsiz iktisap hallerinde tanımıştır. Örneğin TMK md.105/I-II'ye göre, "Özgülenen malların mülkiyeti ile haklar, tüzel kişiliğin kazanılmasıyla vakfa geçer. Tescile karar veren mahkeme, vakfedilen taşınmazın vakıf tüzel kişiliği adına tescil edilmesini tapu idaresine bildirir". Dolayısıyla TMK md.105/I-II'ye benzer bir hukuksal yapı TTK md.128 kapsamında da tesis edilmiştir. Bu noktada TTK md.128 (6)'da TMK md.105/II'ye benzer şekilde sicil müdürünün tescilin yapılmasına yönelik "bildirimde bulunmasından" bahsedilmesinin altı çizilmelidir. Her ikisi de usuli işlem niteliğindeki sicil müdürünün "bildi-

auch Partei des Mietverhältnisses, so dass er in seiner Eigenschaft als Vermieter eine Kündigung aussprechen kann.

"...ZGB656/II maddesi uyarınca cebri icra yoluyla satışta mülkiyet, artırmada en yüksek teklifi veren kişiye ihale anında intikal eder. Bununla birlikte bu kişi, adına tapuda tescil işlemi yapılıncaya kadar taşınmaz üzerinde tasarrufta bulunamaz. Söz konusu tasarruf yasağı yalnızca tapu siciline kaydı gereken tasarruf işlemleri bakımındandır. Bu sebeple taşınmazı açık artırmada iktisap eden kişi, tapu siciline kaydı gerekmeyen bütün hakları kullanabilir (ARTHUR, MEIER-HAYOZ, Berner Kommentar, Bern 1974, N. 66/67 zu Art. 656 ZGB). Söz konusu eşya hukuku ilkesi, mülkiyetin yasa gereği iktisap edene geçmiş sayıldığı hallerle de ilişkili olarak kira sözleşmeleri bakımından geçerlidir (Art. 261 Abs, 1 OR). İhale ile kişi yalnızca taşınmazın maliki olmamakta, aynı zamanda kira sözleşmesinin de tarafı haline gelmekte; dolayısıyla bizzat, kiralayan sıfatı ile kira ilişkisini fesih beyanında bulunma yetkisi doğmaktadır". **Türkçe çeviri**, Yıldırım, İsviçre Federal Mahkemesinin Cebri İcra Yolu ile Bir Taşınmazı İktisap Edenin Henüz Tapuda Tescil İşlemi Gerçekleşmeden Mevcut Kira Sözleşmesi Üzerindeki Yetkilerine Dair (BGE 128 III 82)'de Yayımlanan Kararı (Çeviri), AÜEHFD, C.VI, S. 1-4, Erzincan 2002, s. 381 vd.'ndan alınmıştır.

³⁰ Haab, Robert/ Scherrer, Werner/Simonius, August/ Zobl, Dieter, Zürcher Kommentar, Kommentar zum schweizerischen Zivilrecht, 2. Aufl., 1977, Bd. IV/1, Das Eigentum, Art. 641-729 ZGB, Art. 656 Anm. 33; Tuor/Schnyder/Schmid, § 99, Anm. 4 Fn. 7 .

rimi” ve şirketin “istemi³¹” aynı işlevi görseler de kanun koyucunun bu kavramsal seçiminin dahi tescilsiz iktisap kuralını desteklediği tartışmasızdır.

Yine tescile dayalı iktisap kuralı benimsenmiş olsaydı şirket tüzel kişilik kazandıktan sonra (tescille birlikte) tasarruf işlemini oluşturacak olan tescil talebinde bulunma yetkisinin taahhüt eden ortağa ait olması gerekirdi. Oysa TTK md.128 (6)’da açıkça taahhüt edeni bütünüyle dışlamış ve tescile yönelik bildirimde ve istemde bulunma yetkisini ticaret sicil müdürü ve şirkete vermiştir. Dolayısıyla tescile dayalı iktisap kuralı benimsenirse, Kanun tescil talebinde bulunma yetkisini taşınmaz üzerinde hak sahibi olmayan kimselere bırakmış olacaktır. Oysa tescilsiz iktisap kuralı benimsendiğinde resmi bir makam olarak sicil müdürlükleri yanı sıra bizzat şirket, maliki olduğu taşınmaz için tescil talebinde bulunacaktır.

Yine birleşme ve bölünme halinde tescil anında devrolunan şirketin taşınmazlarının kendiliğinden devralana geçişine ilişkin TTK md.153 (1) ve md.179 (4) de yer verilen düzenlemeler ile TTK md. 11 de ticari işletmenin yazılı devir sözleşmesi ile devralana geçeceğine ilişkin düzenleme TTK’nın “ruhu itibariyle” (TMK md.1) genel eğiliminin tescilsiz iktisap yönünde olduğunu göstermektedir.

Bu noktada 6102 s. TTK’nın gerekçesinin tescile dayalı iktisabı destekleyip desteklemediği sorusunu da yöneltmek gerekmektedir. Anılan 128. maddenin gerekçesinde “Taşınmaz mülkiyeti veya sair bir aynî hak sermaye olarak konulmuşsa, şirketin bunlar üzerinde tasarruf edebilmesi için tapu siciline tescil gerekir. Aynî sermaye olarak konulmuş bulunan taşınmazlar ve diğer haklar maddenin ikinci fıkrası gereğince zaten tapu sicili ile diğer sicillere şerh verilmiş veya kayıt edilmiş olduklarından sicil müdürünün bunların şirket adına tescili talebi üzerine tapu sicili memuru ile diğer sicillerin yetkilileri tescil işlemini hemen yapar. Bu hüküm ile, özellikle Anadolu’da sermaye olarak konulmuş taşınmazların şirket adına yıllarca tescillerinin yapılmamasından doğan ihtilaf ve sorunların önüne geçilmesi amaçlanmaktadır. Ancak şirketin

³¹ Kanun Koyucu burada istem kavramını “sicilde tescili gerektiren talep” anlamında kullanmış olup, terimsel olarak mevzuattaki kullanıma (örn. bkz: Tapu Sicili Tüzüğü md.11 vd.) uygundur.

tescil talebi de saklı tutularak amaca ulaşabilme araçları pekiştirilmiştir. b) İkinci fıkra ile söz konusu üç fıkra birlikte değerlendirildiğinde, tescil ile birlikte şirketin aynî sermaye üzerinde hemen malik olarak tasarrufta bulunması olanağı sağlanmış olur“ ifadelerinden tescile dayalı iktisap kuralı çıkarılamaz. Bilakis “şirketin bunlar üzerinde tasarruf edebilmesi için“ ve “tescil ile birlikte şirketin aynî sermaye üzerinde hemen malik olarak tasarrufta bulunması olanağı“ ifadeleri kanımızca tescilsiz iktisabı imler.

İleri sürülen bu hususların yanı sıra tescilsiz iktisap kuralının “şirket” ve “sermayenin korunması” ilkesi bakımından daha avantajlı olduğunu belirtmek gerekir. Zira tescilsiz iktisabın kabulü halinde, şirketin tüzel kişilik kazanma anı ile tapuda şirket adına tescil yapılmasına kadar geçecek sürede mülkiyet bakımından bir boşluk olmayacaktır. Bu durum şirketin malik olarak tescili gerekmeyen hususlarda tasarruf yetkisini kullanabilmesi açısından son derece önemlidir. Aksinin kabulü halinde tescil gerçekleşene kadar şirket taşınmazın mülkiyetini kazanamayacak ve üzerinde hiçbir biçimde tapusal nitelik taşınmayan tasarruflarda dahi bulunamayacaktır. Tüzel kişilik kazanma ile tapuya tescil arasında geçen sürede tapuya verilen şerhler³² üçüncü kişilerin iyiniyetli iktisabını önlese de şirketin istenilenin aksine taşınmaz üzerinde tasarrufuna imkan tanımamaktadır.

Tescilsiz iktisabın en önemli sonuçlarından biri, taşınmazın mülkiyetini tüzel kişilik ile kazanan şirketin, TMK md. 716’da düzenlenen mülkiyetin hükmen geçirimi (tescile icbar) davasını açmak zorunda kalmayacak olmasıdır. Gerçi tüzel kişilik kazanan şirketin mülkiyeti tapu kütüğüne tescille iktisap edeceğinin kabulü halinde de TTK md.128 (6)

³² Şirketin ticaret siciline tescilinden sonra sicil müdürlükleri tarafından re’sen tapu müdürlüklerine taşınmazın tescili için yapılan başvurularda, tapu kütüğünün “beyanlar” hanesine “talebin alındığı tapu harcı ödendiği takdirde tescilin yapılacağı” yönünde bir kayıt düşülmekte, tescil ancak şirket harcı ödedikten sonra yapılmaktadır. Tapu harcının güvenli tahsili bakımından “fiilen” yaratılan bu uygulama, sicil müdürünün tescile yönelik bildirimini işlevsiz kılmakta, son tahlilde açıklayıcı tescil, şirketin harcı ödenmesi ve istemi ile gerçekleşebilmektedir.

hükmü nedeniyle şirketin bu davayı açma yükümlülüğünden kurtarılmış olduğunu belirtmek gerekir³³.

Tescilsiz iktisabın kabulünün bir başka önemli sonucu sermaye taahhüdünün yerine getirilmemesi halinde TBK md. 147/4 de öngörülen beş yıllık zamanaşımı süresinin uygulanmayacak olmasıdır. Şöyle ki, şirket taşınmaz üzerinde tescilsiz malik olacağından muaccel bir alacağın beş yıl sonra zamanaşımına uğraması gibi bir tehlike de söz konusu olmayacak, sermayenin zamanaşımı nedeniyle kaybının önüne geçilmiş olacaktır.

Son olarak vurgulanmalıdır ki, istisnai nitelikte kabul edilen tescilsiz iktisabın TMK md. 705 de öngörülen hallerle sınırlı olmadığı ve başka kanunlarda da öngörülebileceği hususunda öğretide bir tartışma yoktur. Tescilsiz iktisabın açıkça öngörülmesi demek, kanun hükmünün açıkça bir taşınmaz iktisabının tescile dayanmadığını lâfzen vurgulaması demek değildir³⁴. Bilakis hükmün öngördüğü yasal sonuçların bir tescilsiz iktisap hali için anlam ifade etmesi yeterlidir. Bu nedenledir ki TMK md.54 hükmü mülkiyetin tescille intikal edeceğine ilişkin hiçbir açık ifade içermemesine rağmen tescilsiz iktisabın temel örneklerinden birisi olarak tüm eşya hukuku kitaplarında yer almaktadır.

IX. Talepte Bulunabilecek Kimseler

Taşınmazın tapu kütüğüne tesciline yönelik talepte bulunacak kimseler bakımından, TTK md.128 (6)'nın "Mülkiyet ve diğer aynı hakların tapu siciline tescili istemi ile diğer sicillere yapılacak tescillerle ilgili bildirimler, ticaret sicili müdürü tarafından, ilgili sicile re'sen ve hemen yapılır. Şirketin tek taraflı istemde bulunabilme hakkı saklıdır" hükmü

³³ Mülga TTK döneminde konuyla ilgili tartışmalar ve Yargıtay kararları için bkz. **Moroğlu**, Anonim Ortaklığa Sermaye Olarak Taşınmaz Mal veya Üzerindeki Bir Aynı Hakkın Konulması Taahhüdünün Hukuki Sonuçları ve Yargıtay Kararları, Batıder, C. XXI S. 1, 5 vd.

³⁴ Kaldı ki doktrinde bazı yazarlar TMK md. 705 ile TTK md. 128 (5)'in ifade tarzındaki benzerlikten hareketle TTK m.128 (5)'de tescilsiz iktisabın kabul edildiği yorumunun yapılabileceğini dahi kabul etmektedir. bkz. **Karaman Coşgun**, s. 337, **Kendigelen**, s. 125.

ile birlikte farklı bir düzenlemeye gidildiği görülmektedir. Şöyle ki tescilden sonra sicil müdürlüklerine re'sen ve derhal bildirimde bulunulması yükümlülüğü getirilerek TMK md. 1013/I (eMK md. 922/I) de yer alan "Tescil, tasarrufa konu olan taşınmaz malikin yazılı beyanı üzerine yapılır" hükmü bakımından bir istisna öngörülmüştür. Açıklayıcı tescilin yapılmasına yönelik bildirimde bulunma yetkisi re'sen ve derhal yapılmak üzere sicil müdürlüklerine verilmiş ve böylece şirketin en kısa sürede aynı sermaye üzerinde sınırsız bir biçimde tapusal tasarrufta bulunabilmesi için bir önlem alınmıştır. Ayrıca tescil sonrası taşınmazın maliki olan şirketin açıklayıcı "tescil talebinde (istemde)" bulunmasını da olanak tanınmış ve işlemin süruncemede bırakılmasının önüne geçilmek istenmiştir. Nitekim TTK md.128 (6) son c. "Şirketin tek taraflı istemde bulunabilme hakkı saklıdır" hükmü ile şirketin dahi tüzel kişilik kazanma sonrasında tescil talebinde bulunabileceğinin altı çizilmiştir.

Şirket tarafından taşınmazın şirket adına açıklayıcı tescilinin talep edilmesi (istemin yapılması) bir borçlandırıcı işlem veya tasarruf işlemi olmayıp, usuli bir işlem olarak herhangi bir süreye bağlı olmaksızın gerçekleştirilebilir; buna karşılık sicil müdürünce yapılacak bildirim TTK md.128 (6) ve Tebliğ md. 4 (5) gereği³⁵ gecikmeksizin (hemen) yapılır. Bugün için tartışmalar tescilin yapılması için dava açılabilirliği ve hakim vereceği kararın hukuki niteliğinden, şerhin yapılması için dava açılabilirliğine ve hakimin vereceği kararın hukuki niteliğine kaymıştır ve söz konusu konudaki görüşümüz yukarıda açıklanmıştır. Bildirim ve tescil isteminde bulunmakla yükümlü sicil müdürü veya şirket yönetim kurulu üyeleri, kanuni bu yükümlülüklerini yerine getirmeyerek şirketin zararına yol açarlarsa bunlar aleyhine kuruluştan doğan sorumluluk hükümleri uygulanabilir.

³⁵ "Kanunun 128 inci maddesine göre bir ticaret şirketine aynı sermaye olarak konulan ve tapu, gemi ve fikri mülkiyet ile benzeri sicillerde kayıtlı bulunan mal ve hakların şirket adına tescilinin gecikmeksizin yapılması amacıyla; tescili yapan müdürlük tarafından şirketin tescili ile eş zamanlı olarak ilgili sicillere 5 inci maddede düzenlenen hususlar bildirilir".

KAYNAKÇA

Akdağ Güney, Necla, Yeni Türk Ticaret Kanunu ve Avrupa Birliği Mevzuatı Çerçevesinde Ticaret Sicili, Ticaret Odası Yayınları 2010-123, İstanbul 2011 .

Bilgili, Fatih/**Demirkapı**, Ertan, Şirketler Hukuku, 9.B., Bursa 2013.

Çelik, Aytekin, Anonim Şirketlerde Ayni Sermaye Taahhütlerinin Yerine Getirilmesine Yönelik İhtiyati Tedbirler, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XV, Y. 2011, S. 3, s.31 vd.

Domaniç, Hayri, Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması, TTK Şerhi II, İstanbul 1988.

Eren, **Fikret**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 14.B., Ankara 2012.

Gençtürk, Muharrem, Anonim Şirketlerde Nakit Dışı Sermaye Taahhüdünün İfası, İstanbul 2011.

Gümüş, Mustafa Alper, Türk Medeni Kanununun Getirdiği Yeni Şerhler, 2.B., İstanbul 2007.

Gümüş, Mustafa Alper, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun Akdi Önalım Hakkına İlişkin Hükümlerinin (TBK m.237/III, 238, 239 ve 240-242) Değerlendirilmesi", YÜHFD, Prof.Dr.Erhan Adal'a Armağan, C.VIII, S.2 ve C.IX, S.1, 2011-2012, s.435-453 (2012).

Haab, Robert/**Scherrer**, Werner/**Simonius**, August/**Zobl**, Dieter, Zürcher Kommentar, Kommentar zum schweizerischen Zivilrecht, 2. Aufl., 1977, Bd. IV/1, Das Eigentum, Art. 641-729 ZGB.

Karaman Coşgun, Özlem, Anonim Şirketlerde Sermaye Kavramı ve Ayni Sermaye Değerinin Belirlenmesi, 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'nu Beklerken 10-11-12 Mayıs 2012 Sempozyum, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi Özel Sayı, C.18, S.2, Y.2012, s.333 vd.

Kendigelen, Abuzer, Yeni Türk Ticaret Kanunu, Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, 2.B., İstanbul 2012.

Moroğlu Erdoğan, Anonim Ortaklığa Sermaye Olarak Taşınmaz Mal veya Üzerindeki Bir Ayni Hakkın Konulması Taahhüdünün Hukuki Sonuçları ve Yargıtay Kararları, Batider, C. XXI S. 1, 5 vd.

Pulaşlı, Hasan, 6102 Sayılı Ticaret Kanununa Göre Şirketler Hukuku Şerhi, İstanbul 2012, C.I,

Pulaşlı, Hasan, Şirketler Hukuku Genel Esaslar, 2.B., Ankara 2013 (Genel Esaslar).

Sirmen, A. Lâle, Eşya Hukuku, Ankara 2013.

Tekinalp, Ünal, Tek Kişilik Ortaklık-I, Tek Paysahipli Anonim Ortaklık, İstanbul 2011.

Tuor, Peter/**Schnyder**, Bernhard/**Schmid**, Jörg, in: Das Schweizerische Zivilgesetzbuch, (Hrsg. Tuor/Schnyder/Schmid/Rumo-Jungo), 13. Aufl., 2009 Zürich Basel Genf.

Yıldırım, Mustafa Fadıl, İsviçre Federal Mahkemesinin Cebri İcra Yolu ile Bir Taşınmazı İktisap Edenin Henüz Tapuda Tescil İşlemi Gerçekleşmeden Mevcut Kira Sözleşmesi Üzerindeki Yetkilerine Dair (BGE 128 III 82)'de Yayımlanan Kararı (Çeviri), AÜEHFD, C.VI, S. 1-4, Erzincan 2002, s. 381 vd.

TİCARİ DAVALAR

(ADJUDICATION OF COMMERCIAL DISPUTES)

Yrd. Doç. Dr./Asst. Prof. Dr. Abdullah ERDOĞAN*

ÖZET

TTK m. 4'te ticari davalar, çekişmesiz yargı işleri ve delilleri düzenlenmektedir. Bu davalar, mutlak ticari davalar, çekişmesiz yargı işleri ve nispi ticari davalar şeklinde alt kategorilere ayrılmaktadır. Mutlak ticari davalar, başkaca hiçbir şart aranmaksızın ticari dava olarak kabul edilen ve asliye ticaret mahkemelerinde görülecek olan davalardır. HMK'nin 382/2, (e) hükmünde ise ticari nitelikteki çekişmesiz yargı işleri örnek mahiyetinde sayılmıştır. Bunlar da aynı şekilde başkaca hiçbir şart aranmaksızın asliye ticaret mahkemelerinde görülmektedirler. Buna karşın, nispi ticari davaların asliye ticaret mahkemelerinin görev alanına girebilmeleri için, ayrıca bazı ek şartların da bulunması gerekmekte olup, çalışmamız bu şartların detaylı şekilde ele alınmasıyla nispi ticari dava kavramını açıklamayı amaçlamaktadır. Bu hususlar açıklanmaya çalışılmakla birlikte ayrıca 6102 Sayılı TTK'nin 4. ve 5. maddelerinde 6335 Sayılı Kanun ile getirilen değişikliklere de yeri geldiğince değinilmektedir.

Anahtar kelimeler: ticari davalar, mutlak ticari dava, nispi ticari dava, çekişmesiz yargı işleri, asliye ticaret mahkemeleri.

ABSTRACT

Article 4 of the Turkish Commerce Code No. 6102 (TCC) regulates uncontested adjudication, and evidence. These disputes are divided into sub-categories such as pure commercial cases, uncontested cases, and comparative commercial cases. Pure commercial cases, are cases that are considered to be commercial without anything further, and they are

* Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi

adjudicated in either commercial or civil courts. Code of Civil Procedure Article No. 382/2 (e), regulates uncontested commercial disputes. These cases are also adjudicated in civil courts. On the other hand, in order for comparative commercial cases to fall under the jurisdiction of the civil courts some other requirements need to be fulfilled. This work looks at these requirements in detail, and intends to explain the concept of comparative commercial case. During the course of this work, we also try to explain the changes to the Articles 4 and 5 of the Turkish Commerce Code No. 6102, made through Code No. 6335.

Keywords: *Commercial cases; pure commercial cases; comparative commercial cases; uncontested adjudication; civil commercial courts.*

I. TİCARİ DAVALAR VE ÇEKİŞMESİZ YARGI İŞLERİ

A. GENEL OLARAK

Ticaret hayatının gerektirdiği sürat, güvenlik ve esnekliğin sağlanabilmesi maksadından yola çıkarak kanun koyucu ticari davaların ticaret mahkemeleri adı verilen ihtisas mahkemelerinde görüleceğini öngörmüştür¹. Bir davanın ticari dava olması öncelikle bu davaya ticaret mahkemesi olarak iş gören özel bir mahkemede bakılmasını gerekli kılar². Hatta Fransa ve Almanya gibi bazı ülkelerde ticari davalara bakan mahkemelerde sadece meslekten hukukçu hâkimler değil, tacirler de görev almaktadırlar³. Alman Mahkemelerinin Kuruluş ve İşleyişine İlişkin Kanun'un 105/I maddesi bunu açıkça düzenlemekte ve ticaret mahkemelerinde iki fahri hâkimin de görev yapacağını hükme bağlamaktadır: “*Die Kammern für Handelssachen entscheiden in der Besetzung mit einem Mitglied des Landgerichts als Vorsitzenden und zwei ehrenamtlichen Richtern, ...* “. Aslında aynı tür bir düzenleme 1860 ta-

¹ ÇEKER, Mustafa, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Ticaret Hukuku, Yenilenmiş 4. Baskı, Adana, 2012, s. 73; ÜLGEN, Hüseyin/TEOMAN, Ömer/HELVACI, Mehmet/KENDİGELEN, Abuzer/KAYA, Arslan/NOMER ERTAN, N. Füsün, Ticari İşletme Hukuku, 1. Basıdan 2. (Tıpkı) Bası, İstanbul, 2008, s. 105.

² POROY, Reha/ YASAMAN, Hamdi, Ticari İşletme Hukuku, Güncelleştirilmiş 7. Bası, İstanbul, 1995, s. 79.

³ POROY, Reha/ YASAMAN, Hamdi, Kara Ticareti Hukuku, s. 35; Karayalçın, Ticari İşletme, s. 237.

rihli Kanunname-i Ticaretin 1 No'lu ekinde de mevcuttu. Buna göre ticaret mahkemelerinin altı üyesinden dört (geçici) üyesinin "... mahalinde istikamet ve hüsn-i hal ile maruf ve hüsn-i idare ve tasarruf erbabından olan en kadim ve muteberan-ı tüccardan mürekkep" bir meclis tarafından seçileceği hükme bağlanmıştı. Fakat Cumhuriyetin ilanından sonra yargı sisteminde yapılan köklü değişiklikler çerçevesinde bu uygulamadan vazgeçilmiş ve mahkemelerde sadece meslekten hâkim olan kimselerin görev almaları ilkesi benimsenmiştir⁴.

Bir davanın ticari olması bunun yanı sıra özel muhakeme kurallarının uygulanmasını da gerekli kılmaktadır. Ancak hukuk sistemimizde ticari davaların görülmesinde bazı istisnalar dışında (tanıkla ispat imkânının daha geniş olması veya senetle ispatı zorunlu olan hususların ticari defterlerle de ispatı imkânı gibi) uygulanacak özel bir usul söz konusu değildir. Bu yüzden ticari uyuşmazlıklar arzu edilen süratte çözülemediği için önemli bazı ticari uyuşmazlıkların devlet mahkemelerinde çözümü yoluna gidilmeyip tahkime başvurulduğu olur⁵. Hatta ülkemizde milletlerarası tahkime ilişkin usul ve esasları düzenleyen 21.06.2001 tarih ve 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu ile kamu hizmetleriyle ilgi imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıkların çözümü amacıyla 4501 sayılı Kanun çıkartılmıştır.

Türk Ticaret Kanunu'nun benimsediği sistemde ticari işler kavramına giren bütün meselelerden doğan uyuşmazlıklarla ilgili olarak açılan davalar değil, yalnız mahiyeti ve bünyesi itibariyle hâkimin özel uzmanlığına ihtiyaç gösteren davaların "ticari dava" olarak nitelendirilmesi prensibi kabul edilmiştir⁶. Türk Ticaret Kanunu'nun 4. maddesinde yer alan ticari davalar ve çekişmesiz yargı işlerine ilişkin bir tanım verilmiş olup kavram, hangi davaların ticari dava olduğu belirtilmek suretiyle ele alınmıştır. Bu sayılan davalar incelendiğinde Türk Ticaret Kanunu sisteminde ticari davaların nitelendirilmesinde "ticari iş"ten daha çok

⁴ ARKAN, Sabih, Ticari İşletme Hukuku, 16. Bası, Ankara, 2012, s.96.

⁵ ARKAN, Sabih, Ticari İşletme Hukuku, 16. Bası, Ankara, 2012, s.96.

⁶ Bahsedilen prensip 6762 sayılı ETK'nın gerekçesinde ifade edilmiştir. Bkz. KAYA, Arslan (ÜLGEN, Hüseyin/TEOMAN, Ömer/HELVACI, Mehmet/ KENDİGELEN, Abuzer): Ticari İşletme Hukuku, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2006, N.329. Her ne kadar 6102 sayılı TTK'nın gerekçesinde bu ifadelere rastlamak mümkün değilse de, ticari davaları düzenleyen madde sınırlı bir değişiklik haricinde aynen yeni kanuna aktarıldığı için, bu gerekçe bize yol göstermek açısından önemini muhafaza etmektedir.

“tacir” ve “ticari işletme” kavramlarının rol oynadığı görülecektir⁷. Kanun koyucunun söz konusu düzenlemesine göre ticari davaları mutlak ticari davalar ve çekişmesiz yargı işleri ile nispi ticari davalar olmak üzere iki alt başlık altında incelemek gerekmektedir.

B. MUTLAK TİCARİ DAVALAR VE ÇEKİŞMESİZ YARGI İŞLERİ

1. MUTLAK TİCARİ DAVALAR

Tarafların sıfatına veya uyuşmazlığın ticari işletmeyle ilgili olup olmadığına bakılmaksızın kanundaki açık hüküm nedeniyle ticari dava sayılan davalara “mutlak ticari dava” denilmektedir⁸. Kanunlarda tahdidi (sınırlı) olarak sayılan mutlak ticari davaları bu davaların Türk Ticaret Kanunu’ndan kaynaklanmalarına veya diğer özel kanunlardan kaynaklanmalarına göre ikiye ayırmak mümkündür.

a. Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre

Türk Ticaret Kanunu’nun 4/1. maddesinin (a) ila (f) bentleri arasında sayılan hususlardan⁹ kaynaklanan davaların, mutlak ticari dava sayılmaları, bu işlemlerin öz ticaret hayatına ilişkin olup ayrı bir ihtisas alanı taşımalarından kaynaklanmaktadır¹⁰. Bu hükme göre mutlak ticari dava sayılan uyuşmazlıklar şunlardır:

⁷ **KAYA**, Arslan (ÜLGEN, Hüseyin/TEOMAN, Ömer/HELVACI, Mehmet/KENDİGELEN, Abuzer): Ticari İşletme Hukuku, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2006, N.329.

⁸ **ÇEKER**, s. 73; **KARAHAN**, Sami, Ticari İşletme Hukuku, 23. Bası, 2012, s. 84; **GÜRDOĞAN**, Burhan, “Ticari Usul Hukuku”, AÜHFD, C. 13, S. 1-2, Ankara, 1956, s. 173 vd; **TEKİL**, Fahiman, Ticari İşletme Hukuku, İstanbul, 1990, s. 102-103.

⁹ Sermaye piyasası mevzuatından kaynaklanan hukuk davalarının da ayrı bir bent halinde söz konusu hükme eklenmesine ilişkin bkz., **MOROĞLU**, Erdoğan, Türk Ticaret Kanunu ile Yürürlük ve Uygulama Kanunu Tasarıları- Değerlendirme ve Öneriler, Genişletilmiş 6. Baskı, İstanbul, 2009, s. 23.

¹⁰ **ARKAN**, Sabih, Ticari İşletme Hukuku, 16. Baskı, Ankara, 2012, s. 98.

aa. Türk Ticaret Kanunu'nda Düzenlenen Hususlardan Doğan Davalar

Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen hususlardan doğan hukuk davaları, bu davanın taraflarının sıfatına, dava konusu uyuşmazlığın ticari işletmeyle ilgili olup olmadığına veya borcun kaynağına (sözleşme, sebepsiz zenginleşme veya haksız fiilden kaynaklandığına) bakılmaksızın ticari dava sayılmaktadır¹¹. Başka bir ifadeyle Türk Ticaret Kanunu'nun uygulanmasından doğan hukuk davaları, başka koşul aranmaksızın mutlak ticari dava sayılmaktadırlar¹². Bundan ötürü örneğin, Türk Ticaret Kanunu'nun 850 vd. maddelerinde düzenlenen ve bir öğrenci ile taşıyıcı arasında gerçekleşen taşıma işlerinden doğan uyuşmazlıklar¹³, bir memurun düzenlemiş olduğu bono ile ilgili uyuşmazlıklar veya düzenlenmiş olan bir çekin zayı edilmesi halinde çekin iptali amacıyla açılacak davalar¹⁴, sadece bahsi geçen konular bu kanunda düzenlendikleri için başka herhangi bir şart aranmaksızın mutlak ticari davaya sebebiyet vermektedirler¹⁵. Aynı şekilde sigorta uyuşmazlıklarından¹⁶ doğan davalar da, sırf sigortacılık konusu bu kanunda düzenlendiği için mutlak ticari dava olarak kabul edilecektir.

ab. Türk Medeni Kanunu'nun 962-969. maddelerinden Doğan Davalar

Taşınırın rehni karşılığında ödünç para verme işiyle uğraşanlarla yapılacak işlemleri düzenleyen Medeni Kanun'un söz konusu hükümlerinden doğan uyuşmazlıkların ticari sayılması, rehin karşılığında ödünç para vermenin, esas itibarıyla esnaf faaliyeti düzeyini aşan, bir ticari

¹¹ ARKAN, s. 98; KARAHAN, s. 84.

¹² AYHAN, Rıza/ÖZDAMAR, Mehmet/ ÇAĞLAR, Hayrettin, Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar, 5. Bası, Ankara, 2012, s. 99; BİLGİLİ, Fatih/DEMİRKAPI, Ertan, Ticari İşletme Hukuku, Bursa, 2012, s. 71.

¹³ Aynı yönde Yargıtay 11. H.D. E. 2008/5221 ve 29.09.2009 tarihli kararı: "Uyuşmazlık taşıma hukukunu ilgilendirmekte olup, TTK'nun 4. Maddesinin 1. bendi uyarınca anılan yasada düzenlenmiş olan bütün hususlardan doğan hukuk davaları, mutlak ticari dava sayılır."

¹⁴ Yargıtay 11. HD. E.No: 2011/13181, K. No: 2011/16340.

¹⁵ ARKAN, s. 98.

¹⁶ Örneğin Yargıtay HGK'nın 15.04.1998 tarih ve 11-258/273 sayılı kararı: "... Sigorta uyuşmazlıklarından kaynaklanan davalar TK'nın 4. maddesi uyarınca mutlak ticari davalardan olup ...".(YKD, C.25, S.7, s.895-897)

işletme çerçevesinde yürütülecek bir faaliyet olarak görülmesinden ve rehin karşılığı ödünç ilişkisinden doğan uyuşmazlıkların çözümünün de ihtisas gerektireceği düşüncesinden kaynaklanmaktadır¹⁷. Burada ödünç verme işleminden kaynaklanan uyuşmazlıkların mutlak ticari dava olarak kabul edilebilmesi için bunun rehin karşılığında yapılması şeklindeki şart, aynı maddenin (f) bendinde tekrar devre dışı kalmaktadır. Zira (f) bendinde “ ... ve ödünç para verme işlerine ilişkin düzenlemelerde” ifadesi yer almakta ve böylece ödünç para verme işlerine ilişkin düzenlemelerden kaynaklanan uyuşmazlıkların ticari dava olarak kabul edilmesi için bunun rehin karşılığında yapılmış olması [TTK m.4/1, (b)] şartı ortadan kalkmaktadır. Dolayısıyla TTK m.4/1, (f) karşısında aynı maddenin (b) bendi anlamını yitirmektedir¹⁸.

ac. Borçlar Kanunu’nda Düzenlenip de Türk Ticaret Kanunu’nun 4/1. Hükmünde Gösterilen Davalar

Malvarlığının veya işletmenin devralınması ile işletmelerin birleşmesi ve şekil değiştirmesi hakkındaki 202 ve 203. maddelerinden doğan davalar,

Burada söz konusu olan bir malvarlığının veya işletmenin devralınması ile işletmeler düzeyindeki birleşmeler ve tür değiştirmedir. Buna karşın ticaret şirketlerinin birleşmesi ile tür değiştirmesi ise, TTK m.136 vd. ve TTK m. 180 vd.’da düzenlenmekte olup, bu konulardan doğan uyuşmazlıklar TTK m. 4/1, (a) gereğince mutlak ticari davalardır.

Rekabet yasağına ilişkin 444 ila 447. maddelerinden doğan davalar¹⁹,

Söz konusu maddelerde hizmet akdinden doğan rekabet etmeme borcu ve buna aykırılık düzenlenmektedir. Her ne kadar TTK m. 4/1, (c)’nin lafzı “444 ve 447” şeklinde ise de burada ticari dava olarak kabul edilmek istenen davalar rekabet yasağına ilişkin konulardan doğan uyuşmazlıklar olduğu için bu ifadeyi “444 ila 447” şeklinde anlamak

¹⁷ DOMANIÇ, Hayri, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. 1, İstanbul, 1988, s. 22.

¹⁸ MOROĞLU, ERDOĞAN, 6102 Sayılı Ticaret Kanunu, Değerlendirme ve Öneriler, On İki Levha, 7. Bası, İstanbul 2012, s. 27.

¹⁹ Her ne kadar TTK m. 4/1.c’de, TBK’nin 444 ve 447. maddelerinden söz edilmişse de “ve” bağlacının “ila” olarak kabulü gerektiği hakkında bkz. KARAYALÇIN, Yaşar, Ticaret Hukuku, I. Giriş-Ticari İşletme, 3. Baskı, Ankara, 1968, s. 252.

daha isabetli olacaktır²⁰. Bu maddelerde ticari işletmeden değil, işletmeden bahsedildiği için sadece ticari işletme değil, esnaf işletmesinde çalışan bir kişinin rekabet etmeme yükümlülüğüne aykırı davranması sebebiyle açılacak davalar da (mutlak) ticari dava olarak kabul edilecektir.

Yayım sözleşmesine ilişkin 487 ile 501. maddelerinden doğan davalar,

Yayım sözleşmesi²¹, bir eserin aslından çoğaltma ile elde edilen nüshalarının, hak sahibinin rızasıyla satışa çıkarılma veya dağıtılma yahut diğer bir şekilde ticaret mevkiine konulma suretiyle umuma arz edilmesini konu edinir²². Bu sözleşmelerden kaynaklanan uyuşmazlıkların ticari dava olarak kabul edilmesinde yayım faaliyetinin bir ticari işletme faaliyeti olabileceği düşüncesi etkili olmuştur²³.

Telif haklarından doğan her türlü uyuşmazlık değil, sadece yayım sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklar mutlak ticari davaya vücut verir. Yayım sözleşmesi dışındaki telif haklarından doğan uyuşmazlıkların ticari dava olarak kabul edilebilmesi için bunların bir ticari işletme ile ilgili olması gerekir. Örneğin bir eser sahibinin intihal iddiası ile diğer bir eser sahibine karşı açacağı men, ref ve tazminat davaları bir ticari işletmeyi ilgilendirmediği için ticari dava olmazken, eser sahibinin izni olmaksızın ona ait eserin bir ticari işletmece çoğaltılması halinde açılacak hukuk davası ticari dava olacaktır.

²⁰ Bkz. Kaya, Arslan (ÜLGEN, Hüseyin/Teoman, Ömer/HELVACI, Mehmet/KENDİGELEN, Abuzer): Ticari İşletme Hukuku, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2006, N.336.

²¹ Çalışmamızda, TTK m. 4/1, (c)'hükümünde TBK'nin "yayım" sözleşmesine ilişkin hükümlerine atf yapıldığı belirtilmesine rağmen, TBK m.487 ile 501. maddelerinin "yayım" sözleşmeleri üst başlığı altında yer almaları sebebiyle, "yayım" sözcüğünün kullanılmasına bilinçli olarak özen gösterilmiştir. Zira yayın ve yayım kavramları dilimizde çoğu zaman birbiri yerine kullanılan sözcükler olsa da anlamları birbirinden son derece farklıdır. Şöyle ki; TBK m. 487 ile 501 hükümleri incelendiğinde, yayım ifadesi, fiziksel olarak bir dağıtım faaliyetini ifade etmekte iken, nakletme manasına gelen yayın sözcüğünün kullanılması kanımızca isabetli olmayacak ve TBK'nin bu hükümlerini karşılayamayacaktır; yayım ve yayın sözcükleri hakkında ayrıca bkz. ÇELİK, Abdullah, Fikir Ve Sanat Eserleri Üzerindeki Çoğaltma Ve Yayma Haklarının İhlali, İhlalin Sonuçları, Yayımınlanmamış Doktora Tezi, İzmir 2010, s. 25 vd.

²² ERDİL, ENGİN, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Şerhi, 1. Bası, Beta, 2005, İstanbul, s.512.

²³ Bkz. KAYA, Arslan (ÜLGEN, Hüseyin/TEOMAN, Ömer/HELVACI, Mehmet/KENDİGELEN, Abuzer): Ticari İşletme Hukuku, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2006, N.337.

Ayrıca belirtmek gerekir ki, 5846 Sayılı FSEK m. 76 gereğince bu Kanunun düzenlediği hukuki ilişkilerden doğan davalarda, dava konusunun miktarına ve Kanunda gösterilen cezanın derecesine bakılmaksızın, görevli mahkemeler Fikri ve Sınâî Haklar Mahkemeleridir.

Kredi mektubu ve kredi emri ile ilgili 515 ila 519. maddelerinden doğan davalar,

Bu tür işlemler de esasen bir miktar paranın verilmesi veya kredi olarak sağlanmasını konu edindiği ve bu işlemlerin bir ticari işletme bünyesinde icra edilecek olması ön kabulü sebebiyle ticari dava olarak kabul edilmiştir²⁴.

Komisyon sözleşmesine ilişkin 532 ila 545. maddelerinden doğan davalar,

Burada söz konusu olan komisyonculuk kıymetli evrak ile menkul eşya satımında yapılan aracılık faaliyetidir. Bunun dışındaki satım sözleşmelerinde (örneğin gayrimenkul eşya satımında) yapılan aracılık faaliyeti dolayısıyla ortaya çıkacak uyuşmazlıklar bir ticari işletmeyi ilgilendirmedikleri sürece (mutlak) ticari davaya sebebiyet vermeyecektir.

Ayrıca özel bir komisyonculuk türü olan taşıma işleri komisyonculuğu ise TTK m. 917 ile 930 arasında düzenlendiği için zaten TTK m. 4/1, (a) gereğince mutlak ticari dava olarak kabul edilecektir.

Ticari temsilciler, ticari vekiller ve diğer tacir yardımcılarını için öngörülmüş bulunan 547 ila 554. maddelerinden doğan davalar mutlak ticari davalar olarak kabul edilmektedirler²⁵.

Burada tacir yardımcılarını ile ilgili düzenlemeleri içeren maddelerden kaynaklanan uyuşmazlıkların – bunların tacir yardımcılarını olmaları ve dolayısıyla tacir ile olan ilişkilerinin otomatikman bir ticari işletmeyi ilgilendireceği varsayılarak – ticari davaya vücut vereceği kabul edilmiştir. Fakat ETK 100 ila 115 maddelerinde düzenlenen ticaret işleri tellalının yeni TTK’da yer almaması göz ardı edilmiş, artık sadece TBK 520 ila 525 maddelerinde düzenlenen simsarlık sözleşmesine ilişkin hükümlerden kaynaklanan uyuşmazlıkların da, tıpkı komisyon sözleşmesinde olduğu gibi tamamen veya sadece taraflardan biri bakımından ticari iş niteliğinde olanlar yönünden kısmen TK 4, 1, (c) bendine eklenmesine

²⁴ Bkz. KAYA, Arslan (ÜLGEN, Hüseyin/TEOMAN, Ömer/HELVACI, Mehmet/KENDİGELEN, Abuzer): Ticari İşletme Hukuku, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2006, N.340.

²⁵ AYHAN/ÖZDAMAR/ÇAĞLAR, s. 99; ARKAN, s. 98-101.

gerek olup olmadığı tartışılmamıştır²⁶. Oysaki komisyon sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıklar taraflarının tacir ve onların ticari işletmelerinin ilgilendirip ilgilendirmedğine bakılmaksızın ticari dava olarak kabul edilmişlerdir. Aynı şekilde tellallığa ilişkin maddelerden kaynaklanan uyuşmazlıkların da ticari davaya vücut vereceğini hükme bağlamak daha isabetli olabilirdi²⁷. Her ne kadar burada kanun koyucunun bir tercih hakkı söz konusu ise de, bu tercihin bilinçli olarak yapıldığına ilişkin kanunun gerekçesinde hiçbir delile rastlanmamaktadır.

ad. Fikri Mülkiyet Hukukuna İlişkin Mevzuattan Doğan Davalar

Bilindiği gibi fikri mülkiyet hakları en genel manada bir yanda ilim ve edebiyat eserleri, müzik eserleri, güzel sanat eserleri, sinema eserleri, işleme ve derlemeler ile bunlarla bağlantılı hakları ifade etmek üzere fikir ve sanat eserleri ve diğer yanda patentler, faydalı modeller, tasarımlar, markalar, coğrafi işaretler, entegre devre topoğrafyaları, yeni bitki çeşitleri, biyoteknolojik buluşlar, ticaret unvanları ve işletme adları, alan adları, ticari sırlar, know-how'ları ifade eden sınaî haklar olmak üzere ikili bir tasnife tabidirler²⁸. Bu tasnif TTK m. 4'ün (d) bendine ilişkin gerekçesinde de kanun koyucunun "bu alanın dalları" ibaresinden de açıkça anlaşılmaktadır.

Kanun koyucu, TTK m. 4/1, (d)'de fikri mülkiyet hukukuna ilişkin uyuşmazlıkların mutlak ticari davaya vücut vereceğini ifade ederken aynı hükmün (f) bendinde fikri mülkiyet hukukunun fikir ve sanat eserleri dalına ilişkin uyuşmazlıkların bir ticari işletmeyi ilgilendirmeleri koşuluyla ticari dava sayılabileceklerini düzenlemektedir. Bu sebeple, fikir ve sanat eserlerinden kaynaklanan uyuşmazlıkların ticari dava olarak nitelendirilebilmeleri için bir ticari işletmeyi ilgilendirmeleri de gerekte iken; sınaî haklara ilişkin uyuşmazlıkların TTK m. 4/1, (d) gereği, mutlak ticari davaya vücut vereceklerinin kabulü kanımızca isa-

²⁶ **KENDİGELEN**, Abuzer, Türk Ticaret Kanunu, Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, On İki Levha, 1. Bası, İstanbul 2011, s. 38.

²⁷ **MOROĞLU**, Erdoğan, 6102 Sayılı Ticaret Kanunu, Değerlendirme ve Öneriler, On İki Levha, 7. Bası, İstanbul 2012, s. 27.

²⁸ Bu tasnif için bkz. **AYHAN**, Rıza/**ÖZDAMAR**, Mehmet/**ÇAĞLAR**, Hayrettin, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar, Tamamen Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 5. Bası, Ankara 2012, s. 191 vd.

betlidir. Ancak burada daha önce TBK'nin yayım sözleşmesine ilişkin hükümlerinden doğan uyuşmazlıkların mutlak ticari dava olarak kabul edilebileceğine ilişkin TTK m. 4/1, (c) hükmündeki istisnanın göz ardı edilmemesi gerekir. Bir başka ifadeyle, yayım sözleşmesine ilişkin TBK m. 487 ila 501. maddelerinden kaynaklanan uyuşmazlıklar hariç, fikir ve sanat eserleri hukukundan doğan uyuşmazlıkların ticari dava olarak nitelendirilebilmeleri için bir ticari işletmeyi ilgilendirmeleri gerekmektedir. Çünkü TTK m. 4/1, (c)'deki açık hüküm sebebiyle yayım sözleşmesine ilişkin uyuşmazlıklar zaten mutlak ticari davaya vücut verdiklerinden, ayrıca bir tarafın ticari işletmesini ilgilendirme şartının bulunmasına gerek bulunmamaktadır. Aynı şekilde, ETTK m. 4/4'te alameti farika, iktira beratı ve telif haklarına ilişkin mevzuattan kaynaklanan uyuşmazlıkların mutlak ticari dava oldukları belirtilirken; aynı hükmün 6. fıkrasında telif haklarından kaynaklanan uyuşmazlıkların ticari davaya vücut verebilmeleri için bir ticari işletmeyi ilgilendirmesi gerektiğinin belirtilmiş olması da kanun koyucunun fikir ve sanat eserleri ile sınaî haklar arasında bilinçli bir farklılaştırmaya gittiğinin açık bir kanıtıdır.

Fikir ve sanat eserlerine ilişkin en temel düzenleme 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'dur. Sınaî haklara ilişkin düzenlemeler ise çok çeşitlidir (551 sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararname, 554 Sayılı Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 556 sayılı Markaların Korunması Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararname gibi). İşte bu konuları düzenleyen mevzuatta öngörülen hususlardan doğan hukuk davaları da mutlak ticari davaya vücut verecektir.

Markalara, patentlere, faydalı modellere, endüstriyel tasarımlara, coğrafi işaretlere ilişkin mevzuattan doğan davalar da mutlak anlamda ticari davadır. Her ne kadar bu konudaki mevzuat Türk Ticaret Kanunu'nun dışında düzenlenmiş olsa da (554 Sayılı Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname gibi) fikri mülkiyet hukukundan doğan davaların Türk Ticaret Kanunu'nun 4/1. maddesinin (d) bendinde mutlak ticari dava sayılmaları sebebiyle bu davalar aşağıda açıklanacak b. başlığına dâhil edilmemiştir.

Fikri ve Sınaî Haklar Hukuk Mahkemeleri ile Asliye Ticaret Mahkemeleri arasındaki ilişkinin işbölümü değil, görev ilişkisi olduğu ve FSEK m. 76 gereğince bu davaların özel ihtisas mahkemeleri olan Fikri ve Sınaî Haklar Mahkemelerinde görülecek olmaları dikkate alındığında, bu davaların ETK'ya paralel bir şekilde ticari dava olarak kabul edilme-

sinin pratik bir öneminin olmadığı düşünülebilir²⁹. Çünkü bir davanın ticari dava olarak kabul edilmesinin onun görüleceği mahkeme (TTK m.5) dışında herhangi bir hukuki sonucu bulunmamaktadır³⁰.

Ayrıca belirtmek gerekir ki, bu bentte fikri mülkiyet hukukuna dair mevzuatta düzenlenen hususlardan doğan uyuşmazlıkların mutlak ticari davaya vücut vereceği dile getirildikten sonra aynı maddenin f) bendinin son cümlesinde “Ancak, herhangi bir ticari işletmeyi ilgilendirmeyen ... fikir ve sanat eserlerine ilişkin haklardan doğan davalar bundan istisnadır.” ifadesi yer almaktadır. Böylece f) bendinin son cümlesi ile d) bendinde mutlak ticari dava olarak kabul edileceği dile getirilen fikri mülkiyet hukukuna dair mevzuattan kaynaklanan uyuşmazlıklar için tekrar bir ticari işletmeyi ilgilendirme şartı getirilmiş olmaktadır. Bu durum kafa karışıklığına yol açabileceğinden bir ticari işletmeyi ilgilendirme şartı getirilmek isteniyorsa bunun aynı bentte dile getirilmesi daha isabetli olabilirdi. Aynı durum havale ve vedia/saklama sözleşmeleri açısından da söz konusudur. Ayrıca kullanılan kavramlar açısından bakıldığında, aynı kanun bünyesinde olmanın da ötesinde aynı madde içerisinde hem saklama sözleşmeleri, hem de vedia ifadelerinin kullanılması kanımızca isabetli olmamıştır.

ae. Borsa, Sergi, Panayır ve Pazarlar ile Antrepo³¹ ve Ticarete Özgü Diğer Yerlere İlişkin Hükümlerden Doğan Davalar

Menkul Kıymet Borsaları Hakkında 91 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname, ticaret borsalarını düzenleyen 5174 Sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Kanunu, 3218 Sayılı Serbest Bölgeler Kanunu ve 2699 Sayılı Umumi Mağazalar Kanunu ve bu Kanunlarla ilgili diğer düzenlemelerden kaynaklanan hukuk davaları mutlak ticari davalardır³². Buna göre; örneğin serbest veya gümrüklenmemiş mal ve hububatı, saklama söz-

²⁹ **KENDİGELEN**, Abuzer, Türk Ticaret Kanunu, Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, On İki Levha, 1. Bası, İstanbul 2011, s. 37.

³⁰ Bu durum için haklı olarak “ticaret mahkemesinde bakılamayacak ticari dava” ifadesi kullanılmıştır: **MOROĞLU**, Erdoğan, 6102 Sayılı Ticaret Kanunu, Değerlendirme ve Öneriler, On İki Levha, 7. Bası, İstanbul 2012, s. 27.

³¹ Antrepo, gümrük vergisine konu olup da henüz vergi ve resimleri ödenmemiş malların korunduğu, gerekiyorsa küçük tamamlayıcı işlemlerin yapıldığı gümrük binalarına yakın olan bir tür depodur.

³² **ARKAN**, s. 101-102.

leşmesi uyarınca kabul eden, tevdi edenlere makbuz senedi ve varant tanzim eden ticarete mahsus yerlerden olan umumi mağazaların işleticileri aleyhine açılacak sorumluluk davaları ile menkul kıymetler borsasını düzenleyen hükümlerden doğan davalar mutlak ticari dava olacaktır³³.

af. Bankalara, Diğer Kredi Kuruluşlarına, Finansal Kurumlara ve Ödünç Para Verme İşlerine İlişkin Düzenlemelerden Kaynaklanan Davalar

Bankalar ile ilgili temel düzenleme 5411 sayılı Bankacılık Kanunu olmakla birlikte T.C. Merkez Bankası ve T.C. Vakıflar Bankası gibi bazı bankalar hakkında çıkarılmış özel kanunlar da bulunmaktadır. Bu özel kanunlardan doğan hukuk davalarının da ticari dava olduklarının kabulü gerekmektedir³⁴. Örneğin bankaya yatırılan mevduatın çekilmesi hususunda banka ile tasarruf sahibi bir memur arasında çıkacak olası bir uyuşmazlığın bile ticaret mahkemelerinde görülmesi gerekecektir³⁵.

Ödünç para verme işleri, finansman ve faktöring şirketleri 90 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile düzenlenmiş olup 6361 Sayılı Finansal Kiralama Kanunu'ndan doğan uyuşmazlıklar da mutlak ticari dava olarak nitelendirilmektedirler. Burada ödünç para verme işlerine ilişkin düzenlemelerden kaynaklanan uyuşmazlıkların ticari dava olarak kabulü için ödünçün rehin karşılığında gerçekleşmiş olması şart koşulmadığından TTK m. 4/1, (b) hükmü anlamını yitirmektedir.

b. Özel Kanun Hükümlerine Göre

Türk Ticaret Kanunu'nda sayılan hususlar dışında diğer özel kanunlarla sevk edilen hükümler sebebiyle mutlak ticari davaya sebebiyet veren uyuşmazlıkların varlığı da söz konusudur³⁶. Bu özel düzenlemelerin bazılarında söz konusu uyuşmazlığın ticari dava olarak kabul edileceği dile getirilirken bazılarında ise söz konusu uyuşmazlığın mutlak olarak ticaret mahkemelerince çözüleceği ifade edilmektedir. Örneğin Kooperatifler Kanunu'nun 99. maddesi, Ticari İşletme Rehni Ka-

³³ **KAYA**, Arslan (**ÜLGEN**, Hüseyin/**TEOMAN**, Ömer/**HELVACI**, Mehmet/**KENDİGELEN**, Abuzer): Ticari İşletme Hukuku, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2006, N.346.

³⁴ **KARAYALÇIN**, s. 254.

³⁵ **ARKAN**, s. 102.

³⁶ **KARAHAN**, s. 85; **ARKAN**, s. 102.

nunu'nun 22. maddesi uyarınca bu Kanunlarda yer alan düzenlemelerden kaynaklanan hukuk uyuşmazlıkları tarafların tacir olup olmadıklarına bakılmaksızın ticari dava sayılmaktadırlar³⁷. Ayrıca, İcra ve İflas Kanunu'nun 154. maddesinin 4. fıkrası uyarınca iflas davası da borçlunun muamele merkezinin bulunduğu yerdeki ticaret mahkemesinde açılır³⁸.

2. TİCARİ NİTELİKTEKİ ÇEKİŞMESİZ YARGI İŞLERİ³⁹

6102 sayılı TTK'nın ilk halinde bu tür yargı işleri ticari dava olarak nitelendirilmeyen 6335 sayılı kanun çerçevesinde yapılan değişikliklerle TTK m.4 f.1'e "ve çekişmesiz yargı işleri" ibaresinin eklenmesiyle artık bu tür yargı işleri de ticari dava olarak kabul edilmiştir.

Çekişmesiz yargı, hukukun, mahkemelerce, aşağıdaki üç kısıttan birine yahut birkaçına göre bu yargıya giren işlere uygulanmasıdır:

- a)İlgililer arasında uyuşmazlık olmayan haller,
- b)İlgililerin, ileri sürebilecekleri herhangi bir haklarının bulunmadığı haller (sübjektif hakkın yokluğu)
- c)Hakimin re'sen harekete geçtiği haller⁴⁰.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 382. maddesinin 2. fıkrasının (e) bendinde ticaret hukukuna ilişkin çekişmesiz yargı işleri örnek mahiyetinde sayılmıştır⁴¹. Buna göre:

- “1) Ticari defterlerin zıyayı hâlinde belge verilmesi,
- 2) Acentenin müvekkili hesabına teslim aldığı malın Borçlar Kanununa göre satılması,

³⁷ ARKAN, s. 102-103.

³⁸ PEKCANİTEZ, Hakan/ATALAY, Oğuz/SUNGURTEKİN ÖZKAN, Meral/ÖZEKES, Muhammet, İcra ve İflas Hukuku, 10. Bası, Ankara, 2012, s. 605-607.

³⁹ Çekişmesiz yargı işleri ibaresi 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun ilk halinde yer almazken, söz konusu kanunun yürürlüğe gireceği 1 Temmuz 2012'den önce 6335 Sayılı Kanun'la getirilen değişiklik ile Türk Ticaret Kanunu'na eklenmiştir. Böylelikle HMK'nin 383.1 hükmündeki "aksine düzenleme" şartı TTK m. 4/1 hükmü ile sağlanacağından, ticari nitelikteki çekişmesiz yargı işlerinde sulh hukuk mahkemeleri değil, asliye ticaret mahkemeleri görevli olacaktır.

⁴⁰ AYHAN/ÖZDAMAR/ÇAĞLAR, s. 100; PEKCANİTEZ/ATALAY/ÖZEKES, s. 90 vd.

⁴¹ Nitekim HMK m. 382.2'de "aşağıdaki işler çekişmesiz yargı işlerinden sayılır"denilmek suretiyle sayılan hallerin örnek niteliğinde olduğu, tahdidi bir yorumlamaya gidilmemesi gerektiği anlaşılmalıdır.

- 3) *Kollektif şirketin tasfiyesinde tasfiye memuru tayini,*
- 4) *Komanditer ortağın talebiyle şirket hesaplarını incelemek için eksper tayini,*
- 5) *Anonim şirkette aynı sermaye konulması, tescilden itibaren iki yıl içinde sermayenin onda birini aşan tutarda işletme devralınması ve sermaye azaltılmasında bilirkişi raporu alınması ve mahkemenin izni,*
- 6) *Kıymetli evrakın iptali,*
- 7) *Eşya taşımada eşyanın hasar ve eksiğinin tespit edilmesi; teslim edilememesi hâlinde Borçlar Kanunu hükümlerine göre satılmasına karar verilmesi; gönderilen eşyanın mahkeme marifetiyle muayenesi,*
- 8) *Gemi ipoteğinde, malikin bulunamadığı hâllerde kayyım tayini,*
- 9) *Deniz raporu tanzimi,*
- 10) *Kırkambar sözleşmesinde geminin hareket gününün mahkeme tarafından tayini,*
- 11) *Navlun sözleşmesinde, boşaltma limanında malların hâl ve vaziyetinin, ölçü, sayı ve tartısının ekspere tespit ettirilmesi,*
- 12) *Müşterek avaryalarda dispeççi tayini ve dispecin mahkemece tasdiki,*
- 13) *Denizcilik rizikolarına karşı sigortalarda zararın ve kapsamının belirlenmesi için bilirkişi tayini,*
- 14) *Kooperatiflerde aynı sermayeye değer biçilmesi için bilirkişi tayini.⁴²”ticaret hukukuna ilişkin çekişmesiz yargı işlerindedir.*

C. NİSPÎ TİCARİ DAVALAR⁴³

Bu türden ticari davalar, bazı şartların gerçekleşmesi halinde ticari dava niteliğini haiz olacaklarından nispî ticari dava olarak nitelendirilmektedirler. Türk Ticaret Kanunu'nun 4. maddesine göre bir uyuşmazlığın nispî ticari dava olarak kabulünü gerektiren şartların niteliğine göre ikili bir tasnif yapılması gerekmektedir.

⁴² PEKCANİTEZ, Hakan/TAŞ KORKMAZ, Hülya/MERİÇ, Nedim, Gerekçeli Hukuk Muhakemeleri Kanunu, 3. Bası, Ankara, 2012, s. 402-403.

⁴³ Nispî ticari davaların “görece ticari davalar” şeklinde ele alındığı da görülmekte olup bu hususta bkz., SAKA, Zafer, Ticaret Hukuku, İstanbul, 1998, s. 88 vd.

1. BİR TİCARİ İŞLETMEYİ İLGİLENDİREN DAVALAR

Bir ticari işletmeyi ilgilendiren havale (TBK m. 555-560), vedia(saklama sözleşmesi) (TBK m. 561-580) ve fikir ve sanat eserlerine ilişkin haklardan doğan davalar⁴⁴ ticari davalardır. Bu durumda davanın ticari nitelikte olduğunu söyleyebilmek için o davanın her iki tarafın da ticari işletmesiyle ilgili olması gerekmektedir⁴⁵. Başka bir ifadeyle sadece bir ticari işletmeyle ilgili olması yeterlidir⁴⁶. TTK.m.4, f.1'de "herhangi bir ticari işletmeyi ilgilendirmeyen" ifadesi yer aldığı için burada aranan ilgi, mutlaka ticari işletmenin tarafı sıfatını haiz olmayı dahi gerektirmez, bizzat işletmenin uyuşmazlık konusu olması halinde de uyuşmazlığın ticari işletmeyle ilgili olması şartı sağlanmış olacaktır⁴⁷. Aynı şekilde üç taraflı bir işlem olan havale işleminin taraflarından havale eden ile havale edilenin tacir olmamasına rağmen, sırf havale bir ticari işletme olan banka üzerinden yapıldığı için bu uyuşmazlıkta banka işletmesinin de bulunması sebebiyle davanın ticari olması mümkündür⁴⁸.

2. HER İKİ TARAFIN DA TİCARİ İŞLETMESİNİ İLGİLENDİREN DAVALAR

Türk Ticaret Kanunu'nun 4. maddesinin 1. fıkrasının ilk cümlesinde "*Her iki tarafın da ticari işletmesiyle ilgili hususlardan doğan hukuk davaları*"nın ticari dava olduğu belirtilmiştir. Söz konusu hükme göre bir davanın ticari olduğunun söylenebilmesi için davanın her iki tarafının da tacir olması⁴⁹ yeterli olmayıp ayrıca dava konusu uyuşmazlığın her iki tarafın da ticari işletmesiyle ilgili olması gerekmektedir⁵⁰. Başka bir ifadeyle taraflardan birinin tacir olmaması yahut her iki tarafın da tacir olmasına rağmen dava konusu uyuşmazlığın tarafların ticari iş-

⁴⁴ Yayım sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıklarda taraf sıfatına ve ticari işletmeyle ilgiye bakılmaksızın mutlak ticari davaya sebebiyet vereceği hakkında bkz. yuk. 2.aa.aac.

⁴⁵ AYHAN/ÖZDAMAR/ÇAĞLAR, s. 102.

⁴⁶ KARAHAN, s. 87; BİLGİLİ, Fatih/DEMİRKAPI, Ertan, Ticaret Hukuku Bilgisi, Bursa, 2012, s. 47.

⁴⁷ KARAHAN, s. 87.

⁴⁸ Kaya, Arslan (Ülgen, Hüseyin/Teoman, Ömer/Helvacı, Mehmet/Kendigelen, Abuzer): Ticari İşletme Hukuku, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2006, N.349.

⁴⁹ GÜRDOĞAN, s. 176.

⁵⁰ AYHAN/ÖZDAMAR/ÇAĞLAR, s. 102; BİLGİLİ, Fatih/DEMİRKAPI, Ertan, Ticaret Hukuku Dersleri, Bursa, 2012, s. 73.

letmesiyle ilgili olmaması hallerinde ortada bir ticari davanın varlığından söz etmek mümkün değildir⁵¹.

Tarafların tacir sıfatını haiz olmaları gerekliliği ticari iş kavramı ve karinesiyle karıştırılmamalıdır⁵². Zira Türk Ticaret Kanunu'nun 19. maddesinin 2. fıkrasındaki “*Taraflardan yalnız biri için ticari iş niteliğinde olan sözleşmeler, Kanunda aksine hüküm bulunmadıkça, diğeri için de ticari iş sayılır.*” hükmü, diğer tarafa tacir sıfatını bahşetmeksizin sadece işin niteliğini ticari kılmaktadır. Örneğin, bir tacirin ticari işletmesine dâhil olmayan taşınmazı bir başka tacire dükkân olarak kiralamasından doğan uyuşmazlık ticari bir davaya sebebiyet vermeyecektir. Zira burada her ne kadar taraflardan biri için ticari iş niteliğinde olan bir sözleşme söz konusu olsa da söz konusu ticari işten kaynaklanan bir uyuşmazlık, her iki tarafın da ticari işletmesiyle ilgili olma şartını sağlamadığından ticari dava sayılmayacaktır⁵³. Tüzel kişilerin adi iş sahası olmadığından yapacakları işlerden kaynaklanan uyuşmazlıklarda ise; her hâlükârda ticari işletmelerini ilgilendirdikleri ve tüzel kişi tacir oldukları düşünüldüğünde, ilişkinin niteliğine bakılmasına gerek olmaksızın ticari davanın söz konusu olacağı açıktır⁵⁴.

II. TİCARİ DAVALARDA USUL

Yargı teşkilatı içerisinde uyuşmazlıkların tamamı aynı yargı yolu içinde çözülmekte bilakis her uyuşmazlığın kendisine ait yargı koluna giren yargı yerinde çözümlenip karara bağlanması gerekmektedir. Bu duruma aykırılığın söz konusu olması halinde bu aykırılığı hâkim re’sen dikkate alabileceği gibi tarafların da itirazda bulunabilmeleri mümkündür. Bu itiraz yargı yolu itirazı olup çalışmamıza esas teşkil edecek “görev” uyuşmazlığından farklılık arz etmektedir.

Medeni usul hukuku bağlamında görev kuralları, medeni yargı içerisinde çözümlenmesi gerektiği tespit edilen bir uyuşmazlığın medeni yargı içerisindeki hangi mahkeme tarafından çözüme kavuşturulacağını

⁵¹ ARKAN, s. 102.

⁵² Ticari iş kavramı ile ticari dava kavramlarının farklı kavramlar oldukları hakkında bkz., ERİŞ, Gönen, Ticari İşletme ve Şirketler 1, Genişletilmiş 3. Baskı, Ankara, 2004, s. 228.

⁵³ ARKAN, s. 104-105.

⁵⁴ ARKAN, s. 105.

düzenlemektedir⁵⁵. Başka bir ifadeyle görev, belirli bir davaya o yerdeki hüküm mahkemelerinden hangisi tarafından bakılacağını düzenlemektedir⁵⁶.

Belirli bir davada görevli mahkeme tespit edilirken öncelikle o davanın genel mahkemelerin mi yoksa özel mahkemelerin mi görevine gireceği hususuna bakılmalıdır. Zira özel mahkemelerin görevleri genel mahkemelerin görevinden önce gelmektedir⁵⁷. Bu açıdan bakıldığında görev kuralları yalnız genel mahkemelerden hangisinin o davaya bakmakla görevli olduğunun tespitine ilişkin olmayıp özel mahkemelerle genel mahkemeler arasındaki ilişkiyi de ele almaktadır⁵⁸.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 1. maddesine göre "*Mahkemelerin görevi, ancak kanunla düzenlenir. Göreve ilişkin kurallar kamu düzenindedir.*" Açık kanun hükmü ile özel mahkemelerde görüleceği belirtilmemiş olan bütün davalar kanunla düzenlenen genel mahkemelerin görevine girmektedir⁵⁹. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 5. maddesi de açık kanun hükmü ile özel mahkemelerde görüleceği belirtilmiş davalara ilişkin olup asliye hukuk mahkemeleri ile asliye ticaret mahkemeleri arasındaki ilişkinin 6335 Sayılı Kanun'la yapılan değişikliklerle birlikte "*görev*" ilişkisi olduğuna işaret etmektedir⁶⁰. Görev, kamu düzenine ilişkin olduğu gibi dava şartı da olduğundan göreve ilişkin kurallar hâkim tarafından re'sen dikkate alınabileceği gibi taraflar bu kurallara aykırılığı her zaman ileri sürebileceklerdir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 5. maddesinde,

⁵⁵ PEKCANITEZ, Hakan/ATALAY, Oğuz/ÖZEKES, Muhammet, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Hükümlerine Göre Medeni Usul Hukuku, 13. Bası, Ankara, 2012, s. 117-118.

⁵⁶ KURU, Baki/ARSLAN, Ramazan/YILMAZ, Ejder, Medenî Usul Hukuku – Ders Kitabı, 6100 Sayılı HMK'na Göre Yeniden Yazılmış 22. Baskı, Ankara 2011, s. 121.

⁵⁷ KURU/ARSLAN/YILMAZ, s. 121.

⁵⁸ PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s. 118.

⁵⁹ KURU/ARSLAN/YILMAZ, s. 121.

⁶⁰ 1 Temmuz 2012 itibariyle yürürlüğe giren 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 6335 Sayılı Kanun ile değiştirilmeden önceki halinde ve aynı şekilde 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na göre asliye hukuk mahkemeleri ile asliye ticaret mahkemeleri arasındaki ilişki göreve ilişkin olmayıp iş bölümüne ilişkindi. İş bölümü ilişkisi hakkında bkz. KURU/ARSLAN/YILMAZ, s. 176 vd; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s. 159 vd; BİLGİLİ, /DEMİRKAPI, "Ticari İşletme...", s. 75.

“ (1) Aksine hüküm bulunmadıkça, dava olunan şeyin değerine veya tutarına bakılmaksızın asliye ticaret mahkemesi tüm ticari davalar ile ticari nitelikteki çekişmesiz yargı işlerine bakmakla görevlidir.

(2) Bir yerde asliye ticaret mahkemesi varsa, asliye hukuk mahkemesinin görevi içinde bulunan ve 4’üncü madde hükmünce ticari sayılan davalarla özel hükümler uyarınca ticaret mahkemesinde görülecek diğer işlere asliye ticaret mahkemesinde bakılır. Bir yerde ticaret davalarına bakan birden çok asliye ticaret mahkemesi varsa, iş durumunun gerekli kıldığı yerlerde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca, asliye ticaret mahkemelerinden biri veya birkaçı münhasıran bu Kanundan ve diğer kanunlardan doğan deniz ticaretine ve deniz sigortalarına ilişkin hukuk davalarına bakmakla görevlendirilebilir.

(3) Asliye ticaret mahkemesi ile asliye hukuk mahkemesi ve diğer hukuk mahkemeleri arasındaki ilişki görev ilişkisi olup, bu durumda göreve ilişkin usul hükümleri uygulanır.

(4) Asliye ticaret mahkemesi bulunmayan yargı çevresindeki bir ticari davada görev kuralına dayanılmamış olması, görevsizlik kararı verilmesini gerektirmez; asliye hukuk mahkemesi, davaya devam eder.” denilmek suretiyle asliye ticaret mahkemelerinin görevi belirtilmiştir⁶¹.

III. TİCARİ DAVALARDA DELİLLER

Türk Ticaret Kanunu’nun 4. maddesinin 2. fıkrası hükmüne göre, “Ticari davalarda da deliller ile bunların sunulması 18.06.1927 tarihli ve 1086 Sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümlerine tabidir⁶².” Bunun içindir ki ticari davalarla diğer hukuk davaları arasında deliller bakımından kural olarak herhangi bir fark bulunmamaktadır⁶³. Bir başka ifadeyle ülkemizde ticari davalara ilişkin özel usul kuralları mevcut olmadığından ticari davalar hakkında Hukuk Muhakemeleri Kanunu uygulama alanı bulacaktır. Ancak yukarıda da belirtildiği gibi ticaret hayatının gerektirdiği sürat sebebiyle bazı durumlarda genel usul hukuku kurallarının uygulanması hakkaniyete aykırılık teşkil edebilece-

⁶¹ **KAYA**, Arslan, Karşılaştırmalı-Notlu Yeni Türk Ticaret Kanunu, İlgili Ticari Mevzuat, Uygulama Örnekleri, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı, İstanbul, 2012, s. 3-5.

⁶² Bu atfın 6100 Sayılı HMK’ye yapıldığını söylemek mümkündür (HMK m. 447.2).

⁶³ **DOĞANAY**, İsmail, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. 1., 4. Bası, İstanbul, 2004, s. 75.

ğinden, bu durumların, somut olayın özelliklerine ve ticaret hukukunun gereklerine uygun ele alınması gerekmektedir.

Ticari işlemlerin tanıkla ispat edilebilmeleri olanağının diğer işlerdeki orana daha fazla olduğuna dikkat edilmelidir. Şöyle ki, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 203. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendine göre, “İşin niteliğine ve tarafların durumlarına göre, senede bağlanmaması teamül olarak yerleşmiş bulunan hukuki işlemler”in söz konusu olması halinde tanık dinlenebilmektedir⁶⁴. Ticari işlemlerde işin niteliğinin ve tarafların durumlarının senet düzenlenmesine uygun olup olmadığı değerlendirilirken olaya daha geniş bir açıdan bakılmalı ve bu durumda ticari teamüller de göz ardı edilmemelidir⁶⁵.

Ticari defterlerin ibrazı ve delil olmaları hakkında Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 222. maddesi ile 200. maddenin 1. fıkrası ve 201. madde hükümleri birlikte değerlendirildiğinde; senet ile ispatı zorunlu olan ticari işlemlerin tacirler arasında ticari defterlerle de ispat edilebilmesi mümkündür⁶⁶.

KAYNAKÇA

ARKAN, Sabih, Ticari İşletme Hukuku, 16. Baskı, Ankara, 2012.

AYHAN, Rıza/**ÖZDAMAR**, Mehmet/ **ÇAĞLAR**, Hayrettin, Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar, 5. Bası, Ankara, 2012.

BİLGİLİ, Fatih/**DEMİRKAPI**, Ertan, Ticaret Hukuku Bilgisi, Bursa, 2012.

BİLGİLİ, Fatih/**DEMİRKAPI**, Ertan, Ticaret Hukuku Dersleri, Bursa, 2012.

BİLGİLİ, Fatih/**DEMİRKAPI**, Ertan, Ticari İşletme Hukuku (Anılış: Ticari İşletme...), Bursa, 2012.

ÇEKER, Mustafa, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Ticaret Hukuku, Yenilenmiş 4. Baskı, Adana, 2012.

⁶⁴ **PEKCANITEZ/KORKMAZ/MERİÇ**, s. 229.

⁶⁵ Bu hususta bkz. Ankara Ticaret Odası'nın 19.07.1960 tarih ve 17 Sayılı toplantısında kabul edilen “ kabzımallarla manavlar arasındaki alış verişte senet alıp verme teamülden değildir.” kararı, **ARKAN**, s. 111.

⁶⁶ **PEKCANITEZ/KORKMAZ/MERİÇ**, s. 248-249; **ARKAN**, s. 111; **BİLGİLİ/DEMİRKAPI**, s. 49.

ÇELİK, Abdullah, Fikir Ve Sanat Eserleri Üzerindeki Çoğaltma Ve Yayma Haklarının İhlali, İhlalin Sonuçları, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir 2010.

DOĞANAY, İsmail, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. 1., 4. Bası, İstanbul, 2004.

DOMANIÇ, Hayri, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. 1, İstanbul, 1988.

ERDİL, Engin, İctihatlı ve Gerekçeli Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Şerhi, Beta Yayınevi, 1. Bası, 2005 İstanbul.

ERİŞ, Gönen, Ticari İşletme ve Şirketler 1, Genişletilmiş 3. Baskı, Ankara, 2004.

GÜRDOĞAN, Burhan, "Ticari Usul Hukuku", AÜHFD, C. 13, S. 1-2, Ankara, 1956, s. 172-193.

KARAHAN, Sami, Ticari İşletme Hukuku, 23. Bası, 2012.

KARAYALÇIN, Yaşar, Ticaret Hukuku, I. Giriş-Ticari İşletme, 3. Baskı, Ankara, 1968.

KAYA, Arslan, Karşılaştırmalı-Notlu Yeni Türk Ticaret Kanunu, İlgili Ticari Mevzuat, Uygulama Örnekleri, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı, İstanbul, 2012.

KURU, Baki/**ARSLAN**, Ramazan/**YILMAZ**, Ejder, Medenî Usul Hukuku – Ders Kitabı, 6100 Sayılı HMK'na Göre Yeniden Yazılmış 22. Baskı, Ankara 2011.

MOROĞLU, Erdoğan, Türk Ticaret Kanunu ile Yürürlük ve Uygulama Kanunu Tasarıları- Değerlendirme ve Öneriler, Genişletilmiş 6. Baskı, İstanbul, 2009.

MOROĞLU, Erdoğan, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, Değerlendirme ve Öneriler, Genişletilmiş 7. Baskı, İstanbul, 2012.

PEKCANITEZ, Hakan/**ATALAY**, Oğuz/**ÖZEKES**, Muhammet, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Hükümlerine Göre Medeni Usul Hukuku, 13. Bası, Ankara, 2012.

PEKCANITEZ, Hakan/**ATALAY**, Oğuz/**SUNGURTEKİN ÖZKAN**, Meral/**ÖZEKES**, Muhammet, İcra ve İflas Hukuku, 10. Bası, Ankara, 2012.

PEKCANITEZ, Hakan/**TAŞ KORKMAZ**, Hülya/**MERİÇ**, Nedim, Gerekçeli Hukuk Muhakemeleri Kanunu, 3. Bası, Ankara, 2012.

POROY, Reha/ **YASAMAN**, Hamdi, Ticari İşletme Hukuku, Güncelleştirilmiş 7. Bası, İstanbul, 1995.

SAKA, Zafer, Ticaret Hukuku, İstanbul, 1998.

TEKİL, Fahiman, Ticari İşletme Hukuku, İstanbul, 1990.

ÜLGEN, Hüseyin/**TEOMAN**, Ömer/**HELVACI**, Mehmet/**KENDİGELEN**, Abuzer/**KAYA**, Arslan/**NOMER ERTAN**, N. Füsun, Ticari İşletme Hukuku, 1. Basıdan 2. (Tıpkı) Bası, İstanbul, 2008.

DÜNYA TİCARETİNİN KÜRESELLEŞMESİ BAĞLAMINDA YABANCI ŞİRKETLERİN YERLEŞİM ÖZGÜRLÜĞÜ

(FOREIGN COMPANIES' FREEDOM OF SETTLEMENT WITHIN THE CONTEXT
OF GLOBALISATION)

Yrd. Doç. Dr./Asst. Prof. Dr. Necat AZARKAN*

ÖZET

Küreselleşme olarak tanımlanan ve dünyadaki tüm ekonomilerin bütünleşmesine, diğer bir ifade ile tek pazar haline gelmesine neden olan olgu, günümüz ticari hayatına yön veren kuşkusuz en önemli faktördür. Dünya ekonomisinin küreselleşmesi ve buna bağlı olarak mal, ticaret ve sermaye gibi konularda her türlü engelin kaldırılmasına yönelik olan gelişmeler, gerek gelişmiş ve gerekse gelişmekte olan ülkeleri önemli ölçüde etkilemiştir. Küresel sermayenin geleneksel sınırların dışına geçme isteği ve sermayenin uluslararası nitelik kazanmasına bağlı olarak kazandığı güç bu anlamda şirketlerin yerleşim özgürlüğüne ilişkin düzenlemelerin gözden geçirilmesine sebebiyet vermiştir.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Yabancı Şirket, Yerleşim Özgürlüğü

ABSTRACT

Globalisation, which united all the economies of the world, is the most important aspect in our daily commercial life.:Globalisation, lifted all the impediments and enabled the free flow of goods, commerce and capital. All these improvements greatly affected both the developed and the developing countries. Global capital's willingness to cross borders

* Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku ABD

and the power that the capital gained as a result of globalisation, resulted in reviewing regulations regarding the freedom of settlement.

Keywords: *Globalisation Foreign Company, Freedom of settlement*

GİRİŞ

Pulitzer ödüllü Amerikalı yazar Thomas L. Friedman'ın "...piyasalar, ulus-devletler ve teknolojilerin, önceleri tanık olunmamış derecede ve birey, şirket ve ulus-devletlere, dünya çapında daha yakın, daha hızlı, daha derin ve eskisinden daha ucuz şekilde birbirine ulaşma olanağı verecek biçimde bütünleşmesi"¹ olarak tanımladığı küreselleşmenin bir sonucu olarak uluslar, toplumlar ve yerel gruplar arasındaki karşılıklı ilişki ve etkileşimlerin hızlanması, gelişmesi ve derinleşmesiyle birlikte şirketlerinde kârlılık, vergi avantajları, yeni pazarlara açılma odaklı büyüme stratejileri, ucuz iş gücünden faydalanabilme gibi nedenlerle kuruldukları ülke sınırlarını aşan faaliyetleri giderek artmaktadır. Buna özellikle gelişmekte olan ülkelerin doğrudan yabancı yatırım çekebilmek amacıyla sağladıkları kolaylıklar da eklenince devletlerle şirketler arası ilişkilerin yoğunluğu daha da artmaktadır². Temel amaçlarından biri Avrupa Birliği Kurucu Anlaşması'nın³ 3. maddesinde ifade edildiği üzere – dengeli ekonomik büyümeye ve fiyat istikrarına, tam istihdamı ve sosyal gelişmeyi hedefleyen rekabet edebilirliği yüksek bir sosyal pazar ekonomisine ve çevre kalitesinin yüksek düzeyde korunmasına ve iyileştirilmesine dayalı olarak üye devletlerin ekonomilerinin uyumlu, dengeli ve sürdürülebilir biçimde geliştirilmesi olan Avrupa Birliğine (AB)⁴ üye devletler bu amaca tamamen birbiri ile bütünleşmiş ve iç sınırlardan arınmış bir ortak pazar kurarak ulaşmayı hedeflemişlerdir⁵. Genel olarak

¹ FRIEDMAN, Thomas L.: *The Lexus and the Olive Tree: Understanding Globalization*, First Anchor Books, April 2000, p.xviii.

² AYGÜL, Musa: *Milletlerarası Özel Hukukta Şirketlere Uygulanacak Hukukun Tespiti*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2007, s. 21.

³ Kurucu Anlaşma'nın tam metni için bkz. <http://www.abgs.gov.tr/files/pub/antlasmalar.pdf>, erişim tarihi 27.03.2013.

⁴ Bundan sonra AB olarak kısaltılacaktır.

⁵ UZUNÇAKMAK, Şule Ö.: *Şirketler Hukuku Alanında Türkiye için Öngörülebilir Müzakere Pozisyonun Değerlendirilmesi, Uzmanlık Tezi*, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği Yayınları (ABGS), Ankara, 2004, s. 5.

malların, sermayenin ve hizmetlerin serbest dolaşımı anlayışına dayalı olan bu yaklaşım, genel olarak Avrupa Birliği'nin İşleyişine İlişkin Anlaşma'nın 206. maddesi vd. hükümlerinde ele alınan ortak ticaret politikasına ilişkin hükümlerle somutlaşmış ve ikincil mevzuat olarak nitelenen tüzük ve yönergelerle pratik uygulama alanı kazanmıştır⁶. Bu bağlamda, Avrupa'da yatırımcıların karmaşık organizasyon mekanizmalarına gerek olmaksızın, herhangi bir üye devlette kuracağı bir şirket ile AB ölçeğinde ticari faaliyetlerine ve sınır ötesi şirket birleşmelerine imkân tanıyan bir hukuki düzenleme olan “Avrupa Şirketi Statüsüne İlişkin 2001/2157/AT sayılı Tüzük”⁷ ile de yerleşim özgürlüğü ilkesi benimsenmiş ve böylelikle bir üye ülkede kurulan şirketin diğer üye devletlerde de güçlüklerle karşılaşmadan faaliyet gösterebilmesinin önü açılmak istenmiştir. Tüzel kişinin yerleşim yeri genelde o tüzel kişinin işlerinin fiilen yürütüldüğü yer olmakla birlikte, AB hukukunda tüzel kişinin şube veya yan kuruluş gibi alt birimler açmasının da yerleşme kapsamında değerlendirildiği görülmektedir. Yerleşim özgürlüğü ise bir üst kavram olarak sadece tabiiyeti, tanımayı ve şirkete uygulanacak kanunlar ihtilafı kurallarını kapsamamakta, ayrıca, bir ülkede kurulan şirketin dışa açılmasını o ülke mevzuatının engellemesi sorununu da içermektedir⁸.

I. KÜRESELLEŞME OLGUSU VE EKONOMİNİN KÜRESELLEŞMESİ

A. Küreselleşme Kavramı

Küreselleşme kavramı geçtiğimiz yüzyılın son çeyreğinden itibaren adeta sihirli bir güce sahipmişçesine sosyal, ekonomik ve siyasal olayların sebeplerinin açıklanmasında karşı konulamaz bir çekim merkezi haline gelmiştir⁹. Küreselleşme teriminin İngilizce karşılığı

⁶ COŞGUN, Hüseyin: Avrupa Şirketi (Societas Europaea), Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2008, s.9.

⁷ Tüzük metni için bkz. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:294:0001:0021:EN: PDF>.

⁸ ANSAY, Tuğrul: Yabancı Şirketlerin Serbest Serbest Yerleşimi ve Tanınması, Milletlerarası Hukuk Ve Milletlerarası Hukuk Bülteni, Prof. Dr. Gülören TEKİNALP'a Armağan, Yıl 23, Say 1-2, 2003, s. 2.

⁹ Amerikalı sosyolog Peter Ludwig Berger 'küreselleşme' kavramının alman kömür endüstrisindeki gerilemeden, Japon gençlerinin cinsel alışkanlıklarını açıklamaya kadar geniş bir alanda kullanılan bir 'klişe'ye dönüştürüldüğünden bahseder, bkz. BERGER, Peter L.: Four Faces of Global Culture, 1997, s. 23.

globalisation olup, kökündeki *globe* sözcüğü üç boyutlu yuvarlak bir fiziksel şekli, ikinci anlamıyla da dünyayı ya da bir diğer ifade ile yerküreyi ifade etmektedir. Bunun yanında belirtmek gerekir ki ‘globe’ kelimesi bir şekli belirtmenin ötesinde, kendi içindeki bir bütünselliği de yansıtmaktadır. Bu bütünsellik farklı boyutları bulunan ve bu boyutlar arasında karşılıklı etkileşimin bulunduğu düzenli bir süreç olarak da algılanabilir¹⁰. Her ne kadar küreselleşme adı altında yürütülen tartışmalarda, para (finansal ilişkiler), meta, teknoloji, bilgi ve kültür birbirinden kopuk süreçler olarak ele alınsa da, bu kavramlar özünde bütünsel ve karmaşık bir süreci tanımlayan temel değişkenlerdir. Paranın değişimi, teknolojinin, bilginin bir sonucudur ve sebeplerine dönüp bakarak onları etkilemektedir. Parasal, finansal ya da ekonomik boyut olarak sözü edilen bu değişiklik özellikle sermayenin kazandığı hareketlilik veya başka bir deyimle, akışkanlıktır. Bilgi teknolojilerinin gelişimiyle dünya borsaları internete açılmış, insanlar evlerinde bir bilgisayar ve telefon hattı aracılığıyla dünyanın öbür ucundaki para piyasalarına müdahale edebilmeye başlamışlardır. Sermaye, kazandığı bu esneklikle, üretime üstünlük sağlayarak onu yönetmeye başlamıştır. Bütün bunlar göz önüne alınca ‘küreselleşme’, dünya ölçeğinde ekonomik, siyasal ve kültürel bütünlüşme, fikirlerin, görüşlerin, pratiklerin, teknolojilerin küresel düzeyde kullanılması, sermaye dolaşımının evrenselleşmesi, ulus-devlet sınırlarını aşan yeni ilişki ve etkileşim biçimlerinin ortaya çıkması, mekânların yakınlaşması, dünyanın küçülmesi, sınırsız rekabet, serbest dolaşım, pazarın dünya ölçeğinde büyümesi ve ulusal sınırların dışına çıkması, kısaca dünyanın tek pazar haline gelmesi olarak tanımlanabilir¹¹.

B. Küreselleşme Yaklaşımları

İçinde yaşadığımız dünyayı bütünsel açıdan etkileyen küreselleşmenin ekonomik boyutunun dünya ölçeğindeki sonuçlarına ilişkin yaklaşımlar doğal olarak birbirinden farklılaşmaktadır. Kimileri için hürriyet, açıklık ve karşılıklı etkileşim temelinde, yeni ve daha iyi bir dünyanın kurulmasında anahtar bir süreç olan küreselleşme, kimileri için de eşitsizlik, sömürü ve gelişmişlerle az gelişmişler arasındaki uçurumun daha

¹⁰ AYDEMİR/KAYA, Küreselleşme Kavramı ve Ekonomik Yönü, 2007, s. 263.

¹¹ KAÇMAZOĞLU, H. Bayram: Doğu-Batı Çatışması Açısından Globalleşme, 2002, s. 49.

da açıldığı bir dünyaya kapı aralayan dehşet verici bir süreçtir¹². Küreselleşme taraftarlarına göre küreselleşme, siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel değerlerin ve bu değerler çerçevesinde oluşmuş birikimlerin ulusal sınırlar dışına çıkararak dünya geneline yayılması olup, ülkeler arasında fiziksel ve ekonomik özgürlüklerin geliştirilmesi anlamını taşımaktadır. Yani küreselleşme, farklı toplumsal kültürlerin ve inançların daha yakından tanınması, ülkeler arasında her türlü ilişkinin yaygınlaşması ve yoğunlaşması ve tüm bunların ötesinde ideolojik ayrımlara dayalı kutupların ortadan kalkması sonuçlarını doğuran kaçınılmaz bir süreçtir. Bu sürecin beraberinde getirdiği olumsuzlukların kaynağı yapısal değil bireyseldir. Küreselleşen dünyaya uyum sağlayamayan bireylerin, gerçekte hak etmedikleri ‘refah hakları’ savunulduğu sürece ekonomik girişimcilik engellenir. Bu durum sorunlu adalet kavramının sürekli biçimde beslenmesine neden olur. Küreselleşme savunucularına göre adaletin koruyucusu olan devlet, toplumsal ve ekonomik yaşamı düzenleme işlevini sınırlayabildiği ve bunu bireysel fırsat eşitliğine dayalı ahlak ilkesi çerçevesinde değerlendirebildiği ölçüde demokratik olabilir. Böylece demokratik devlet, daha çok ‘bireycilik’ ve ‘özgürlük’ anlayışı ile daha az devlet müdahalesinin gerektirdiği özelliklere sahip olarak, bireyler için daha fazla yararlar sağlayabilir. Küreselleşme karşıtlarına göre ise küreselleşme, küresel sermayenin ve serbest pazarın dünya üzerindeki egemenliğini pekiştirmeye yarayan ideolojik bir araçtır. Bu halile küreselleşme karşı konulması gereken bir süreç olarak öne çıkmaktadır. Bu süreçle uluslararası sermayenin egemenliği kayıtsız – şartsız hale gelmekte ve dünya ölçeğinde tekelleşmektedir. Dolayısıyla küreselleşme karşıtları küreselleşmeyi “emperyalizmin yeni yüzü” olarak görmektedirler diyebiliriz. Bu söyleme göre küreselleşmeyi “kaçınılmaz ve karşı konulmaz bir süreç” olarak görmek demek, küresel sermaye hareketlerine direnmeyi ve minimal devlet anlayışının yanında yer almayı ifade eder¹³.

¹² ACAR, Mustafa: Ekonomik Siyasal ve Sosyal Kültürel Boyutlarıyla Küreselleşme: Tehdit mi Fırsat mı?, Liberal Düşünce Dergisi, Ankara 2002, s. 13.

¹³ Küreselleşme kavramına olumlu ve olumsuz yaklaşımlar için bkz. TURAL, K.: Küreselleşme ve Üniversiteler, Ankara 2004, s. 62 vd.

C. Ekonominin Küreselleşmesi

Ekonomik açıdan küreselleşme, dünya ekonomisinin işleyişi, piyasaların ve üretimin organize edilmesi, şirketlerin yapılanması, sermayenin küresel sisteme akışı ve toplumun politika ve eğitim sistemleriyle kültür ve işgücü piyasası kurumlarının yapılanma tarzları arasındaki farklılığın artışı ifade etmektedir¹⁴. Başka bir tanımlamaya göre ise ekonomik küreselleşme üretim, ticaret, sermaye ve işgücü hareketlerinin önündeki engellerin kalkması ve teknolojinin gelişen bilgi toplumu çerçevesinde yaygın kullanımının sağlanarak dünyanın tek bir pazarda buluşmasıdır¹⁵. Ekonomik küreselleşme sonucunda gelişmiş ülkelerdeki sermaye, emek ve doğal kaynakların göreceli olarak daha ucuz olduğu az gelişmiş ülkelere yönelir. Ekonomik açıdan sermaye yatırım getirisi yüksek olan yerlere kaydıkça, mal ve hizmetler karşılaştırılmalı üstünlüğe sahip ülkeler tarafından üretildikçe ve özelleştirme sonucu etkinlik arttıkça, bu değişiklikler küreselleşen ekonomideki katılımlar tarafından paylaşılarak büyük kazançlar sunmaya başlar¹⁶.

Ekonomik küreselleşme kendi içinde üretimin küreselleşmesi, finansal küreselleşme ve ticaretin küreselleşmesi olmak üzere üçe ayrılır.

1. Üretimin Küreselleşmesi

Üretimde küreselleşme şirketlerin mal ve hizmet üretim faaliyetlerini kurdukları ülkenin dışına çıkarabilmelerini ifade etmektedir¹⁷. Bu da sınır ötesi sabit sermaye yatırımları, sınır ötesi iştirakler ve fason imalat anlaşmaları gibi yöntemlerle yapılabilir. Üretim alanı olarak bütün dünyayı hedefleyen bu firmalar, üretim faaliyetlerini maliyet avantajı sağlayacak ülkelere kaydırmanın yollarını aramakta ve faaliyetlerini ham-

¹⁴ CAMPBELL, Duncan C.: The Globalizing Firm, Labour, and Labour Institutions, in P. Bailey, A. Parisotto, and G. Renshaw, The Employment Effects of Multinationals in a Changing Global Economy, (Geneva: ILO, 1993), s. 267.

¹⁵ GÜRKAN, Ömer: Küreselleşme ve Yeni Uluslararası Ekonomik Düzen, <http://akademik.mu.edu.tr/data/06020000/resimli/fi>, s. 1.

¹⁶ ARAS, Osman N.: Finansal Küreselleşmenin Azerbaycan Özelinde Kafkasya ve Orta Asya'ya Etkisi, www.osmannurarias.com/globalson.doc, s. 5.

¹⁷ ARAS, Osman N.: İbid, s. 3.

madde maliyeti, ara malı maliyeti, işgücü maliyeti ve dışsal maliyetler açısından daha cazip gördükleri ülkelere kaydırmaktadırlar¹⁸.

2. Finansal Küreselleşme

Küreselleşmenin en yaygın ve en yoğun olarak yaşandığı finansal faaliyetlerin küreselleşmesi ise sermayenin, daha düşük risk ve daha yüksek kazanç sağlamak amacıyla herhangi bir coğrafi kısıtlamaya maruz kalmadan sınır-ötesi alanlar olarak tanımlanabilir. Bu eğilim 1980'lerden sonra gelişmiş, 1990'larda gelişmekte olan ülkelerde sermaye hareketlerine dönük kısıtlamaların kaldırılması ile birlikte, kısa vadeli sermaye akımlarının ağırlıklı olarak bu ülkelere yönelmesi ile hız kazanmıştır. Bu hızlı gelişmelerin temelinde, gelişmekte olan ülkelerin uluslararası finansal faaliyetleri kendi ülkelerine çekmek için uygulamaya koydukları deregulasyon politikaları, esnek kur rejiminin benimsenmesi, finansal araç türlerindeki hızlı artış, telekomünikasyon araçları gibi siyasal, kurumsal ve teknik faktörler yer almaktadır¹⁹.

3. Ticaretin Küreselleşmesi

Küreselleşme olarak adlandırılan süreç, çoğu zaman sanılanın aksine, tarihi oldukça gerilere giden bir süreçtir. Siyasi, kültürel ve hukuki boyutları da olan bu sürecin ekonomik oluşumu 1929'larda başlayan dünya ekonomik buhranına kadar gitmektedir. Hacmi, kapsama alanı ve süreci itibariyle modern dünyanın en ağır ekonomik buhranı olarak nitelendirilebilecek 1929 krizi ile ortaya çıkan sorunlar²⁰, devletin ekonomiye müdahalesini kabul etmeyen klasik liberal görüşün bir kenara bırakılarak, yüksek tarifeler, ithalat kısıtlamaları ve yasakları, yüksek oranlı kur ayarlamaları ve ihracat teşvikleri ile iç ve dış dengeyi sağlamayı amaçlayan müdahaleci bir iktisat politikasına başvurulmasını zorunlu

¹⁸ AKTAN, Coşkun C. / ŞEN, Hüseyin: Globalleşme, Ekonomik Kriz ve Türkiye, TOSYÖV Yayınları, 1999, Ankara, <http://www.canaktan.org/yeni-trendler/globallesme/boyutlar.htm>, s. 10.

¹⁹ ARAS, Osman N.: op. cit., s. 3.

²⁰ 1929 dünya ekonomik buhranının nedenleri için ÖZ, S., Büyük Bunalım Işığında Küresel Kriz, Ekonomik Araştırma Forumu 2009, http://www.ku.edu.tr/ku/images/EAF/eaf_pn0903.pdf.

hale getirmiştir²¹. Bu durum dünya ticaretinin neredeyse durma noktasına gelmesine ve krizin tüm dünyaya yayılmasına neden olmuştur. Bununla birlikte, küresel anlamda dış ticaretin serbestleştirilmesi düşüncesi ikinci dünya savaşı sırasında ortaya atılmıştır. Esas olarak, savaş sonrasında kambiyo kurlarının dünya ticaretini geliştirici bir sisteme göre saptanması için yeni yöntemlerin belirlenmesi amacıyla 1944 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nin New Hampshire eyaletinin küçük bir beldesi olan Bretton Woods'ta toplanan Birleşmiş Milletler Para ve Finans Konferansı'nda uluslararası ekonomik faaliyetleri geliştirmek için üç kuruluşun - Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası (IBRD), Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Uluslararası Ticaret Örgütü (ILO) - kurulması kararlaştırılmıştır. Dünya ticaretini üç temel ayak üzerine oturtması için öngörülen bu kuruluşlardan ilk ikisi kurulmuş ve faaliyete geçmişse de, uluslararası ticareti düzenlemek, serbest ticaretin önündeki tüm engelleri ortadan kaldırmak ve mal piyasalarında istikrarı sağlayarak ülkelerin ekonomik kalkınmasını hızlandırmak hedeflerini güden Uluslararası Ticaret Örgütü'nün (ILO) kuruluşu başta Amerika Birleşik Devletleri ve korumacılıktan yana bazı üretim örgütlerinin engellemeleri neticesinde gerçekleşmemiştir. Gelecekte dünya ölçeğinde yeni bir savaşı yaratacak ekonomik etkenlerin ortadan kaldırılmasına yönelik çabalar sonucunda 30 Ekim 1947 tarihinde Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT) imzalanmış ve 10 Ocak 1948 tarihinde de yürürlüğe girmiştir. Kurulduğu yıldan Dünya Ticaret Örgütü'ne (WTO) dönüştüğü 1995 yılına kadar ticari ilişkilerde rekabeti bozan ve ticareti kısıtlayan engellerin görüşülerek ortadan kaldırıldığı en önemli uluslararası kuruluş olan GATT dünya ticaretinin serbestleştirilmesi konusunda büyük işlevler görmüştür. Dünya Ticaret Örgütünün kurulması ve oluşturulan geliştirilmiş ve güçlendirilmiş kurallara dayalı sistem üye ülkelerin birbirleri ile yaptıkları ticarete engellerin ortadan kalkmasına, yüksek maliyetle üretilen malların yerine anlaşmaya imza atan diğer ülkelere daha ucuzlarının ikame edilerek fiyatların düşmesine, bu sayede sağlanan kaynak tasarrufunun da dış ticarete yönlendirilmesine yardımcı olurken,

²¹ İNCEKARA, Ahmet: Globalleşme ve Bölgeselleşme Sürecinde NAFTA ve Etkileri, 1995, s. 34.

sağlanan uyum sonucu pazarların genişlemesine ve rekabetin de artmasına katkıda bulunmaktadır²².

II. YABANCI ŞİRKETLERİN YERLEŞİM ÖZGÜRLÜĞÜ

Küreselleşme ile beraber “küresel şirketler” kavramı da literatüre girmiş ve yeni gelişen şartlar altında küresel rekabetle başa çıkmaya çalışan işletmeler strateji değiştirerek uluslararası yatırıma yönelerek “küresel şirketler” haline gelmişlerdir. Dil, din, ırk, millet, kültür, sınır taşımayan bu “küresel şirketler” uluslararası ticaretin hacim olarak artması, sermaye açığı bulunan gelişmekte olan ülkelerde getirinin yüksek olması, dezenfasyon, Avrupa Birliği gibi bölgesel ekonomik bütünleşme çabaları, gelişmekte olan ülkelerin büyüme potansiyelinden faydalanma isteği ve artan ticaret hacmiyle uluslararası nitelik kazanan girişimcilerin finansman ihtiyaçlarının sınır ötesinde de karşılanması gibi nedenlerle emeğin ve kaynakların ucuz olduğu ülkelere yönelerek o pazarlara girmişler ve daha ucuza, daha nitelikli iş gücü bularak uluslararası platformda konumlarını sağlamlaştırmışlardır²³. Sınır aşırı faaliyetlerin hızlanması bu bağlamda şirketlerin yerleşim hakkına tam bir serbestlik getirilmesine yönelik çabaların da hızlanmasına neden olmuştur.

A. Yabancı Şirket Kavramı

Yabancı şirketlerin yerleşim özgürlüğüne ilişkin ülkemizdeki mevcut hukuki düzenlemelerin incelemesine geçmeden önce, “yabancı şirket” kavramından neyin anlaşılması gerektiği, başka bir ifade ile Türk kanunları açısından hangi ticari şirketlerin yabancı sayıldığıının belirlenmesi gerekmektedir. “Yabancı şirket” kavramı çoğu zaman “yabancı sermayeli şirket” kavramıyla karıştırılmaktadır. Öncelikle belirtmek gerekir ki, “yabancı sermayeli şirketler” Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre Türkiye’de kurulurlar ve Türk Ticaret Sicili’ne kaydedilirler. Bu şirketler Türk hukuk kurallarına tabi şirketler olmakla birlikte sermayelerinin tamamı veya bir kısmı yabancı gerçek veya tüzel kişilere aittir. Hissedarlarının yabancı kişiler olması bu şirketleri yabancı tüzel kişi

²² TUNA, Yusuf: Dünya’da Globalleşme Eğilimleri ve Dengeler, Süreç Dergisi, Sayı 17-18, 1995, s. 22.

²³ KOCADORU, Hamide: Küresel Bir Şirketin Üst Düzey Yöneticileri ile Türkiye’de İş Yapmayı Tercih Etme ve Etmeme Nedenlerini Ortaya Çıkarmaya Yönelik Bir Görüşme, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 8, 2009, s. 253.

statüsüne sokmaz, zira şirketin uyruğu ile hissedarlarının uyrukları birbirinden farklı hususlardır. Öğretide, hangi ticaret şirketlerin “yabancı şirket” olarak değerlendirileceği hususu tüzel kişinin tabiiyetinin belirlenmesi kapsamında ele alınmış ve tüzel kişiliğin merkezinin bulunduğu yer, tüzel kişinin faaliyetlerinin merkezi olan yer, şirketi kuran hukuk, fiilen şirketi kontrolü altında bulunduran gerçek kişilerin vatandaşlığı gibi ölçütler öne sürülmüştür. Öte yandan, 6102 sayılı yeni TTK’nın “Ticaret Unvanı ve İşletme Adı” başlıklı üçüncü kısmında yer alan 40. maddesinin 4. fıkrasında “*Merkezleri Türkiye dışında bulunan ticari işletmelerin Türkiye’deki şubeleri, kendi ülkelerinin kanunlarının ticaret unvanına ilişkin hükümleri saklı kalmak şartıyla, yerli ticari işletmeler gibi tescil olunur...*” hükmüne yer verilmiş olmasından hareketle, öğretilerde, bir şirketin yabancılık vasfının Türk Ticaret Kanunu’nun genel hükümlerine göre tayin edilebileceği şeklinde bir değerlendirme yapılmaktadır. Maddenin lafzı esas alındığı takdirde, merkezi Türkiye dışında bulunan bir şirketin “yabancı şirket” olarak kabul edilmesi gerektiği sonucuna varmam mümkündür. Ancak bu takdirde, bu kez cevaplanması gereken soru, merkez kavramından ne anlaşılması gerektiği olacaktır. Öğretilerde bazı yazarlar, merkez kavramının TTK sistemine uygun olarak ticari işletme, dolayısıyla işletme merkezini ifade ettiğini kabul ederken, bazı yazarlar ise, idare merkezi ile işletme merkezi arasında, bu bağlamda kayıtlı merkezle idari merkez arasında, bir fark gözetmeksizin işletme merkezinin idari merkezi kapsadığını, Türk Hukukunda işletme merkezi esasının kabul edildiğini söylemenin mümkün olduğunu öne sürmektedir. Kanımızca bu noktada Medeni Kanun’un 51. maddesindeki düzenlemenin göz önüne alınmasında fayda vardır. Söz konusu madde uyarınca, “Tüzel kişinin yerleşim yeri, kuruluş belgesinde başka bir hüküm bulunmadıkça işlerinin yönetildiği yerdir”. Bu hükümden hareketle tüzel kişiliğe haiz olan ticaret şirketlerinin yerleşim yerinin (merkez) “işlerinin yönetildiği” yer olduğunu söylemek mümkündür²⁴.

²⁴ Şirketlerin yerleşim yeri (merkezi) ile ilgili ayrıntılı açıklamalar için bkz. PULAŞLI, Hasan: Şirketler Hukuku Genel Esaslar, Güncellenmiş 2. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013, s. 47; BİLGİLİ, Fatih / DEMİRKAPI, Ertan: Şirketler Hukuku, 9. Basım, Dora Basım-Yayın Dağıtım Ltd. Şti, Bursa, 2013, s. 66.

B. Türk Hukuku Açısından Şirketlerin Yerleşim Özgürlüğü

Ticaret şirketlerinin yerleşim özgürlüğü hususunda yabancı şirketlerin merkezlerini Türkiye'ye nakline ilişkin bir düzenlemeye 02.02.1957 tarih, 8604 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Ticaret Sicili Yönetmeliği'nde yer verilmekle birlikte, Türk şirketlerin merkezlerini yabancı ülkeye nakletmeleri konusunda mevzuatta bir düzenleme bulunmamaktadır²⁵. Ticaret Sicili Yönetmeliği'nün "Yabancı Memleketteki İşletme Merkezinin Türkiye'ye Taşınması" başlıklı 48. maddesinde "Bir işletmenin merkezinin yabancı memlekette Türkiye'ye taşınması halinde tescil isteğine onun yabancı memleket kanununa uygun olarak mevcut bulunduğunu gösteren ve o memleketin ticaret sicili tarafından verilmiş veya sicil teşkilatı yok ise yetkili makamı tarafından verilmiş olan resmi ve yetkili Türk makamlarınca tasdikli bir vesikanın eklenmesi lazımdır. Diğer muameleler merkezi Türkiye'de bulunan işletmenin merkezlerinin tescili hakkındaki hükümlere tâbidir. Bu tescil sırasında memur bilhassa işletmenin Türk Kanunu hükümlerince tescilinin mümkün olup olmadığını araştırır." hükmü ile sicil memuruna, bilhassa işletmenin Türk Kanunu hükümlerince tescilinin mümkün olup olmadığını araştırma görevi verilmiştir. Maddenin 2. fıkrasında ise, merkezi yabancı memlekette Türkiye'ye taşınmış olan bir hükmi şahsın memurlukça tescilinde kuruluşa ait kaidelerin tatbik olunacağı hükme bağlanmıştır.

6102 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'nda Gümrük ve Ticaret Bakanlığı sorumluluğuna verilen 3 tüzük, 6 yönetmelik ve 9 tebliğden oluşan ikincil mevzuatın hazırlanmasına yönelik çalışmalar kapsamında, Gümrük ve Ticaret Bakanlığının 22.11.2012 tarihli ve 7322 sayılı yazısı üzerine, 13.01.2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 26. maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 19.12.2012 tarihinde kararlaştırılarak yürürlüğe sokulan 2012/4093 karar sayılı Ticaret Sicil Yönetmeliği

²⁵ Öğretide bazı yazarlar mülga 6762 sayılı Kanun'un 388. maddesindeki "Şirketin tabiyetini değiştirmek veya pay sahiplerinin taahhütlerini artırmak hususundaki kararlar için, bütün pay sahiplerinin ittifakı şarttır." Hükmünden hareketle Türk şirketlerinin gerçek merkezlerini yabancı bir ülkeye intikal etmelerinin mümkün olduğunu, ancak mülga TTK'nun 388. maddesindeki düzenlemenin Avrupa Birliği'nin İşleyişine İlişkin Anlaşma'nın 49. maddesinin anladığı yerleşim özgürlüğünü öngörmediği düşüncesindedir; bkz. HIRSCH, Ernst / TEKİNALP, Ünal: Das türkische Aktien- und GmbH-Recht, 2. Bası, Baden-Baden, 1993, s. 119; ANSAY: op. cit., s. 15.

ve yine 14.01.2011 tarihinde TBMM’ce kabul edilerek 14.02.2011 tarih ve 27846 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe sokulan 6103 sayılı “Türk Ticaret Kanunu’nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun”da Türk şirketlerin merkezlerini yabancı ülkeye nakletmelerine ilişkin düzenlemelere yer verildiği görülmektedir. 6103 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun’un “Merkezleri Türkiye İçinde ve Dışında Bulunan Ticarî İşletmelerin Türkiye Şubelerinin Tescili ve Türkiye’deki Bir Şirketin Merkezinin Yurtdışına Taşınması” başlıklı 12. maddesi ise şu şekildedir:

(1) Merkezleri Türkiye dışında bulunan bir ticarî işletmenin veya ticaret şirketinin şubesinin Türkiye’de tescil edilebilmesi için, merkez işletmenin bulunduğu kaynak ülke hukukunun, işletmeler ile ticaret şirketlerinin türlerine göre şubelerinin tescilinde aradığı şartların gerçekleşmiş olması gerekir. Ayrıca, kaynak ülkede tescil için ibrazı gerekli tüm belgeler ile şirketin sözleşmesinin, anonim şirketlerde esas sözleşmenin onaylı suretleri, Türkiye’de tescili yapacak ticaret sicili müdürlüğüne verilir. Bundan başka, şube unvanı, adresi, şubeye ayrılmış sermaye tutarı, şubeyi mahkemeler dahil, özel kuruluşlar ve kamu kuruluşları nezdinde tam yetkili olarak temsil edecek kişi veya kişilerin adları, merkez işletmenin türü, işletme konusu, sermayesinin türü ve tutarı, sicil numarası, internet sitesi, tâbi olduğu hukuk, Avrupa Birliği üyesi olup olmadığı bilgileri ilgili ticaret sicili müdürlüğüne bir beyanname ile bildirilir ve gerekli belgeler eklenir. Tescil edilecek hususlarla şubenin tesciline ilişkin ayrıntılı düzenleme Ticaret Sicili Yönetmeliğinde yapılır.

(2) Bir Türk şirketi, tasfiye edilmeksizin ve hedef ülkede yeniden kurulmaksızın yabancı bir ülkeye taşınabilir. Bunun için;

- a) Türk hukukunun aradığı şartların yerine getirilmiş olduğu,
- b) Şirketin taşındığı ülke hukukuna göre, o ülkede faaliyetine devam edebileceği,
- c) Şirketin, konumunda meydana gelecek değişiklikten alacaklıların, ilân yoluyla haberdar edildikleri, alacaklarını bildirmeye davet oldukları ve alacakların ödendiği veya teminat altına alındığı, ispat edilmelidir.

(3) Merkezini yurt dışına taşıyan şirketin unvanı, alacaklıların tümü tam olarak tatmin edilmeden ticaret sicilinden silinemez. Merkezin taşınmasına ilişkin ayrıntılı düzenlemeler Ticaret Sicili Yönetmeliğinde yapılır.

(4) Ticaret Sicili Yönetmeliği ile yapılacak düzenlemeler, Türk Ticaret Kanununun yayımı tarihinden itibaren altı ay içinde gerçekleştirilir

Görüldüğü üzere maddenin 2. fıkrasında yer verilen “Bir Türk şirketi, tasfiye edilmeksizin ve hedef ülkede yeniden kurulmaksızın yabancı bir ülkeye taşınabilir” hükmüyle şirket tüzel kişiliği sona ermeden ve yeniden kurulmaya gerek kalmadan nakle olanak sağlanması ve gidilecek ülkede faaliyete devam edilebilmesi şartı aranarak şirketin tabiiyetsiz kalmasının engellenmesi hedeflenmiş, 2. fıkrasının (c) bendinde ise şirketin konumunda meydana gelecek değişikliklerden alacaklıların ilân yoluyla haberdar edildikleri, alacaklarını bildirmeye davet olundukları ve alacakların ödendiği veya teminat altına alındığının ispat edilmesi şartı getirilerek şirket merkezinin nakli durumunda alacaklıların korunması amaçlanmıştır. Maddenin gerekçesinde, Avrupa Topluluğu şirketler hukukunda şirketlerin sınır aşan merkez değişikliğinin en güncel sorunlardan biri olduğu, bunun tek pazar hedefinin bir numaralı konusu olduğu, 6102 sayılı yeni TTK’nın 421. maddesinde şirketin yurtdışına taşınmasının kanuni dayanağı bulunduğu, şirket merkezinin Türkiye’ye nakli Ticaret Sicili Yönetmeliği’nde düzenlenirken, yurtdışına naklin kanunla düzenlenmesinin eşitsizlik olarak değerlendirilebileceği, merkez naklinin doğrudan tâbiyetin değişmesi sonucunu doğuracağı, Ticaret Sicili Yönetmeliği’nin bu maddedeki çerçeve hükme dayanılarak Avrupa Topluluğu Yönergesi ve Avrupa Birliği Komisyonu’nun bilimsel raporlarda yer alan önerilere uygun olarak değiştirilmesi gerektiği, hükmün bu amaçla öngörüldüğü ifade edilmiştir.

Yukarıda belirtildiği üzere, 6103 sayılı “Türk Ticaret Kanunu’nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun’un 12. maddesinin gerekçesinde değiştirilmesinin gerekli olduğu ifade edilen Ticaret Sicili Yönetmeliği’nin, yeni Türk Ticaret Kanunu’nun getirdiği emredici hükümleri açıklayarak uygulanmasını kolaylaştırıcı tarzda değiştirilmesine yönelik çabalar meyvesini vermiş ve Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından hazırlanan “Ticaret Sicili Yönetmeliği yürürlüğe girmiştir. Yönetmeliğin merkez değişiklikleri ve şubenin düzenlendiği beşinci kısımda; Türkiye içinde merkezin değişmesi, yabancı bir işletmenin merkezinin Türkiye’ye taşınması ve Kanunla yeni getirilen bir ticari işletmenin merkezini yurtdışına taşıması konuları düzenlenmiştir. Ticaret Sicili Yönetmeliği’nin 115. maddesinde yabancı bir işletmenin merkezinin Türkiye’ye taşınması düzenlenmiştir. Söz konusu maddede ayrıca

Türkiye’de kurulacak bir şirketten istenecek belgelerin yanı sıra merkezini taşıyacak şirketin varlığını, kendi hukukuna göre merkez naklinin mümkün olduğunu, Türk hukukuna göre faaliyetinin mümkün olduğunu kanıtlayıcı belgelerin de istenmesi öngörülmüştür. Yönetmeliğin “Türkiye’deki Bir Şirketin Merkezinin Yurtdışına Taşınması” başlığını taşıyan 116. maddesinde ise merkezini taşımak isteyen şirketin gideceği ülkede tescil edilebilmesi için bu ülke tarafından mevcudiyetini kanıtlayıcı belgenin istenebileceği hususu dikkate alınarak bazı belgelerin ticaret sicil müdürlüğüne ibrazı öngörülmüştür

C. Yabancı Şirketlerin Yerleşim Özgürlüğüne İlişkin ATAD Kararları

Yerleşim özgürlüğü hakkından yararlanan yabancı şirketlerin kapsamını belirlemede örnek Avrupa Topluluğu Adalet Divanı (ATAD) kararlarının incelenmesinde fayda bulunmaktadır. Bu kararlarda Divan özellikle Avrupa Birliği’nin İşleyişine İlişkin Anlaşma’nın 49. maddesi kapsamında tüzel kişilerin serbest yerleşim hakkına ilişkin önemli esaslara yer verilmiştir.

1. Daily-Mail Kararı

Tüzel kişilerin yerleşim hakkına ilişkin ilk karar 81/87 sayılı “Daily Mail” kararıdır²⁶. Karara dayanak teşkil eden olayda, *Daily Mail* isimli bir İngiliz yatırım şirketi, nakil sonrasında şirket paylarının satımının Hollanda hukukuna tâbi olmasını temin etmek ve buradan bir vergi avantajı sağlamak amacıyla idare merkezini Hollanda’ya nakletmek istemiştir. Yerleşim merkezinin başka bir ülkeye nakli için gerekli izin yetkili İngiliz mercileri tarafından verilmemesi üzerine şirket, yerleşim özgürlüğünün kısıtlandığı, Avrupa Birliği’nin İşleyişine İlişkin Anlaşma’nın merkezi idare ve kontrolün bir başka üye ülkeye nakli hakkını teminat altına aldığı iddiasına dayalı olarak yerel İngiliz mahkemesinde dava açılmıştır. Yerel mahkemenin davayı reddetmesi ve kararın temyiz edilmesi üzerine konuyu inceleyen İngiliz Yüksek Mahkemesi ATAD kararını bekletici mesele yapmış ve Avrupa Birliğinin İşleyişi

²⁶ Kararın tam metni için bkz. <http://lexetius.com/1988, 129>, erişim tarihi 01.04.2013.

Hakkındaki Anlaşma'nın 267. maddesinde düzenlenen ön-karar prosedürünü²⁷ kullanarak, görüş almak üzere davayı ATAD'a havale etmiştir.

Ön-karar prosedürü ile önüne gelen davada Divan özetle, millî mevzuata göre kurulmuş bir şirketin idare merkezi ve kontrolünü başka bir üye ülkeye taşıyıp taşıyamayacağı, taşıyabilecekse bunun, ulusal makamların onayına tabi olup olamayacağı sorulmuştur. ATAD, vergisel açıdan bir şirketin merkezi idaresi ve kontrolünün bulunduğu yerin o şirketin yerleşim yeri olduğu tespitini yaptıktan sonra -ilginç bir şekilde- gerçek ve tüzel kişiler arasında bir ayırım yapmış ve tüzel kişiler için, gerçek kişilerin aksine, Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkındaki Anlaşma'nın 43 ve 48. maddelerinin (yeni 49. madde) tüzel kişiler için birincil yerleşim hakkını teminat altına almadığını, tüzel kişilerin ulusal düzenlemelere tâbi oldukları değerlendirmesini yapmıştır. Divan aynı kararda şirketlerin kurulu bulunduğu üye devletler dışında ki üye devletlerin topraklarında acenta, şube veya yan ortaklık kurarak faaliyet göstermesinin, yerleşim hakkı kapsamına girdiğini belirterek; Hollanda'da bir yatırım şubesi açmak için başvuran şirketin başvurusunun reddedilemeyeceğini ifade etmiştir. Buna ek olarak Divan, şirketlerin bir başka üye devlette kurulu bulunan şirketlerle birleşme yoluyla da yerleşim özgürlüğü hakkında faydalanabileceklerini ortaya koymuş ve bu durumda, ev sahibi üye devlette kurulu bulunan şirketle birleşen diğer şirkete yönelik yerleşim hakkı konusunda bir ayrımcılık yapılmasının AB Hukukuna aykırı olduğuna hükmetmiştir.

ATAD'ın Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkındaki Anlaşma'nın 43 ve 48. maddelerinin (yeni 49. madde) tüzel kişiler için birincil yerleşim hakkını teminat altına almadığı, tüzel kişilerin ulusal düzenlemelere tâbi oldukları ve bunun sonucu olarak üye devletlerin, ulusal mevzuata göre

²⁷ Avrupa Topluluğu Anlaşması'nın (eski) 234. maddesinde (Lizbon Anlaşması madde 267) öngörülen ön-karar prosedürü, Topluluk Hukuku'nun, bütün üye devletlerde aynı şekilde uygulanması için, Topluluk mevzuatında yorum birliğini sağlamayı; Topluluk normlarının, üye devletlerde geçerliliğinin denetlenmesi olanağını Divan aracılığıyla sağlamayı ve Topluluk Hukuku'nun gelişmesini sağlamayı amaçlar. Ulusal mahkemelerde, derdest davalar sırasında başvuru ön-karar prosedürü, ara bir prosedür niteliğine sahip olmasından dolayı, Divan nezdinde doğrudan açılan davalardan farklı olarak, hukuki uyumsuzluğu doğrudan sonuçlandırma fonksiyonuna sahip değildir, ayrıntılı bilgi için bkz. ARSAVA, Ayşe Füsün, Roma Anlaşmasında Ön karar Prosedürü ve Bu Prosedür Çerçevesinde Doğan Sorunlar, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi ve Basın-Yayın Yüksekokulu Basımevi, Ankara 1989, s. 1-10.

kurulmuş şirketlerin idari merkezlerini başka bir üyede devlete nakletmesini sınırlandırıcı düzenlemeler yapmasının mümkün olduğu yönündeki değerlendirmesinde Varsayım (Fiktiontheorie) Kuramı'ndan hareket ettiğini söylemek mümkündür. İlk defa ünlü Alman Hukukçu Savigny tarafından ortaya atılan ve 19. Yüzyıl'da Fransız hukukçularınca da savunulan bu kuramın hareket noktası “hak” ve “hak süjesi” kavramalarıdır. Bu kurama göre hak, hukuk düzeni tarafından iradeye sahip bulunan varlıklara tanınmış olan yetkililerdir. Öyleyse irade sahibi olmaları itibarıyla sadece insanlar hak süjesi olabilirler. Fakat sosyal hayatta bir amaç etrafında toplanmış olan insan topluluklarının veya bir amaca özgülennmiş mal topluluklarının varlığı da bir gerçektir. Tüzel kişi denilen bu insan ve mal topluluklarının bazı hakları ve borçları da vardır. Fakat gerçekte bir iradeye sahip olmamalarından dolayı, bu hak ve borçların o topluluğa ait olmasına imkân yoktur. Kanun koyucu, kamunun menfaati ve sahipsiz hakların ortaya çıkmasını önleme düşüncesi ile bu toplulukları sanki kişi imişler gibi kabul eder. Kanun koyucu, böylece gerçeğe uymaması ve iradesi bulunmaması dolayısıyla hak süjesi olamayacak topluluklara sanal, yapay, varsayımsal (farazî) bir kişilik tanımış olur. Bunun sonucu olarak tüzel kişiliği meydana getirmek için devletin iznine ihtiyaç olduğu gibi, kanun koyucu varsayımsal bir kişilik tanıdığı bu toplulukların hak ehliyetini istediği gibi sınırlamak yetkisine sahiptir²⁸.

2. Centros Kararı

Konuya ilişkin 212/97 sayılı “Centros”²⁹ davasında ATAD, Danimarka şirketler hukuku mevzuatına göre, bir ticaret şirketinin kurulması için ödenmesi gereken minimum miktarı ödemekten kaçınmak amacıyla, İngiltere’de *Centros* adlı bir şirket kuran Bryde Ailesi’nin, daha sonra kurmuş oldukları şirketin Danimarka’da bir şube açmak için yaptığı sicile kayıt başvurusunun reddini ele almıştır. Yukarıda ele alınan “Daily-Mail” kararından farklı olarak, bir şirketin bulunduğu ülkeden çıkışının değil (dışa göç), başka bir üye ülkeye bir şube vasıtasıyla girişinin (iç

²⁸ AKİPEK, Jale / AKINTÜRK, Turgut / KARAMAN, Derya: Türk Medeni Hukuku – Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku, Birinci Cilt, Beta Yayınevi, 9. Baskı, İstanbul, 2012, s. 511 vd.

²⁹ Kararın tam metni için bkz. http://lexetius.com/1999_1942, erişim tarihi 01.04.2013.

göç) dava konusu olduğu olayda Danimarkalı bir çift, İngiltere’de İngiliz yasaları uyarınca bir şirket kurmuşlar ve Danimarka Sınırlı Sorumlu Şirketler Kanunu’nun (Anpartsselskabslov) sınırlı sorumlu şirketlerin şubelerinin tescilini düzenleyen 117. maddesindeki “ Sınırlı sorumlu şirketle ve Avrupa Topluluğu’na üye bir devlette bulunan benzeri hukuki yapıdaki yabancı şirketler Danimarka’da bir şube açmak suretiyle faaliyetten bulunabilirler” hükmüne dayanarak İngiltere’de hiçbir faaliyeti bulunmayan bu şirketin şubesini Danimarka’da açmak için Danimarka Ticaret ve Şirketler Komisyonu’na başvuruda bulunmuşlardır. Komisyon, temelde İngiltere’de hiçbir ticari faaliyet göstermeyen Centros’un aslında Danimarka’da bir şube açmayı değil, 21 Aralık 1991 tarihli 886 sayılı Kanunla belirlenen minimum ödenmiş sermaye tutarı 200.000 Danimarka Kronu (DKK) yükümlülüğüne tabi olmadan bir ana merkez kurmayı amaçladığı gerekçesine dayanarak tescil başvurusunu reddetmiştir. Komisyon ret kararına gerekçe olarak ayrıca tescil talebine ilişkin ret kararının, kamu sektöründeki ya da özel sektördeki alacaklıları ve sözleşmelileri koruma gerekliliğiyle veya dolanlı iflaslara karşı önlem alma gerekliliğiyle haklı gösterilebileceğini ileri sürmüştür.

Centros şirketi Komisyon’un kararına itiraz etmek için itiraz mercii olan Østre Lendsret’e başvurmuş, itirazın reddedilmesi üzerine de davayı, İngiltere’de kurulduktan sonra hiçbir faaliyette bulunmamasının kuruluş özgürlüğü ilkesi üzerinde bir etkisinin olamayacağı iddiasıyla Danimarka Yüksek Mahkemesi’ne (Højesteret) taşımıştır. Danimarka Yüksek Mahkemesi davayı ön karar prosedürü çerçevesinde ATAD’a havale etmiş ve Divan’a, bir Üye Devletin yasalarına uygun olarak kurulan ve merkezi yine aynı Üye Devlette bulunmakla birlikte hiçbir ticari faaliyette bulunmayan bir şirketin, faaliyetlerinin tamamını gerçekleştirmek üzere ikinci bir Üye Devlette bir şirket kurmak yerine buradaki minimum ödenmiş sermaye ile ilgili daha zorlayıcı şirket kuruluş kurallarına tabi olmadan bu üye Devletin sınırları içinde şube açıp tescil ettirmek istemesine aynı devletin karşı çıkmasının, Avrupa Birliğinin İşleyişi Hakkındaki Anlaşma’nın 43. ve 48. maddelerine (yeni 49. madde) aykırı olup olmadığını sormuştur.

Divan öncelikle konunun Topluluk Hukuku kapsamında olduğunu tespit etmiş ve bir üye ülke mevzuatına uygun olarak kurulan bir şirketin, bu ülkede hiçbir faaliyeti olmasa bile kuralların daha az kısıtlayıcı olduğu bir başka üye ülkede şube açabileceği bunun tek başına yerleşim özgürlüğünün kötüye kullanımı anlamına gelmeyeceği sonucuna

varmıştır. Divan'a göre bu konuda, şirketin başlıca ekonomik faaliyetlerini, hatta ekonomik faaliyetlerinin tamamını ikinci üye devlette gerçekleştirmek amacıyla birinci üye devlette kurulmuş olmasının hiçbir önemi yoktur. Topluluk yurttaşlarına tanınan kuruluş serbestliği hakkı, söz konusu yurttaşlar için ücretsiz faaliyetlere erişim, bu faaliyetleri gerçekleştirme ve yönetme ile üye devletin yasalarınca kendi yurttaşlarına yönelik tanımlanmış kuruluş koşullarıyla aynı koşullarda o üye devlette şirket kurma hakkını içerir. Ayrıca, Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkındaki Anlaşma'nın 48. maddesi (yeni 49. madde) üye devletlerin yurttaşları gerçek kişilerle, bir üye devletin yasalarına uygun olarak kurulmuş ve esas sözleşmelerine göre merkezleri, merkezi yönetimleri ya da başlıca kuruluşları Topluluğun içinde bulunan şirketleri bir tutar. Buradan çıkan sonuca göre, söz konusu şirketler, esas sözleşmelerinde belirtilen merkezleri, merkezi yönetimleri ya da başlıca kuruluşları, gerçek kişilerin yurttaşlığı gibi, bir üye devletin hukuki düzenine bağlılıklarını kanıtladığına göre, faaliyetlerini bir ajans, şube ya da büro aracılığıyla başka bir üye devlette gerçekleştirme hakkına sahiptirler. Bununla birlikte ATAD, bir üye devletin, yurttaşlarının antlaşma uyarınca sağlanmış kolaylıklardan yararlanarak istismar yoluyla kendi ulusal yasalarının kısıtlamalarından kaçmalarını ve yargılanacak kişilerin istismar ya da hile yoluyla Topluluk normlarını ileri sürmelerini engellemeye yönelik birtakım önlemler alma hakkına sahip olduğuna işaret etmektedir. Bununla birlikte, bu tür durumlarda, ulusal yargılar, gerektiğinde ilgili kişilere yukarıda anılan Topluluk hükümleri tarafından kendilerine tanınan hakkı reddetmek amacıyla her bir durum için ayrı ayrı, nesnel unsurları esas alarak, söz konusu kişilerin istismar ya da hile diye nitelenebilecek davranışlarını göz önünde bulundurabilirler, ayrıca ulusal yargılar, anılan türden davranışların bulunduğu kanaat getirirlerse, söz konusu Topluluk hükümlerinde izlenen amaçları da dikkate almalıdırlar. Ancak; kendisine şirketlerle ilgili hukuk kuralları daha az zorlayıcı görünen başka bir üye devlette bir şirket kurmak ve ardından başka üye devletlerde şubeler açmak isteyen bir üye devlet yurttaşı için durum kendi içinde kuruluş hukukuna yönelik bir istismar teşkil edemez. Gerçekte bir üye devletin yasalarına uygun olarak bir şirket kurma ve başka üye devletlerde şubeler açma hakkı anlaşma ile güvence altına alınan kuruluş serbestliğinin tek bir Pazar içinde uygulanması ile ilgilidir. Bu anlamda, bir şirketin merkezinin bulunduğu üye devlette hiçbir faaliyet göstermiyor olması ve yalnızca şubesinin bulunduğu ülkede faaliyet gösteriyor olması, şirketin

kuruluş hukuku hakkındaki Topluluk hükümlerini istismar ve hile yoluyla söz konusu bu ikinci üye devlete karşı kullanıyor olduğunu kanıtlamaya yetmez. Bütün bu değerlendirmeler neticesinde Divan bir bağlı şirketin tescilinden imtina etmenin hakkın kötüye kullanımına yönelik bir tedbir olarak değerlendirilemeyeceği, kaldı ki Danimarkalı makamların uygulamak istedikleri kısıtlamaların alacaklıları koruma ihtiyacına atıfta bulunularak haklı görülemeyeceği, nitekim bu durumun Avrupa Birliği'nin İşleyişine İlişkin Anlaşma'da izin verilen geçerli istisnalardan olamayacağı hükmüne varmıştır.

3. Überseering Kararı

ATAD 2002 yılında vermiş olduğu bir kararda³⁰ yabancı şirketlerin tanınması konusunu tartışmış ve kuruluş yeri hukukunun reddedilmesi halinde serbest dolaşımın ihlal edileceği görüşünü açıklamıştır. Davacının adından dolayı “Überseering” adı ile anılan bu olayda, Hollanda'da kurulan “Überseering B.V” adlı şirket, Almanya'nın Düsseldorf şehrinde 1990 yılında bir taşınmaz satın almış ve bunun üzerinde yer alan bir motel ve garajın restorasyonu için bir Alman şirketi olan “Nordic Construction Company Baumanagement GmbH (NNC)” ile 1992'de bir istisna akdi yapmıştır. Alman şirketinin sözleşmeden doğan yükümlülüklerini ifa edip işi tamamlamış olmasına rağmen “Überseering” isimli şirket ayıplı ifa iddiasıyla dava açmış ve 1994 yılında ise bütün hisselerini Düsseldorf'ta yerleşik iki Alman vatandaşına devretmiştir. İlk derece mahkemesi (Landgericht) Überseering'in ayıplı ifaya dayanarak açtığı davayı, şirketin 1994'te gerçekleştirilen devri ile bir idare merkezi nakli gerçekleştiği, kayıtlı merkezin Almanya'da bulunmaması nedeniyle şirketin fiil ehliyeti (dava ehliyeti) bulunmadığı, bu nedenle davada taraf olmayacağı gerekçesiyle reddetmiş ve bölge yüksek mahkemesi (Oberlandesgericht) de ilk derece mahkemesinin vermiş olduğu bu kararı onamıştır. Bunun üzerine, karar Alman Federal Yüksek Mahkemesi'ne (Bundesgerichtshof) taşınmış, buradan ise ATAD'a başvurulması için bekletici mesele kararı çıkmıştır.

Alman, İspanyol ve İtalyan hükümetleri ile davalı “Nordic Construction Company Baumanagement GmbH NNC” davaya ilişkin

³⁰ Kararın tam metni için bkz. <http://lexetius.com/2002, 1844>, erişim tarihi 01.04.2013.

beyanlarında, Divanın *Daily-Mail* kararının özellikle 23 ve 24. paragraflarına atıfta bulunarak, bir üye ülke devlet hukukuna göre usulince kurulan bir şirket, eğer gerçek idare merkezini bir başka üye ülkeye naklediyorsa, bu durumda naklin gerçekleştiği üye ülkenin hukukunun bu şirketin statüsünü tayin edecek hukuk olacağını ifade etmişlerdir. Bu hükümetler, somut olayda, *Überseering*'in ehliyet durumunun Alman hukukuna göre tespit olunması gerektiği şeklinde değerlendirmelerde bulunmuşlardır.

ATAD, öncelikle *Daily Mail* davasının bir şirket ile bu şirketin mevzuatına göre kurulduğu ülke arasında bir anlaşmazlığa dayandığı tespitini yapmıştır. Divan'a göre, mevcut durumda ise bir üye devlet mevzuatına göre kurulan bir şirketin başka bir üye devlete merkezini nakletmesi söz konusudur. Uyuşmazlık, şirketin idare merkezinin nakledilmiş olması gerekçesine dayalı olarak nakli gerçekleştiren şirketin fiil ehliyetinin reddedilmesi ile ilgilidir. ATAD buradan hareketle *Überseering*'in Avrupa Birliğinin İşleyişi Hakkındaki Anlaşma'nın yerleşim özgürlüğü ile ilgili hükümlerine dayanabileceğini, konunun Topluluk hukuku kapsamında ele alınması gerektiğini vurgulamıştır. Karara göre, Hollanda hukukuna göre kurulmuş olan *Überseering*'in hisselerinin Alman vatandaşlarınca devralınmasının, şirketin Hollanda hukukuna göre tüzel kişiliğinin sona ermesine neden olmadığından, önemli bir etkisi bulunmamaktadır. Divan'a göre, şirketin Alman mevzuatına göre yeniden kurulmasını istemek, "yerleşim özgürlüğünü tamamen reddetmeye denk" bir durumdur. ATAD bu değerlendirmeyi yaparken, alacaklılar, azınlık hissedarlar, işçiler hatta vergi makamları açısından da durumu haklı gösterebilecek üstün kamu yararının bulunabileceğini, ancak mevcut davada böyle bir unsur bulunmadığını göz önüne almıştır³¹. Divan verdiği kararda ayrıca, Avrupa Birliğinin İşleyişi Hakkındaki Anlaşma'nın 43. maddesinde (yeni 54. madde) yer alan kayıtlı merkez, merkezi idare veya işlerin yürütüldüğü asıl yer bağlama noktalarından herhangi birinin bu maddede yer alan haklardan faydalanmak için yeterli olduğunu ifade etmiştir³².

³¹ BIRKMOSE, Hanne S.: A Market for Company Incorporations In The European Union: Is *Überseering* Beginning Of The End ?, TUL. J. INT'L. & COMP. L., Vol. 13, 2005, s. 86.

³² AYGÜL, Musa: op. Cit., : s. 265.

4. Inspire Art Kararı

Überseering kararından bir yıl sonra önüne gelen bir olayda ise ATAD kendisine yöneltilen iki soruyu ele almıştır. Bunlardan ilki, İngiltere’de kurulan ancak bütün faaliyetlerini Hollanda’da açacağı bir şube vasıtasıyla yürütmek isteyen “Inspire Art Ltd.” isimli şirketin şube tescil talebinin yukarıda anılan kanun hükümlerine dayanarak çeşitli koşullara bağlanmasının Anlaşma’nın 43 ve 48. maddelerince (yeni 49. madde) yasaklanıp yasaklanmadığına ilişkindir. İkinci soru ise, eğer anılan kanun Avrupa Birliği’nin İşleyişine İlişkin Anlaşma’ya uygun değilse, yine Avrupa Birliği’nin İşleyişine İlişkin Anlaşma’nın 46. maddesine dayanarak durumun haklı sayılıp sayılmayacağına yöneliktir. Divan değerlendirmesinde, özetle, bir üye ülkede kurulan şirketin faaliyetlerinin çoğunu hatta tamamını bir başka üye ülkede sürdürmesinin yerleşim özgürlüğü karşısında herhangi bir önemi bulunmadığını, hile durumu hariç, bir şirketin kuruluş yeri olarak bir ülkeyi neden seçtiğinin ilgisiz bir husus olduğunu ifade etmiş ve yabancı şirketlerin Hollanda’da tanındığı ve tescil edildiği olgusundan hareketle Hollanda kanunlarının yerleşim özgürlüğünü ihlal etmediği argümanını reddetmiştir.

5. Sevic Kararı

ATAD’ın “Sevic kararı”³³ olarak bilinen 13.12.2005 tarihli kararına konu olan olayda, Lüksemburg şirketi olan “Security Vision SA” tüm malvarlığı hakkında tasfiye yoluna gitmeksizin ve hukuki varlığını sona erdirmeksizin devralma suretiyle birleşme “Sevic System AG” isimli Alman şirketi ile birleşmek istemekteydi. Her iki şirketin genel kurullarının almış olduğu birleşme kararlarının alman ticaret siciline tescil edilmesi aşamasında, Alman Ticaret Sicil Müdürlüğü tescil talebini reddetmiş, bunun üzerine ilk derece mahkemesi olan Neuwied mahkemesinde dava açılmıştır. Mahkemenin, Almanya’da kurulmuş tüzel kişiliklerin hukuken birleşmelerine sadece kanun tarafından izin verildiği gerekçesi ile davayı geri çevirmesi üzerine, “Sevic System AG” karara itiraz etmiş ve konu ön karar prosedürü yoluyla ATAD’ın önüne gelmiştir. Divan vermiş olduğu kararda öncelikle şirket birleşmelerinin şirketler hukuku alanındaki önemine dikkat çekmiş, şirket birleşmelerini

³³ Kararın tam metni için bkz.

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=64316&pageIndex=0&doclang=DE&mode=req&dir=&occ=first&part=1>, erişim tarihi 01.04.2013.

sınırlayan ulusal mevzuat hükümlerinin Avrupa Birliği'nin İşleyişine İlişkin Anlaşma'nın şirketlerin yerleşim özgürlüğünü düzenleyen 43 ve 48. maddelerine aykırı olduğuna hükmetmiştir.

6. Cartesio Kararı

Tüzel kişilerin yerleşim hakkına ilişkin bir diğer dava olan “Cartesio” davasında ise ATAD'ın “Daily-Mail” davasında verdiği hükmü tekrarladığı görülmektedir. Uyuşmazlığa konu olan olayda, Macaristan kanunlarına göre kurulmuş ve Macar ticaret siciline tescil edilmiş *Cartesio* isimli limited şirket, Macaristan'da kalmak ve Macaristan kanunlarına tabi olmak koşuluyla, gerçek idare merkezini Macaristan'dan İtalya'ya nakletmeyi istemiş ve bu amaçla yerel ticaret mahkemesine başvuruda bulunmuştur. Yerel mahkeme söz konusu başvuruyu, Macar kanunlarına göre kurulan ve yönetilen bir şirketin hukuki statüsünü muhafaza ederek gerçek idare merkezini başka bir AB üyesi devlete nakletmesinin ulusal mevzuat hükümlerine aykırı olduğu gerekçeyle geri çevirmiştir. Yerel ticaret mahkemesine göre *Cartesio* şirketi Macaristan kanunlarına göre feshedilmeli ve İtalya'da yeniden kurulmalıydı. Kararın temyiz edilmesi üzerine dosya ön karar vermesi için ATAD'a havale edilir. Divan 16 Aralık 2008 tarihinde vermiş olduğu kararında, Topluluk hukukunun mevcut halinde, Anlaşma'nın 43. ve 48. maddelerinin, bir üye devletin hukukuna göre kurulmuş şirketlere bu üye devlet mevzuatına göre kurulmuş bir şirket statüsünü muhafaza ederek, merkezi yönetim, kontrol ve idare merkezlerini bir başka üye devlete transfer etme hakkı verir şekilde yorumlanamayacağına hükmetmiştir.

III. SONUÇ

Ülkemizin Avrupa Birliği'ne tam üyeliği konusundaki belirsizlikler devam etmekle birlikte, hukuk mevzuatımızın Avrupa Birliği düzenlemeleri ile uyumlu hale getirilmesi yönündeki çabalar meyvelerini vermiş ve başta Türk Ticaret Kanunu olmak üzere temel kanunların büyük bir kısmı yenilenmiştir. Bu kapsamda gerek Türk Ticaret Kanunu'nda gerekse yeni kanun uyarınca çıkarılan ikincil mevzuatta yabancı şirketlerin yerleşim özgürlüğüne ilişkin bazı yeniliklere yer verildiği görülmektedir. Ticaret şirketlerinin yerleşim özgürlüğü hususunda yabancı şirketlerin merkezlerini Türkiye'ye nakline ilişkin bir düzenlemeye 02.02.1957 tarih, 8604 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe ko-

nulan Ticaret Sicili Yönetmeliği'nde yer verilmekle birlikte, Türk şirketlerin merkezlerini yabancı ülkeye nakletmeleri konusunda mevzuatta bir düzenleme bulunmamaktadır. Bununla birlikte 6102 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'nda Gümrük ve Ticaret Bakanlığı sorumluluğuna verilen 3 tüzük, 6 yönetmelik ve 9 tebliğden oluşan ikincil mevzuatın hazırlanmasına yönelik çalışmalar kapsamında Gümrük ve Ticaret Bakanlığının 22.11.2012 tarihli ve 7322 sayılı yazısı üzerine, 13.01.2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 26. maddesine göre, Bakanlar Kurulu'na 19.12.2012 tarihinde kararlaştırılan 2012/4093 karar sayılı Ticaret Sicili Yönetmeliği ve yine 14.01.2011 tarihinde TBMM'ce kabul edilerek 14.02.2011 tarih ve 27846 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe sokulan 6103 sayılı "Türk Ticaret Kanunu'nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun" da Türk şirketlerin merkezlerini yabancı ülkeye nakletmelerine ilişkin düzenlemelere yer verildiği görülmektedir. 6103 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un "Merkezleri Türkiye İçinde ve Dışında Bulunan Ticarî İşletmelerin Türkiye Şubelerinin Tescili ve Türkiye'deki Bir Şirketin Merkezinin Yurtdışına Taşınması" başlıklı 12. maddesinin 2. fıkrasında yer verilen "Bir Türk şirketi, tasfiye edilmeksizin ve hedef ülkede yeniden kurulmaksızın yabancı bir ülkeye taşınabilir" hükmüyle şirket tüzel kişiliği sona ermeden ve yeniden kurulmaya gerek kalmadan nakle olanak sağlanması ve gidilecek ülkede faaliyete devam edilebilmesi şartı aranarak şirketin tabiiyetsiz kalmasının engellenmesi hedeflenmiş, 2. fıkrasının (c) bendinde ise şirketin konumunda meydana gelecek değişikliklerden alacaklıların ilân yoluyla haberdar edildikleri, alacaklarını bildirmeye davet olundukları ve alacakların ödendiği veya teminat altına alındığının ispat edilmesi şartı getirilerek şirket merkezinin nakli durumunda alacaklıların korunması amaçlanmıştır. Yine 6103 sayılı "Türk Ticaret Kanunu'nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 12. maddesinin gerekçesinde değiştirilmesinin gerekli olduğu ifade edilen Ticaret Sicili Yönetmeliği'nin, yeni Türk Ticaret Kanunu'nun getirdiği emredici hükümleri açıklayarak uygulanmasını kolaylaştırıcı tarzda değiştirilmesine yönelik çabalar meyvesini vermiş ve Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından hazırlanan "Ticaret Sicili Yönetmeliği" yürürlüğe girmiştir. Yönetmeliğin merkez değişiklikleri ve şubenin düzenlendiği beşinci kısımda; Türkiye içinde merkezin değişmesi, yabancı bir işletmenin merkezinin Türkiye'ye taşınması ve Kanunla yeni getirilen bir ticari işletmenin merkezinin yurtdışına taşınması konuları düzenlenmiştir. Ticaret Sicili Yönetmeliği'nin 115. maddesinde yabancı

bir işletmenin merkezinin Türkiye'ye taşınması düzenlenmiştir. Söz konusu maddede ayrıca Türkiye'de kurulacak bir şirketten istenecek belgelerin yanı sıra merkezini taşıyacak şirketin varlığını, kendi hukukuna göre merkez naklinin mümkün olduğunu, Türk hukukuna göre faaliyetinin mümkün olduğunu kanıtlayıcı belgelerin de istenmesi öngörülmüştür. Yönetmeliğin "Türkiye'deki Bir Şirketin Merkezinin Yurtdışına Taşınması" başlığını taşıyan 116. maddesinde ise merkezini taşımak isteyen şirketin gideceği ülkede tescil edilebilmesi için bu ülke tarafından mevcudiyetini kanıtlayıcı belgenin istenebileceği hususu dikkate alınarak bazı belgelerin ticaret sicil müdürlüğüne ibrazı öngörülmüştür. Avrupa Birliği'nin İşleyişine İlişkin Anlaşma'nın 49. maddesinde öngörülen ve ATAD kararları ile de güvence altına alınan yabancı şirketlerin yerleşim özgürlüğü hususunda getirilen bu yenilikler AB mevzuatına paralellik arz etmekte ve Türk şirketlerinin dışa açılmasına olanak sağlamaktadır.

KAYNAKÇA

ACAR, Mustafa: Ekonomik Siyasal ve Sosyal Kültürel Boyutlarıyla Küreselleşme: Tehdit mi Fırsat mı?, Liberal Düşünce Dergisi, Liberte Yayınları, Ankara 2002.

AKİPEK, Jale / AKINTÜRK, Turgut / ATEŞ KARAMAN, Derya: Türk Medeni Hukuku – Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku, Birinci Cilt, Beta Yayınevi, 9. Baskı, İstanbul, 2012.

AKTAN, Coşkun Can / ŞEN, Hüseyin: Globalleşme, Ekonomik Kriz ve Türkiye, Türkiye Küçük ve Orta ölçekli işletmeler, Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticiler Vakfı (TOSYÖV) Yayınları, 1999, Ankara, <http://www.canaktan.org/yeni-trendler/globallesme/boyutlar.htm>, (erişim tarihi 28.03.2013).

ANSAY, Tuğrul: Yabancı Şirketlerin Serbest Serbest Yerleşimi ve Tanınması, Milletlerarası Hukuk Ve Milletlerarası Hukuk Bülteni, Prof. Dr. Gülören TEKİNALP'a Armağan, Yıl 23, Say 1-2, 2003, s. 1-18.

ARAS, Osman Nuri: Finansal Küreselleşmenin Azerbaycan Özeğinde Kafkasya ve Orta Asya'ya Etkisi, www.osmannuriaras.com/globalson.doc, (erişim tarihi: 29.03.2013).

ARSAVA, Ayşe Füsün: Roma Anlaşmasında Ön karar Prosedürü ve Bu Prosedür Çerçevesinde Doğan Sorunlar, Ankara Üniversitesi Si-

yasal Bilgiler Fakültesi ve Basın-Yayın Yüksekokulu Basımevi, Ankara 1989, s. 1-10.

AYDEMİR, Cahit / **KAYA**, Mehmet: Küreselleşme Kavramı ve Ekonomik Yönü, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, C 6, Sayı 20, Bahar 2007, <http://www.e-sosder.com/dergi/20260-282.pdf>, (erişim tarihi 12. 03. 2010).

AYGÜL, Musa: Milletlerarası Özel Hukukta Şirketlere Uygulanacak Hukukun Tespiti, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2007.

BERGER, Peter L.: Four Faces of Global Culture, National Interest, Fall 97, Issue 49.

BİLGİLİ, Fatih / **DEMİRKAPI**, Ertan: Şirketler Hukuku, 9. Basım, Dora Basım-Yayın Dağıtım Ltd. Şti, Bursa, 2013.

BIRKMOSE, Hanne S.: A Market for Company Incorporations In The European Union: Is Uberseering Begining Of The End ?, TUL. J. INT'L. & COMP. L., Vol. 13, 2005.

CAMPBELL, Duncan Colin.: The Globalizing Firm, Labour, and Labour Institutions, in P. Bailey, A. Parisotto, and G. Renshaw, The Employment Effects of Multinationals in a Changing Global Economy, (Geneva: ILO, 1993).

COŞGUN, Hüseyin: Avrupa Şirketi (Societas Europaea), Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2008.

FRIEDMAN, Thomas L.: The Lexus and the Olive Tree: Understanding Globalization, Published by First Anchor Books Paperback, May 2000.

HIRSCH, Ernst / **TEKİNALP**, Ünal: Das türkische Aktien- und GmbH-Recht, 2. Bası, Baden-Baden, 1993.

GÜRKAN, Ömer: Küreselleşme ve Yeni Uluslararası Ekonomik Düzen, <http://akademik.mu.edu.tr/data/06020000/resimli/fi>, (erişim tarihi: 29.03.2013).

KAÇMAZOĞLU, H. Bayram: Doğu-Batı Çatışması Açısından Globalleşme, Eğitim Araştırmaları Dergisi, Sayı 6, Ocak 2002.

KOCADORU, Hamide: Küresel Bir Şirketin Üst Düzey Yöneticileri ile Türkiye’de İş Yapmayı Tercih Etme ve Etmeme Nedenlerini Ortaya Çıkarmaya Yönelik Bir Görüşme, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 8, 2009, s. 252-258.

PULAŞLI, Hasan: Şirketler Hukuku Genel Esaslar, Güncellenmiş 2. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013.

TUNA, Yusuf: Dünya’da Globalleşme Eğilimleri Ve Dengeler, Süreç Dergisi, Sayı 17-18, 1995.

UZUNÇAKMAK, Şule Özge: Şirketler Hukuku Alanında Türkiye için Öngörülebilecek Müzakere Pozisyonun Değerlendirilmesi, Uzmanlık Tezi, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği Yayınları (ABGS), Ankara, 2004

BAĞIMSIZ DENETİME TABİ ŞİRKETLERE İLİŞKİN DÜZENLEMELER*

(REGULATIONS REGARDING BUSINESSES UNDER
INDEPENDENT AUDIT)

Yavuz AKBULAK

(SPK Başkanlık Danışmanı/Capital Markets Board of Turkey Advisor)

ÖZET

Denetimle ilgili değişiklikler genel anlamda incelendiğinde sermaye şirketleri üzerindeki denetim yükünün hafifletilerek belirli sermaye şirketlerinin denetime tabii tutulduğu görülmektedir. 6102 sayılı Kanun'un değişiklikten önceki halinde bütün anonim ve limited şirketlerin finansal tablolarının bağımsız denetimden geçmesi koşulu mevcut iken, yapılan değişiklikle denetime tabi olacak şirketlerin Bakanlar Kurulu'nca belirlenmesi esası getirilmiştir.

Bu makalede 6335 sayılı Kanun ile 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun bazı maddelerinde değişiklikler yapılması sonucunda, denetleme konusundaki mevcut düzenleme inceleme konusu yapılmıştır. Hem denetim konusundaki hem de bağımsız denetim konusundaki düzenlemeler irdelenerek, bağımsız denetime tabi olacak şirketlerin ve denetim konusunda tabi olacakları esasların nasıl belirlendiği mevcut mevzuat çerçevesinde açıklanmıştır.

Anahtar kelimeler: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, yıllık faaliyet raporu, finansal tablo, Türkiye Muhasebe Standartları, denetçi, bağımsız denetim, denetime tabi şirketler

* Bu yazıda yer alan görüşler yazarına ait olup çalıştığı kurumu bağlamaz, yazarın çalıştığı kurum veya göreviyle ilişki kurulmak suretiyle kullanılamaz. Yazıdaki tüm hata ve eksiklikler yazarına aittir.

ABSTRACT

When we look at the changes in auditing, we observe that the capital businesses' audit burden is alliviated, and only certain capital businesses are required by law to be audited. Before the changes to Code No. 6102, it was mandatory to independently audit financial outlook of all incorporated and limited businesses. With the amendments, Council of Ministers would decide on the businesses which would be audited.

This article studies the existing regulation regarding auditing, which came into existence with the amendments to Code No. 6335, and Turkish Commerce Code No. 6102. We examine regulations regarding both auditing and also independent auditing. We also explain how the businesses that will be subjected to independent auditing, and fundamentals of auditing are assessed, within the framework of existing regulation.

Keywords: *Turkish Commerce Code No. 6102; annual report; financial outlook; Turkish accounting standards; auditor; independent audit; businesses under mandatory audit*

Bilindiği üzere, 13.01.2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK), 14.02.2011 tarihli ve 27846 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış, ancak 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe girmesinden hemen önce 30.06.2012 tarihli ve 28339 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 26.06.2012 tarihli ve 6335 sayılı Kanun ile bazı maddelerinde çok önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklerden birisi de denetleme konusunda yapılmıştır. Bu yazıda gerek denetim konusunda gerekse bağımsız denetim konusundaki düzenlemelere değinilecektir.

1. GİRİŞ

6335 sayılı Kanun'un 18'inci maddesi ile değişik 6102 sayılı TTK'nın 397'inci maddesine göre, denetime tabi olan anonim şirketlerin ve şirketler topluluğunun finansal tabloları denetçi tarafından, Kamu

Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunca (KGMSK)¹ yayımlanan uluslararası denetim standartlarıyla uyumlu Türkiye Dene-

¹ Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu'nun İhdası: Bilindiği üzere, ülkemizde muhasebe standartlarına ilişkin esaslar, 30.12.2012 tarihli ve 28513 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 06.12.2012 tarihli ve 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 139'uncu maddesi ile Mülga 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'na (Mülga 2499 sayılı SPKn) 15.12.1999 tarihli ve 4487 sayılı Kanun'un (18.12.1999 tarihli ve 23910 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır) 27'nci maddesi ile eklenen "ek madde 1" uyarınca Bakanlığın ilgili kuruluşu olarak kurulan Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) tarafından belirlenmekte olup, TMSK'nın amacı denetlenmiş finansal tabloların sunumunda; finansal tabloların ihtiyaca uygun, gerçek, güvenilir, dengeli, karşılaştırılabilir ve anlaşılabilir nitelikte olmaları için ulusal muhasebe ilkelerinin gelişmesi ve benimsenmesini sağlayacak ve kamu yararı için uygulanacak ulusal muhasebe standartlarını saptamak ve yayınlamaktır. Diğer taraftan, 06.04.2011 tarihli ve 6223 sayılı Kanunun (03.05.2011 tarihli ve 27923 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır) verdiği yetkiye dayanılarak, Bakanlar Kurulu'nca 26.09.2011 tarihinde kararlaştırılmış olan ve 02.11.2011 tarihli ve 28103 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 660 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (660 sayılı KHK) ile "Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu" (KGMSK) kurulmuştur. 660 sayılı KHK'nın geçici 5. maddesi gereğince TMSK'nın her türlü varlıkları, borç ve alacakları, yazılı ve elektronik ortamdaki kayıtları ve diğer dokümanları ile nakit ve benzerleri hiçbir işleme gerek kalmaksızın KGMSK'ya devredilmiş ve 32/f.3 maddesi gereğince Mülga 2499 sayılı SPKn'nun ek 1'inci maddesi yürürlükten kaldırılmıştır. 660 sayılı KHK'nın amacı; uluslararası standartlarla uyumlu Türkiye Muhasebe Standartlarını (TMS) oluşturmak ve yayımlamak, bağımsız denetimde uygulama birliğini, gerekli güveni ve kaliteyi sağlamak, denetim standartlarını belirlemek, bağımsız denetçi ve bağımsız denetim kuruluşlarını yetkilendirmek ve bunların faaliyetlerini denetlemek ve bağımsız denetim alanında kamu gözetimi yapmak yetkisini haiz KGMSK'nın kuruluş, teşkilat, görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

660 sayılı KHK'nın 14'üncü maddesine dayanılarak çıkarılan ve 08.07.2012 tarihli ve 28347 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Yönetmelik" in 3'üncü maddesine göre, "bağımsız denetçi" bağımsız denetim yapmak üzere, 01.06.1989 tarihli ve 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu'na göre yeminli mali müşavirlik ya da serbest muhasebeci mali müşavirlik ruhsatını almış meslek mensupları arasından KGMSK tarafından yetkilendirilen kişileri; "bağımsız denetim" finansal tablo ve diğer finansal bilgilerin, finansal raporlama standartlarına uygunluğu ve doğruluğu hususunda, makul güvence sağlayacak yeterli ve uygun bağımsız denetim kanıtlarının elde edilmesi amacıyla denetim standartlarında öngörülen gerekli bağımsız denetim tekniklerinin uygulanarak defter, kayıt ve belgeler üzerinden denetlenmesi ve değerlendirilerek rapora bağlanması; "bağımsız denetim kuruluşu" ise bağımsız denetim yapmak üzere, KGMSK tarafından yetkilendirilen sermaye şirketlerini ifade etmektedir.

KGMSDK tarafından 660 sayılı KHK m.9, m.25 ve m.27 uyarınca hazırlanan ve 26.12.2012 tarihli ve 28509 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Bağımsız Denetim Yönetmeliği”ne (Yönetmelik) göre bazı tanımlamalar şöyledir: Bağımsız denetçi, bağımsız denetim yapmak üzere, 01.06.1989 tarihli ve 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu’na göre yeminli mali müşavirlik ya da serbest muhasebeci mali müşavirlik ruhsatını almış meslek mensupları arasından KGMSDK tarafından yetkilendirilen kişileri; bağımsız denetim, finansal tablo ve diğer finansal bilgiler dahil olmak üzere denetime tabi konuların, belirlenmiş kıstaslara uygunluğu hususunda hedef kullanıcılara güvence sağlamak amacıyla, denetimin konusu hakkında, mesleki etik ilkelere bağlı kalmak ve mesleki şüphencilik içinde bulunmak suretiyle, Türkiye Denetim Standartları çerçevesinde yeterli ve uygun denetim kanıtı toplanmasını ve bu kanıtlara dayanarak ulaşılan sonuç veya görüşlerin rapora bağlanmasını; bağımsız denetim ekibi, denetim kuruluşu adına belirli bir bağımsız denetim görevini yerine getirmek üzere, sorumlu ortak denetçiden ve sorumluluğu altında görev yapan denetçilerden oluşan ekibi; bağımsız denetim kuruluşu, ortakları YMM veya SMMM olan, anılan Yönetmelik’te belirtilen şartları taşıyan ve KGMSDK’ca bağımsız denetim yapmakla yetkilendirilen sermaye şirketlerini; kamu yararını ilgilendiren kuruluşlar (KAYİK), halka açık anonim şirketler, bankalar, sigorta, reasürans ve emeklilik şirketleri, faktoring şirketleri, finansman şirketleri, finansal kiralama şirketleri, varlık yönetim şirketleri, emeklilik fonları, 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’nda (6362 sayılı SPKn) tanımlanmış olan ihraççılar ve sermaye piyasası kurumları ile faaliyet alanları, işlem hacimleri, istihdam ettikleri çalışan sayısı ve benzeri ölçütlerle göre önemli ölçüde kamuoyunu ilgilendirdiği için KGMSDK tarafından bu kapsamda değerlendirilen kuruluşları; meslek mensubu, 3568 sayılı Kanun’a göre ruhsat almış SMMM ve YMM’leri; ortak, anonim şirketlerin pay sahiplerini, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler ile limited şirketlerin ortaklarını; sermaye şirketi, 13.01.2011 tarihli ve 6102 sayılı TTK uyarınca sermaye şirketi sayılan şirketleri, Türkiye Denetim Standartları (TDS): 660 sayılı KHK uyarınca yürürlüğe konan, bilgi sistemleri denetimi dahil olmak üzere, bağımsız denetim alanında uluslararası standartlarla uyumlu eğitim, etik, kalite kontrol ve denetim standartları ile bu alana ilişkin diğer düzenlemeleri; Türkiye Muhasebe Standartları (TMS), 660 sayılı KHK uyarınca yürürlüğe konan, uluslararası standartlarla uyumlu Türkiye Muhasebe Standartları ile bu alana ilişkin diğer düzenlemeleri, ifade etmektedir.

Söz konusu Yönetmeliğin “*Türk Ticaret Kanunundan kaynaklanan yükümlülükler*” başlıklı 37’nci maddesi şöyledir:

Denetim kuruluşları ve denetçiler 6102 sayılı TTK uyarınca yaptıkları denetimlerde aşağıdaki yükümlülüklerini de yerine getirir: a) Denetim sonuçlarını, 6102 sayılı TTK’ya ve bu Yönetmeliğe uygun şekilde raporlayıp sunmak, denetim faaliyetini ve sonuçlarını ilgilendiren konularda genel kurula açıklamalarda bulunmak, b) 6102 sayılı TTK’nın 378’inci maddesi uyarınca gerekli hallerde riskin erken saptanması ve yönetimi komitesinin kurulmasını önermek, böyle bir sistem varsa bunun yapısı ve uygulamalarını açıklayan ayrı bir rapor düzenleyerek denetim raporuyla birlikte yönetim kuruluna sunmak, c) Denetim sözleşmesinin feshi halinde, fesih tarihine kadar elde ettiği sonuçları 6102 sayılı TTK’nın 402’nci maddesine uygun bir rapor haline getirerek genel kurulun bilgisine sunmak. Bağımsız denetime ilişkin olarak

tim Standartlarına (TMS) göre denetlenir. Yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu içinde yer alan finansal bilgilerin, denetlenen finansal tablolar ile tutarlı olup olmadığı ve gerçeği yansıtıp yansıtmadığı da denetim kapsamı içindedir. Denetime tabi olanlar, hazırlanmış olan finansal tablolarının denetimden geçip geçmediğini, denetimden geçmiş ise denetçi görüşünü ilgili finansal tablonun başlığında açıkça belirtmek zorundadır. Bu hüküm, yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu için de uygulanır. Denetime tabi olduğu halde, denetletilmemiş finansal tablolar ile yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu, düzenlenmemiş hükmündedir. Anonim şirketin ve topluluğun finansal tabloları ile yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu, denetleme raporunun sunulmasından sonra değiştirilmişse ve değişiklik denetleme raporlarını etkileyebilecek nitelikteyse, finansal tablolar ile, birinci fıkra çerçevesinde yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu yeniden denetlenir. Yeniden denetleme ve bunun sonucu, raporda özel olarak açıklanır. Denetçi görüşünde de yeniden denetlemeyi yansıtan uygun eklere yer verilir. TTK m.398 kapsamında denetime tabi olacak şirketler Bakanlar Kurulunca belirlenir.

Diğer taraftan, denetimin konu ve kapsamını düzenleyen TTK m.398 uyarınca, anonim şirketin ve topluluğun finansal tabloları ile yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporunun denetimi; envanterin, muhasebenin ve Türkiye Denetim Standartlarının öngördüğü ölçüde iç denetimin, TTK m.378 uyarınca verilen raporların ve TTK'nın 397'nci maddesinin birinci fıkrası çerçevesinde yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporunun denetimidir. Bu denetim, Türkiye Muhasebe Standartlarına, kanuna ve esas sözleşmenin finansal tablolara ilişkin hükümlerine uyulup uyulmadığının incelenmesini de kapsar. Denetleme, KGMDSK'nın belirlediği esaslar bağlamında, denetçilik mesleğinin gerekleriyle etiğine uygun bir şekilde ve özenle gerçekleştirilir. Denetleme, şirketin ve topluluğun, malvarlıksal ve finansal durumunun TTK m.515 anlamında dürüst resim ilkesine uygun olarak yansıtılıp yansıtılmadığını, yansıtılmamışsa sebeplerini, dürüstçe belirtecek şekilde yapılıdır.

Denetim;

a) Şirketin finansal tablolarının ve TTK'nın 397'nci maddesinin birinci fıkrası ve TTK'nın 402'nci maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporunun,

660 sayılı KHK ve ikincil mevzuat düzenlemeleri dışındaki 6102 sayılı TTK ve ilgili mevzuatında öngörülen diğer yükümlülükleri yerine getirmek.

b) Topluluğun konsolide finansal tablolarının ve TTK'nın 397'nci maddenin birinci fıkrası ve 402'nci maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporunun

denetçinin denetleme sırasında elde ettiği bilgilerle uyum içinde olup olmadığını belirtip açıklayacak şekilde yapılır.

Topluluğun finansal tablolarının denetiminden sorumlu olan denetçi, topluluğun konsolide tablolarına alınan şirketlerin finansal tablolarını, özellikle konsolidasyona bağlı uyarlamaları ve mahsupları inceler. Bu istisna, merkezi yurt dışında bulunan bir şirketin TTK'nın öngördüğü denetimle eş değer bir denetime tabi tutulmuş olması hâlinde de geçerlidir.

Denetçi, yönetim kurulunun şirketi tehdit eden veya edebilecek nitelikteki riskleri zamanında teşhis edebilmek ve risk yönetimini gerçekleştirebilmek için TTK m.378'de öngörülen sistemi ve yetkili komiteyi kurup kurmadığını, böyle bir sistem varsa bunun yapısı ile komitenin uygulamalarını açıklayan, ayrı bir rapor düzenleyerek, denetim raporuyla birlikte, yönetim kuruluna sunar. Bu raporun esasları KGMSK tarafından belirlenir.

6102 sayılı TTK'nın 399'uncu maddesi gereğince, denetçi, anonim şirket genel kurulunca; topluluk denetçisi, ana şirketin genel kurulunca seçilir. Denetçinin, her faaliyet dönemi ve her halde görevini yerine getireceği faaliyet dönemi bitmeden seçilmesi şarttır. Seçimden sonra, yönetim kurulu, gecikmeksizin denetleme görevini hangi denetçiye verdiğini ticaret siciline tescil ettirir ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi (TTSG) ile internet sitesinde ilan eder. Denetçiden denetleme görevi, sadece aşağıda öngörüldüğü şekilde ve başka bir denetçi atanmışsa geri alınabilir. Konsolidasyona dahil olan ana şirketin finansal tablolarını denetlemek için seçilen denetçi, başka bir denetçi seçilmediği takdirde, topluluk finansal tablolarının da denetçisi kabul edilir.

Anonim şirketin merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesi;

a) Yönetim kurulunun,

b) Sermayenin %10'unu, halka açık anonim şirketlerde esas veya çıkarılmış sermayenin %5'ini oluşturan pay sahiplerinin

istemi üzerine, ilgilileri ve seçilmiş denetçiyi dinleyerek, seçilmiş denetçinin şahsına ilişkin haklı bir sebebin gerektirmesi, özellikle de onun taraflı davrandığı yönünde bir kuşkunun varlığı hâlinde, başka bir denetçi atayabilir.

Görevden alma ve yeni denetçi atama davası, denetçinin seçiminin TTSG’de ilanından itibaren 3 hafta içinde açılır. Azlığın bu davayı açabilmesi için, denetçinin seçimine genel kurulda karşı oy vermiş, karşı oyunu tutanağa geçirtmiş ve seçimin yapıldığı genel kurul toplantısı tarihinden itibaren geriye doğru en az 3 aydan beri, şirketin pay sahibi sıfatını taşıması şarttır.

Faaliyet döneminin dördüncü ayına kadar denetçi seçilememişse, denetçi, yönetim kurulunun, her yönetim kurulu üyesinin veya herhangi bir pay sahibinin istemi üzerine, asliye ticaret mahkemesince atanır. Aynı hüküm, seçilen denetçinin görevi red veya sözleşmeyi feshetmesi, görevlendirme kararının iptal olunması, butlanı veya denetçinin kanuni sebeplerle veya diğer herhangi bir nedenle görevini yerine getirememesi veya görevini yapmaktan engellenmesi hallerinde de uygulanır. Mahkemenin kararı kesindir. Denetçinin mahkeme tarafından atanması durumunda, emsal dikkate alınarak, ücreti ile muhtemel giderler için mahkeme veznesine yatırılması gereken ön ödeme mahkemece belirlenir. Bunlara 3 iş günü içinde itiraz edilebilir. Mahkeme kararı kesindir.

Denetçi denetleme sözleşmesini, sadece haklı bir sebep varsa veya kendisine karşı görevden alınma davası açılmışsa feshedebilir. Görüş yazısının içeriğine ilişkin fikir ayrılıkları ile denetlemenin şirketçe sınırlandırılmış olması veya görüş yazısı vermekten kaçınma haklı sebep sayılamaz. Denetçinin sözleşmeyi feshi yazılı ve gerekçeli olmalıdır. Denetçi fesih tarihine kadar elde ettiği sonuçları genel kurula sunmakla yükümlüdür; bu sonuçlar bir rapor haline getirilerek genel kurula verilir. Denetçi altıncı fıkra hükmüne göre fesih ihbarında bulunduğu takdirde, yönetim kurulu hemen, geçici bir denetçi seçer ve fesih ihbarını genel kurulun bilgisine, seçtiği denetçiyi de aynı kurulun onayına sunar.

6102 sayılı TTK’nın “*Denetçi olabilecekler*” başlıklı maddesinde yapılan değişiklikle; denetçi, bağımsız denetim yapmak üzere, 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu’na² göre ruhsat almış yeminli mali müşavir (YMM) veya serbest muhasebeci mali müşavir (SMMM) unvanını taşıyan ve Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGMDSK) tarafından yetkilendirilen kişiler ve/veya ortakları bu kişilerden oluşan sermaye şirketi olabilecektir. Ancak, aşağıda sayılı hallerden birinin varlığında,

² 13.06.1989 tarihli ve 20194 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

YMM, SMMM ve/veya sermaye şirketi ve bunların ortaklarından biri ve bunların ortaklarının yanında çalışan veya bu cümlede anılan kişilerin mesleği birlikte yaptıkları kişi veya kişiler, ilgili şirkette denetçi olamayacaktır. Şöyle ki, önceki cümlede sayılanlardan biri;

a) denetlenecek şirkette pay sahibiyse,

b) denetlenecek şirketin yöneticisi veya çalışanıysa veya denetçi olarak atanmasından önceki 3 yıl içinde bu sıfatı taşımışsa,

c) denetlenecek şirketle bağlantısı bulunan bir tüzel kişinin, bir ticaret şirketinin veya bir ticari işletmenin kanuni temsilcisi veya temsilcisi, yönetim kurulu üyesi, yöneticisi veya sahibiyse ya da bunlarda %20'den fazla paya sahipse yahut denetlenecek şirketin yönetim kurulu üyesinin veya bir yöneticisinin alt veya üst soyundan biri, eşi veya üçüncü derece dahil, üçüncü dereceye kadar kan veya kayın hısmıysa,

d) denetlenecek şirketle bağlantı halinde bulunan veya böyle bir şirkette %20'den fazla paya sahip olan bir işletmede çalışıyorsa veya denetçisi olacağı şirkette %20'den fazla paya sahip bir gerçek kişinin yanında herhangi bir şekilde hizmet veriyorsa,

e) denetlenecek şirketin defterlerinin tutulmasında veya finansal tablolarının düzenlenmesinde denetleme dışında faaliyette veya katkıda bulunmuşsa,

f) denetlenecek şirketin defterlerinin tutulmasında veya finansal tablolarının çıkarılmasında denetleme dışında faaliyette veya katkıda bulunduğu için (e) bendine göre denetçi olamayacak gerçek veya tüzel kişinin veya onun ortaklarından birinin kanuni temsilcisi, temsilcisi, çalışanı, yönetim kurulu üyesi, ortağı, sahibi ya da gerçek kişi olarak bizzat kendisi ise,

g) (a) ila (f) bentlerinde yer alan şartları taşıdığı için denetçi olmayan bir denetçinin nezdinde çalışıyorsa,

h) Son 5 yıl içinde denetçiliğe ilişkin mesleki faaliyetinden kaynaklanan gelirinin tamamının %30'undan fazlasını denetlenecek şirkete veya ona %20'den fazla payla iştirak etmiş bulunan şirketlere verilen denetleme ve danışmanlık faaliyetinden elde etmişse ve bunu cari yılda da elde etmesi bekleniyorsa

denetçi olamayacaktır. 10 yıl içinde aynı şirket için toplam 7 yıl denetçi olarak seçilen denetçi 3 yıl geçmedikçe denetçi olarak yeniden seçilemeyecektir. KGMSDK bu süreleri kısaltmaya yetkili olacaktır.

Diğer taraftan, denetime tabi olacak şirketler Bakanlar Kurulunca belirlenecek olup, şirketlerin bağımsız denetçilerini 31.03.2013 tarihine kadar seçmeleri gerekmektedir (6335 sayılı Kanun m.19; TTK m.397, m.400, geçici m.6). Ayrıca, denetçinin seçilmesi ile görevden alınması konusunda TTK'daki istisnalar hariç olmak üzere genel kurul yetkili kılınmıştır³ (6335 sayılı Kanun m.22; 6102 sayılı TTK m.408/2).

2. BAĞIMSIZ DENETİM KONUSUNDAKİ TEMEL DÜZENLEMELER

2.1. Bağımsız Denetime Tabi Olacak Şirketler Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı

6102 sayılı TTK'nın 397'inci maddesine 6335 sayılı Kanun'un 18'inci maddesi ile eklenen dördüncü fıkraya göre 6102 sayılı TTK m.398 kapsamında denetime tabi olacak şirketlerin Bakanlar Kurulunca belirleneceği yukarıda da belirtilmiş olup, 23.01.2013 tarihli ve 28537 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 19.12.2012 tarihli ve 2012/4213 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı (BKK) ile getirilen esaslar aşağıda verilmektedir:

a) Bağımsız denetime tabi olacak şirketler⁴: Tek başına veya bağlı ortaklıkları ve iştirakleriyle birlikte aşağıdaki 3 ölçütten en az

³ 6335 sayılı Kanun m.29 ile 6102 sayılı TTK m.554'de yapılan değişiklik uyarınca, “*şirketin ve şirketler topluluğunun yılsonu ve konsolide finansal tablolarını, raporlarını, hesaplarını denetleyen denetçi ve özel denetçiler; kanuni görevlerinin yerine getirilmesinde kusurlu hareket ettikleri takdirde, hem şirkete hem de pay sahipleri ile şirket alacaklılarına karşı verdikleri zarar dolayısıyla sorumludur.*”

⁴ **Yazarın Notu:** İstanbul Sanayi Odası (İSO) tarafından yayımlanan 2011 yılı Türkiye'nin İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu listesine göre tüm şirketlerin üretimden satışları 160 milyon TL'nin altındadır. 2011 yılı İSO 500 Büyük Sanayi Kuruluşu listesinde ise BKK'da yer alan 200 milyon TL tutarındaki net satış hasılatını (üretimden satışlar rakamını) aşan şirket sayısı yalnızca 384'dür. <http://www.iso.org.tr/tr/web/BesYuzBuyuk/turkiye-nin-500-buyuk-sanayi-kurulusu--iso-500-raporunun-sonuclari.html> (Erişim Tarihi: 19.03.2013)

<http://www.iso.org.tr/tr/web/BesYuzBuyuk/Turkiye-nin-Ikinci-500-Buyuk-Sanayi-Kurulusu--ISO-500-raporunun-sonuclari.html> (Erişim Tarihi: 19.03.2013)

Diğer taraftan, 10.09.2012 tarihli ve 2012/3834 sayılı BKK'ya dayanan ve 04.11.2012 tarihli ve 28457 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan, “Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” ile KOBİ'ler aşağıdaki gibi sınıflandırılmıştır:

2'sini sağlayan şirketler (buradaki “şirketler”den kasıt 6102 sayılı TTK’da düzenlenen sermaye şirketleridir; yani anonim şirketler, limited şirketler ile sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler; TTK m.124) ile aşağıdaki (I) sayılı liste kapsamında yer alan şirketler, 6102 sayılı Kanun ile 26.09.2011 tarihli ve 660 sayılı Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (KHK) hükümleri çerçevesinde bağımsız denetime tabidir:

- a) Aktif toplamı 150 milyon ve üstü TL
- b) Yıllık net satış hasılatı 200 milyon ve üstü TL
- c) Çalışan sayısı 500 ve üstü

Aşağıdaki (II) sayılı liste kapsamında yer alan şirketler, tek başına veya bağlı ortaklıkları ve iştirakleriyle birlikte listede belirtilen sınırlamalar dikkate alınarak, 6102 sayılı TTK ile 660 sayılı KHK hükümleri çerçevesinde bağımsız denetime tabidir.

Aşağıdaki (I) sayılı liste kapsamında yer alan hariç olmak üzere, 24.11.1994 tarihli 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanuna tabi kuruluşlar ile aşağıdaki (II) sayılı listenin 7’nci sırasına giren kuruluşlar hariç olmak üzere sermayesinin en az %50 ve daha fazlası Devlete, il özel idarelerine, kanunla kurulmuş vakıflara ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarına ait olan şirketler bu Kararın kapsamı dışındadır.

Ölçüt	Mikro Ölçekli KOBİ	Küçük Ölçekli KOBİ	Orta Ölçekli KOBİ
Çalışan Personel Sayısı	< 10	< 50	< 250
Yıllık Net Satış Hasılatı	≤ 1 milyon TL	≤ 8 milyon TL	≤ 40 milyon TL
Yıllık Mali Bilanço Toplamı	≤ 1 milyon TL	≤ 8 milyon TL	≤ 40 milyon TL

Anılan Yönetmelik’e göre KOBİ’ler, 250 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri 40 milyon Türk Lirasını aşmayan ve mikro işletme, küçük işletme ve orta büyüklükteki işletme olarak sınıflandırılan ekonomik birimleri veya girişimleri ifade etmektedir.

b) Uygulamaya ilişkin esaslar: Şirketler, BBK'da belirtilen 3 ölçütten en az 2'sinin sınırlarını art arda 2 hesap döneminde aşmaları durumunda müteakip hesap döneminden itibaren bağımsız denetime tabi olur. Bağımsız denetime tabi şirketler, söz konusu ölçütlerden en az 2'sine ait sınırların art arda 2 hesap döneminde altında kalmaları ya da bir hesap döneminde söz konusu ölçütlerden en az 2'sinin sınırlarının %20 veya daha fazla altında kalmaları durumunda, müteakip hesap döneminden itibaren bağımsız denetim kapsamından çıkarılır.

BKK'da belirtilen 3 ölçütten 2'sinin sınırlarının aşılmış aşılmadığının belirlenmesinde; şirketin aktif toplamı ve yıllık net satış hasılatı bakımından yürürlükteki mevzuat uyarınca hazırladıkları önceki yıllara ait (son 2 yıldaki) finansal tablolar, çalışan sayısı bakımından ise şirkette önceki yıllardaki (son 2 yıldaki) ortalama çalışan sayısı esas alınır.

Bağlı ortaklıkları ve iştirakleri bulunan şirketler açısından BKK'da belirtilen 3 ölçütten 2'sinin sınırlarının aşılmış aşılmadığının belirlenmesinde; aktif toplamı ve yıllık net satış hasılatı bakımından ana ortaklık ve bağlı ortaklığa ait finansal tablolarda yer alan kalemlerin toplamı (varsa grup içi işlemler yok edilir), çalışan sayısı bakımından ise ana ortaklıkta ve bağlı ortaklıkta önceki yıllardaki (son 2 yıldaki) ortalama çalışan sayılarının toplamı dikkate alınır. İştirakler açısından, söz konusu ölçütler iştirakteki hisseleri oranında dikkate alınır.

Bağımsız denetime tabi şirketlerin ara dönem sınırlı bağımsız denetim yükümlülükleri, mevzuatta hüküm bulunmaması halinde KGMSDK tarafından belirlenir. BKK'da düzenlenmeyen hususlarda Türkiye Muhasebe Standartları'nda (TMS) yer alan hükümlere göre uygulama yapılır. BKK'nın uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye ve ortaya çıkabilecek tereddütleri gidermeye Kurum yetkilidir.

Aşağıdaki (II) sayılı listenin 7'nci sırası ile sadece kamu iktisadi teşebbüsleri bakımından olmak üzere aşağıdaki (II) sayılı listenin 4'üncü sırasında yer alan hükümler 01.01.2015 tarihinden itibaren uygulanır. BKK, 01.01.2013 tarihinden geçerli olmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

(I) Sayılı Liste

1) (6362 sayılı) Sermaye Piyasası Kanunu uyarınca Sermaye Piyasası Kurulu'nun düzenleme ve denetimine tabi şirketlerden;

- yatırım kuruluşları,
- kolektif yatırım kuruluşları,

- portföy yönetim şirketleri,
- ipotek finansmanı kuruluşları,
- varlık kiralama şirketleri,
- merkezi takas kuruluşları,
- merkezi saklama kuruluşları,
- veri depolama kuruluşları,
- derecelendirme kuruluşları,
- değerlendirme kuruluşları,
- sermaye piyasası araçları bir borsada ve/veya teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem gören anonim şirketler.

2) 19.10.2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu uyarınca Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun düzenleme ve denetimine tabi şirketlerden;

- bankalar,
- derecelendirme kuruluşları,
- finansal holding şirketleri,
- finansal kiralama şirketleri,
- faktoring şirketleri,
- finansman şirketleri,
- varlık yönetim şirketleri,
- finansal holding şirketleri üzerinde 5411 sayılı Kanun'da tanımlandığı şekliyle nitelikli paya sahip olan şirketler.

3) 03.06.2007 tarihli ve 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu ile 28.03.2001 tarihli ve 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu kapsamında faaliyet göstermekte olan sigorta, reasürans ve emeklilik şirketleri.

4) İstanbul Altın Borsasında üye olarak faaliyet göstermesine izin verilen yetkili müesseseler, kıymetli madenler aracı kurumları, kıymetli maden üretimi veya ticaretiyle iştigal eden anonim şirketler.

5) 10.02.2005 tarihli ve 5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu hükümleri uyarınca anonim şirket halinde kurulan tarım ürünleri lisanslı depo şirketleri ile 11.08.1982 tarihli ve 2699 sayılı Umumi Mağazalar Kanunu hükümleri uyarınca anonim şirket şeklinde kurulan şirketler.

6) Ulusal karasal, uydu ve kablolu televizyon sahibi medya hizmet sağlayıcı şirketler.

(II) Sayılı Liste

1) Sermayesinin en az %25'i kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına, sendikalara, derneklere, vakıflara, kooperatiflere ve bunların üst kuruluşlarına doğrudan veya dolaylı olarak ait olan şirketlerden aşağıdaki 3 ölçütten en az 2'sini sağlayanlar.

- a) Aktif toplamı 40 milyon ve üstü Türk Lirası (TL)
- b) Yıllık net satış hasılatı 50 milyon ve üstü TL
- c) Çalışan sayısı 125 ve üstü

2) Yurt çapında günlük olarak gazete yayımlayan şirketlerden aşağıdaki 3 ölçütten en az 2'sini sağlayanlar.

- a) Aktif toplamı 50 milyon ve üstü TL
- b) Yıllık net satış hasılatı 75 milyon ve üstü TL
- c) Çalışan sayısı 175 ve üstü

3) Kaynak tahsisi içermeyen yetkilendirme sahibi şirketler ile çağrı merkezi şirketleri hariç olmak üzere, 15.01.2004 tarihli ve 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu, 05.11.2008 tarihli ve 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1525'inci maddesi kapsamında Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu denetimine tabi olan şirketlerden aşağıdaki 3 ölçütten en az 2'sini sağlayanlar.

- a) Aktif toplamı 75 milyon ve üstü TL
- b) Yıllık net satış hasılatı 100 milyon ve üstü TL
- c) Çalışan sayısı 250 ve üstü

4) 20.02.2001 tarihli ve 4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu, 18.04.2001 tarihli ve 4646 sayılı Doğalgaz Piyasası Kanunu, 04.12.2003 tarihli ve 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu ve 02.03.2005 tarihli ve 5307 sayılı Sıvılaştırılmış Petrol Gazları (LPG) Piyasası Kanunu ve Elektrik Piyasası Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun uyarınca Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu düzenlemelerine tabi olarak faaliyet gösteren lisans, sertifika veya yetki belgesi sahibi şirketlerden (4046 sayılı Kanun hükümlerine tabi kamu iktisadi teşebbüsleri hariç) aşağıdaki 3 ölçütten 2'sini sağlayanlar.

- a) Aktif toplamı 75 milyon ve üstü TL
- b) Yıllık net satış hasılatı 100 milyon ve üstü TL
- c) Çalışan sayısı 250 ve üstü

5) Sermaye piyasası araçları bir borsada ve/veya teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem görmeyen, ancak Sermaye Piyasası Kanunu kapsamında halka açık sayılan şirketlerden aşağıdaki 3 ölçütten en az 2'sini sağlayanlar.

- a) Aktif toplamı 15 milyon ve üstü TL
- b) Yıllık net satış hasılatı 20 milyon ve üstü TL
- c) Çalışan sayısı 50 ve üstü

6) Gayri faal olan veya faaliyetleri geçici olarak durdurulan veya iptal edilmiş olan (gerekli ana sözleşme değişiklikleri ve benzeri prosedür işlemleri henüz gerçekleştirilmemiş olanlar dahil) iştirak ve şirketler hariç olmak üzere, Tasarruf Mevduatı ve Sigorta Fonunun iştirakleri ile mülga 4389 sayılı Bankalar Kanunu ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu kapsamında Fon tarafından denetimi ve yönetimi devralınan şirketlerden aşağıdaki 3 ölçütten en az 2'sini sağlayanlar.

- a) Aktif toplamı 150 milyon ve üstü TL
- b) Yıllık net satış hasılatı 200 milyon ve üstü TL
- c) Çalışan sayısı 500 ve üstü

7) 08.06.1984 tarihli ve 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname kapsamında faaliyet gösteren kamu iktisadi teşebbüsleri ve bağlı ortaklıkları ile sermayesinin en az %50'si belediyelere ait olan şirketlerden aşağıdaki 3 ölçütten en az 2'sini sağlayanlar.

- a) Aktif toplamı 40 milyon ve üstü TL
- b) Yıllık net satış hasılatı 50 milyon ve üstü TL
- c) Çalışan sayısı 125 ve üstü

2.2. KGMSK'nın 28.02.2013 tarihli ve 75935942-050.01.04-[01/05] sayılı Kararı

KGMSK, 19.12.2012 tarihli ve 2012/4213 sayılı BKK'nın 4'üncü maddesinin altıncı fıkrasına dayanarak Bağımsız Denetime Tabi Olacak Şirketlerin Belirlenmesine Dair Bakanlar Kurulu Kararına İlişkin Usul ve Esasları (Karar) 28.02.2013 tarihli toplantısında karara bağlamış ve anılan Karar 12.03.2013 tarihli ve 28585 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış ve 01.01.2013 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girmiştir. KGMSK'nın söz konusu 28.02.2013 tarihli ve 75935942-050.01.04-[01/05] sayılı Kararı'nda yer alan esaslar aşağıda verilmektedir.

2.2.1. Denetime tabi olma ölçütleri: Şirketlerin denetime tabi olup olmadığının belirlenmesinde tek başına veya bağlı ortaklıkları ve iştirakleriyle birlikte aktif toplamına, yıllık net satış hasılatına ve çalışan sayısına ilişkin genel ölçütler aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

Aktif toplamı	:	150 milyon TL ve üzeri
Yıllık net satış hasılatı	:	200 milyon TL ve üzeri
Çalışan sayısı	:	500 çalışan ve üzeri

Yazının (2.1.) numaralı bölümünde belirtilen BKK'ya göre şirketlerin denetime tabi olması için yukarıda belirtilen üç ölçütten ikisini üst üste iki hesap dönemi sağlaması gerekir. Birbirini takip eden hesap dönemlerinde sağlanan iki ölçütün aynı ölçütler olması şart değildir. Aşağıdaki tabloda örnek bir şirket için hesap dönemleri itibarıyla ölçütlerin sağlanması ve denetime tabi olma durumu gösterilmiştir:

Hesap dönemleri	Bilanço aktif toplamı 150 milyon TL veya üzeri midir?	Yıllık net satış hasılatı 200 milyon TL veya üzeri midir?	Çalışan sayısı 500 veya üzeri midir?	Kriterlerden en az ikisini sağlıyor mu?	Denetime tabi midir?
01.01-31.12.2011	Evet	Hayır	Hayır	Sağlamıyor	Referans yıl
01.01-31.12.2012	Evet	Evet	Hayır	Sağlıyor	Referans yıl
01.01-31.12.2013	Evet	Hayır	Evet	Sağlıyor	Tabi değildir
01.01-31.12.2014 (*)	Hayır	Hayır	Evet	Sağlamıyor	Tabidir
01.01-31.12.2015	Hayır	Hayır	Evet	Sağlamıyor	Tabidir
01.01-31.12.2016	Evet	Hayır	Evet	Sağlıyor	Tabi değildir

(*) 31.12.2014 tarihinde sona eren hesap döneminde ölçütlerden en az ikisinin sınırlarının %20 veya daha fazla altında kalınmadığı varsayılmıştır.

Söz konusu BKK'ya ekli (II) sayılı listede belirtilen alanlarda faaliyet gösteren şirketler aynı listede yer verilen ölçütler dikkate alınmak suretiyle denetime tabidir. Ölçütlerin söz konusu listede belirtilen sınırlamalar çerçevesinde aşılmış aşılmadığının belirlenmesinde yukarıda açıklanan usul uygulanır. Anılan BKK'ya ekli (I) sayılı listede belirtilen alanlarda faaliyet gösteren şirketler ise herhangi bir ölçüt şartı aranmaksızın denetime tabidir. Denetim, şirketin konsolide finansal tablolarının yanında münferit finansal tablolarını da içerir. Mezkur BKK uyarınca denetime tabi olma şartlarını taşımayan bir şirket, sadece ana ortaklığının, bağlı ortaklığının veya iştirakinin söz konusu BKK kapsamında denetime tabi olması nedeniyle denetime tabi olmaz. Bu durum, topluluk denetçisinin konsolide finansal tabloların denetimine ilişkin 6102 sayılı TTK ve Türkiye Denetim Standartları (TDS) çerçevesindeki yükümlülüklerini ortadan kaldırmaz.

2.2.2. Esas alınacak finansal tablolar: Denetime tabi olup olunmadığının belirlenmesinde, şirketler ile bu şirketlerin bağlı ortaklıkları ve iştiraklerinin aktif toplamı ve yıllık net satış hasılatı hesaplanırken vergi mevzuatı çerçevesinde kamu idarelerine sunulmak üzere hazırlanan son 2 hesap dönemine ilişkin bilanço ve gelir tablosu dikkate alınır. Denetim kapsamına girildikten sonra yazının (2.2.7.) numaralı bölümündeki hüküm uygulanır. Yurtdışında bulunan bağlı ortaklık ve iştiraklerinin, varsa denetimden geçmiş uluslararası muhasebe standartlarına uygun finansal tabloları, olmaması halinde tabi oldukları mevzuat uyarınca hazırladıkları finansal tabloları dikkate alınır.

2.2.3. Aktif toplamı ve yıllık net satış hasılatının hesaplanması: Aktif toplamı ve yıllık net satış hasılatının hesabında, yazının (2.2.2.) numaralı bölümünde belirtilen finansal tablolar çerçevesinde, varsa şirketin bağlı ortaklıklarının ve iştiraklerinin aktif toplamı ve yıllık net satış hasılatı da dikkate alınır. Bağlı ortaklıkları veya iştirakleri bulunan şirketlerin aktif toplamı ve yıllık net satış hasılatı tutarının hesabında aşağıdaki işlemler yapılır:

a) Aktif toplamının hesabında, şirketin kendi aktif toplamından, bağlı ortaklıklarının ve iştiraklerinin kayıtlı değerleri çıkarılır. Bulunan tutara, bağlı ortaklıklarının aktif toplamının tamamı ve iştiraklerinin aktif toplamından kendi iştirak hissesi payına düşen kısmı eklenir.

b) Yıllık net satış hasılatının hesabında, şirketin kendi yıllık net satış hasılatına bağlı ortaklıklarının yıllık net satış hasılatının tamamı, iştiraklerinin yıllık net satış hasılatından kendi iştirak hissesi payına düşen kısmı eklenir.

c) Grup içi işlemlerden doğan varlık, borç, gelir ve giderlerden, bağlı ortaklıklarla olanların tamamı, şirketin ve bağlı ortaklıkların doğrudan iştirakleriyle olanlarının ise hisselerine düşen payı elimine edilir. Grup içi işlemlerin kısmen veya tamamen elimine edilmesi ihtiyaridir.

Şirketlerin bağlı ortaklıkları aracılığıyla dolaylı olarak sahip oldukları bağlı ortaklıklar ve iştirakler de şirketin bağlı ortaklığı ve iştiraki olarak değerlendirilir.

Örneğin; A Şirketinin B Şirketinde %70, B Şirketinin ise C ve D Şirketlerinde sırasıyla %60 ve %15 oranlarında oy hakkına sahip olduğu durumda, A Şirketi aktif toplamını ve yıllık net satış hasılatını hesaplar-ken, C Şirketini bağlı ortaklığı, D Şirketini de %15 oranında oy hakkına sahip olduğu iştiraki olarak değerlendirir.

Şirketlerin veya bağlı ortaklıkların iştiraklerinin sahip olduğu bağlı ortaklıklar ve iştirakler, ilgili iştirakin finansal tablolarındaki değerleri üzerinden dikkate alınır. Bu sebeple, şirketin veya bağlı ortaklıkların iştiraklerinin bağlı ortaklıkları ve iştirakleri eliminasyon işlemlerine dahil edilmez.

Örneğin; A Şirketinin B Şirketinde %40, B Şirketinin ise C ve D Şirketlerinde sırasıyla %60 ve %15 oranlarında oy hakkına sahip olduğu durumda, A Şirketi aktif toplamını ve yıllık net satış hasılatını hesaplar-ken, sadece B Şirketini iştiraki olarak değerlendirir. C ve D Şirketlerinin aktif toplamını ve yıllık net satış hasılatını dikkate almaz. Dolayısıyla, C ve D Şirketlerinin A ve B Şirketleriyle gerçekleştirdiği işlemler eliminasyona dahil edilmez.

Aktif toplamının ve yıllık net satış hasılatının hesabında, şirketin yurtdışındaki bağlı ortaklıklarının ve iştiraklerinin aktif toplamı ve yıllık net satış hasılatı da dikkate alınır.

2.2.4. Çalışan sayısının hesaplanması: Şirketin çalışan sayısının belirlenmesinde, muhtasar beyannamede bildirilen aylık toplam çalışan sayısının yıllık ortalaması dikkate alınır. Söz konusu yıllık ortalama, aylar itibarıyla aylık çalışan sayılarının toplamının 12'ye bölünmesiyle elde edilir. Çıraklık ve mesleki eğitim sözleşmesi kapsamında şirkette mesleki eğitim gören çıraklar ve staj yapan öğrenciler çalışan sayısının hesabında dikkate alınmaz. Ortalama çalışan sayısının belirlenmesinde, ana ortaklığın ve bağlı ortaklıkların bu maddeye göre hesaplanan çalışan sayılarının toplamı dikkate alınır. İştiraklerin bu maddeye göre hesaplanan çalışan sayısı ise şirketin iştirakteki hissesi oranında dikkate alınır.

Örneğin, aşağıda aylık çalışan sayıları belirtilen, bağlı ortaklığı B Şirketi ve %20 iştiraki C Şirketi olan A Şirketinin ilgili hesap dönemine ilişkin ortalama çalışan sayısı şu şekilde hesaplanır:

Örneğin, B Şirketi A Şirketinin bağlı ortaklığı olup A Şirketinin C Şirketinde %20 oranında iştiraki vardır. Söz konusu şirketlerin aylık çalışan sayılarına ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 2: Çalışan Sayısının Hesaplanması Örneği			
Aylar	A Şirketi	B Şirketi	C Şirketi
Ocak	300	170	180
Şubat	305	180	170
Mart	310	185	145
Nisan	305	195	150
Mayıs	300	185	150
Haziran	295	180	160
Temmuz	290	170	160
Ağustos	285	135	160
Eylül	290	140	170
Ekim	310	165	180
Kasım	310	165	180
Aralık	300	170	140
Toplam	3.600	2.040	1.945
Yıllık ortalama (Toplam/12)	300	170	162, 08

Yukarıdaki tabloda, şirketler itibarıyla yıllık çalışan sayısı ve ortalama çalışan sayısı hesaplanmıştır. Buna göre, A Şirketinin yıllık ortalama çalışan sayısı hesaplanırken; A ve B Şirketlerinin yıllık ortalama çalışan sayılarının tamamı ile C Şirketinin yıllık ortalama çalışan sayısının sadece %20'si toplanır. Dolayısıyla, A Şirketi için toplam yıllık ortalama çalışan sayısı $[300+170+(162, 08 \times \%20)=]$ 502, 42'dir. Çalışan sayısının hesabında, şirketin kendisinin, bağlı ortaklıklarının ve iştiraklerinin yurtiçindeki ve yurtdışındaki çalışan sayıları da dikkate alınır.

2.2.5. Birden fazla takvim yılına sirayet eden inşaat ve onarma işleri: Birden fazla takvim yılına sirayet eden inşaat ve onarma işlerini üstlenen şirketler açısından aktif toplamı ve yıllık net satış hasılatı aşağıdaki gibi tespit edilir:

a) Aktif toplamının hesabında, Tekdüzen Hesap Planında yer alan "170-177 Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım Maliyetleri" hesapları dikkate alınmaz.

b) Yıllık net satış hasılatının hesabında, Tekdüzen Hesap Planında yer alan “350-358 Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım Hakediş Bedelleri” hesaplarına sadece ilgili dönemde kaydedilen tutarlar yıllık net satış hasılatına eklenir.

c) İşin bitiminde Tekdüzen Hesap Planında yer alan 350-358 nolu hesaplardan ilgili dönem gelir tablosuna aktarılan kısımlar yıllık net satış hasılatının hesabında dikkate alınmaz.

2.2.6. Denetim kapsamından çıkma: Denetime tabi şirketler, tek başına veya bağlı ortaklıkları ve iştirakleriyle birlikte yazının (2.2.1.) numaralı bölümünde belirtilen ölçütlerden en az ikisine ait sınırların art arda 2 hesap döneminde altında kalması durumunda, müteakip hesap döneminden itibaren denetim kapsamından çıkar. Birbirini takip eden hesap dönemlerinde sınırların altında kalınan 2 ölçütün aynı olması şart değildir. Aşağıdaki tabloda örnek bir şirket için hesap dönemleri itibarıyla ölçütlerin sağlanması ve denetime tabi olma durumu gösterilmiştir:

Tablo 3: Denetime Tabi Olma Örneği					
Hesap dönemleri	Bilanço aktif toplamı 150 milyon TL veya üzeri midir?	Yıllık net satış hasılatı 200 milyon TL veya üzeri midir?	Çalışan sayısı 500 veya üzeri midir?	Kriterlerden en az ikisini sağlıyor mu?	Denetime tabi midir?
01.01-31.12.2011	Evet	Hayır	Evet	Sağlıyor	Referans yıl
01.01-31.12.2012	Evet	Evet	Hayır	Sağlıyor	Referans yıl
01.01-31.12.2013	Evet	Hayır	Evet	Sağlıyor	Tabidir
01.01-31.12.2014 (*)	Hayır	Hayır	Evet	Sağlamıyor	Tabidir
01.01-31.12.2015	Hayır	Evet	Hayır	Sağlamıyor	Tabidir
01.01-31.12.2016	Evet	Hayır	Evet	Sağlıyor	Tabi değildir

(*) 31.12.2014 tarihinde sona eren hesap döneminde ölçütlerden en az ikisinin sınırlarının %20 veya daha fazla altında kalınmadığı varsayılmıştır.

Denetime tabi şirketler, yazının (2.2.3) numaralı bölümü çerçevesinde tek başına veya bağlı ortaklıkları ve iştirakleriyle birlikte, bir hesap döneminde yazının (2.2.1.) numaralı bölümünde belirtilen ölçütlerden en az ikisinin sınırlarının %20 veya daha fazla altında kalması durumunda, müteakip hesap döneminden itibaren denetim kapsamından çıkar. Örneğin, 01.01.2013-31.12.2013 hesap döneminde denetime tabi olan bir şirketin 31.12.2013 tarihinde sona eren hesap döneminde aktif toplamı 110 milyon TL, yıllık net satış hasılatı 150 milyon TL ve çalışan sayısı 550 kişidir. Şirket, söz konusu hesap döneminde, aktif toplamı ve yıllık net satış hasılatı ölçütlerine ilişkin sınırların %20'den daha fazla altında kalmıştır. Bu nedenle şirket, 01.01.2014-31.12.2014 hesap dönemi için denetimin kapsamından çıkar. Bu hüküm, denetime tabi şirketlerden BKK'ya ekli (I) sayılı liste kapsamında bulunan şirketler açısından uygulanmaz.

2.2.7. Esas alınacak finansal tablolar: Denetime tabi olan şirketler, finansal tablolarını 6102 sayılı TTK ve TMS'ye göre hazırlar. Bu şirketler daha sonraki hesap dönemlerinde denetim kapsamında olup olmadıklarını değerlendirirken, aktif toplamının ve yıllık net satış hasılatının hesabında 6102 sayılı TTK ve TMS'ye göre hazırladıkları finansal tabloları dikkate alır. Bu durumda, bağlı ortaklık ve iştirak kavramları 6102 sayılı TTK ve TMS'deki anlamlarıyla dikkate alınır. Ölçütlerin belirlenmesinde bağlı ortaklıkların tam konsolidasyon yöntemine, iştiraklerin ise özkaynak yöntemine göre konsolide edildikleri finansal tablolar kullanılır. Ortalama çalışan sayısının hesabında yazının (2.2.4.) numaralı bölümünde yer alan hükümler uygulanır.

2.2.8. Denetim kapsamından çıkılmasından sonra esas alınacak finansal tablolar: Denetime tabi olan bir şirketin sonraki hesap dönemlerinde denetim kapsamından çıkması durumunda, söz konusu şirketin müteakip hesap dönemlerinde denetime tabi olup olmayacağını tespitinde yazının (2.2.2.), (2.2.3.) ve (2.2.5.) numaralı bölümlerinde yer alan hükümler uygulanır.

2.2.9. Karşılaştırmalı olarak sunulan finansal tablolar: Denetime tabi olunan hesap dönemlerine ilişkin finansal tablolar denetimden geçmiş olarak sunulur. Geçmiş hesap dönemi veya dönemlerine ilişkin finansal tabloların karşılaştırmalı olarak sunulması esastır. Geçmiş hesap dönemlerinde denetime tabi olunmamış ise, denetimden geçmiş finansal tablolarla karşılaştırmalı olarak sunulan geçmiş dönem finansal tablolarının denetimden geçmiş olması zorunlu değildir.

2.2.10. Geçici madde 1 hükmü: Hesap dönemi takvim yılı olan şirketler açısından; 2013 hesap dönemi finansal tablolarının denetime tabi olup olmadığının belirlenmesinde, 01.01.2013 tarihinden önce sona eren son iki hesap dönemine ilişkin bilanço (diğer bir ifadeyle, 31.12.2011 ve 31.12.2012 tarihli) ve gelir tablosu (2011 ve 2012 hesap dönemlerine ilişkin) kullanılır. Özel hesap dönemini uygulayan şirketler açısından; denetime tabi olunup olunmadığının belirlenmesinde, 6102 sayılı TTK'nın geçici 6'ncı maddesinin ikinci fıkrası⁵ uyarınca 2012 ve 2013 yıllarında sona eren hesap dönemlerine ilişkin dönem sonu (örneğin, 30.06.2012 ve 30.06.2013 tarihli) finansal tabloları kullanılır.

3. SONUÇ

Ülkemizde denetimle ilgili olarak yapılan değişikliklere genel olarak bakıldığında sermaye şirketleri üzerinde denetim yükünün hafifletilmiş olduğu; bütün sermaye şirketleri yerine, belirli sermaye şirketlerinin denetime tabii tutulması ilkesinin benimsendiği; 6102 sayılı TTK'nın değişikliklerden önceki halinde bütün anonim ve limitet şirketlerin finansal

⁵ 6102 sayılı TTK'nın 6335 sayılı Kanun'un 37'nci maddesi ile değişik geçici 6'ncı maddesinin ikinci fıkrası şöyledir:

“(TTK) 400'üncü maddede öngörülen denetçi, (TTK) 397'nci maddenin dördüncü fıkrasına göre denetime tabi tutulan şirketlerin yetkili organı tarafından en geç 31.03.2013 tarihine kadar seçilir. Seçim ile birlikte (mülga) 6762 sayılı Kanuna göre görev yapan denetçinin görevi sona erer. (TTK) 397'nci maddenin dördüncü fıkrasına göre denetime tabi olmayan şirketlerin (mülga) 6762 sayılı Kanuna göre görev yapan denetçilerinin görevi de 31.03.2013 tarihinde sona erer. Bu tarihe kadar (mülga) 6762 sayılı Kanuna göre görev yapan denetçi veya denetçilerin herhangi bir sebeple vazifelerinin sona ermesi halinde (mülga) 6762 sayılı Kanunun 351'inci maddesi uygulanır. 31.12.2012 tarihinde veya özel hesap dönemi dolayısıyla daha sonraki bir tarihte sona erecek olan dönemin bilançosu, (mülga) 6762 sayılı Kanun hükümleri uyarınca (mülga) 6762 sayılı Kanun hükümlerine göre seçilmiş bulunan denetçi tarafından denetlenir. 01.01.2013 tarihini taşıyan veya özel hesap dönemi dolayısıyla daha sonraki bir tarih itibarıyla çıkarılmış bulunan açılış bilançosu, TTK'ya göre seçilmiş denetçi tarafından ve TTK hükümleri uyarınca denetlenir. TTK hükümlerine göre seçilen denetçi, denetimini TTK hükümlerine göre yapar. Ancak, denetçi TTK'nın 402'nci maddesinin birinci fıkrası uyarınca, geçmiş yıla ait finansal tablolar ile gerekli karşılaştırmayı yapabilmek için, (mülga) 6762 sayılı Kanuna veya diğer mevzuata göre hazırlanan finansal tablolara raporunda yer verir. Bu fıkra hükümleri uyarınca görevleri ve organ sıfatları son bulan denetçinin veya denetçilerin, (mülga) 6762 sayılı Kanuna göre toplantıya çağırıldıkları genel kurullar toplanır ve azlık, (mülga) 6762 sayılı Kanunun 367'nci maddesine göre görevleri sona eren denetçilere başvurmuşsa, o usule devam olunur.”

tablolarının bağımsız denetiminden geçme koşulu getirilmişken, yapılan değişiklikle denetime tabi olacak şirketlerin Bakanlar Kurulu'nca belirlenmesi esasının getirildiği; bu çerçevede 19.12.2012 tarihli ve 2012/4213 sayılı BKK ile bağımsız denetime tabi şirketlerin saptandığı ve ardından KGMDSK'nın 28.02.2013 tarihli ve 75935942-050.01.04-[01/05] sayılı Kararı ile bağımsız denetime tabi şirketlerin denetim konusunda tabi olacakları esasları belirlediği anlaşılmakta olup, denetime tabi şirketlerin söz konusu düzenlemeleri dikkate almalarında yarar görülmektedir.

PRATİK BİLGİLER
PRACTICAL INFORMATIONS

6455 SAYILI GÜMRÜK KANUNU İLE BAZI KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMELERDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN'UN 6102 SAYILI TÜRK TİCARET KANUNU'NDA YAPTIĞI DEĞİŞİKLİKLERİN GENEL OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ

6335 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda Değişiklik Yapan Kanun'la birlikte son halini alarak, 01.07.2012'de yürürlüğe giren 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'ndaki son değişiklikler; 11.04.2013'te Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6455 sayılı Gümrük Kanunu ile Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile yapılmıştır. Bu bağlamda; 11.04.2013'te Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6455 sayılı Gümrük Kanunu ile Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nu değiştiren hükümleri aşağıda değerlendirilmiştir.

6455 sayılı Gümrük Kanunu ile Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na ilişkin olarak getirdiği değişikliklerden ilki, Türk Ticaret Kanunu m.64 hükmüne ilişkin olup; Türk Ticaret Kanunu m.64'teki **“(1) Her tacir, ticari defterleri tutmak ve defterlerinde, ticari işlemleriyle malvarlığı durumunu, Türkiye Muhasebe Standartlarına ve 88 inci madde hükümleri başta olmak üzere bu Kanuna göre açıkça görülebilir bir şekilde ortaya koymak zorundadır. Defterler, üçüncü kişi uzmanlara, makul bir süre içinde yapacakları incelemede işletmenin faaliyetleri ve finansal durumu hakkında fikir verebilecek şekilde tutulur. İşletme faaliyetlerinin oluşumu ve gelişmesi defterlerden izlenebilmelidir.**

(2) Tacir, işletmesiyle ilgili olarak gönderilmiş bulunan her türlü belgenin, fotokopi, karbonlu kopya, mikrofiş, bilgisayar kaydı veya benzer şekildeki bir kopyasını, yazılı, görsel veya elektronik ortamda saklamakla yükümlüdür.

(3) Fiziki ortamda tutulan yevmiye defteri, defteri kebir ve envanter defteri ile dördüncü fıkrada sayılan defterlerin açılış onayları, kuruluş sırasında ve kullanılmaya başlanmadan önce noter tarafından yapılır. Bu defterlerin izleyen faaliyet dönemlerindeki açılış onayları, defterlerin kullanılacağı faaliyet döneminin ilk ayından önceki ayın sonuna kadar notere yaptırılır. Pay defteri ile genel kurul toplantı ve müzakere defteri yeterli yaprakları bulunmak kaydıyla izleyen faaliyet dönemlerinde de açılış onayı yaptırılmaksızın kullanılmaya devam edilebilir. Yevmiye defteri ile yönetim kurulu karar defterinin kapanış onayı, izleyen faaliyet döneminin üçüncü ayının sonuna kadar notere yaptırılır. Ticaret şirketlerinin ticaret siciline tescili sırasında defterlerin açılış ticaret sicili müdürlükleri tarafından da onaylanabilir. Açılış onayının noter tarafından yapıldığı hâllerde noter, ticaret sicili tasdiknamesini aramak zorundadır. Ticari defterlerin elektronik ortamda tutulması hâlinde bu defterlerin açılışlarında ve yevmiye defteri ile yönetim kurulu karar defterinin kapanışında noter onayı aranmaz. Fiziki ortamda veya elektronik ortamda tutulan ticari defterlerin nasıl tutulacağı, defterlere kayıt zamanı, onay yenileme ile açılış ve kapanış onaylarının şekli ve esasları Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ile Maliye Bakanlığınca müştereken çıkarılan tebliğle belirlenir.

(4) Pay defteri, yönetim kurulu karar defteri ve genel kurul toplantı ve müzakere defteri gibi işletmenin muhasebesiyle ilgili olmayan defterler de ticari defterlerdir.

(5) Bu Kanuna tabi gerçek ve tüzel kişiler, 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun defter tutma ve kayıt zamanıyla ilgili hükümleri ile aynı Kanunun 175 inci ve mükerrer 257 nci maddelerinde yer alan yetkiye istinaden yapılan düzenlemelere uymak zorundadır. Bu Kanunun defter tutma, envanter, mali tabloların düzenlenmesi, aktifleştirme, karşılıklar, hesaplar, değerlendirme, saklama ve ibraz hükümleri 213 sayılı Kanun ile diğer vergi kanunlarının aynı hususları düzenleyen hükümlerinin uygulanmasına, vergi kanunlarına uygun olarak vergi matrahının tespit edilmesine ve buna yönelik mali tabloların hazırlanmasına engel teşkil etmez.” hükmünün üçüncü fıkrasının dördüncü cümlesi, “Yevmiye defterinin kapanış onayı, izleyen faaliyet döneminin altıncı ayının sonuna kadar, yönetim kurulu karar defterinin kapanış onayı ise izleyen faaliyet döneminin birinci ayının sonuna kadar notere yaptırılır.” şek-

linde değiştirilmiştir. Buna göre; yevmiye defterinin kapanış onayının, izleyen faaliyet döneminin altıncı ayının sonuna kadar notere yaptırılması gerektiği ve yine, anonim şirket yönetim kurulu karar defterinin kapanış onayının da izleyen faaliyet döneminin birinci ayının sonuna kadar notere yaptırılması gerektiği hükme bağlanmıştır. Böylece, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu bakımından, ticari defterlerin açılış ile kapanışında yer alan tereddütler giderilmeye çalışılmıştır. Gerçekten de; bu değişikliğin ticaret defterlerinin onaylanmaları ile ilgili olarak ortaya konan çeşitli aksama ya da eksiklikleri gidermesi mümkün görünen bir hukuki düzenleme olacağı düşünülmektedir.

Bu değişikliğin yanı sıra, Türk Ticaret Kanunu m.359'da yer alan,

“(1) Anonim şirketin, esas sözleşmeyle atanmış veya genel kurul tarafından seçilmiş, bir veya daha fazla kişiden oluşan bir yönetim kurulu bulunur.

(2) Bir tüzel kişi yönetim kuruluna üye seçildiği takdirde, tüzel kişiyle birlikte, tüzel kişi adına, tüzel kişi tarafından belirlenen, sadece bir gerçek kişi de tescil ve ilan olunur; ayrıca, tescil ve ilanın yapılmış olduğu, şirketin internet sitesinde hemen açıklanır. Tüzel kişi adına sadece, bu tescil edilmiş kişi toplantılara katılıp oy kullanabilir.

(3) Yönetim kurulu üyelerinin ve tüzel kişi adına tescil edilecek gerçek kişinin tam ehliyetli olmaları şarttır.

(4) Üyeliği sona erdiren sebepler seçilmeye de engeldir.” şeklindeki hükmün beşinci fıkrası olarak, **“Devlet, il özel idaresi, belediye, köy ile diğer kamu tüzel kişilerinin pay sahibi olduğu şirketlerde, sayılan tüzel kişiler veya bunların gerçek kişi temsilcileri yönetim kuruluna seçilebilir. Yönetim kurulu üye sayısı ikiden fazla olan şirketlerde üyelerin tamamının aynı kamu tüzel kişisinin temsilcisi olmaması şartıyla kamu tüzel kişisini temsilen birden fazla gerçek kişi yönetim kuruluna seçilebilir.”** hükmü eklenmek suretiyle; Devlet, il özel idaresi, belediye, köy ile diğer kamu tüzel kişilerinin pay sahibi olduğu şirketlerin yönetim kurulu üyeliklerine ilişkin olarak, genel hükümlerden farklı bir düzenleme getirilmiş olup; devlet, il özel idaresi, belediye ile diğer kamu tüzel kişilerinin pay sahibi olduğu şirketler bakımından önemli bir farklılık yaratılmıştır. Buna göre; kural olarak tüzel kişilerin kendi adlarına hareket edecek bir gerçek kişi belirlemeleri mümkünken; Devlet, il özel idaresi, belediye, köy ile diğer kamu tüzel kişilerinin pay sahibi olduğu şirketlerde, anılan kurumlar adına birden

fazla temsilcinin yönetim kurulunda yer almasına olanak tanıyan bir istisna hüküm, Türk Ticaret Kanunu'ndaki bu değişiklikle yerini almıştır.

Bu değişikliklerin yanında, 6455 sayılı Gümrük Kanunu ile Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile, Türk Ticaret Kanunu'nun 397. maddesinde bulunan, **“(1)Dördüncü fıkra uyarınca denetime tabi olan anonim şirketlerin ve şirketler topluluğunun finansal tabloları denetçi tarafından, Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunca yayımlanan uluslararası denetim standartlarıyla uyumlu Türkiye Denetim Standartlarına göre denetlenir. Yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu içinde yer alan finansal bilgilerin, denetlenen finansal tablolar ile tutarlı olup olmadığı ve gerçeği yansıtıp yansıtmadığı da denetim kapsamı içindedir.**

(2) Denetime tabi olanlar, hazırlanmış olan finansal tablolarının denetimden geçip geçmediğini, denetimden geçmiş ise denetçi görüşünü ilgili finansal tablonun başlığında açıkça belirtmek zorundadır. Bu hüküm, yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu için de uygulanır. Denetime tabi olduğu hâlde, denetletirilmemiş finansal tablolar ile yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu, düzenlenmemiş hükmündedir.

(3) Şirketin ve topluluğun finansal tabloları ile yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu, denetleme raporunun sunulmasından sonra değiştirilmişse ve değişiklik denetleme raporlarını etkileyebilecek nitelikteyse, finansal tablolar ile, birinci fıkra çerçevesinde yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu yeniden denetlenir. Yeniden denetleme ve bunun sonucu, raporda özel olarak açıklanır. Denetçi görüşünde de yeniden denetlemeyi yansıtan uygun eklere yer verilir.

(4) 398 inci madde kapsamında denetime tabi olacak şirketler **Bakanlar Kurulunca belirlenir.”** hükmünün beşinci ve altıncı fıkrası olarak, mezkur maddeye iki fıkra eklenmiştir. Buna göre; mezkur hükmün beşinci ve altıncı fıkraları şu şekildedir:

“(5) Dördüncü fıkra kapsamı dışında kalan anonim şirketler ile 4572 sayılı Kanun kapsamındaki kooperatifler ve bunların bağımsız denetime tabi olmayan üst kuruluşları bu fıkra hükümlerine göre denetlenir. Denetime ilişkin usul ve esaslar ile bu fıkra uyarınca denetim yapacak denetçilerin niteliklerine, uyacakları etik ilkelere, görev ve yetkilerine, seçilmelerine, görevden alınmalarına

veya ayrılmalarına; denetimin ve denetim raporlarının içeriğine ve raporun genel kurula sunulmasına ilişkin hususlar Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir. Kanunun denetçinin sorumluluğuna ilişkin hükümleri, bu fıkra uyarınca denetim yapacak denetçilere de kıyasen uygulanır.

(6) Beşinci fıkra kapsamında denetime tabi olduğu hâlde söz konusu denetimi yaptırmayanların finansal tabloları ve yönetim kurulu yıllık faaliyet raporu düzenlenmemiş hükmündedir.”

Bu değişiklikler bağlamında, bağımsız denetime tabi olmayan anonim şirketler ile 4572 sayılı Kanun kapsamındaki kooperatifler ve bunların bağımsız denetime tabi olmayan üst kuruluşlarının da denetime tabi olacağı; denetimin usul ve esaslarının Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca çıkarılacak yönetmelikle düzenleneceği; Türk Ticaret Kanunu'nun denetçinin sorumluluğuna ilişkin hükümlerinin, TTK 397/5. fıkra çerçevesinde denetim yapacak denetçilere de kıyasen uygulanacağı ve yine, denetime tabi olduğu hâlde söz konusu denetimi yaptırmayanların, finansal tabloları ve yönetim kurulu yıllık faaliyet raporu düzenlenmemiş hükmünde sayılacağı hükme bağlanmıştır. Nitekim, buna ilişkin bir açıklama da, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı İç Ticaret Genel Müdürlüğü'nün 29.04.2013 tarih ve 3360 sayılı, aşağıda yer alan yazısında yer almakta olup; bu yazı ve Mevzuat gereğince, Ticaret Sicili Müdürlüğü'müzün, bağımsız denetime tabi olmayan şirketlerin “denetçi” atamasına ilişkin olarak genel kurul kararlarına ilişkin tescil başvurularını tescil etmediği hususu vurgulanmalıdır. Gerçekten de; mezkur yazıda, “(...) *Bilindiği üzere, bağımsız denetime tabi şirketler 6102 sayılı Kanunun 397 nci maddesinin dördüncü fıkrası gereğince Bakanlar Kurulunca belirlenmiştir. Bu belirleme dışında kalan şirket genel kurullarınca bağımsız denetçi seçilecek olup, seçilen bu bağımsız denetçiler de ilan edilecektir. Bu belirleme dışında kalan şirket genel kurullarının bağımsız denetçi seçme görev ve sorumluluğu bulunmamaktadır. Bununla birlikte, 11 Nisan 2013 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 6455 sayılı Gümrük Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 80 inci maddesi ile 397 nci maddeye bir fıkra eklenerek, dördüncü fıkra kapsamı dışında kalan anonim şirketlerin bu fıkra uyarınca denetim yapacak denetçilerin niteliklerine, uyacakları etik ilkelere, görev ve yetkilerine, seçilmelerine, görevden alınmalarına veya*

ayrılmalarına gibi hususların Bakanlar Kurulunca çıkarılacak bir yönetmelikle düzenleyeceği hüküm altına alınmıştır.

Öte yandan, Ticaret Sicili Yönetmeliğinin 27 nci maddesinde sicile yapılacak tescillerin, gerçeği tam olarak yansıtması, üçüncü kişilerde yanlış izlenim yaratacak nitelik taşımaması ve kamu düzenine aykırılık oluşturmaması gerektiği ve 28 inci maddesinde sicile ait tescil, değişiklik ve silinmeler ile diğer iş ve işlemlerin Kanun ve Yönetmelik hükümlerine göre yapılacağı belirtilmiştir.

Bu itibarla, ilgililerde yanlış izlenim uyandırılmaması ve tescil edilecek bir olgunun Kanun veya Yönetmelikte dayanağının bulunması gerektiği hususları dikkate alınarak; Kanununun 397 nci maddesinin dördüncü fıkrası kapsamı dışında kalan anonim şirketlerin denetlenmelerine ilişkin anılan yönetmelik çıkarılıncaya kadar, bağımsız denetime tabi bulunmayan şirketlerin genel kurullarınca denetçi seçimine ilişkin bir karar alınamayacağı ve dolayısıyla böyle bir kararın tescil ve ilan edilemeyeceği değerlendirilmektedir. “denilmek suretiyle, bağımsız denetime tabi olmayan anonim şirketlerin “denetçi” atamasına ilişkin olarak yaptıkları genel kurul kararlarının tescili başvurularının tescil edilmemesi gerektiği hususu ifade edilmiştir.

11.04.2013'te Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6455 sayılı Gümrük Kanunu ile Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun değişiklik yapılan bir başka hükmü de, Türk Ticaret Kanunu m.400'dür. Buna göre; **“Denetçi, bağımsız denetim yapmak üzere, 1/6/1989 tarihli ve 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanununa göre ruhsat almış yeminli mali müşavir veya serbest muhasebeci mali müşavir unvanını taşıyan ve Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunca yetkilendirilen kişiler ve/veya ortakları bu kişilerden oluşan sermaye şirketi olabilir. Aşağıdaki hâllerden birinin varlığında, yeminli mali müşavir, serbest muhasebeci mali müşavir ve/veya sermaye şirketi ve bunların ortaklarından biri ve bunların ortaklarının yanında çalışan veya bu cümlede anılan kişilerin mesleği birlikte yaptıkları kişi veya kişiler, ilgili şirkette denetçi olamaz. Şöyle ki, önceki cümlede sayılanlardan biri;**

a) Denetlenecek şirkette pay sahibiyse,

b) Denetlenecek şirketin yöneticisi veya çalışanıysa veya denetçi olarak atanmasından önceki üç yıl içinde bu sıfatı taşımışsa,

c) Denetlenecek şirketle bağlantısı bulunan bir tüzel kişinin, bir ticaret şirketinin veya bir ticari işletmenin kanuni temsilcisi veya temsilcisi, yönetim kurulu üyesi, yöneticisi veya sahibiyse ya da bunlarda yüzde yirmiden fazla paya sahipse yahut denetlenecek şirketin yönetim kurulu üyesinin veya bir yöneticisinin alt veya üst soyundan biri, eşi veya üçüncü derece dâhil, üçüncü dereceye kadar kan veya kayın hısımsa,

d) Denetlenecek şirketle bağlantı hâlinde bulunan veya böyle bir şirkette yüzde yirmiden fazla paya sahip olan bir işletmede çalışıyorsa veya denetçisi olacağı şirkette yüzde yirmiden fazla paya sahip bir gerçek kişinin yanında herhangi bir şekilde hizmet veriyorsa,

e) Denetlenecek şirketin defterlerinin tutulmasında veya finansal tablolarının düzenlenmesinde denetleme dışında faaliyette veya katkıda bulunmuşsa,

f) Denetlenecek şirketin defterlerinin tutulmasında veya finansal tablolarının çıkarılmasında denetleme dışında faaliyette veya katkıda bulunduğu için (e) bendine göre denetçi olamayacak gerçek veya tüzel kişinin veya onun ortaklarından birinin kanuni temsilcisi, temsilcisi, çalışanı, yönetim kurulu üyesi, ortağı, sahibi ya da gerçek kişi olarak bizzat kendisi ise,

g) (a) ilâ (f) bentlerinde yer alan şartları taşıdığı için denetçi olamayan bir denetçinin nezdinde çalışıyorsa,

h) Son beş yıl içinde denetçiliğe ilişkin meslekî faaliyetinden kaynaklanan gelirinin tamamının yüzde otuzundan fazlasını denetlenecek şirkete veya ona yüzde yirmiden fazla pay ile iştirak etmiş bulunan şirketlere verilen denetleme ve danışmanlık faaliyetinden elde etmiş ve bunu cari yılda da elde etmesi bekleniyorsa,

denetçi olamaz.

(2) On yıl içinde aynı şirket için toplam yedi yıl denetçi olarak seçilen denetçi üç yıl geçmedikçe denetçi olarak yeniden seçilemez. Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu bu süreleri kısaltmaya yetkilidir.

(3) Denetçi, denetleme yaptığı şirkete, vergi danışmanlığı ve vergi denetimi dışında, danışmanlık veya hizmet veremez, bunu bir yavru şirketi aracılığıyla yapamaz.” şeklindeki hükmün ikinci fıkrasının ikinci cümlesine; “Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Stan-

dartları Kurumu bu fıkranın uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye ve bu fıkrada belirtilen süreleri kısaltmaya yetkilidir.” hükmü ilave edilmiştir. Bu bağlamda; **“On yıl içinde aynı şirket için toplam yedi yıl denetçi olarak seçilen denetçi üç yıl geçmedikçe denetçi olarak yeniden seçilemez. Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu bu süreleri kısaltmaya yetkilidir.”** şeklindeki hükmün uygulanmasında, Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu’nun takdir hakkı son derece genişletilmiştir. Gerçekten de; **“On yıl içinde aynı şirket için toplam yedi yıl denetçi olarak seçilen denetçi üç yıl geçmedikçe denetçi olarak yeniden seçilemez.”** şeklindeki mezkur hükümle, bu hükümle öngörülen süreyi kısaltma yetkisi dışında, anılan fıkranın uygulanmasına ilişkin usûl ve esasları belirleme yetkisinin de Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu’nda olduğu düzenlenmiştir.

11.04.2013’te Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 6455 sayılı Gümrük Kanunu ile Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun yapılan son değişiklik ise, Türk Ticaret Kanunu m.635’te öngörülmüştür. Buna göre; **“Anonim şirketin denetçiye denetime ve özel denetime ilişkin hükümleri limited şirkete de uygulanır.”** şeklindeki Türk Ticaret Kanunu m.635 ilk fıkrasına, 6455 sayılı Gümrük Kanunu ile Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun m.82 ile, 6102 sayılı Kanun m.635’in birinci fıkrasında yer alan **“Anonim”** ibaresinden önce gelmek üzere, **“397 nci maddenin beşinci ve altıncı fıkraları dışında kalan,”** ibaresi eklenmiştir. Böylece, bağımsız denetime tabi olmayan anonim şirketlerin denetime tabi tutulmasına ilişkin TTK m.397/f.5 ve yine, TTK m.397/f.6 hükümlerinin limited şirketlere uygulanmayacağı hükme bağlanmıştır.

MÜNFEŞİH OLMASINA VEYA SAYILMASINA RAĞMEN TASFİYE EDİLMEMİŞ ANONİM VE LİMİTED ŞİRKETLER İLE KOOPERATİFLERİN TASFİYELERİ VE TİCARET SİCİLİ KAYITLARININ SİLİNMESİ

Bilindiği üzere, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun geçici 7. maddesi¹ ile birlikte münfesih olmasına veya sayılmasına rağmen tasfiye edilmemiş gayrifaaal şirketler ile kooperatiflerin, tasfiye usulüne uyulmaksızın basitleştirilmiş şekilde tasfiyeleri ve ticaret sicili kayıtlarından silinmesi düzenlenmiştir. Madde uyarınca, 01.07.2012 tarihinden 01.07.2014 tarihine kadar yani iki yıl içinde belirtilen koşulları taşıdığı tespit edilen şirketler ile kooperatifler bu usulden yararlanabileceklerdir.

Bu doğrultuda geçici 7. maddenin son fıkrasında, maddenin uygulanmasına ilişkin düzenlemelerin Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca yapılacağı belirtilmiş olup; buna istinaden, 30 Aralık 2012 tarih ve 28513 sayılı Resmi Gazete'de "*Münfesih Olmasına veya Sayılmasına Rağmen Tasfiye Edilmemiş Anonim ve Limited Şirketler İle Kooperatiflerin Tasfiyelerine ve Ticaret Sicili Kayıtlarının Silinmesine İlişkin Tebliğⁱⁱ*" yayımlanmıştır.

Tebliğ hükümleri gereğince münfesih kapsamda değerlendirilecek şirket ve kooperatifler;

1. Sermayelerini, 31.12.1998 tarihine kadar 5.000 TL'ye çıkarmayan anonim şirketler ile 500 TL'ye çıkarmamış limited şirketler,

2. Sebebi ne olursa olsun aralıksız son 5 yıla ait olağan genel kurul toplantıları yapılamayan anonim şirketler ile kooperatifler,

3. 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu'nun 10. maddesine göre adreslerinin ve durumlarının tespit edilememesi nedeniyle oda kaydı silinen anonim ve limited şirketler ile kooperatifler,

4. 01.03.2012 tarihinden önce tasfiye işlemlerine başlanılmış ve tasfiyeleri tamamlanmış olmasına rağmen, kesin bilançonun genel kurula

sunulamaması nedeniyle sicilden silinemeyen anonim ve limited şirketler ile kooperatiflerdir.

Yukarıda belirtilen ve münfesi kapsamında değerlendirilecek şirket ve kooperatifler Tebliğ hükümleri uyarınca, belli bir usulle re'sen terkin edileceklerdir.

Re'sen kayıt silme usulü iki ana başlık altında toplanabilir. Bunlar;

A) Tasfiyesi Tescil Edilmemiş Münfesi Durumdaki Şirket ve Kooperatiflerin Kayıtlarının Silinmesi ile

B) Tasfiyeleri Tescil Edilmiş Şirket ve Kooperatiflerin Kayıtlarının Silinmesidir.

Tasfiyesi Tescil Edilmemiş Münfesi Durumdaki Şirket ve Kooperatiflerde;

—Ticaret Sicil Müdürlüğü tarafından, sicil kayıtlarından anılan Tebliğ kapsamında münfesi olduğu tespit edilen şirketlere ve kooperatiflere, tebliğde düzenlenen usulde ihtar gönderilir,

—İhtara 2 ay içerisinde cevap verilmemesi veya tasfiye memuru bildirilmemesi veya şirketin/kooperatifin durumunun kanuna uygun hale getirilmemesi hallerinde sicil kaydı başkaca bir işleme gerek kalmaksızın re'sen silinir.

—İhtara cevaben şirket veya kooperatifin en son ortaklarından veya yetkililerden birinin yazılı olarak Ticaret Sicil Müdürlüğüne müracaat etmesi halinde; yazılı başvuruda, şirketin/kooperatifin münfesi olduğu ve devam eden davalarının bulunmadığı hususları ile kendisini, diğer ortak veya yetkililerden birisini veya görevi kabul etmiş olmaları kaydıyla 3.kişiyi tasfiye memuru olarak beyanı yer almalıdır. Ayrıca yazılı beyanları ekinde kanıtlayıcı belgeler sunulmalıdır. Müdürlüğe verilecek dilekçede tasfiye memurunun adı soyadı, T.C. kimlik numarası ve açık ikamet adresi, tasfiye ikamet adresinden farklı bir adreste yürütülecek ise ayrıca tasfiye adresi bilgileri de yer almalıdır.

—Başvuru incelenerek tasfiye memuru tescil ve ilan edilir. Bu ilanda alacaklılar 2 ay içinde tasfiye memuruna müracaata davet edilir.

—Tasfiye memurları, alacaklılara alacaklarını bildirmeleri için verilen 2 aylık sürenin sonunda çıkaracakları bilançoya göre tasfiyeyi 6 ay içinde sonuçlandırır. Tebliğin 12. maddesi gereğince tasfiye tamamlandıktan sonra hazırlayacakları kesin bilançoyu da eklemek kaydı ile Müdürlüğe yazılı olarak yapılacak başvuruya istinaden şirketin/kooperatifin kaydı silinir.

Sermaye artırımını yapmadığı için münfesihi duruma düşen anonim şirketler ile ortak sayısı 20'yi alan limited şirketlerde denetçiler de tasfiye memuru bildirimini yapabilirler. Ancak denetçi pay sahibi değil ise şirketler ortaklarını veya yetkililerini tasfiye memuru olarak bildirebilir.

Tasfiyeleri tescil edilmiş şirket ve kooperatiflerin kayıtlarının silinmesinde;

—01.03.2012 tarihinden önce tasfiyesi tescil edilmiş ve tasfiyeleri tamamlanmış olmasına rağmen, iki defa üst üste genel kurul toplantısı yapılamayan, kesin bilançonun genel kurula sunulamaması nedeniyle kayıtları silinemeyen anonim ve limited şirketler ile kooperatiflerin kayıtları bu kapsamda silinir.

—01.03.2012 tarihinden önce tasfiyesi tescil edilmiş şirket ve kooperatifin kayıtlarının bu kapsamda silinebilmesi için, tasfiye memurunun Müdürlüğe yazılı olarak müracaatı zorunludur.

—Tasfiye memurları dilekçelerinde, şirket ya da kooperatifin alacaklılara davete dair yapılan 3 ilanın hangi tarihlerde Türkiye Ticaret Sicil Gazetesinde yayımlandığını, davalı ya da davacı sıfatıyla devam eden davalarının bulunmadığını, genel kurulu kanunun öngördüğü asgari süre ve şartlara uygun olarak iki defa üst üste toplantıya çağırılmış olmasına rağmen toplanmadığını beyan edeceklerdir. Ayrıca yazılı beyanları ekinde, genel kurul toplantısına 2 defa davete dair sicil gazetesi sureti ve/veya taahhütlü mektup ile kesin bilançonun eklenmesi gerekmektedir. Belirtilen şekilde yapılan müracaat üzerine inceleme yapılarak sicil kaydı silinir.

Burada özellikle dikkat edilmesi gereken husus, tasfiyeleri tescil edilmiş şirket ve kooperatiflerin, belirtilen usulle kayıtlarının re'sen silinebilmesi için alacaklıları davete dair 3 ilanın Türkiye Ticaret Sicil Gazetesinde yayınlanmış olması gerektiğidir.

ⁱ Geçici 7. madde: (1) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren iki yıl içinde aşağıdaki hâlleri tespit edilen ya da bildirilen anonim ve limited şirketler ile kooperatiflerin tasfiyeleri ve ticaret sicilinden kayıtlarının silinmesi, ilgili kanunlardaki tasfiye usulüne uyulmaksızın bu madde uyarınca yapılır. a) 24/6/1995 tarihli ve 559 sayılı Türk Ticaret Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname gereğince, sermayelerini anılan Kanun Hükmünde Kararname ile öngörülen tutarlara çıkarmamış anonim şirketler ile limited şirketler. b) Bu Kanunun yürürlük tarihinden önce veya yürürlük tarihinden itibaren iki yıl içinde münfesihi olan anonim ve limited şirketler. c) Kooperatifler Kanunu hükümlerine göre herhangi bir nedenle dağılmış olan kooperatifler. d) Sebebi ne

olursa olsun aralıksız son beş yıla ait olağan genel kurul toplantıları yapılamayan anonim şirketler ile kooperatifler. e) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce tasfiye işlemlerine başlanılmış ancak genel kurulun toplanamaması nedeniyle ara bilançoları veya son ve kati bilançosu genel kurula tevdi edilemediği için ticaret sicilinden terkin işlemi yapılamayan şirket ve kooperatifler. (2) Davacı veya davalı sıfatıyla devam eden davaları bulunan şirket veya kooperatiflere bu madde hükümleri uygulanmaz. (3) Bu madde kapsamındaki şirket ve kooperatifler; ilgili ticaret sicili müdürlüğünce re'sen veya herhangi bir kişi, kurum veya kuruluş tarafından kanıtlarıyla birlikte yapılacak bildirimleri de kapsayacak şekilde, ticaret sicili kayıtları üzerinden yapılacak incelemeyle tespit edilir. (4) Ticaret sicili müdürlüklerince; a) Kapsam dâhilindeki şirket ve kooperatiflerin ticaret sicilindeki kayıtlı son adreslerine ve sicil kayıtlarına göre şirket veya kooperatifi temsil ve ilzama yetkilendirilmiş kişilere bir ihtar yollanır. Yapılacak ihtar, ilan edilmek üzere Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi Müdürlüğüne aynı gün gönderilir. İlan, ihtarın ulaşmadığı durumlarda, ilan tarihinden itibaren otuzuncu günün akşamı itibarıyla, 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre yapılmış tebligat yerine geçer. Ayrıca anılan ilan, bildiri niteliği haiz olarak ilgili ticaret ve sanayi odası veya ticaret, sanayi ya da deniz ticaret odasının internet sitesinde aynen yayımlanır. b) 559 sayılı Kanun Hükmünde Kararname gereğince sermaye artırımında bulunmayarak müfeseh olan şirketlere yapılacak ihtar; ortaklarından, yönetici veya denetçilerden ya da müdürlerinden tebliğ tarihinden itibaren iki ay içinde tasfiye memurunun bildirilmesi, aksi takdirde, bu madde hükümlerine göre ticaret sicili kayıtlarından unvanın silineceği, şirkete ait malvarlığının unvana ilişkin kaydın silindiği tarihten itibaren on yıl sonra Hazineye intikal edeceği ve bunun kesin olduğu açıkça yazılır. c) Bu fıkranın (b) bendinde belirtilen şirketler dışında kalan kapsam dâhilindeki diğer müfeseh şirketler ile kooperatiflerden ayrıca, faaliyetlerine devam etme isteğinde bulunmaları hâlinde müfeseh olma nedenini ortadan kaldıran işlemlerin yapılarak ispat edici belgelerin bildirilmesi istenir. (5) a) Tasfiye memuru olarak; şirket veya kooperatifin ortaklarından herhangi biri, ticaret siciline kayıtlı en son yetkilileri ya da bunların belirleyecekleri üçüncü şahıslar bildirilebilir. Tasfiye memuru olarak başka ortak veya yönetici tarafından bildirilen ortak veya yöneticiler ile üçüncü şahısların bu görevi kabul ettiklerine ilişkin yazılı beyan da bildirim eklenir. Üçüncü şahısların tasfiye memuru olarak tescil edilebilmeleri ortakların veya yöneticilerin hiçbirinin tasfiye memuru olarak bildirilmemiş olmasına bağlıdır. b) Dördüncü fıkra uyarınca yapılan ihtar ve ilan üzerine süresi içinde tasfiye memurlarını bildiren şirket ve kooperatiflerin, tasfiye memurları ve tasfiye adresi, ilgili ticaret sicili müdürlüğü tarafından tescil ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ve ilgili odanın internet sitesinde ilan edilir. c) Bu ilanda; şirket veya kooperatifin alacaklıları, alacaklarını kanıtlarıyla birlikte ilan tarihinden itibaren iki ay içinde tasfiye memurlarına bildirmeye davet edilir. Ayrıca ilanda, şirket veya kooperatifin mevcut malvarlığı ile alacak ve borçlarını gösterir listenin; belgeleri ile birlikte ilan tarihinden itibaren bir ay içinde, anonim şirket veya kooperatifin yönetim kurulu, kurulun bir veya birkaç üyesi, denetçileri, limited şirketlerde ise müdür veya müdürler tarafından ilgili tasfiye memuruna verilmesi ihtar edilir. ç) Bu fıkra gereğince yapılacak ilan, Tebligat Kanunu hükümlerine göre yapılmış tebligat yerine geçer. (6) a) Tasfiye memurları, alacaklıların alacaklarını bildirmeleri için öngörülen sürenin sonunda şirketin veya kooperatifin durumunu gösteren bir bilanço hazırlar ve

tasfiyeyi altı ay içinde sonuçlandırır. Gerekli hâllerde bu süreyi aşmamak üzere, Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca bir defaya mahsus olmak üzere ek süre verilebilir. b) Tasfiye memurlarınca hazırlanan bilançoya göre şirket veya kooperatifin borçlarının varlığından fazla olması hâlinde tasfiye memurları durumu derhal alacaklılara bildirerek şirket veya kooperatifin iflasına karar verilmesi için mahkemeye başvuruda bulunmalarını ister. Bildirimde ayrıca, bildirim tarihinden itibaren üç ay içinde şirket veya kooperatifin iflası için mahkemeye müracaat edildiğinin bildirilmemesi hâlinde kaydı silineceği ihtar olunur. Alacaklıların başvurusu üzerine mahkeme iflasın açılmasına karar verir ve tasfiye İcra ve İflas Kanunu hükümlerine göre yürütülür. Süresi içinde şirket veya kooperatifin iflası için mahkemeye müracaat edildiğinin bildirilmemesi hâlinde tasfiye memurlarının başvurusu üzerine ilgili şirket veya kooperatifin unvanı ticaret sicilinden silinir ve bu durum Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilan edilir. (7) Bu madde hükümlerine göre yapılacak tasfiye işlemlerinde, ilgili kanunların veya esas sözleşmelerin genel kurul kararı alınmasını zorunlu kılan hükümleri uygulanmaz. (8) Bu madde kapsamında tasfiye memurlarınca düzenlenecek son ve kati bilançonun ticaret sicili müdürlüğüne verilmesi ile tasfiye sona ermiş kabul edilir ve şirketin unvanı ticaret sicilinden silinerek Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilan edilir. İflasına karar verilen şirket veya kooperatifin ise iflas işlemlerinin tamamlandığının bildirilmesi üzerine şirketin veya kooperatifin unvanı ticaret sicilinden silinir ve bu durum Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilan edilir. (9) Tasfiye memurlarına beşinci fıkranın (c) bendinde belirtilen bilgi ve belgelerin verilmemesi veya tasfiye memurlarınca da bu bilgi ve belgelere erişilememesi hâlinde durum ticaret sicili müdürlüğüne bildirilerek, başka bir işleme gerek kalmaksızın unvan silinir ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilan edilir. (10) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce tasfiye işlemlerine başlanılmış şirket veya kooperatiflerin genel kurullarının, kanunun öngördüğü asgari süre ve şartlara uygun olarak toplantıya çağrılmış olmasına rağmen iki defa üst üste toplanamaması ve bu durumun tevsik edilmesi kaydıyla tasfiye memuru tarafından son ve kati bilançonun ticaret sicili müdürlüğüne tevdi edilmesi ile tasfiye sona ermiş kabul edilir ve unvan ticaret sicilinden silinerek Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilan edilir. (11) Dördüncü fıkra uyarınca yapılan ihtar ve ilana rağmen, süresi içinde cevap vermeyen veya tasfiye memurunu bildirmeyen yahut durumunu kanuna uygun hâle getirmeyen veya faaliyette bulunduğunu adres ve kanıtlarıyla birlikte bildirmeyen şirket ve kooperatiflerin unvanı ticaret sicilinden re'sen silinir. Re'sen unvanı silinen şirket ve kooperatifler, Türkiye Ticaret Sicili Gazetesini ile ilgili odanın internet sitesinde ilan edilir. (12) Altıncı fıkranın (b) bendi, dokuzuncu fıkra ve onbirinci fıkra uyarınca ticaret sicilinden unvanları silinecek şirket veya kooperatiflerin borçları, unvanlarının silinmesine engel teşkil etmez. Ancak, ticaret sicilinden kaydı silinen anonim şirketler ve kooperatiflerin kanuni temsilcileri ile limited şirket ortaklarının, silinme tarihinden önceki kamu borçlarından doğan sorumlulukları, 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun kapsamında devam eder. (13) Bu madde uyarınca yapılacak tescil ve kayıt silme işlemleri her türlü harçtan, bu işlemler için düzenlenecek kağıtlar damga vergisinden müstesnadır. (14) Bu madde kapsamında Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde yayımlanacak olan ilanlardan ücret alınmaz. (15) Bu maddede düzenlenmeyen hususlarda ilgili kanun ve esas sözleşmelerde öngörülen usullere göre hareket edilir. Bu madde gereğince tasfiye edilmeksizin unvanı silinen şirket

veya kooperatiflerin ortaya çıkabilecek malvarlığı, unvana ilişkin kaydın silindiği tarihten itibaren on yıl sonra Hazineye intikal eder. Hazine bu şirket ve kooperatiflerin borçlarından sorumlu tutulmaz. Tasfiye memurlarının sorumlulukları konusunda, özel kanunlardaki sorumluluğa ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla bu Kanun veya Kooperatifler Kanunu hükümleri uygulanır. Ticaret sicilinden kaydı silinen şirket veya kooperatifin alacaklıları ile hukuki menfaatleri bulunanlar haklı sebeplere dayanarak silinme tarihinden itibaren beş yıl içinde mahkemeye başvurarak şirket veya kooperatifin ihyasını isteyebilir. (16) Gümrük ve Ticaret Bakanlığı bu maddenin uygulanmasına ilişkin düzenlemeleri yapmaya yetkilidir.

- ii Resmî Gazete Tarih: 30 Aralık 2012 Sayı: 28513
Gümrük ve Ticaret Bakanlığında:

Münfesi Olmasına veya Sayılmasına Rağmen Tasfiye Edilmemiş Anonim ve Limited Şirketler ile Kooperatiflerin Tasfiyelerine ve Ticaret Sicili Kayıtlarının Silinmesine İlişkin Tebliğ

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Tebliğin amacı; münfesi olmasına veya sayılmasına rağmen tasfiye edilmemiş anonim ve limited şirketler ile kooperatiflerin, ilgili kanunlardaki tasfiye usullerine uyulmaksızın tasfiyelerine ve ticaret sicili kayıtlarının silinmesine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Tebliğ, 29/6/1956 tarihli ve 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanununda sayılan sebeplerle münfesi olan veya sayılan anonim ve limited şirketleri; 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun yürürlük tarihinden itibaren iki yıl içinde münfesi olacak anonim ve limited şirketler ile 24/4/1969 tarihli ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu uyarınca halen münfesi olan veya 1/7/2014 tarihine kadar münfesi olacak kooperatifleri kapsar.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Tebliğ, 6102 sayılı Kanunun geçici 7 nci maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Tebliğde geçen:

- a) Bakanlık: Gümrük ve Ticaret Bakanlığını,
- b) Genel Müdürlük: İç Ticaret Genel Müdürlüğünü,
- c) Kanun: 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununu,
- ç) Müdürlük: Ticaret sicili müdürlüklerini,
- d) Oda: Ticaret ve sanayi odaları veya ticaret, sanayi ya da deniz ticaret odalarını,
- e) Sicil Gazetesi: Türkiye Ticaret Sicili Gazetesini,
- f) Şirket: Anonim ve limited şirketleri,

g) TOBB: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğini, ifade eder.

Müdürlüklerce kapsama giren şirket ve kooperatiflerin belirlenmesi

MADDE 5 – (1) Kendi kayıtları üzerinden aşağıdaki hallerden en az birinin varlığının tespit edilebildiği durumlarda, Müdürlüklerce aşağıdaki sebeplerle münfesihi olan veya sayılan şirket ve kooperatifler 31/3/2013 tarihine kadar re'sen belirlenir:

a) Sermayelerini, 31/12/1998 tarihine kadar 5.000 TL'ye çıkarmayan anonim şirketler ile 500 TL'ye çıkarmayan limited şirketler.

b) Kanunun yürürlük tarihinden önce münfesihi olan veya sayılan anonim ve limited şirketler.

c) Kooperatifler Kanunu hükümlerine göre herhangi bir nedenle dağılmış olan kooperatifler.

ç) Sebebi ne olursa olsun aralıksız son beş yıla ait olağan genel kurul toplantıları yapılamayan anonim şirketler ile kooperatifler.

d) 18/5/2004 tarihli ve 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanununun 10 ve 32 nci maddelerine göre adreslerinin ve durumlarının tespit edilememesi nedeniyle ilgili odadaki üyelikleri askıya alınan ve oda yönetim kurulu kararını takip eden yılbaşından itibaren iki yıl sonunda oda kaydı silinerek, sicil kaydı silinmek üzere Müdürlüklere bildirilen şirketler ve kooperatifler.

(2) Birinci fıkraya uyarınca re'sen yürütülen çalışmalar sırasında; herhangi bir kişi, kurum ya da kuruluş tarafından yukarıdaki durumları kanıtlarıyla Müdürlüğe bildirilen şirket ve kooperatifler de belirlemeye dahil edilir. Ancak bu bildirim sırasında ilgili kişiler tarafından yapılan bildirimlerde şirket veya kooperatifin davalı veya davacı sıfatıyla devam eden davalarının bulunmadığına ilişkin yazılı beyanın da Müdürlüğe verilmesi zorunludur.

(3) Birinci fıkrada öngörülen süreden sonra 1/7/2014 tarihine kadar tespit edilecek kapsam dahilindeki şirket ya da kooperatiflere ilişkin bu Tebliğde öngörülen işlemler de müdürlükler tarafından aylık olarak yerine getirilir.

(4) Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten 1/7/2014 tarihine kadar münfesihi olacak veya sayılacak şirket ve kooperatifler için herhangi bir kişi, kurum ya da kuruluş tarafından kanıtlarıyla yapılacak başvurular da bu madde hükümlerine göre değerlendirilecektir.

(5) 1/7/2014 tarihine kadar münfesihi olduğuna dair kanıtlayıcı belgeler ile şirket ya da kooperatifin davalı veya davacı sıfatıyla devam eden davalarının bulunmadığına ilişkin yazılı beyanla birlikte;

a) Şirket veya kooperatif ortaklarından herhangi birinin veya ticaret siciline kayıtlı en son yetkililerinin, kendilerini,

b) Şirket veya kooperatif ortaklarından herhangi birinin veya ticaret siciline kayıtlı en son yetkililerinin; kendileri yerine, başka bir ortağı veya başka bir yetkiliyi ya da görevi kabul ettiklerine ilişkin yazılı beyan da eklenmek suretiyle üçüncü şahısları, tasfiye memuru olarak bildirmeleri halinde, sicil kayıtları üzerinden gerekli tespitlerin yapılmasından sonra, 6 ncı maddeye göre ayrıca ihtar yapılmaksızın Müdür-lükçe 10 uncu ve 11 inci maddeye göre işlem yapılır.

Müdürlüklerce yapılacak ihtar ve ilan

MADDE 6 – (1) Müdürlüklerce re’sen ya da yapılacak bildirim üzerine tespit edilen şirket ve kooperatiflerin ticaret sicilinde kayıtlı son adreslerine ve sicil kayıtlarına göre şirket veya kooperatifi temsil ve ilzama yetkilendirilmiş kişilere 7 nci maddeye göre hazırlanacak ihtar gönderilir. Bu ihtar, sermayelerini 31/12/1998 tarihine kadar 5.000 TL’ye çıkarmayarak münfesiş olan anonim şirketlerin ayrıca en son tescil edilmiş denetçisine de gönderilir.

(2) Gönderilen ihtarlar, ilan edilmek üzere Müdürlükler tarafından Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi Müdürlüğüne aynı gün gönderilir.

(3) Sicil Gazetesinde yapılan ilan, ilgili odanın internet sitesinde 7 nci maddeye uygun olarak aynen yayımlanır. İlgili odanın internet sitesinin bulunmaması durumunda ilan TOBB’un internet sitesinde yayımlanır.

İhtarın içeriği

MADDE 7 – (1) Müdürlüklerce;

a) Sermayelerini 31/12/1998 tarihine kadar 5.000 TL’ye çıkarmayarak münfesiş olan anonim şirketler ile 500 TL’ye çıkarmayarak münfesiş olan limited şirketler için yapılacak ihtar; tebliğ tarihinden itibaren iki ay içinde tasfiye memurunun bildirilmesi, aksi takdirde ticaret sicili kayıtlarından unvanının silineceği, şirkete ait malvarlığının, unvana ilişkin kaydın silindiği tarihten itibaren on yıl sonra Hazineye intikal edeceği ve bunun kesin olduğu açıkça yazılır. (Ek-1)

b) Birinci fıkranın (a) bendinde belirtilenlerin dışındaki şirketler ile kooperatiflere yapılacak ihtar; tebliğ tarihinden itibaren iki ay içinde; münfesiş olma sebepleri de gösterilerek, bu sebepleri ortadan kaldıran işlemlerin yapıp ispat edici belgelerin Müdürlüğe verilmesi ya da tasfiye memurunun Müdürlüğe bildirilmesi gerektiği, bildirimde bulunulmaması halinde ise bu sürenin sonunda ticaret sicili kayıtlarından unvanının silineceği, şirkete/kooperatife ait malvarlığının unvana ilişkin kaydın silindiği tarihten itibaren on yıl sonra Hazineye intikal edeceği ve bunun kesin olduğu açıkça yazılır. (Ek-2)

c) Bu madde uyarınca yapılacak ihtarlarda şirket ya da kooperatifin davalı veya davacı sıfatıyla devam eden davalarının bulunup bulunmadığının yazılı şekilde beyan edilmesi de istenir.

İhtarın sonuçları

MADDE 8 – (1) 6 ncı madde uyarınca Müdürlüklerce yapılan ihtar; ilgisine ulaştığı durumlarda tebliğ tarihi itibarıyla, ulaşmadığı durumlarda ise ihtarın sicil gazetesinde yayımlandığı tarihten itibaren otuzuncu günün akşamı itibarıyla 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebliğat Kanunu hükümlerine göre yapılmış sayılır.

(2) İlgili odaların veya TOBB’un internet sayfasında yayımlanan ilanlar bildirici niteliğe sahiptir.

Tasfiye memurlarının bildirilmesi

MADDE 9 – (1) Tasfiye memurunun bildirim, ortaklardan herhangi biri veya ticaret siciline kayıtlı en son yetkilileri tarafından yapılabilir. Bu bildirim, sermayelerini 31/12/1998 tarihine kadar öngörülen miktara çıkarmayan anonim ile ortak sayısı yirmiyi aşan limited şirketlerin denetçileri tarafından da yapılabilir.

(2) Tasfiye memurunu bildirmeye yetkili olanlar; kendilerini, diğeri bir ortağı veya ticaret siciline kayıtlı en son diğeri yetkililerden birini yahut üçüncü bir şahsı tasfiye memuru olarak bildirebilirler. Pay sahibi olmayan denetçiler, sadece şirket ortaklarını veya yetkililerini tasfiye memuru olarak bildirebilir.

(3) Tasfiye memurunu bildirmeye yetkili olanların, kendileri dışında başka birisini tasfiye memuru olarak bildirmeleri halinde, bu kişilerin görevi kabul ettiklerine dair beyanının söz konusu bildirimde eklenmesi şarttır.

(4) Tasfiye memuru olarak üçüncü şahısların bildirilebilmesi için ortakların veya yöneticilerin hiçbirinin tasfiye memuru olarak bildirilmemiş olması şarttır. Ortaklar ve/veya yöneticiler ile birlikte üçüncü şahısların bildirilmesi halinde, üçüncü şahıslar tasfiye memuru olarak bildirilmiş sayılmazlar.

(5) Tasfiye memurunu bildirmeye yetkili olanlarca, farklı ortakların veya yöneticilerin ayrı ayrı ya da birlikte tasfiye memuru olarak bildirilmeleri halinde, bunların tamamı tasfiye memuru olarak bildirilmiş kabul edilir.

Tasfiye memurlarının tescili

MADDE 10 – (1) Bu Tebliğ hükümlerine göre bildirilen tasfiye memurunun/memurlarının adı, soyadı, yerleşim yeri ile tasfiye adresi tescil edilir.

(2) Tasfiye memuru olarak bildirilen ortakların veya yöneticilerin tamamı tasfiye memuru olarak tescil edilir.

(3) Ortaklardan veya yöneticilerden en az birinin tasfiye memuru olarak bildirilmesi halinde üçüncü bir şahsın tasfiye memuru olarak bildirilse dahi üçüncü şahsın tasfiye memuru olarak tescil edilemez.

(4) Tasfiye memuru olarak sadece üçüncü bir şahsın bildirilmesi halinde, bu kişi tasfiye memuru olarak tescil edilir.

(5) Tasfiye memurlarının birden fazla olması halinde bunlar birlikte hareket ederler.

İlan

MADDE 11 – (1) Tasfiye memurlarının tesciline ilişkin hususlar, sicil gazetesinde ve ilgili odanın veya TOBB'un internet sayfasında ilan edilir.

(2) İlanda ayrıca;

a) Şirket veya kooperatifin alacaklıları, ilan tarihinden itibaren iki ay içinde alacaklarını tasfiye memurlarına kanıtlarıyla birlikte bildirmeye davet edilir.

b) Anonim şirketler ile kooperatiflerin yönetim kurulu üyeleri ve denetçilerine, limited şirketlerde ise müdürlerine; ilan tarihinden itibaren bir ay içerisinde şirket veya kooperatifin mevcut malvarlığı ile alacak ve borçlarını gösterir listenin tasfiye memuruna verilmesi gerektiği ihtar edilir.(Ek-3)

(3) Bu madde gereğince yapılacak ilan 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre yapılmış tebligat yerine geçer.

Tasfiye memurlarınca yapılacak işlemler

MADDE 12 – (1) Tasfiye memurları, alacaklıların alacaklarını bildirmeleri için öngörülen iki aylık sürenin sonunda, şirket veya kooperatifin durumunu gösterir bir bilanço hazırlar.

(2) Tasfiye memurunca hazırlanan bilançoya göre şirket veya kooperatifin varlığının borçlarından fazla olması halinde, tasfiye memuru tasfiyeyi altı ay içerisinde sonuçlandırır. Gerekli hallerde tasfiye süresi altı ayı aşmamak üzere, tasfiye memurunun müracaatı halinde Bakanlıkça bir defaya mahsus olmak üzere uzatılabilir.

(3) Yapılacak tasfiye işlemleri sırasında ilgili Kanunlardaki ve esas sözleşmelerdeki genel kurul kararı alınmasını zorunlu kılan hükümler uygulanmaz.

(4) Şirket veya kooperatif borçları ödendikten sonra kalan mal mevcudu ortakların payları oranında ortaklara dağıtılır.

(5) Tasfiye tamamlandıktan sonra tasfiye memurunca hazırlanacak kesin bilançoda ibraz edilmek suretiyle Müdürlüğe başvurulur. Müdürlükçe şirket veya kooperatife ait unvan ticaret sicilinden silinir ve durum Sicil Gazetesinde ilan edilir.

(6) Tasfiye memuru, hazırlanan bilançoya göre şirket veya kooperatifin borçlarının varlığından fazla olması halinde durumu derhal alacaklılara bildirir. Yapılacak bildirimde şirket veya kooperatifin iflasına karar verilmesi için mahkemeye başvuruları da istenir.

(7) Bildirimde ayrıca, bildirim tarihinden itibaren üç ay içinde şirket veya kooperatifin iflası için mahkemeye müracaat edildiğinin tasfiye memuruna bildirilmemesi halinde şirket veya kooperatifin ticaret sicili kaydının silineceği ihtar olunur.

(8) Alacaklıların başvurusu üzerine mahkemece iflasın açılmasına karar verilir ve tasfiye 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun ilgili hükümlerine göre yürütülür.

(9) Tasfiye memurunun ihtarına rağmen süresi içinde şirket veya kooperatifin iflası için mahkemeye müracaat edildiğinin bildirilmemesi halinde, tasfiye memurlarının başvurusu üzerine şirket veya kooperatifin unvanı ticaret sicilinden silinir ve bu durum Sicil Gazetesinde ilan edilir.

(10) Tasfiye memurlarına 11 inci maddenin ikinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen bilgi ve belgelerin verilmemesi veya tasfiye memurlarınca da bu bilgi ve belgelere erişilememesi halinde, durum Müdürlüğe bildirilerek, başka bir işleme gerek kalmaksızın unvan ticaret sicilinden silinir ve bu durum Sicil Gazetesinde ilan edilir.

İhtar ve ilana cevap verilmemesi halinde yapılacak işlemler

MADDE 13 – (1) Müdürlük tarafından 6 ncı madde uyarınca yapılan ihtar ve ilanlara rağmen iki ay içerisinde cevap vermeyen veya tasfiye memurunu bildirmeyen yahut durumunu Kanuna uygun hale getirmeyen veya faaliyette bulunduğunu adres ve kanıtlarıyla birlikte bildirmeyen şirket veya kooperatiflerin unvanı ticaret sicilinden re'sen silinir.

(2) Re'sen unvanı silinen şirket veya kooperatifler Sicil Gazetesinde ve ilgili odanın veya TOBB'un internet sitesinde ilan edilir.

Tasfiye işlemlerine başlanmış şirketler

MADDE 14 – (1) Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce tasfiye işlemlerine başlanmış ve tasfiyesi tamamlanmış olmasına rağmen kesin bilançonun genel kurula sunulmaması nedeniyle unvanları sicilden silinemeyen şirket ve kooperatiflerin, bu Tebliğ hükümlerine göre kayıtlarının silinebilmesi için tasfiye memurlarının ilgili Müdürlüğe başvuruları gerekmektedir.

(2) Tasfiye memurları tarafından; genel kurulun Kanunun öngördüğü asgari süre ve şartlara uygun olarak toplantıya çağırılmış olmasına rağmen iki defa üst üste toplanmadığını ispatlayıcı belgelerin ve kesin bilanço ile şirket ya da kooperatifin davalı veya davacı sıfatıyla devam eden davalarının bulunmadığına ilişkin yazılı beyanın Müdürlüğe verilmesi gerekmektedir.

(3) Müdürlüklerce; başvuru üzerine, tevdi edilen belgeler ve kendi kayıtları üzerinden gerekli inceleme yapıldıktan sonra, bu maddede öngörülen şartların varlığının tespiti halinde unvana ilişkin kayıtlar silinir ve bu durum Sicil Gazetesinde ilan edilir.

Borçlu olan şirketlerin unvanlarının silinmesi

MADDE 15 – (1) Müdürlük tarafından 12 nci maddenin dokuzuncu ve onuncu fıkraları ile 13 üncü madde uyarınca ticaret sicilinden unvanları silinecek şirket veya kooperatiflerin borçları unvanların silinmesine engel teşkil etmez.

Çeşitli hükümler

MADDE 16 – (1) Bu Tebliğin ilgili hükümlerine göre ticaret sicilinden kaydı silinen anonim şirketler ve kooperatiflerin kanuni temsilcileri ile limited şirket ortaklarının, unvanlarının sicilden silindiği tarihten önceki kamu borçlarından doğan sorumlulukları 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun kapsamında devam eder.

(2) Bu Tebliğ hükümlerine göre, ticaret sicilinden kaydı silinen şirket veya kooperatiflerin alacaklıları ile hukuki menfaatleri bulunanlar haklı sebeplere dayanarak silinme tarihinden itibaren beş yıl içinde mahkemeye başvurarak şirket veya kooperatifin ihyasını isteyebilir.

(3) Bu Tebliğ hükümleri uyarınca tasfiye işlemlerini yürüten tasfiye memurlarının sorumlulukları hakkında, özel kanunlardaki buna ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla Kanun ve Kooperatifler Kanunu hükümleri uygulanacaktır.

(4) Bu Tebliğ hükümleri uyarınca yapılacak tescil ve kayıt silme işlemleri her türlü harçtan, bu işlemler için düzenlenecek kâğıtlar damga vergisinden müstesnadır.

(5) Bu Tebliğ hükümleri uyarınca Sicil Gazetesinde yayımlanacak olan ilanlardan ücret alınmaz.

Yürürlük

MADDE 17 – (1) Bu Tebliğ yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 18 – (1) Bu Tebliğ hükümlerini Gümrük ve Ticaret Bakanı yürütür.

Ek-1

Ticaret Sicili Müdürlüğüne Şirketin Temsil Ve İlzamu İle Yetkilendirilmiş Kişiler İle Denetçilere Yapılacak İhtar Örneği

Ticaret Sicil No:

Ticaret Unvanı

.....

Adresi:

.....

Müdürlüğümüzün sicil numarasında kayıtlı bulunan ve ticaret sicili kayıtları üzerinde yapılan inceleme neticesinde; şirketinizin tarihine kadar ... TL'ye çıkarmayarak münfesihi duruma düştüğü tespit edilmiştir.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun geçici 7 nci maddesi uyarınca, şirketinizin tasfiye işlemlerine başlanılabilmesi için, şirketiniz ortakları, yöneticileri veya denetçileri ya da müdürleri tarafından iki ay içinde, tasfiye memurunun bildirilmesi gerekmekte olup, tasfiye memurunun süresi içerisinde bildirilmemesi halinde Şirketin unvanı ticaret sicilinden silinecek olup, şirkete ait malvarlığının kaydın silindiği tarihten itibaren on yıl sonra Hazineye intikal edeceği ve bunun kesin olduğu ihtar olunur.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun geçici 7 nci maddesi uyarınca, şirketinizin iş bu tebliğ tarihinden itibaren iki ay içinde tasfiye memurunun bildirilmesi ayrıca şirket ya da kooperatifin davacı veya davalı sıfatıyla devam eden davasının bulunup bulunmadığına ilişkin yazılı beyanın Müdürlüğümüze verilmesi gerekmektedir.

Belirtilen süre içerisinde, tasfiye memurunun bildirilmemesi halinde şirketinin/kooperatifinizin unvanı ticaret sicilinden silinecek olup, şirketinize ait malvarlığının kaydın silindiği tarihten itibaren on yıl sonra Hazineye intikal edeceği ve bunun kesin olduğu ihtar olunur.

Ticaret Sicili Müdürü

Not :

1. Bu ihtarın şirket veya kooperatifin ticaret sicilinde kayıtlı son adresine ve sicil kayıtlarına göre şirket veya kooperatifi temsil ve ilzama yetkilendirilmiş kişilere ulaşmaması durumunda, Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'nde ilan yayımlandığı tarihten itibaren otuzuncu günün sonunda ihtar yapılmış sayılır.
2. Tasfiye memurunun üçüncü şahıslar arasından seçilmesi durumunda, bunların görevi kabul ettiklerine dair beyanlarının da Müdürlüğe başvuru sırasında ibrazı gerekmektedir.

Ek-2

Ticaret Sicili Müdürlüğüne Şirketin Temsil Ve İlzam İle Yetkilendirilmiş Kişilere Yapılacak İhtar Örneği

Ticaret Sicil No:

Ticaret Unvanı

.....

Adresi:

.....

Müdürlüğümüzüns sicil numarasında kayıtlı bulunan şirketinizin/kooperatifinizin, ticaret sicili kayıtları üzerinde yapılan inceleme neticesinde; aşağıda sayılan sebeplerden ötürü münfesihi durumda olduğu anlaşılmıştır.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun geçici 7 nci maddesi uyarınca, şirketinizin/kooperatifinizin infisah sebeplerinin iş bu tebliğ tarihinden itibaren iki ay içinde münfesihi olma sebeplerinin ortadan kaldırılarak buna ilişkin ispat edici belgelerin Müdürlüğümüze ibraz edilmesi ya da şirket/kooperatifin faaliyetinin devamına

mümkün olmaması halinde aynı süre içerisinde tasfiye memurunun bildirilmesi, ayrıca şirket ya da kooperatifin davacı veya davalı sıfatıyla devam eden davasının bulunup bulunmadığına ilişkin yazılı beyanın Müdürlüğümüze verilmesi gerekmektedir.

Belirtilen süre içerisinde münfesi olma sebeplerini ortadan kaldıran işlemlerin yerine getirildiğinin ispatlayıcı belgelerle birlikte bildirilmemesi ya da tasfiye memurunun bildirilmemesi halinde şirketinizin/kooperatifinizin unvanı ticaret sicilinden silinecek olup, şirketinize/kooperatifinize ait malvarlığının kaydın silindiği tarihten itibaren on yıl sonra Hazineye intikal edeceği ve bunun kesin olduğu ihtar olunur.

İnfisah sebepleri:

Bu bölümde şirket ya da kooperatifin münfesi olma sebepleri açıkça belirtilecektir.

Ticaret Sicili Müdürü

Not :

1. Bu ihtarın şirket veya kooperatifin ticaret silinde kayıtlı son adresine ve sicil kayıtlarına göre şirket veya kooperatifi temsil ve ilzama yetkilendirilmiş kişilere ulaşmaması durumunda, Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'nde ilan yayımlandığı tarihten itibaren otuzuncu günün sonunda ihtar yapılmış sayılır.
2. Tasfiye memurunun üçüncü şahıslar arasından seçilmesi durumunda, bunların görevi kabul ettiklerine dair beyanlarının da Müdürlüğe başvuru sırasında ibrazı gerekmektedir.

Ek-3

Tasfiye Memurlarının Tesciline Dair İlan Örneği

Ticaret Sicil No:

Ticaret Unvanı

.....

Adresi:

.....

Yukarıda bilgileri verilen şirketin/kooperatifin, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun geçici 7 nci maddesi uyarınca tasfiye işlemlerini yürütmek üzere tasfiye memuru olarak bildirilen aşağıdaki kişi/kişiler ile tasfiye adresinin .../.../...tarihinde tescil edildiği ilan ve aşağıdaki hususlar ilgililere ihtar olunur.

1- Şirketin/kooperatifin yönetim kurulu üyelerinden her birinin ve denetçilerinin, müdür ya da müdürlerinin şirket ya da kooperatifin malvarlığı ile alacak veya borçları gösterir listeyi, belgeleri ile birlikte işbu ilan tarihinden itibaren en geç bir ay içinde,

2- Şirketin/kooperatifin borçlu ve alacaklılarının, alacaklarını kanıtlarıyla birlikte, işbu ilan tarihinden itibaren en geç iki ay içinde,

6102 sayılı Kanunun geçici 7 nci maddesi uyarınca aşağıda adı, soyadı ve adresi belirtilen tasfiye memuruna bildirmeleri gerekmekte olup, bu bilgi ve belgelerin belirtilen süre içinde tasfiye memuruna verilmemesi veya tasfiye memurunca da bu

bilgi ve belgelere ulaşılamaması durumunda, tasfiye memurunun bildirimine üzerine M¼d¼rl¼g¼m¼zce başka bir işleme gerek kalmaksızın, şirketin/kooperatifin unvanı ticaret sicilinden silinecektir.

Ticaret Sicili M¼d¼r¼

Tasfiye Heyeti/Memuru :

Adı ve Soyadı :

Tasfiye Adresi :

**İSTANBUL
TİCARET
ODASI**

— 1882 —

Adres : Reşadiye Cad. 34112
Eminönü, Fatih/İstanbul
Telefon : (212) 455 60 00
Faks : (212) 513 15 65 / 520 16 56
E-posta : ito@ito.org.tr
İnternet : www.ito.org.tr

ISSN 2146 - 6203

